

รัตนประณีต
พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ
ภาค ๒

โดย พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ

อิตานประเทศ
พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ
ภาค ๒

โดย พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ

อัตโนประวัติ พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ ภาค ๒

ผู้เขียน	พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ
บรรณาธิการ	แม่ศรีศรัญญา เทียนเงิน
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	พระครูวินัยธร ญัฐ ญาณฐปัญโญ, พระมนูญ ชาคโร, พระวันตุลย์ เตชปัญโญ, แม่ชีนิชา เทียนเงิน, แม่ชีนันทนดล อธิมรกุลชัย, พิราศินี วิมลไชยจิต
ภาพปก	ธนวัฒน์ พิษณุวงศ์, พรพจน์ รอดเคราะห์
ภาพประกอบ	อาจารย์ปัญญา วิจินธนสาร, อลงกรณ์ หล่อวัฒนา ปรมัตถ์ เหลืองอ่อน, ชินสีห์ จันทรมณี, มัททนา ปฐมสุข สนามชัย พวงระย้า, ธัญญ์ ศรีหาบุตร, วิชัย รักชาติ พันธ์ศักดิ์ มีตรสุภาพ, วีระเกียรติ ทองไพบุลย์, รุ่งกมล กรรเจียกพงษ์
ข้อมูล	พระวิษณุโรจน์ จกกวโร, วิจิตรา วิภูษณวรรณ คณะศิษยานุศิษย์ วัดป่าบ้านค้อ และวัดชานพรานธัมมาราม
ผู้ประสานงานสำนักพิมพ์	โสรัถยา สุริย์จามร
คณะผู้จัดทำ	วัดชานพรานธัมมาราม รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา watsanfran@yahoo.com, +1-415-753-0857
ผู้จัดพิมพ์	มูลนิธิ WSF สะพานบุญ
พิมพ์ครั้งที่ 1	พ.ศ. 2548
พิมพ์ครั้งที่ 2	มิถุนายน 2565
จำนวนพิมพ์	5,000 เล่ม
จัดพิมพ์โดย	บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง จำกัด
ISBN	978-616-94044-1-5

ขอสงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก หรือพิมพ์ซ้ำเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ หรือเผยแพร่ทางสื่อ
ทุกชนิดโดยไม่ได้รับอนุญาต

สารบัญ

คำปรารภ.....	(๖)
หลวงปู่มั่นมาเยี่ยม.....	๑
อยากรู้ที่สิ้นสุดของสมาธิ.....	๓
นิมิตได้ขี่ม้าขาว.....	๖
นิมิตว่าได้ยิงปืนสั้น.....	๙
นิมิตเห็นหมาไล่กระต่าย.....	๑๒
นิมิตเห็นหลวงปู่มั่นชี้ให้ผู้หลงในฌาน.....	๑๗
ขอทบทวนในอสาวิกขณญาณอีกครั้ง.....	๒๒
อสาวิกขณญาณ มีเฉพาะพระอรหันต์เท่านั้น.....	๒๔
นิมิตเห็นหมู่เทวดาพากันมาเตือนรำ.....	๒๗
ณ วัดถ้ำกลองเพล.....	๓๒
นิโรธ ความดับทุกข์.....	๓๙
อาสวะ หลวงปู่ขาวได้หมดไปในคืนนั้น.....	๔๑
อดีตการเวียนว่ายตายเกิด.....	๔๘
หลวงปู่ได้ถามเรื่องนรก.....	๖๗
พูดเรื่องเทวบุตรเทวดากันบ้าง.....	๗๑
หลวงปู่บอกให้เผยแพร่ศาสนา.....	๗๖
แก้ความเห็นผิดให้อาจารย์ตัวเอง.....	๗๙
หลวงปู่ขาวเล่าเรื่องช้างเผือกให้ฟัง.....	๘๗
อภินิหาร ๓ อย่าง.....	๘๙
ไปกราบพระอาจารย์ วัน อุตตโม.....	๙๑
ไปกราบนมัสการพระอาจารย์จวน.....	๙๗
กลับมาวัดถ้ำกลองเพล.....	๑๐๓
ในคืนหนึ่ง หลวงปู่ให้เล่าเรื่องอายุขัยให้ฟัง.....	๑๐๔
วิธีหลีกเลี่ยงภัยธรรมชาติมีช่องทาง.....	๑๑๒

เรื่องนายสิงห์ บ้านป่าลั่น.....	๑๑๔
ประวัติแม่อกเล่า.....	๑๒๒
ความเชื่อ และไม่เชื่อ ต้องมีเหตุผล.....	๑๒๖
สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ เป็นฐานใหญ่ในการปฏิบัติธรรม.....	๑๓๐
อาจารย์เก่าของพระพุทธเจ้า.....	๑๓๓
อุบายบรรเทาความโกรธ.....	๑๓๗
อุบายในการฝึกปัญญา.....	๑๔๑
ความฟุ้งมี ๓ อย่าง.....	๑๔๓
การดูพระอรียเจ้าดูได้ยาก.....	๑๕๐
บทส่งท้าย.....	๑๕๕
กาลามสูตร ๑๐ ข้อดังนี้.....	๑๖๐
ผลงานของหลวงพ่อดุล ชิปป์ปณโณ.....	๑๘๓
สื่อธรรมะ.....	๑๘๓
หนังสือธรรมะโดยพระอาจารย์ดูล ชิปป์ปณโณ.....	๑๘๕
หนังสือธรรมะ ถอดเทปจากธรรมเทศนาพระอาจารย์ดูล ชิปป์ปณโณ.....	๑๘๖
หนังสือธรรมะ ที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ.....	๑๘๗
ด้านการอบรมธรรมะปฏิบัติ.....	๑๘๘
การเผยแผ่ศาสนธรรมในประเทศไทย.....	๑๘๙
การเผยแผ่ศาสนธรรมในต่างแดน.....	๑๙๐
พระมหาธาตุเจดีย์.....	๑๙๓
พระบรมธาตุนี้ จริงหรือปลอม.....	๑๙๔
เหตุที่สร้างเจดีย์.....	๑๙๗
ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์.....	๒๐๐
มรณกาล.....	๒๐๔
งานพระราชทานเพลิงศพ.....	๒๐๖
พระธาตุหลวงพ่อดุล.....	๒๑๐
อภิธานศัพท์.....	๒๑๒

คำปรารภ

เนื่องด้วยมีคณะศิษย์หลายท่านได้ขอร้องให้ข้าพเจ้าเขียนประวัติส่วนตัวเอาไว้ เพื่อให้ลูกศิษย์ทั้งหลายได้รู้ความเป็นมาของชีวิต ว่ามีความเป็นมาอย่างไร และใช้อุบายการภาวนาปฏิบัติมาอย่างไร โดยให้เหตุผลว่า ถ้าหลวงพ่อบริกรรมไม่เขียนเก็บเอาไว้ในช่วงนี้ ความไม่แน่นอนของชีวิตในอนาคตย่อมเกิดขึ้นได้ เพราะขณะนี้ลูกศิษย์หลายระดับด้วยกันทั้งแก่และหนุ่ม สมมติว่าศิษย์ผู้สูงอายุเกิดมีอันเป็นไปในชีวิตโดยคาดไม่ถึง ก็หมดโอกาสที่จะได้รู้จักประวัติของหลวงพ่อบริกรรม หรือศิษย์ผู้มีอายุยังน้อยอยู่ก็ตาม เมื่อมีอันเป็นไปก็หมดโอกาสได้อ่านประวัติของหลวงพ่อบริกรรม เช่นกัน หรือหากหลวงพ่อบริกรรมได้จากไปก่อน ทุกคนก็หมดโอกาสด้วยกันทั้งนั้น ลูกหลานที่เกิดมาภายหลังก็จะไม่รู้เช่นกัน เมื่อได้ฟังเหตุผลจากคณะลูกศิษย์ขอร้องมาอย่างนี้ ประกอบกับคิดว่าอาจจะมีประโยชน์อยู่บ้างไม่มากก็น้อย จึงได้ตัดสินใจเขียนประวัติของตัวเอง การเขียนประวัติในครั้งนี้จะเขียนทั้งหมดคงไม่ได้ เพราะจะเป็นหนังสือเล่มใหญ่เกินไป จะเขียนพอเป็นสังเขปพอได้รู้เรื่องพอสมควรเท่านั้น และจะเขียนในเรื่องจริงทั้งหมด จะเป็นเรื่องส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ และจะมีเรื่องของครูอาจารย์อยู่ในหนังสือเล่มนี้ด้วย ประวัติของข้าพเจ้านั้นพิสดารพอสมควร บางคนอาจคิดว่าเหลือเชื่อเป็นไปได้ อาจเกิดความประมาท ขาดความเคารพเชื่อถือในตัวข้าพเจ้าก็อาจเป็นไปได้ แต่ก็ไม่เป็นไร เรื่องอย่างนี้มีอยู่ประจำโลกทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา และจะมีต่อไปในอนาคตไม่มีที่สิ้นสุด

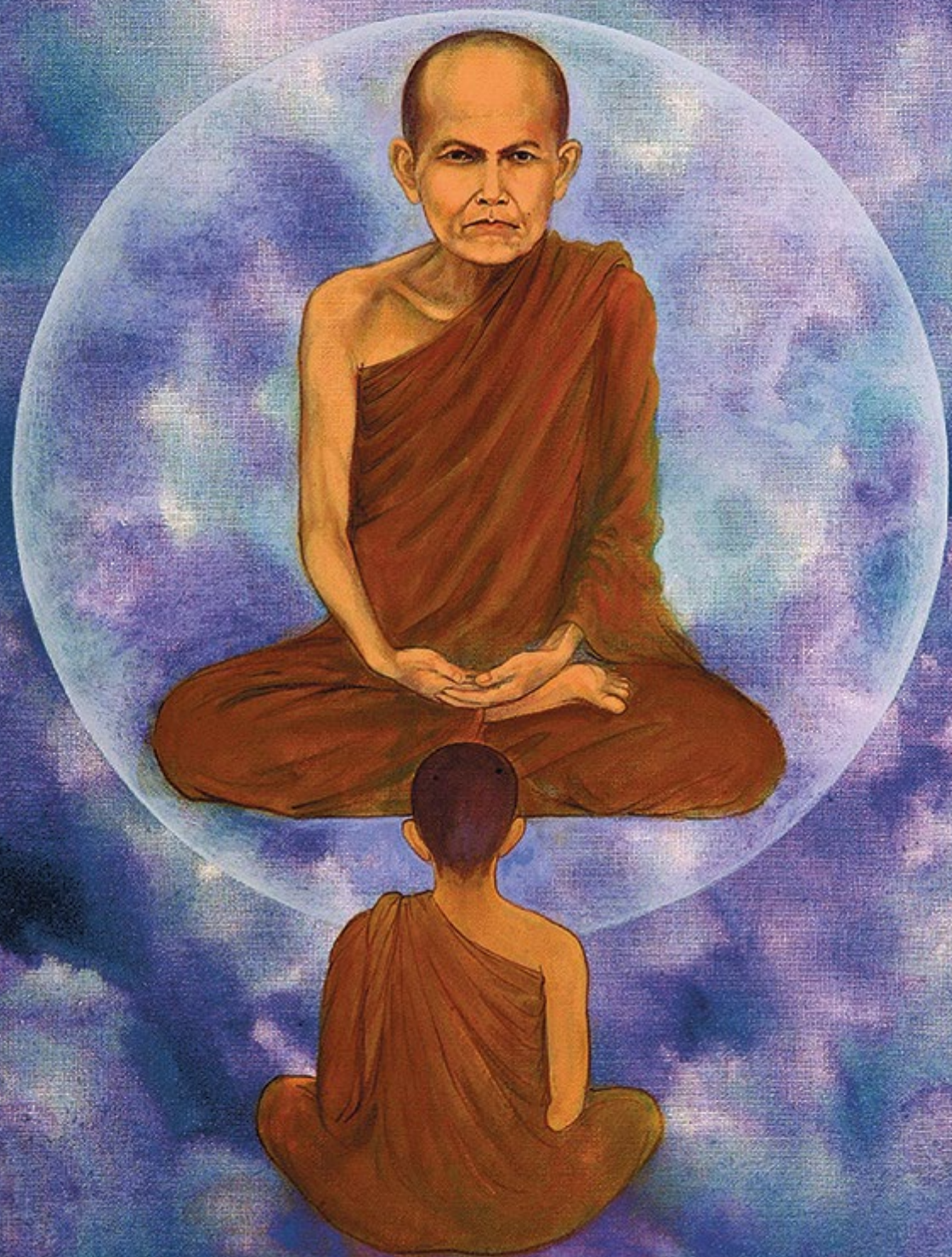
ขอทุกท่านเมื่อได้อ่านประวัติของข้าพเจ้าแล้ว อุบายใดพอนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ก็ให้ท่านได้พิจารณาด้วยตนเอง อุบายใดที่ไม่ถูกกับนิสัย ขอให้ท่านทิ้งเสีย อย่าเอาความคิดวิพากษ์วิจารณ์ให้เสียเวลา

สุดท้ายนี้ ขอให้ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ให้มีความเจริญทางสติปัญญา พิจารณาในสังขารมใด ขอให้รู้แจ้งเห็นจริงในสังขารมนั้น หากท่านมีบารมีได้บำเพ็ญมาแล้ว

(๗)

ในอดีตชาติ พร้อมแล้วที่จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าในชาตินี้ ขอท่านจง
สมปรารถนาด้วยเทอญ

พระอาจารย์ทูล ชิปปปณโณ

หลวงปู่่ม้ามาเยี่ยม

ในคืนต่อมา ข้าพเจ้าก็เข้าพักในวิหารธรรมตามปกติ ในคืนนี้ หลวงปู่่ม้าได้มาเยี่ยมถึงกุฏิติดต่อกันถึง ๔ คืน แต่ละคืนได้สนทนาธรรมในเรื่อง อะไรบ้าง ถ้าจะอธิบายให้หมดสิ้นเป็นเรื่องยาวมาก ล้วนแล้วแต่พูดคุยกันในเรื่องของธรรมะล้วนๆ ท่านมาแต่ละครั้ง มีนิสัยเป็นกันเองต่อข้าพเจ้าทุกครั้ง ท่านแสดงความยินดีต่อข้าพเจ้าเป็นพิเศษ ทั้งที่ในชีวิตนี้ ไม่เคยรู้จักท่านมาก่อน

ในสมัยที่ข้าพเจ้าได้ไปบวชเป็นสามเณร ในปีพ.ศ. ๒๔๙๒ พระอาจารย์สมจะพาไปงานศพหลวงปู่่ม้า แต่ติดในการเรียนการสอบจึงไม่ได้ไปในงานศพของท่าน ในช่วงขณะที่ข้าพเจ้าบวชออกปฏิบัติมา ปัญหาติดขัดในอุบายการปฏิบัติ ข้าพเจ้าไม่เคยไปถามปัญหาที่ติดขัด แก้อไม่ได้ด้วยตัวเองนั้นไม่มี และไม่เคยไปถามปัญหาข้อข้องใจกับครูอาจารย์องค์ใดๆเลย หากมีปัญหาที่สงสัยในหมวดธรรมอะไร หลวงปู่่ม้าจะมาให้อุบายให้ได้คิดในหมวดธรรมนั้นทันที เหมือนกับหลวงปู่่ม้าเป็นพี่เลี้ยงใหญ่คอยชี้แนะในความผิดความถูก แก่ข้าพเจ้าอยู่ตลอดเวลา ทั้งที่ในชาตินี้ ข้าพเจ้าไม่เคยรู้จักหลวงปู่่ม้ามาก่อนเลย ทำไมหลวงปู่่ม้า จึงให้ความเมตตา สงสารข้าพเจ้าถึงเพียงนี้ ในบางครั้งก็เป็นเสียงหลวงปู่่ม้ามาเตือน ส่วนใหญ่จะมาปรากฏในนิมิตเป็นองค์หลวงปู่่ม้ามาหาจริงๆ จึงเป็นเรื่องปกติไป นับแต่วันบวชมา หลวงปู่่ม้าเคยได้มาหาข้าพเจ้าไม่ต่ำกว่าร้อยครั้ง

ความเกี่ยวข้องกัน ในตัวข้าพเจ้า และหลวงปู่มั่น ในอดีตที่ผ่านมา มีความเกี่ยวข้องกันมาอย่างไร ท่านก็จะได้ในหนังสือเล่มนี้ จะได้อธิบายไว้ในช่วงต่อไป ท่านก็จะได้ว่า ความเกี่ยวข้องกันนั้น เรื่องในอดีตมีผลต่อเนื่องถึงชาติปัจจุบันนี้ได้อย่างไร ท่านก็จะได้ในผลของกรรม และเชื่อในผลของกรรม ทั้งกรรมดีและไม่ดี จะมีผลต่อกันทั้งนั้น ดังพวกเราพากันสวดอยู่ประโยคหนึ่งว่า จะมีกรรมเป็นที่ติดตาม ให้พวกเราสร้างกรรมดีเป็นที่ติดตามตัวเรา

อยากรู้ที่สิ้นสุดของสมาธิ

อยู่มาในวันหนึ่ง ได้ดำริว่า ความสิ้นสุดของสมาธิอยู่ที่ตรงไหน และเป็นอย่างไร ในตัวข้าพเจ้าเองถึงจะเป็นผู้ทำสมาธิจิตมีความสงบได้ง่ายก็ตาม แต่สมาธิในชั้นละเอียดสูงสุดเป็นอย่างไร อยากรทดลองเข้าสมาธิดูบ้าง ในตำราก็บอกเพียงว่า รูปฌาน ๔ และอรูปฌาน ๔ รวมกันเป็น ๘ ที่เรียกว่า สมาบัติ ๘ การเข้าในฌานนี้ ต้องเคยเป็นมาจึงเข้าได้ จากนั้นก็เริ่มเข้าสมาธิ ให้ลงสู่ความสงบเป็นฌาน เริ่มจาก ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน นี้เป็น รูปฌาน ๔ แล้วต่อขึ้นไปใน อรูปฌาน คือ อากาสาณัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวาสัญญานาสัญญายตนะ นี้เป็นอรูปฌาน ๔ แล้วขยับขึ้นไปอีก เรียกว่า เข้าสัจจัญญาเวทิตนโรธ เมื่อจิตเข้าสู่ใน สัจจัญญาเวทิตนโรธนี้ได้แล้ว จะอยู่ไม่ได้นาน และจะต่อขึ้นไปอีกไม่ได้ เมื่อถึงจุดนี้แล้ว จะถอยตัวออกมาโดยอัตโนมัติ เรียงลงมาตามลำดับ เนวาสัญญานาสัจจัญญายตนะ อากิญจัญญายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากาสาณัญจายตนะ และลงมาสู่รูปฌาน มี จตุตถฌาน ตติยฌาน ทุตติยฌาน ปฐมฌาน แล้วก็เริ่มขึ้นใหม่อีก ถึง อรูปฌาน ถึงสัจจัญญาเวทิตนโรธ แล้วก็ถอยลงมาใหม่ เป็นอยู่อย่างนี้ เป็นอยู่อย่างนี้มาแล้ว ๒ คืบ ในคืบที่ ๓ ก็เป็นอยู่อย่างนี้อีก พยายามกำหนดจิตให้อยู่ใน สัจจัญญาเวทิตนโรธนานก็อยู่ไม่ได้

ในขณะที่เดียวกัน ปรากฏความสว่างทั่วจักรวาล เมื่อมองดูอยู่ในความสว่างนั้น เห็นพระพุทธเจ้าได้เสด็จลงมา ปรากฏว่ากุฎิที่เป็นกระต๊อบหลังเล็กๆ ได้ขยายออกเป็นกระต๊อบหลังใหญ่ขึ้น ข้าพเจ้าก็ได้ปุ้อาสนะเอาไว้ พระพุทธเจ้า ก็ได้เสด็จมา

ประทับในอาสนะนั้น ข้าพเจ้าก็ได้กราบลงบนตักของพระพุทธเจ้า คอยฟังพระดำรัสของพระพุทธเจ้า ว่าพระองค์เสด็จมาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์อย่างไร

ในขณะที่ข้าพเจ้าหมอบกราบอยู่บนตักของพระพุทธเจ้าอยู่นั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ทูล ขออนุโมทนาด้วยนะ ที่ได้รับผลการปฏิบัติมีความสมบูรณ์แล้วอย่างนี้มีประโยชน์ พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า การทำสมาธิ เมื่อเข้าสู่ สัจจญาณเวทิตินิโรธแล้ว จะต่อไปอีกไม่ได้ ให้ถอนกลับมาชนิดหนึ่งนะ เพียงเท่านี้พระพุทธเจ้าก็ได้เสด็จออกจากกระท้อไป จิตก็ได้ถอนออกมา มาพิจารณาว่า พระพุทธเจ้าต้องการให้อยู่ในสมาธิในระดับไหน ก็มีความเข้าใจในเรื่องที่พระพุทธเจ้า ให้อุบายนี้ทั้งหมด การที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมาอย่างนี้ ก็จะมีหลายท่านเกิดความสงสัย หรือปฏิเสธว่าเป็นไปไม่ได้เลย นั่นเป็นเรื่องของท่านที่จะวิจารณ์ได้ จะเชื่อหรือไม่เชื่อให้เป็นเรื่องของท่านไป แต่ข้าพเจ้าเป็นอย่างนี้จริงๆ

นิมิตได้ขี่ม้าขาว

ในคืนหนึ่ง นิมิตว่าได้ขี่ม้าขาว การมีนิมิตว่าได้ขี่ม้าขาวนั้นมีสองครั้ง ครั้งหนึ่งปีพ.ศ. ๒๕๐๔ ในปีพรรษาแรก ท่านคงได้อ่านมาแล้วว่าชื่ออย่างไร ครั้งที่สองในปีพ.ศ. ๒๕๐๘ พรรษา ๕ จำพรรษาที่วัดป่าบ้านศรีวิชัย อำเภอวารินนิवास จังหวัดสกลนคร นิมิตเห็นคนเอาม้ามาถวาย พร้อมพูดว่า ม้าตัวนี้ เป็นม้าของท่านอีกไม่นานท่านจะได้ขี่ม้าตัวนี้ ม้าตัวนี้มีความสูงใหญ่สวยงามมาก ใส่อาน ใส่บังเหียนพร้อมเสร็จ มีขนสีขาวเป็นประกายเลื่อมระยิบระยับแพรวพราวเหมือนกับว่าขนม้าเป็นเพชรทั้งตัว นิมิตนี้ท่านก็คงได้อ่านมาแล้วเช่นกัน ม้าตัวนี้นั้น ข้าพเจ้าได้ขี่แล้วในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ นี้เอง การมีนิมิตได้ขี่ม้าตัวนี้นั้น ไม่เหมือนม้าขาวตัวก่อนๆ เหมือนกับได้นั่งอยู่บนหลังม้า แต่กั้นกับหลังม้าไม่ได้ติดกันเลย ไม่มีความรู้สึกว่าได้นั่งอยู่บนหลังม้า แต่ก็อยู่บนหลังม้า ไม่มีการบังคับม้า และไม่มีเสียงประกาศบอกแต่อย่างใด แทนที่จะเกิดความดีใจในการได้ขี่ม้าตัวนี้ มีความเฉยๆ ไม่ตื่นเต้นแต่อย่างใด จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิ

แล้วได้พิจารณาว่ามีความหมายเป็นอย่างไร ก็เข้าใจในทันทีว่า ม้าตัวนี้เป็นวิสังขาร ถึงจะคิดอะไรเป็นความคิดที่บริสุทธิ์ ที่ออกมาในปริสุทธิธรรม หรือเป็นความคิดออกมาจาก ญาณทัสสนวิสุทธิ เป็นความคิดที่ไม่มีอามิสของอาสวะมาเจือปน เป็นความคิดที่เป็นปกติ หากจะพูดเป็นอุปมาสูงขึ้นไปอีกเรียกว่า ปริสุทธิญาณ แปลว่า ความรู้อันบริสุทธิ์ ญาณรู้อันบริสุทธิ์นี้ ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็เป็นคนละส่วนกัน ไม่ได้ปะปนอยู่กับธาตุสี่ขันธ์ห้าแต่อย่างใด ปริสุทธิธรรมนี้ ถึงจะมีชีวิตอยู่

หรือไม่มีชีวิตก็ตาม ความบริสุทธิ์นี้จะไม่มีความเศร้าหมองแต่อย่างใด ถึงจะมีธาตุสี่
ชั้นห้า ก็เป็นเพียงสมมติว่าตน หรือตนโดยสมมติเท่านั้น แต่ความบริสุทธิ์ไม่ใช่ตน
ตนไม่ใช่ความบริสุทธิ์ ที่ข้าพเจ้ากล่าวพูดให้โลกนี้ได้รับรู้ว่า บริสุทธิ์ อุตตมานัน สมมา หิต^๑
นี้เป็นคำประกาศในวินาทีสุดท้ายในวันนั้น^๒ ที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมาอย่างนี้ มีความ
ขัดแย้งในพระไตรปิฎกหรือไม่ มีความขัดแย้งเต็มร้อยก็แล้วกัน เพราะพระไตรปิฎก
ได้อธิบายไว้ว่า ในยุคนี้หมดยุคสมัย ไม่มีใครได้บรรลุธรรมในระดับสูง นี้เองผู้ที่ได้
ศึกษารู้มาอย่างนี้จึงไม่มีความสนใจปฏิบัติกัน เป็นผู้เสื่อมจากปฏิเวธไปแล้ว

^๑ บริสุทธิ์ด้วยตนเอง ตั้งมั่นได้เป็นอย่างดีในอารมณ์เดียว

^๒ วันที่ท่านบรรลุอรหัตตผล

นิมิตว่าไต่ยงปีนสัน

ในคืนหนึ่ง ขณะเข้าสมาธิได้ที่แล้ว ปรากฏว่า มีปีนสันกระบอกหนึ่งอยู่ในมือ เป็นปีนสันขนาดเล็ก ข้าพเจ้าก็ยกขึ้นใช้นิ้วมือเหนียวไก ยิงดู ปรากฏว่าลูกปืนได้ออกไปเร็วมาก มีเสียงดังเหมือนกับเครื่องบินไอพ่น ทะยานขึ้นสู่อวกาศ มีเสียงดังสนั่นหวั่นไหว นิ่งฟังเสียงลูกปืนที่ออกไปนานจนหมดเสียง ลูกปืนได้ตกไกลมาก ในขณะที่ลูกปืนตกมีเสียงดังแรงมาก เสียงดังนั้นสะท้อนไปทั่วแดนไกล ในขณะเดียวกัน เสียงปืนนั้นก็ย้อนกลับมาดังรอบโลก และมีเสียงดังขึ้นไปสู่อวกาศ เหมือนกับเสียงฟ้าร้องคำรามดังต่อเนื่องกัน และมีเสียงดังอยู่นาน

จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา จึงได้พิจารณาดูว่ามีความหมายเป็นอย่างไร ก็ได้เข้าใจในทันทีว่า เป็นเรื่องส่วนตัว ที่มีความเกี่ยวข้องกับตน ทางพระพุทธศาสนาว่ายุคต่อไปในภายหน้า เมื่อข้าพเจ้ายังมีชีวิตอยู่ จะมีส่วนได้ช่วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้พุทธบริษัท^๓ ได้เข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าได้มากพอสมควร จะได้ทำประโยชน์ท่าน ให้เป็นไปในทางปฏิบัติได้ในทางมรรคผลนิพพาน จะมียากน้อยเท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติเอง ส่วนข้าพเจ้าเองมีความพร้อมเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ ในการอบรมสั่งสอน แต่ผู้รับจะรับได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเหตุการณ์

เมื่อมาพิจารณาแล้ว คงไม่เป็นไปตามความต้องการ เพราะครูอาจารย์ที่เป็นผู้นำในยุคนี้ ตีความหมายในอุบายวิธีการปฏิบัติออกมาไม่เหมือนกันเหมือนคำโบราณว่า

^๓ พุทธบริษัท ๔ ประกอบไปด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา

เบี้ยหัวแตก^๔ หมายถึง อูบายในการสอนไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ต่างคนต่างตีจึงเกิดความเห็นไม่ตรงกัน เช่นครูอาจารย์ที่มีความโด่งดังในยุคนี้มีมาก แต่ดังไปในทางไหนนั้น ขึ้นอยู่กับอูบายวิธีของแต่ละครูอาจารย์ ส่วนลูกศิษย์ที่ทำให้ครูอาจารย์มีความโด่งดังนั้น ก็มีหลายกลุ่มหลายคณะ จึงมีหลายสาเหตุที่จะทำให้ครูอาจารย์โด่งดัง เช่น ดังเนื่องจากไสยศาสตร์ มีเวทมนตร์ที่ขลัง ดังเพราะคุณดวงชะตาทำนายทายทัก ดังเพราะทำสมาธิเข้าฌานได้ดี ดังเพราะมีอภิญาอย่างใดอย่างหนึ่ง และดังเพราะคุณธรรมที่เป็นจริง และความดังอีกอย่างอื่น ๆ ซึ่งมีมาก ส่วนมากจะดังจากลูกศิษย์ออกโฆษณา เหมือนกับว่าในยุคนี้ พระอริยเจ้าอรหันต์มีจำนวนมาก ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติทั้งหลาย จงฝึกปัญญาฝึกเหตุผลให้พร้อม แสวงหาครูอาจารย์ที่ดังจากคุณธรรมจริงๆ เมื่อเราเลือกได้ครูอาจารย์ที่มีคุณธรรม เราก็จะเป็นผู้ได้รับผลที่เป็นธรรม จากคำสั่งสอนของครูอาจารย์ด้วย

^๔ เงินที่ได้มาไม่เป็นกอบเป็นกำ แล้วใช้จ่ายหมดไปโดยไม่ได้อะไรเป็นขึ้นเป็นอัน

นิมิตเห็นหมาไล่กระต่าย

ในคืนหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ดำริภายในใจว่า นับแต่บัดนี้เป็นต้นไป ข้าพเจ้าจะทำประโยชน์ท่านให้เต็มที่ นั่นคือการเผยแพร่พระธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าเข้าถึงประชาชน ให้เขาได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง เพื่อให้เขาเกิดเป็นสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้เขาได้มีใจที่มั่นคงในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เขาได้ทรงไว้สืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไปชั่วกาลนาน เพื่อให้เป็นสมบัติความยึดมั่นในทางใจ ให้เป็นที่พึ่งแก่ลูกหลานที่เกิดมาสุดท้ายภายหลัง

ได้ตั้งจิตอธิษฐานว่า การเผยแพร่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าในครั้งนี้ จะมีอุปสรรคขัดข้องอะไรบ้าง หรือจะมีความสะดวกราบรื่นอย่างไรบ้าง ขอให้ข้าพเจ้าได้รู้เห็นตามความเป็นจริงนี้ด้วยเถิด จากนั้นก็เข้าที่ทำสมาธิ มีความแน่วแน่ว่าได้แล้ว

ในขณะนั้น นิมิตเห็นที่ทุ่งกว้างใหญ่มองสุดสายตา แล้วเห็นหมา ๒ ตัวไล่กระต่ายวิ่งมาติดๆ หมาทั้ง ๒ ตัวนั้นเป็นสีเดียวกัน นั่นคือเป็นสีฟ้าพระกรรมฐาน หมาทั้งสองไล่กระต่ายเคียงคู่กันมา ห่างจากกระต่ายประมาณ ๒ เมตร หมาตัวหนึ่งเหมือนมีฝีเท้าดีกว่า จะวิ่งแซงหน้าหมาตัวหนึ่งเพื่อจะกัดเอากระต่ายให้ได้ แต่หมาอีกตัวหนึ่งไม่ยอมให้หมาตัวนั้นวิ่งแซงหน้าขึ้นไปกัดกระต่าย แล้วกระโดดคาบกัดหมาตัวที่จะวิ่งแซงนั้นไว้ คาบพืดเหวี่ยงหมาตัวนั้นด้วยความเจตนา หมาตัวที่ถูกกัดก็ไม่ได้กัดตอบ พยายามดิ้นให้หลุดออกจากปากหมาตัวนั้นให้ได้

เมื่อหลุดออกจากปากหมาตัวที่กัดได้แล้ว ก็ตั้งใจวิ่งไล่ตามกระต่ายต่อไป ในขณะที่หมา ๒ ตัวกัดกันอยู่ กระต่ายก็ได้วิ่งห่างไปไกลแล้ว แต่หมา ๒ ตัวนั้นก็พากันวิ่งไล่ตามกระต่ายต่อไป พอใกล้จะกัดกระต่าย หมาตัวเดิมก็เร่งฝีเท้าเพื่อวิ่งแซงหน้าหมาตัวนั้นไปกัดกระต่ายให้ได้ หมาตัวเดิมไม่พอใจ กลัวเสียศักดิ์ศรี ก็กระโดดกัดหมาตัวนั้นอีก หมาตัวที่ถูกกัดก็เดินไม่กัดตอปล แล้วหลุดออกจากปากหมาตัวนั้นไป แล้วก็พากันวิ่งตามกระต่ายต่อไป ในครั้งที่ ๓ ก็กัดกันอีก หมา ๒ ตัวมีแต่คอยกัดกันอยู่ กระต่ายก็ได้วิ่งเข้าไป

ในขณะนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมาแล้วใช้ปัญญาพิจารณาในเหตุการณ์ของนิมิตที่เกิดขึ้นก็มีความเข้าใจได้ว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในครั้งนี้มีอุปสรรคแน่ ได้พิจารณาหมา ๒ ตัวนั้นกัดกันเพื่อประโยชน์อะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ถ้าหมาตัวนั้นไม่ถูกกัด มีหวังได้กัดกระต่ายแน่ เมื่อกัดกระต่ายได้ก็เป็นผลรวมกัน มีประโยชน์ร่วมกัน วิเคราะห์อีกว่าทำไมหมาตัวนั้นจึงชอบกัด ก็รู้ได้ว่าเสียศักดิ์ศรีคิดว่าเรามีฝีเท้าดีกว่าหมาตัวอื่นๆ เราตัวเดียวเท่านั้นมีฝีเท้ายิ่งกว่าหมาตัวใดๆ ทำไมจึงมีหมาตัวนั้นมาวิ่งแซงหน้าเรา ยอมไม่ได้ต้องกัดมันไว้ก่อน เป็นหมาที่มีมานะ อัตตาสูง เป็นหมาที่ยอมหมาตัวอื่นไม่เป็น ถ้าปล่อยให้หมาตัวนั้นวิ่งตามกัดกระต่ายได้ ก็เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน

เมื่อมาเข้าใจในเรื่องหมากัดกันนี้แล้ว ก็ได้น้อมเข้ามาเปรียบเทียบในการที่ข้าพเจ้าจะออกเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในครั้ง นี้ มีความเชื่อมั่นได้ว่ามีอุปสรรคแน่ และอุปสรรคนั้นจะเกิดขึ้นจาก พระกรรมฐานด้วยกันเอง ทำลายกันเอง องค์ที่ชอบทำลายหมู่คณะ จะต้องมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องแน่นอน มีคำโบราณว่า ตีปลาหน้าไซ หมายความว่า ต้องตีปลาหน้าไซของคนอื่นเอาไว้ เพื่อให้ปลาทั้งหลายหลั่งไหลเข้ามาไซตัวเองทั้งหมด นี่ฉันใด ผู้ชอบทำลายชื่อเสียงคนอื่น กล่าวร้ายแก่คนอื่นในทางที่ไม่ดีด้วยวิธีการต่างๆ ก็หวังผลประโยชน์ว่า ให้ศรัทธาประชาชนหมดความ

ล้อมใส่แก่พระองค์อื่น ให้พากันหลังไหลเข้ามาหาเราเพียงผู้เดียว แล้วยกตัวเอง
ข่มผู้อื่นด้วยการนิทาว่าร้าย มีเราผู้เดียวเท่านั้นที่เขียนธรรมะได้ดี แสดงธรรมได้
เก่งเหนือใครๆ เราผู้เดียวเท่านั้นมีคุณธรรมสูง ผู้อื่นละเหาะไปเสียทั้งหมด ถึงผู้อื่น
จะมีการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบก็ไม่ยอมรับ มีแต่ประกาศให้โยมฟังว่า องค์นั้นปฏิบัติ
ผิด สอนผิด เป็นพระจอมปลอมหลอกลวง ไม่ยอมรับความจริงจากผู้อื่นแต่อย่างใด

สิ่งทั้งหมดนี้ต้องเกิดขึ้นกับข้าพเจ้าแน่นอน เพราะหมากัดกันเป็นกลางที่
บอกเหตุไว้แล้ว ถ้าเรื่องนี้ไม่เกิด นิมิตของข้าพเจ้าก็ต้องผิด จึงมีความเชื่อมั่นว่า นิมิต
เห็นหมากัดกันจะไม่ผิดอย่างแน่นอน และพระผู้มั่งทำลายในตัวข้าพเจ้าเองก็ต้องมี
แน่นอนเช่นเดียวกัน ฉะนั้นในช่วงนี้ อยู่ในช่วงปลายพระพุทธศาสนา พระก็จะอยู่
แบบเป็นเส้นเป็นสาย ต่างฝ่ายก็รักษาผลประโยชน์ของตัวเอง มีวิธีไหนพอจะหักล้าง
ฝ่ายหนึ่งลงได้ก็ต้องทำ เพื่อปกป้องบริวารของตัวเองเอาไว้ เมื่อมีพระองค์ใดใน
สายอื่นมีศรัทธาให้ความเคารพนับถือ ก็คิดว่าจะแข่งหน้าตัวเอง และกลัวบริวารของ
ตัวเอง จะหันเหไปหาองค์อื่น จำเป็นต้องหาวิธีปกป้อง เพื่อสกัดเหล่าบริวารของ
ตัวเองเอาไว้ มีอะไรพอจะมีช่องโงมตีได้ก็ต้องทำต้องพูด หากท่านผู้นั้น อายุพรรษา
มาก ก็เอาอายุพรรษามาเป็นอำนาจเครื่องมือโจมตีพระผู้น้อย โดยไม่คำนึงถึงความ
สามัคคี

เรื่องการมีอายุพรรษามากน้อย ก็ต้องเคารพกันตามพระธรรมวินัย ก็เป็นเรื่อง
ปกติธรรมดา จะเอามาเป็นเครื่องวัดในคุณธรรมนั้นยังไม่ได้ เพราะคุณธรรมนั้น
ขึ้นอยู่กับวาสนาบารมี ที่ได้บำเพ็ญมาแล้วในอดีตชาติ เช่นในครั้งพุทธกาล สามเณร
องค์เล็กๆ ก็ยอมบำเพ็ญให้คุณธรรมบังเกิดขึ้นได้ ถ้าใจมีเหตุผลในทางธรรมแล้ว
เรื่องความขัดแย้งกันจะไม่เกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติแต่อย่างใด มีอะไรเกิดขึ้นต้องปรึกษา
กันตามพระธรรมวินัย และพูดกันด้วยเหตุและผล มิใช่ว่าจะคอยกัดกันเหมือนหมา
ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว จึงจะสมบูรณ์ในสาวกของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง

พระสงฆ์ เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เพื่อเผยแผ่และประกาศพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ฝึกตัวเองให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย พยายามมุ่งทำลายอาสวกิเลสให้หมดไปจากใจ จะดีกว่ามุ่งทำลายผู้อื่น พระกรรมฐานในยุคนี้เหลืออยู่น้อยเต็มที องค์กรที่มีอายุพรรษามาก ควรปฏิบัติตัวให้เป็นที่พึ่งของพระผู้น้อย อย่าไปเล่นพรรคเล่นพวกและแบ่งสาย อย่าเอาผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ถึงจะมี ลาภยศ สรรเสริญ สุข ก็อย่าหลงในสิ่งนี้ หน้าที่ของพระ ต้องมีการศึกษาและปฏิบัติอบรมสั่งสอนประชาชน ทำประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อม พยายามฝึกตัวเองให้เป็นมิตรกับผู้อื่นเอาไว้ฝึกใจตัวเองมองผู้อื่นไปในทางที่ดี นี่คือนิสัยของผู้จะเป็นนักปราชญ์ที่ฉลาดในธรรม อย่าฝึกตัวไปหาพาล คนนั้นคนนี้ด้วยวิธีการต่างๆ จึงจะเป็นสาวกสังโฆที่สมบูรณ์

นิมิตเห็นหลวงปู่มันชีให้ดูผู้หลงในฌาน

ในคืนหนึ่ง เมื่อทำสมาธิได้ที่แล้ว นิมิต เห็นหลวงปู่มันมาถามปริศนาธรรม หลวงปู่มันมาให้เห็นทางนิมิตนี้บ่อยมาก ถือเป็นเรื่องปกติธรรมดาไป มาที่ไร หลวงปู่มันก็แสดงวิสาสะ เป็นกันเองทุกครั้ง เหมือนพ่ออยู่กับลูก มีอะไรก็พูดคุย หัวเราะร่าเริง ในคืนนั้นมีเหตุการณ์สองเรื่องด้วยกัน ในขณะนั้นมีปรากฏการณ์ เกิดขึ้นทางทิศตะวันออก เป็นวงกลมขนาดใหญ่ วัดผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑ กิโลเมตร มีความสว่างอยู่ในวงกลมนั้นในบางจุด ในบางจุดมีความสว่างน้อย ในบางจุดมีความมืดดำ แต่ละจุดแบ่งเป็นลึอกเอาไว้ แล้วหมุนรอบเวียนอยู่ ตลอดเวลาและหมุนเร็วพอสมควร

ในขณะนั้น หลวงปู่มันเอามือขวาตบไหล่ข้าพเจ้า ท่านใช้มือซ้ายชี้ไปใน จุดวงกลมแล้วพูดว่า ทูล นั่นคืออะไร ตอบว่า ขอโอกาสหลวงปู่ นั่นเป็น วัฏจักร ที่ สัตว์โลก^๕ทั้งหลายพากันหมุนเวียนไปตามกระแสของภพทั้งสาม หลวงปู่ถามต่อไป ว่า อะไรพาให้หมุนเวียนในภพทั้งสาม ตอบ ขอโอกาสหลวงปู่ที่พาสัตว์โลกหมุนเวียน ไปมาในภพทั้งสามนั้น คือ ตัณหา ความอยากในกามคุณทั้งหลาย เป็นผู้หลงติดใน รสนิยมของโลก หลวงปู่ถามว่า ตัณหา มีกี่ระดับ ตอบ ขอโอกาส ตัณหา มีอยู่สอง ระดับ ๑. ตัณหาฝ่ายต่ำ คือความอยากในกามคุณ ๒. ตัณหาฝ่ายสูง หมายถึงความ อยากในบุญกุศล

^๕ สัตว์โลกในพุทธศาสนาหมายถึง สิ่งที่มีชีวิต มีขันธ ที่ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ใน ๓ ภพ คือเกิดใน ๓๑ ภูมิ: อบายภูมิ ๔ (นรก ตีรจฉาน เปรต อสุรกาย) กามสุคติภูมิ ๗ (มนุสสภูมิ ๑ และ เทวภูมิ ๖) รูปภูมิ ๑๖ (ภูมิของ รูปพรหม) และ อรูปภูมิ ๔ (ภูมิของอรูปพรหม)

หลวงปู่ถามว่า บุญกุศล เป็นตัณหาได้อย่างไร ตอบ ขอโอกาสหลวงปู่ บุญกุศล นั้นเป็นความอยากในทางที่ดี บุญกุศลทั้งหมดเกิดขึ้นจากตัณหาคือความอยากทั้งสิ้น แม้แต่ผู้หลงติดอยู่ใน รูปฌาน อรูปฌาน ก็นับเข้าเป็น ตัณหา คือความอยากชั้น ละเอียต เมื่อหลงติดอยู่ใน รูปฌาน อรูปฌาน อยู่เมื่อไร ก็ต้องหมุนไปมา เกิดตาย ในโลกนี้อีกต่อไป เพราะบุญกุศล เป็นเพียงสิ่งอำนวยความสะดวก อำนาจความสะดวก ของชีวิต เพียงบรรเทาทุกข์ไปได้ชนิดเดียวเท่านั้น ส่วนใหญ่จะต้องมารับความทุกข์ ในโลกนี้ทั้งนั้น แต่มนุษย์ทั้งหลายไม่รู้ตัวเอง แต่ไปหลงติดอยู่ในสุขของตัณหา คือ ความรักใคร่พอใจในกามคุณ หารู้ไม่ว่า ความสุขของกามคุณ เป็นเหตุให้เกิดทุกข์

ในขณะที่สนทนาธรรมะกับหลวงปู่มันอยู่นั้น มองไปเห็นพระมหาเถระองค์ ๑ นอนหงายหน้าหลังอย่างสนิทอยู่อีกด้านหนึ่ง หลวงปู่มัน ซีมือไปให้ข้าพเจ้าดู พร้อมทั้งพูดว่า ดูซิทูล พระที่หลงอยู่ใน อรูปฌาน ข้าพเจ้าเห็นแล้วก็รู้ทั้งหมดว่า หลง อย่างไร จากนั้น จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา แล้วยกเอาเรื่องของพระมหาเถระ องค์นั้นมาพิจารณาว่าหลงอยู่ในฌานนั้นหลงอย่างไร พระมหาเถระองค์นั้น ในยุคนี้ มีคณะลูกศิษย์ได้ยกท่านขึ้นเป็นพระอรหันต์ไปแล้ว ในเมื่อลูกศิษย์ พยากรณ์ให้ครู อาจารย์ของตัวเองเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็ให้เป็นเรื่องของลูกศิษย์ของท่านไป ไม่ควรพูดอะไรให้เกิดความแตกแยกกัน เพราะในยุคนี้นั้น พระอรหันต์ที่เกิดจากลูกศิษย์ มีอยู่มากทีเดียว ถึงจะรู้อยู่เต็มใจ ก็ไม่ควรพูดทำลายในความเชื่อของคนอื่น มองอีก มุมหนึ่งก็ยังเป็นผลดี ยังมีคนให้ความสนใจว่า ในยุคนี้สมัยนี้ ยังมีความเชื่อว่ามี พระอรหันต์อยู่ ส่วนจะเป็นองค์จริงหรือองค์ปลอมนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ในยุคนี้การสอนภาวนาปฏิบัติก็สอนกันอย่างนี้ และพากันปฏิบัติกันอย่างนี้ นั่นคือสอนในวิธีทำสมาธิกันมากเกินไป หน้าที่ยังสอนต่อไปว่า ทำสมาธิไปเถอะ เมื่อจิตมีความสงบดีแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้น หารู้ไม่ว่า การทำสมาธิมากไปจะกลายเป็นฌาน และหลงอยู่ในฌานนั้นๆ หาทางออกไม่ได้เลย

พระมหาเถระองค์นั้น ตามประวัติความเป็นมา ก็เป็นศิษย์หลวงปู่มั่นอีก องค์หนึ่ง แต่ท่านเป็นนิสัย เจโตวิมุตติ ชอบทำความสงบในสมาธิ ทำให้จิตมีความสงบในสมาธิต่อเนื่องกันมายาวนาน ในครั้งแรก ท่านก็คงคิดว่า ปัญญา จะเกิดขึ้นนั่นเอง จึงได้ทำสมาธิต่อเนื่องกันมาเรื่อยๆ ในที่สุดจิตก็จมดิ่งสู่ฌาน แล้วมีภิญญาเกิดขึ้น มีการแสดง อภินิหารไปได้หลายอย่าง มีผู้ศรัทธาให้ความเคารพเลื่อมใสเป็นอย่างมาก ผลสุดท้ายก็มรณะไปอยู่ใน อรูปฌาน ได้ไปเกิดเป็น อรูปพรหม จึงเป็นผู้หลับไม่ตื่นจนถึงปัจจุบัน เมื่อยุคพระพุทธศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย ท่านองค์นั้นก็ยังคงหลงอยู่ในอรูปฌานนี้ต่อไปอีกนาน เพราะอายุของ อรูปพรหมนั้นมีความยาวนานมาก ถ้าหากใครทำสมาธิ ถลาลงสู่อรูปฌานแล้ว ในยุคนี้จะไม่แก้ไขไม่ได้แล้ว ก็ต้องปล่อยกันให้หลงติดอยู่ในอรูปฌานต่อไป

เรื่อง รูปฌาน อรูปฌานนี้ ไม่ได้จำกัดศาสนา ใครจะนับถือศาสนาอะไรก็ทำฌานได้ แม้แต่ผู้ไม่นับถือศาสนาอะไรก็ทำฌานได้ และมีภิญญาเกิดขึ้นได้เช่นกัน เพราะเรื่องการทำสมาธิ เรื่องการบำเพ็ญฌานนี้เป็นหลักสากล มีพวก ดาบสฤๅษี ทำกันมาก่อน เมื่อพระพุทธศาสนายังไม่ได้เกิดขึ้นในโลก ก็มีคนทำสมาธิทำฌานกันอยู่แล้ว ในขณะที่เขาบำเพ็ญฌานอยู่นั้น ไม่รู้ตัวเลยว่า ในเมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดในที่ไหน นี่เรียกว่า ทำสมาธิทำฌานด้วยความหลง จึงเป็นโมหสมาธิโดยไม่รู้ตัว พวกเราเป็นชาวพุทธ ควรศึกษาให้ดีในเรื่องนี้

ผู้จะแก้คนหลงติดอยู่ในฌานได้มีอยู่ ๓ เหตุการณ์

๑. พระพุทธเจ้า
๒. ผู้มีนิสัยเคยทรมาณกันมา
๓. ผู้มีปัญญาที่ดี

ถ้านอกจากสามเหตุการณ์นี้แล้ว จะแก้ความหลงติดในฌานนี้ไม่ได้เลย การสอนให้คนทำสมาธิบำเพ็ญฌานนั้นสอนได้ ถ้าผู้มีนิสัยเจโตวิมุตติก็ทำความสงบเป็น

สมาธิ เป็นฌานได้ ถ้าหากบำเพ็ญได้แล้ว ใครจะเป็นคนแก่ ในยุคนี้พระพุทธเจ้า
ก็ไม่มี ปัญญาเรามีพร้อมหรือยัง ที่จะแก้ตัวเองได้ หรือผู้ที่เคยทรมานเรามาเป็นใคร
เพราะพวกที่หลงอยู่ในความสงบ หลงอยู่ในฌาน และหลงอยู่ในอภิญญานี้มิใช่
ธรรมดา เป็นผู้มี ทิฏฐิ มานะ อตตาสูงมาก ไม่ยอมลงคนได้ง่าย จะมีความเชื่อมั่น
ในตัวเองสูง ใครจะพูดอย่างไร ถ้าไม่เป็นไปเหมือนที่ตัวเองเป็นอยู่ จะไม่รับฟังจาก
ใครๆทั้งสิ้น ส่วนมากที่สอนกันให้ทำอย่างนี้อยู่ จะเป็นปुरुชนด้วยกัน ฉะนั้นการทำ
สมาธิ ต้องทำให้ถูกกับนิสัยของตัวเอง ถ้านิสัยตัวเราเป็น ปัญญาวิมุตติ จะบังคับ
ตัวเองไปทำสมาธิความสงบ บำเพ็ญฌานให้เกิดขึ้น จะทำไม่ได้อยู่แล้ว เราต้องทำ
สมาธิความตั้งใจมั่น ให้ถูกกับนิสัยตัวเองจึงจะทำได้

ขอทบทวนในอสาวิภยญานอีกครั้ง

ให้ท่านผู้อ่านได้ทบทวน ในอสาวิภยญานอีกครั้ง เพื่อความเข้าใจให้ถูกต้อง ถึงจะอยู่ไกลเกินตัวก็ควรได้ศึกษาเอาไว้ อสาวิภยญานนี้เป็นผลที่เกิดขึ้นเป็น ครั้งสุดท้าย และจะเกิดขึ้นเฉพาะผู้จะได้บรรลุเป็นพระอรหันต์เท่านั้น พระอริยเจ้า ในระดับอื่นๆ เช่น พระอนาคามี พระสกิทาคามี พระโสดาบัน อสาวิภยญานยังไม่เกิดขึ้นเลย อสาวิภยญาน ที่แปลไว้ในตำรา แปลว่า รู้จักทำให้อาสวะได้สิ้นไป แต่ข้าพเจ้าขอแปล อสาวิภยญานว่า รู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปเท่านั้น ไม่มีในคำว่า รู้จักทำให้อาสวะ ได้สิ้นไปแต่อย่างใด เพราะการทำนั้นได้ผ่านขั้นตอนมาแล้ว เช่น การเจริญในวิปัสสนา จนถึงขั้นการเจริญในวิปัสสนาญาณ และได้ผ่าน นิโรธ ความดับทุกข์ และดับเชื้อที่เป็นต้นเหตุให้เกิดทุกข์ ไม่มีเชื้อของกิเลสตัณหา ที่จะพาไป เกิดเป็นภพเป็นชาติอีกต่อไป ภายในจิตใจ ก็ไม่มีเชื้อของอาสวะใดๆตกค้างอยู่เลย แม้แต่ ธาตุ ชันธ์ ก็เป็นธาตุชั้นอันบริสุทธิ์ ไม่มีเชื้ออาสวะกิเลสตัณหา หลงเหลือ อยู่แต่อย่างใด จึงได้ผ่านขั้นตอนในการทำให้อาสวะได้สิ้นไปแล้ว ขั้นตอนสุดท้ายนี้ จึงไม่มีในคำว่า ทำอะไรอีกต่อไป ข้าพเจ้าจึงขอแปลไว้ว่า อสาวิภยญาน เป็นเพียง ญาณรู้ว่า อาสวะจะสิ้นไปเท่านั้น ถ้าข้าพเจ้าแปลผิดอย่างไร ก็ขออภัยมาในที่นี้ด้วย

เมื่ออสาวิภยญานได้เกิดขึ้นแล้ว จะรู้ในขณะนั้นทันทีว่า อาสวะจะสิ้นไป ในขณะนี้ อีกในชั่ว จริมกจิตเดียวเท่านั้น พระอรหันต์ตผล ก็ได้เกิดขึ้นในช่วงขณะ พริบตา ตีบ เดียวเท่านั้น ในช่วงรู้ตัวว่า อาสวะจะสิ้นไปนี้ จะอยู่ในอิริยาบถใดก็ได้ ในสมัยครั้งพุทธกาล ผู้ที่ท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ บางท่านก็ได้บรรลุธรรม

ในอิริยาบถยืน บางท่านก็ได้บรรลุธรรมในอิริยาบถเดิน บางท่านก็ได้บรรลุธรรมในอิริยาบถนั่ง บางท่านก็ได้บรรลุธรรมในอิริยาบถนอน บางท่านก็ได้บรรลุธรรมในอิริยาบถครึ่งนั่งครึ่งนอน (พระอานนท์)

เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมมาถึงจุดนี้แล้ว จึงนับได้ว่า ตนแลเป็นที่พึ่งของตนอย่างสมบูรณ์เต็มที่ มีความอัศจรรย์ยิ่งนัก เป็นคุณธรรมที่ไม่เคยมีมาก่อนในชีวิต แต่ก่อนมาเคยเกิดตายอยู่ในวัฏสงสารมาเป็นเวลายาวนาน นับภพนับชาติไม่ถ้วน ประมวลไม่ได้ เพิ่งได้สัมผัสผัสในธรรม ที่เป็นอัศจรรย์ในครั้งนี้หนอ ความอัศจรรย์ในธรรมเป็นอย่างไรนั้น ผู้ที่ได้บรรลุธรรมเท่านั้นจะรู้เอง โดยไม่ต้องไปถามใครๆ จึงเรียกว่า ปัจจัยตั้ง รู้ได้เฉพาะตัวเท่านั้น

การได้บรรลุธรรมในขณะใด ก็หายความสงสัยในตัวเองในขณะนั้น ไม่ว่าจะชาติใดภาษาใด ฐานะเป็นอย่างไรไม่สำคัญ จะเป็นพระ เป็นเณร ฆราวาสหญิงชายในวัยไหนก็ตาม เมื่อได้ปฏิบัติมาถึงจุดนี้แล้ว ธรรมที่เป็นอัศจรรย์ย่อมเกิดขึ้นได้ทั้งนั้น ธรรมที่อัศจรรย์นี้เกิดขึ้นกับท่านผู้ใดแล้ว ไม่ต้องไปหาถามใครๆอีกต่อไป แม้พระพุทธเจ้าจะประทับอยู่ในที่แห่งนั้นก็ไม่ต้องถาม นี่คือการหายความสงสัยในตัวเองอย่างสมบูรณ์

ในยุคนี้สมัยนี้ หากมีผู้ได้บรรลุธรรมที่เป็นอัศจรรย์นี้แล้ว ก็จะหายความสงสัยในตัวเองเช่นกัน จะเหมือนในครั้งพุทธกาลทั้งนั้น ไม่ต้องไปรับคำพยากรณ์จากใครๆทั้งนั้น นี่คือการได้พ้นจากกระแสโลกผ่านไปแล้ว แม้แต่ผู้ที่ได้บรรลุธรรมในชั้นต่ำลงมา เช่น บรรลุธรรมชั้นพระอนาคามี บรรลุธรรมชั้นพระสกิทาคามี บรรลุธรรมชั้นพระโสดาบัน ก็จะมีผู้ได้ว่า ตัวเองได้บรรลุธรรมในชั้นนั้นๆ เช่นกัน และไม่ต้องไปถามใครๆ ไม่ต้องมีใครๆ มาตรวจสอบตัวเอง เหมือนกินข้าว เมื่อเราอิ่ม ก็รู้ตัวว่าเราอิ่ม จะไปถามใครๆ ทำไมเล่า นี่ฉันใด การได้บรรลุธรรมก็เป็นฉันนั้น

อาสาชกษยญณ มเฉพะพะอรหนต์เทำนัน

อาสาชกษยญณ จะเกดขันฉพะ ผู้จะดเบรลลธรรมเป็นพะอรหนต์ผลเทำนัน ส่วนพะอรยเจ้าในระดบอื่น จะม่มีอาสาชกษยญณเกดขันแต่อย่างใด เพราะยังมีอาสาชอยู่ พะอนาคามี ยังมีอาสาชส่วนละเอียด เม่อมระนงไปในขณะนัน ก็จะได้ไปเกดในชั้นพรหม สุธาวาส ไปละอาสาชส่วนละเอียดในทีนัน จึงจะได้เข้าสู่พะระนิพพาน ทีเรียกว่านิพพานพรหม

ถ้าผู้ภวานาทำสมาธิ มีจิตสงบเป็น รูปฦาน ๔ อรูปฦาน ๔ ทีเรียกว่า ฦานสมาบัติ ๘ เม่อมระนงอยู่ในฦานนี ก็จะไปตกค้างอยู่ในชั้นพรหมธรรมดา จะต่อไปนิพพานอีกไม่ได้เลย ในเมื่ออำนาจของฦานเสื่อมลง ก็จะได้กลับมาเกดในโลกมนุษย์ นี้อีกตามเดิม กิเลสตัณหาทีมีอยู่ก็จะเกดขันทีใจตามเดิม มีความโลภ มีความโกรธ มีความหลง มีราคะ ความกำหนัด มีความต้องการในกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เหมือนคนธรรมดาทั่วไป มีความพอใจยินดีทีจะมีครอบครั้ว มีลูกหลานตามปกติธรรมดา

ฉนัน ขอให้พวกเราดศึกษาให้ดี ว่าในขณะนี้เราพากันภวานาปฏิบัติหวังในผลอะไร จะไปพัก่อนอยู่ในชั้นพรหม หรือภวานาปฏิบัติเพ่อมรรคผลนิพพาน เราต้องวางทิศทางการปฏิบัติให้ตรงเอาไว้ เมื่อดต้องการไปสู่มรรคผลนิพพาน แต่อุบายการปฏิบัติทำกันเหมือนพวกดาบสฤๅษี จะผิดทางทันที

ข้าพเจ้า อยากให้ท่านได้สังเกตอย่างมีเหตุผลไว้ว่า ทำไม พระสิทธัตถะภิกขุ จึงได้ทรงตั้งปณิธาน ในขณะที่นั่งอยู่ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ว่า ถ้าเราไม่ได้ตรัสรู้เป็น พระพุทธเจ้าในที่แห่งนี้ จะนั่งอยู่ในที่แห่งนี้ตลอดไป ถึงเลือด เนื้อ หนัง เอ็น กระดูก จะผุพังไปก็ตาม ถ้าไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า จะไม่ลุกหนีจากที่แห่งนี้อย่างเด็ดขาด ให้ข้อสังเกตว่า ทำไม พระองค์จึงได้มาทรงตั้งปณิธานในที่แห่งนี้ ในที่แห่งอื่น พระองค์ ก็เคยประทับนั่งมาหลายที่ ทำไม พระองค์จึงไม่ทรงตั้งปณิธานเหมือนในที่แห่งนี้ คำตอบ ก็เพราะว่าในขณะที่ อัสวักขยญาณของพระองค์ได้เกิดขึ้นในขณะนี้แล้ว ถึงพระองค์จะไม่ทรงตั้งปณิธานออกมาอย่างนี้ ในเวลาจวนสว่างในคืนนี้ พระองค์ก็ จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะ คำปณิธานแต่อย่างใด คำปณิธานนี้ เป็นเพียงคำสาปแช่งเพื่อชยชนะเท่านั้น พระองค์ ทรงมีอัสวักขยญาณเกิดขึ้นแล้ว พระองค์ก็ทรงทราบอยู่ว่า อาสวะของพระองค์จะ ลื่นไปในขณะนี้

ก่อนที่พระองค์จะทรงเกิดอัสวักขยญาณขึ้นได้ ให้เราได้ศึกษาย้อนหลัง ในครั้งพระองค์ได้ทรงเสด็จลาดทองคำ พระองค์ได้ทรงนำมาเป็นอุบายในการปฏิบัติ อย่างไร ผ่านขั้นตอนมาอย่างไร พระองค์ได้ทรงประกาศว่า แนวทางการตรัสรู้ พระองค์ได้ทรงค้นพบด้วยพระองค์เอง ค้นพบอย่างไรให้เราได้ศึกษาให้ดี มิใช่ว่าการ ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นเพราะคำอธิษฐานในคำวั้นนั้นหาใช่ไม่ นั่นเป็นเพียง ปลายเหตุเท่านั้น

ให้เราได้ศึกษาประวัติ ผู้ที่ท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ในสมัยครั้ง พุทธกาลดูบ้าง การได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ กับการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เหมือนกันหรือไม่ คำตอบ เหมือนกัน ในศัพท์คำว่า ตรัสรู้ เป็นคำศัพท์เฉพาะของ พระพุทธเจ้าเท่านั้น ส่วนพระสาวกทั้งหลาย ใช้คำศัพท์ว่า บรรลุธรรม จะไปใช้ใน ศัพท์ว่า ตรัสรู้ไม่ได้ เป็นเพราะความไม่เหมาะสม เหมือนกับคำว่า รับประทานอาหาร คำนี้ใช้กับประชาชนทั่วไป ในศัพท์ว่า เสวย เป็นคำศัพท์ของพระเจ้าแผ่นดิน

ผลประโยชน์ที่เกิดจากการเสวย กับการรับประทาน หมายถึงความอึดเช่นกัน ส่วน อาสวัภยญาณของพระพุทธเจ้า กับอาสวัภยญาณ ของพระอรหันต์เหมือนกันหรือไม่ คำตอบ เหมือนกัน คือรู้ว่า อาสวะจะสิ้นไปเหมือนกัน ความบริสุทธิ์ในธรรมของ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า^๖ และความบริสุทธิ์ในธรรมของพระอรหันต์ มีความบริสุทธิ์เท่าเทียมกัน จึงให้ชื่อว่านิพพาน คืออาสวะได้ดับอย่างสนิทเหมือนกัน จะไม่กลับมาเกิดตายในภพทั้งสามเหมือนกัน ฉะนั้น จึงพากันศึกษาในธรรมให้เข้าใจ

ในอาสวัภยญาณ เกิดขึ้นกับผู้จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอรหันต์ จะมีคำ อธิษฐานเหมือนพระพุทธเจ้าหรือไม่ คำตอบ ไม่สมควรอธิษฐานเหมือนพระพุทธเจ้า ถึงจะไม่อธิษฐานในความรู้สึก ในอาสวัภยญาณ ก็รู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปเหมือน พระพุทธเจ้าอยู่แล้ว จึงไม่ควรอธิษฐานให้เหมือนพระพุทธเจ้าแต่อย่างใด หากมี ผู้สงสัยอยากจะถามว่า ในยุคปัจจุบันนี้ ถ้าหากมีผู้จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอรหันต์ จะเหมือนกันกับในสมัยครั้งพุทธกาลหรือไม่ คำตอบ เหมือนกัน ผู้ได้บรรลุดุธรรมเป็น พระอรหันต์ในสมัยครั้งพุทธกาลเป็นอย่างไร ผู้ที่ได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอรหันต์ ในยุคปัจจุบันนี้ก็เหมือนกันทุกอย่าง เป็นบริสุทธิ์ธรรมเท่าเทียมกัน ดับกิเลสค้นหา อาสวะ ได้อย่างสนิท ได้เหมือนกันจึงเป็นนิพพานแห่งเดียวกัน ในครั้งพุทธกาลเป็น อย่างไร ในยุคนี้ก็ต้องเป็นอย่างนั้น ผู้ได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอนาคามี พระสกิทาคามี พระโสดาบัน ในสมัยครั้งพุทธกาลเป็นอย่างไร ในยุคนี้การได้บรรลุดุธรรมก็ต้องเป็น อย่างนั้น คุณธรรมของพระอริยเจ้าแต่ละระดับแต่ละชั้น มีความเสมอภาคกันทั้งหมด

^๖ พระปัจเจกพุทธเจ้าเป็นพระพุทธเจ้าประเภทหนึ่ง ที่ตรัสรู้เฉพาะตัว มิได้ประกาศพระพุทธศาสนา

นิมิตเห็นหมู่เทวดาพากันมาเต้นรำ

ในคืนหนึ่ง เป็นเวลาตึกสงัด เวลาประมาณตี ๓ เกิดนิมิตขึ้นมาเป็นเสียงดนตรี มีเสียงไพเราะเพราะพริ้งมาก ที่แรกก็คิดว่าชาวบ้านเขามีการเล่นกันก็ไม่สนใจอะไร อีกพักหนึ่งดนตรีนั้นมีความชัดเจนมากขึ้น ก็คิดว่า บ้านแถวนี้อยู่ในป่าในเขาห่าง ความเจริญ ทำไมจึงไปหาเครื่องดนตรีขนาดนี้มาเล่นกัน คงเป็นไปได้ที่ชาวบ้าน นอกจะมีเงินมากพอจะจ้างวงดนตรีมาฟังกัน ในขณะนั้น เสียงดนตรีมีความชัดเจน มากขึ้น ตั้งใจฟังดูว่า เสียงดนตรีนั้นมาจากทิศไหน ก็รู้ได้ว่ามาจากทิศตะวันตก ก็รู้ ได้ว่าทางทิศนี้ไม่มีบ้านคนอยู่ใกล้เลย จากนี้ไป บ้านห่างกัน ๑๐ กว่ากิโลเมตร และเป็นดงใหญ่มีภูเขาสูง จะไม่ได้ยินเสียงมาถึงในที่นี้อย่างแน่นอน

จากนั้นก็ได้กำหนดจิตไปดูที่เสียงดนตรี เมื่อกำหนดจิตไป ปรากฏเห็นปราสาท หลังขนาดใหญ่ มีแสงไฟสว่างไสว ประดับด้วยดอกไม้ธูปเทียนนานาชนิด มีความสวยงาม มาก ในหมู่คนที่มาเล่นดนตรีนั้น ดูแล้วไม่ใช่มนุษย์เราเลย เป็นหมู่เทวบุตร เทวดา ทุกคนแต่งตัวอันเป็นทิพย์ มีความแพรวพราว ประดับเครื่องสังวาลสวยงาม หยดย้อยทีเดียว พากันจับเป็นคู่ๆหญิงชาย มีความยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ดูแล้วเขามีความสุขมาก พากันมีความสุขสนุกสนานอย่างเต็มที่ สีลาในการฟ้อนรำมีความ อ่อนช้อย

ก็ได้พิจารณาต่อไปว่า เทวบุตร เทวดากลุ่มนี้มาจากที่ไหน ที่แรกคิดว่าเป็น เทวบุตร เทวดา มาจากชั้นดาวดึงส์ ทุกคนมีความสุขงามเหมือนกันทั้งหมด ทั้ง

พวกเล่นดนตรี และหมู่ที่พื่อนรำประมาณ ๒๐๐ คน พอสมควรแล้วก็พากันเลิกร่ากันไป เมื่อได้พิจารณาแล้ว เป็นพวก รุกขเทวดาอยู่ในป่าใหญ่แห่งนี้เอง ในเมื่อข้าพเจ้าจำทิศทางที่อยู่ได้แล้ว เมื่อฉันอาหารเสร็จแล้วก็เดินป่าตรงไปที่เขาเล่นกันแล้วจำพื้นที่ได้ทั้งหมด ไปเห็นต้นไม้ใหญ่มีใบดกหนาร่มรื่นดี แล้วบอกกับชาวบ้านว่า ห้ามตัดต้นไม้นี้เป็นเด็ดขาด เพราะที่แห่งนี้เป็นสถานที่พวกเทวบุตรเทวดาที่เขาพากันมาเล่นกัน ถึงกาลเวลาเขาจะนัดกันมาเล่นกันในที่แห่งนี้เป็นประจำ

พวกหมู่เทวดาเหล่านี้ ยังมีกิเลสตัณหา มีความโลภ ความโกรธ ความหลงเหมือนมนุษย์เรา ถ้าไม่พอใจในหมู่มนุษย์ ก็ทำให้หมู่มนุษย์ไม่สบายถึงแก่ความตายไปได้ ที่เรียกกันว่าผี ก็เป็นกลุ่มเดียวกัน ในบางครั้งก็แปลงตัวเป็นเทวดา ในบางครั้งก็เป็นผี ก็เหมือนกับมนุษย์เรา ในบางครั้งก็เป็นเทวดา เรียกว่า มนุสสเทโว ร่างกายเป็นมนุษย์ ใจเป็นเทวดา มนุสสเปโต ร่างกายเป็นมนุษย์ แต่ใจเป็นเปรต มนุสสดีริจฉาน ร่างกายเป็นมนุษย์แต่ใจเป็นสัตว์ดีริจฉาน ในตัวมนุษย์เอง เป็นได้ทั้งเทวดา เป็นได้ทั้งเปรต เป็นได้ทั้งสัตว์ดีริจฉาน เป็นได้ทั้งผิอสุรกายนั่นเอง ใครจะเป็นอะไรนั้นให้ดูพฤติกรรมการแสดงออก หรือให้สังเกตดูตัวเราเองก็ได้ว่าเราเป็นอะไรกันแน่

ในหลักพุทธศาสนา ไม่นิยมเรียกว่าผี มีแต่คำยกย่องว่าเป็นเทวดากันทั้งนั้น เช่น รุกขเทวดา เป็นเทวดาอยู่อาศัยที่ต้นไม้ ภูมเทวดา เป็นเทวดาอาศัยอยู่ตามถ้ำตามเหว หรืออยู่ตามพื้นดิน เคหเทวดา เป็นเทวดาที่อาศัยอยู่ตามบ้านคน เทวดาอาศัยอยู่กับบ้านคนอยู่อย่างไร ดังจะได้มีประวัติเล่าให้ฟังดังนี้

ในสมัยครั้งพุทธกาล มีพระโสณะ เป็นลูกศิษย์ของพระสังกัจจายน์ ได้ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตชนบท ไปด้วยกันห้าองค์ มีผู้ต้องการอยากอุปสมบทเป็นพระ แต่คณะสงฆ์ไม่พอ พระสังกัจจายน์ จึงให้พระโสณะ ฆราวาสพระพุทเจ้า เพื่อขออนุญาต ให้พระสงฆ์ห้ารูปทำการอุปสมบทในที่ทุรกันดารเขตชนบท พระโสณะมีพรสวรรค์ ขับรื่องในทำนองสรภัญญะได้ไพเราะมาก เมื่อมากราบ

พระพุทธเจ้าแล้ว พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระโสณะพักนอนที่กุฏิด้วย เมื่อเวลา
 ค่ำมา พระพุทธเจ้าทรงให้พระโสณะร้องสรภัญญะเป็นธรรมะให้ฟัง เมื่อร้องจบลง
 พระพุทธเจ้าได้ทรงอนุโมทนาว่า สาธุ จากนั้นเทวดา ทุกหนแห่งก็พากัน อนุโมทนา
 กล่าวคำว่า สาธุๆ ต่อๆ กันไป

มีเทวดาอีกกลุ่มหนึ่ง เรียกว่า เคหเทวดา อาศัยบ้านของโยมแม่ของพระโสณะ
 นั้นอยู่ ก็ได้กล่าวคำว่า สาธุๆ พร้อมกันอยู่ในบ้านนั้น แม่พระโสณะแปลกใจจึงพูด
 ถามไปว่า ใครมาสาธุเรา อยู่ในที่นี้ แต่ก่อนมาทำไมจึงไม่สาธุเรา เทวดาพูดว่า
 ข้าแต่พระแม่เจ้า หมู่ข้าพเจ้าเป็นเทวดา ที่สาธุ นั้น ข้าพเจ้าสาธุกับพระโสณะ ลูกชาย
 ของแม่ต่างหาก เพราะพระโสณะ ได้พักอยู่กุฏิเดียวกับพระพุทธเจ้า ได้ร้องในทำนอง
 สรภัญญะถวายพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้สาธุ อนุโมทนา กลุ่มเทวดาที่อาศัยอยู่
 ในที่แห่งใดก็ตาม จะกล่าวคำว่า สาธุๆ นี้พร้อมกัน

โยมแม่ของพระโสณะได้ถามเทวดาว่า พวกเทวดาได้มาอยู่ในบ้านเราเมื่อไร
 และมาอยู่เพื่ออะไรในที่นี้ เทวดาพูดว่า พวกข้าพเจ้าทั้งหลาย ได้มาอาศัยอยู่ในบ้าน
 ของแม่นี้นานแล้ว ข้าพเจ้าพากันมาอยู่ที่บ้านนี้ มีความอบอุ่นสบายดี ข้าพเจ้าจะได้
 บุญกุศล เพราะแต่ละคืน แม่ได้ไหว้พระสวดมนต์ ภาวนาทุกคืน พวกข้าพเจ้าทั้งหลาย
 มีความอบอุ่นใจ มีความสุขใจสบายใจ ได้อนุโมทนากับแม่ทุกคืน พวกข้าพเจ้าจะ
 ขออยู่อาศัยในบ้านของแม่ตลอดไป ภัยอันตรายต่างๆ พวกข้าพเจ้าทั้งหลายจะพากัน
 ปกป้องรักษา ไม่ให้สิ่งชั่วร้ายได้บังเกิดขึ้น พวกผี อสุรกาย จะไม่ให้มาทำกับแม่ได้เลย
 ขอแม่จงโปรดเมตตา ให้พวกข้าพเจ้าทั้งหลายได้อยู่อาศัยในบ้านนี้ตลอดไปด้วยเถิด
 แม่ของพระโสณะ เมื่อได้ยินพวกเทวดาพูดมาอย่างนี้ ก็ตอบตกลงให้พวกเทวดานั้น
 อยู่ในบ้านนี้ต่อไป ได้ไหว้พระสวดมนต์ภาวนา อุทิศบุญกุศลให้เทวดาเหล่านั้นอยู่
 เสมอ บ้านนั้นมีแต่ความร่มเย็นผาสุกไม่มีภัยพิบัติใดๆ ไม่มีผี ไม่มีเปรต เข้ามาใกล้
 บ้านได้เลย

นี่พวกเราทั้งหลาย ถ้าได้อ่านประวัติของแม่พระโสณะนี้แล้ว เราควรนำมา เป็นแบบอย่าง พยายามฝึกตัวเอง ไหว้พระสวดมนต์ ภาวนาอยู่เสมอ และรักษา ศิลหัตถ์เป็นนิจ เมื่อศีลธรรมมีอยู่กับผู้ใด ไอของศีลของธรรมย่อมมีความหอม ฟุ้ง ขจรไปในทิศทั้งสี่ ทั้งบนดินและอากาศ พวกเทวดาทั้งหลายอยากเข้ามาอยู่ใกล้ และได้มาอาศัยที่บ้านของเรา ศีลธรรมมีอยู่กับใครอยู่บ้านไหน พวกผีต่างๆจะอยู่ใกล้ ไม่ได้ จะเกิดความร้อนรนหนีไป ในบ้านของเราก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ ไม่มี ภัยพิบัติใดๆเข้ามากรำกราย จะมีเทวดาทั้งหลายได้พากันรักษาให้ตัวเรา และ ครอบครัวของเรามีความสุขตลอดไป

ณ วัดถ้ำกลองเพล

เมื่อออกพรรษาแล้ว ก็กลับวัดถ้ำกลองเพล ได้คิดไว้แล้วว่า ถ้าหลวงปู่ขาวได้ถามเรื่องผลของการภาวนาปฏิบัติ ก็จะไม่เล่าถวายท่านไป ถ้าท่านไม่ถามก็ไม่ต้องพูดอะไรเลย หรือหากมีครูอาจารย์องค์อื่นถามผลของการปฏิบัติ ก็ต้องพิจารณาก่อนว่า ครูอาจารย์ใดควรเล่าให้ฟัง หรือไม่ควรเล่าให้ฟัง มิใช่ว่าใครๆ มาถามก็จะเล่าให้ฟังไปเสียทั้งหมด การอยู่วัดถ้ำกลองเพล แต่ก่อนมา เราได้แสดงความโง่มาอย่างไร เมื่อเรากลับไปก็จะแสดงความโง่อย่างนั้น

ได้ไปถึงวัดถ้ำกลองเพลมีดั่งค่าประมาณ ๒ ทุ่ม จึงไม่ได้ขึ้นไปกราบหลวงปู่ที่กุฏิได้พักนอนอยู่ที่ถ้ำกลองเพลนั้น เช้าวันต่อมา หลวงปู่ลงมาศาลา เพื่อออกบิณฑบาตบ้านแม่ชี ข้าพเจ้าก็ได้เข้าไปกราบหลวงปู่ในเวลานั้น กราบยังไม่เสร็จ หลวงปู่ก็รีบถามขึ้นมาว่า เป็นอย่างไร ทูล ผลของการปฏิบัติเป็นอย่างไร เล่าให้ฟังหน่อยซิ ในขณะที่เวลานั้นยังไม่เหมาะสม และพระเถระก็นั่งอยู่หลายองค์ จึงพูดกับหลวงปู่ไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ตอนเย็นวันนี้ กระผมจะไปเล่าถวายให้หลวงปู่ฟังที่กุฏิรับหลวงปู่ก็พยักหน้า แล้วก็ออกไปบิณฑบาตที่บ้านแม่ชี

เมื่อถึงตอนเย็น หลังจากพระเถระลงจากกุฏิหลวงปู่ไปหมดแล้ว ข้าพเจ้าก็มีโอกาสได้อยู่กับหลวงปู่โดยลำพัง จากนั้น ก็ขอโอกาสหลวงปู่ เล่าผลของการปฏิบัติว่าได้รับผลเป็นอย่างไรถวายให้หลวงปู่ฟัง เมื่อเล่าถวายให้หลวงปู่ฟังแล้ว หลวงปู่ท่านได้พูดว่า ผลของการปฏิบัติอย่างนี้ น้อยองค์นักที่จะเป็นไปได้ หลวงปู่พูดว่า ผม

ก็ได้เป็นมาอย่างนี้เหมือนกัน ผลของการปฏิบัติที่เป็นของจริงของแท้ ไม่ต้องพูดกันมาก พูดกันเพียงประโยคเดียวก็รู้ในความหมายกันในทันที ทุกวันนี้ ผู้รู้ผลการปฏิบัติอย่างนี้มีน้อยมาก หลวงปู่ถามว่า บวชมาได้กี่ปีจึงได้รู้ผลในการปฏิบัติ ขอโอกาสหลวงปู่ กระทบบวชมา ขาด ๘ ปีอยู่ ๘ วัน จึงได้รับผลครับ หลวงปู่ก็ยิ้มๆ แล้วพูดว่า คงเป็นเพราะบารมีเก่า เคยได้สร้างมาแล้วในชาติก่อนมาามากจึงได้เป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้ได้รับผลเร็วขนาดนี้ หลวงปู่ถามว่า ก่อนที่จะมีปัญญาเกิดขึ้น ได้มีอะไรเป็นอุบายในการพิจารณา ได้ขอโอกาสหลวงปู่แล้ว ก็ได้เล่าในเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญญาถวายหลวงปู่ ในเรื่องเครื่องกระพังโหม ให้หลวงปู่ฟัง การเล่าเรื่องเครื่องกระพังโหม ก็เหมือนกับที่ได้อธิบายมาแล้วทั้งหมด ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างไร มีอุบายการเปรียบเทียบกับกิเลสตัณหาอย่างไรก็อธิบายไป

เมื่อเล่าถวายหลวงปู่จบแล้ว หลวงปู่ก็ยิ้มๆ แล้วพูดขึ้นมาว่า เหตุปัจจัย และอุบายที่ท่านได้เล่ามาทั้งหมดนี้ เหมือนกันกับเฮา แต่แตกต่างกัน เพียงเป็นวัตถุกุศลละอย่างกันเท่านั้น การใช้ปัญญาพิจารณา ดังท่านได้เล่ามานี้เหมือนกันกับเฮาทั้งหมด เมื่อได้จังหวะ ข้าพเจ้าก็ได้กราบเรียนถามหลวงปู่บ้าง ขอโอกาสหลวงปู่ เหตุปัจจัยอะไรที่ทำให้หลวงปู่ได้เกิดอุบายปัญญาครับผม

จากนั้นหลวงปู่ ก็ได้เล่าเหตุการณ์ที่ผ่านมามากหลายสิบปี หลวงปู่ได้เล่าให้ฟังอย่างละเอียดติดต่อกัน เหมือนกับว่าได้ประสบการณ์ขึ้นเพียง ๒-๓ วันเท่านั้น ในเหตุการณ์ที่หลวงปู่ได้แสดงมา หลวงปู่จำได้อย่างแม่นยำทีเดียว หลวงปู่เล่าในเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดปัญญาในครั้งนั้นว่า ในบ่ายวันหนึ่ง ได้ลงไปสรงน้ำในคลองใต้เชิงดอย ในช่วงนั้นเป็นเวลาชาวบ้านเก็บเกี่ยวข้าว เมื่อมองดูในทุ่งนา เห็นข้าวแก่เหลืองเต็มไปหมด ในตอนนั้น น้ำก็ยังไม่ได้สรง ก็เลยนั่งลง ได้ดูข้าวในนาที่เขากำลังเก็บเกี่ยวอยู่ แล้วมีความคิดเกิดขึ้นที่ใจว่า ข้าวที่เขากำลังเก็บเกี่ยวอยู่นี้ ก็เกิดจากเมล็ดข้าวในปีที่แล้วมา เพราะเมล็ดข้าวนั้นมีเชื้อพาให้เกิด เมื่อคนเอาเมล็ดข้าวที่มีเชื้อ ไปหว่านลงในพื้นดินอันชุ่มด้วยน้ำ เชื้อที่มีอยู่ในเมล็ดข้าวก็เริ่มแตกตุ่มขาวๆ

แล้วงอกออกมาจากเมล็ดข้าวนั้น ทีแรกก็เป็นตุ่มขาวๆเล็กๆ มีรากหยั่งลงไปในพื้นที่ดิน แล้วก็ดูดเอาปุ๋ยในพื้นที่มาเป็นอาหาร ก็ได้เกิดเป็นต้นเล็กๆขึ้นมาจากเมล็ดข้าวนั้น หลายวันต่อมา ก็ได้งอกงามขึ้นมาเหมือนกับต้นหญ้า เมื่อได้ประมาณ ๑ เดือน เขาก็ถอนขึ้นมา แล้วนำไปปลูกในพื้นที่ดินอีก ต้นข้าวก็แก่ขึ้นใหญ่ขึ้น เมื่อต้นข้าวได้แก่ โตเต็มที่แล้ว ก็ออกรวง เป็นเมล็ดข้าวเปลือกอ่อนๆ จากนั้นเมล็ดข้าวเปลือกอ่อนๆ ก็แก่ขึ้น ก็กลายเป็นเมล็ดข้าวสาร ที่มีอยู่ในเปลือกข้าวนั้น แล้วมีหัวเชื้อติดอยู่ในหัวเมล็ดข้าวเปลือกนั้น แล้วชาวนาก็เก็บเอาเมล็ดข้าวที่มีเชื่อนั้น เพื่อนำไปทำพันธุ์ต่อไป เมล็ดข้าวก็ได้เกิดขึ้นมาใหม่อีก ก็มีเมล็ดเหมือนกันกับเมล็ดเก่านั้นเอง

หลวงปู่ได้อธิบายต่อไปว่า เมล็ดข้าวที่มีเชื่อนี้ เมื่อไปตกอยู่ในพื้นที่ดินที่ชุ่ม ก็จะเกิดเป็นต้นเป็นเมล็ดข้าวขึ้นมาอีก แต่ถ้าแกะเอาเปลือกนอกออกทิ้งไป แล้วใช้เล็บมือ แกะเอาหัวเชื้อที่เมล็ดข้าวออกทิ้งไปเสีย เมล็ดข้าวที่เหลือ จะนำเอาไปหว่านในพื้นที่ดินที่ชุ่มไปด้วยน้ำและปุ๋ย เมล็ดข้าวนั้นก็จะไม่เกิดเป็นต้นขึ้นมาอีกเลย หรือเอาเมล็ดข้าวเปลือกนั้น ไปคั่วด้วยไฟให้ไหม้ไปแล้ว นำมาหว่านในพื้นที่ดิน ก็จะไม่เกิดอีกเช่นกัน เพราะเชื้อในเมล็ดข้าวนั้นได้ถูกทำลายไปแล้ว จึงหมดเหตุหมดปัจจัยที่จะเกิดอีกต่อไป

เมื่อได้ใช้ปัญญาพิจารณาในเมล็ดข้าวเสร็จแล้ว ก็โอบนโยน น้อมเอาเมล็ดข้าว นั้นเข้ามาหากาย และน้อมเข้ามาหาใจ แล้วใช้ปัญญาพิจารณาต่อไปว่า ต้นข้าว ทั้งหมดเหมือนกับร่างกายเรา เมล็ดข้าวนั้นเหมือนกับใจเรา เชื้อที่อยู่ในหัวเมล็ดข้าว นั้น เหมือนกันกับกิเลสตัณหา การใช้เล็บมือแกะเอาหัวเชื้อที่อยู่ในเมล็ดข้าวทิ้งไป ก็เหมือนกันกับการใช้สติปัญญาพิจารณา กำจัดกิเลสตัณหา อาสวะน้อยใหญ่ให้หมดไปจากใจได้แล้ว เมื่อใจไม่มีกิเลสตัณหาเป็นเชื้อพาให้ไปเกิดอีก ภพชาติจะมีมาจากที่ไหน เมื่อภพชาติไม่มี ความแก่ ความเจ็บ ความตายและความทุกข์เดือดร้อนเสียใจ โศกเศร้า โทมนัสจะไม่มีอีกแต่อย่างใด

ฉะนั้น เรื่องของใจ และเรื่องของกิเลสตัณหาที่มาเกาะใจอยู่ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องแก้ไข ต้องกำจัดให้หมดไปจากใจในชาตินี้ให้ได้ เพื่อจะไม่ให้ภพชาติของเราได้ยึดเยื้อ ได้ไปเกิดในภพน้อยภพใหญ่อีกต่อไป ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ในช่วงที่หลวงปู่ขาวได้เอาเมล็ดข้าวมาพิจารณาด้วยปัญญานี้เอง จึงเป็นการเกิดขึ้นของวิปัสสนาญาณ ในขณะที่นั้น ถ้าดูเพียงผิวเผินก็เหมือนใช้ความคิดพิจารณาธรรมดา ไม่แตกต่างกันกับความคิดพิจารณาของผู้ปฏิบัติทั่วไป แต่มีอีกอย่างหนึ่งที่ไม่เหมือนกัน นั่นคือ กำลังใจ กำลังของสติ กำลังของปัญญา กำลังบารมี ที่มาบรรจบกันพอดี บารมีที่ได้บำเพ็ญมาในอดีตชาติทั้งหมด และบารมี ที่หลวงปู่ได้ปฏิบัติมาในชาติปัจจุบัน มีอินทรีย์ที่แก่กล้าพอตัวอยู่แล้ว ตลอดทั้งกำลังความเพียรอื่นใด ที่หลวงปู่ได้บำเพ็ญมาแล้ว ได้มารวมตัวกันอย่างสมบูรณ์ จึงได้เกิดเป็น วิปัสสนาญาณ ขึ้นมาในขณะที่นั้น กำลังของ วิปัสสนาญาณ จึงได้ประหารกิเลสตัณหา อาสวะน้อยใหญ่ให้หมดไปจากใจ เป็นตัวทำลายเชื้อคือตัณหา ที่จะนำพาให้ได้ไปเกิดในภพชาติต่างๆ ให้หมดไป กำลังของ วิปัสสนาญาณนี้เอง จึงเป็นจุดเด่นของผู้ปฏิบัติให้ได้บรรลุธรรม เป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ ขอพวกเราจงพากันเข้าใจ ควรได้นำมาเป็นแบบอย่างบ้าง

จากนั้นหลวงปู่ก็ได้ลงสรงน้ำในคลอง ในขณะที่สรงน้ำอยู่ หลวงปู่ก็ได้พิจารณาในความสกปรกโสโครกของร่างกายทุกส่วน เหมือนกับเอาชากศพมาล้างน้ำ เมื่อร่างกายสกปรกต้องล้างด้วยน้ำ เมื่อใจสกปรกด้วยกิเลสตัณหา ต้องล้างด้วยสติปัญญา ถ้าสติปัญญาดี กิเลสตัณหาก็หลุดลอยออกจากใจได้ง่าย สติปัญญาเป็นน้ำยาซักฟอก กิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจโดยตรง เชื้อของความเกิดฝังใจอยู่ที่ไหน ใช้ปัญญาเช็ดถูในที่แห่งนั้น ไม่ให้ความสกปรกคือกิเลสตัณหาติดเกาะอยู่ภายในใจอีกต่อไป ถึงกิเลสตัณหาเคยติดอยู่กับใจมานานแล้วก็ตาม ถ้าสติปัญญาดี การกำจัดตัณหา อาสวะให้หมดไปจากใจนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย

เมื่อหลวงปู่ได้ลงสรงน้ำเสร็จแล้ว ก็เอากะบอกไม้ไผ่ตักเอาน้ำสะอาด กลับมากุฎีในทันที ในระหว่างที่เดินทางกลับก็เป็นอุบายในการเดินจงกรมไปในตัว

เมื่อมาถึงกุฏิแล้วก็เอาระบอกร่างไว้ที่กุฏิ แล้วออกเดินจงกรมต่อไป ใช้ปัญญาพิจารณาให้มีความต่อเนื่องกัน ได้พิจารณาเมล็ดข้าวอย่างไร ก็ใช้ปัญญาพิจารณาไปตามอุบายเดิม เพื่อเป็นอุบายสอนใจอยู่ตลอดเวลา พิจารณาประกอบด้วยเหตุผล ให้เป็นไปตามหลักความเป็นจริงให้ใจได้รู้เห็นในทุกข์ โทษภัยในชาติคือความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ว่าไม่มีอะไรเป็นตัวเรา และเป็นของของเราอยู่ตลอดเวลา วิปัสสนาญาณที่เกิดขึ้นมานี้มีความกล้าหาญมาก และมีความเด็ดเดี่ยวจริงจัง ไม่ให้กิเลสตัณหาได้ตั้งตัวได้เลย พิจารณาในสิ่งใดจะรู้เห็นตามความเป็นจริงนี้ทั้งหมด จนจิตเกิดความแยกคาย และหายสงสัยในสิ่งนั้นอย่างชัดเจนดี อุบายวิธีที่นำมาพิจารณานั้น ก็เหมือนกันกับ ท่านพุล ได้อธิบายมาแล้ว

เมื่อถึงเวลามีตัก หลวงปู่ก็ได้ขึ้นไปกุฏิ แล้วเข้าที่พิจารณาต่อไป หลวงปู่เล่าว่า เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาอยู่ไม่นาน จิตมีความต้องการความสงบ ก็ได้กำหนดจิตให้ลงสู่ความสงบได้อย่างเต็มที่ หลวงปู่ว่า นับตั้งแต่ปฏิบัติมาหลายปี เพิ่งรู้จักจิตมีความสงบในครั้งนี่เอง แต่ก่อนมาจิตมีความสงบอยู่บ้าง เหมือนกับสายฟ้าแลบ เพียงแวบเดียวเท่านั้นจิตก็ถอนออกมา แล้วใช้ปัญญาพิจารณาในสังขารต่อไป แต่บัดนี้ จิตมีความสงบแน่นหนา หลวงปู่พูดว่า ได้จำคำสอนของหลวงปู่มันได้สอนเอาไว้ว่า ท่านชาว ถ้าจิตมีความสงบถึงฐานใหญ่ของสมาธิ^๗แล้ว อย่าไปบังคับให้จิตถอนตัวนะ ปลอ่ยให้จิตอยู่ในความสงบนั้นๆไป เมื่อจิตมีความอึดตัวในสมาธิแล้ว จิตก็จะถอนตัวออกมาเอง และอย่าปลอ่ยให้จิตได้ถอนออกทั้งหมด ให้มีสติกำหนดจิตเอาไว้ชนิดหนึ่ง จากนั้นให้ใช้ปัญญาพิจารณาในสังขารต่อไป

ในขณะนั้นหลวงปู่ได้ปฏิบัติตามคำสอน ของหลวงปู่มันได้เป็นอย่างดี หลวงปู่ชาวพูดว่า ความสงบของสมาธิ เป็นไปตามคำสอนของหลวงปู่มันทั้งหมด เมื่อจิตได้เริ่มถอนออกจากความสงบ ก็มีสติกำหนดเอาไว้ชนิดหนึ่ง แล้วใช้ปัญญาพิจารณาในอุบายของเมล็ดข้าวต่อไป แล้วน้อมเข้ามาหากายน้อมเข้ามาหาใจ จนได้เกิดความรู้เห็น

^๗ ฐานใหญ่ของสมาธิน่าจะหมายถึง รุติจิต หรือจิตดั้งเดิม จิตที่ตั้งมั่น หรือความตั้งมั่นของจิต

ในกิเลสตัณหา ที่ฝังอยู่ในใจได้อย่างชัดเจน ใจจึงได้เกิดความรู้เห็นใน ทุกข์ โทษ ภัย
ที่กิเลสตัณหาพาให้ใจเป็นไปในทุกขนั้นๆ

นิโรธ ความดับทุกข์

นิโรธ ความดับทุกข์นี้ ก็เกิดขึ้นเหมือนกันกับ ท่านทูลได้อธิบายไปแล้วทั้งหมด หลวงปู่พูดว่า ในขณะที่นั้นไม่มีความรู้สึกในสิ่งใดๆ มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็ไม่ไปรับรู้ใน รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อะไรได้ เพราะวิญญาน การรับรู้ได้ดับไปแล้ว วิญญาน การรับรู้ทางตาก็ไม่มี วิญญานการรับรู้ทางหูก็ไม่มี วิญญานการรับรู้ทางจมูก ก็ไม่มี วิญญานการรับรู้ทางลิ้นก็ไม่มี วิญญานการรับรู้ทางกายก็ไม่มี ไม่มี ความสัมผัสในรูป ไม่มีความสัมผัสในเสียง ไม่มีความสัมผัสในกลิ่น ไม่มีความรับรู้ ในรส ไม่มีความรับรู้ในการสัมผัสในทางกายอะไรทั้งสิ้น มีตาก็สักว่ามีตา มีหูก็สักว่า มีหู มีจมูกก็สักว่ามีจมูก มีลิ้นก็สักว่ามีลิ้น มีกายก็สักว่ามีกาย จะใช้ในงานอะไร ไม่ได้เลย นี่เป็นความดับในรูปชั้น

ความดับในนามชั้น คือ เวทนา หมายถึง อารมณ์ต่างๆ แห่งความสุข อารมณ์ แห่งความทุกข์ และอารมณ์ที่ไม่สุขไม่ทุกข์ ก็ไม่มีความรู้สึกอะไรในขณะนั้น เพราะ วิญญานการรับรู้ในอารมณ์ไม่มี สัญญาความจำได้หมายรู้ ก็จำอะไรไม่ได้เลย นี่ก็เพราะวิญญานการรับรู้ในสัญญาความจำนั้นได้ดับไปแล้ว จึงไม่มีความจำอะไร ได้เลย สังขารการปรุงแต่ง ก็ปรุงแต่งอะไรไม่ได้ นี่ก็คือวิญญานการรับรู้ไม่มีใน ความปรุงแต่งนั้นๆ ใจเคยคิดในสิ่งต่างๆ แต่บัดนี้คิดอะไรไม่ได้เลย ทั้งรูปชั้น และ นามชั้น เมื่อวิญญานการรับรู้ได้ดับไปเพียงอย่างเดียวเท่านั้น รูปชั้น นามชั้น ได้หยุดนิ่งไปทั้งหมด ทำงานอะไรไม่ได้เลย เราก็กไม่มี เขาก็ไม่มี ความยินดีก็ไม่มี ความยินร้ายก็ไม่มี

หลวงปู่ขาวได้พูดต่อไปว่า การใช้ปัญญาพิจารณานั้น ก็เหมือนท่านได้พูดมาทั้งหมดนั้นแหละ การเจริญในวิปัสสนาก็เหมือนกัน การเจริญในวิปัสสนาญาณ ก็เหมือนกัน นิโรธ ความดับทุกข์ และดับเหตุให้เกิดทุกข์ ก็เหมือนกัน อาสวกขยญาณ ที่รู้ว่า อาสวะจะสิ้นไปก็รู้เหมือนกัน ถ้าปฏิบัติไปในทางเดียวกันก็ต้องรู้เห็นเหมือนกัน เหมือนกับกินอาหารถ้วยเดียวกัน ทุกคนก็มีความรู้สึกในอาหารนั้นเหมือนกัน ฉะนั้น การปฏิบัติได้เริ่มต้นจากเหตุอันใด ต่อไปผลที่ได้รับก็เหมือนกันทั้งหมด ปฏิเวธ การได้บรรลุธรรม ก็ได้รับผลเหมือนกัน แต่ใครจะรู้ช้ารู้เร็วนั้น ขึ้นอยู่กับบารมีที่สร้างมามากน้อยต่างกัน ผู้รู้เร็วและผู้รู้ช้าไม่สำคัญ เพราะผลที่ออกมามีความบริสุทธิ์เหมือนกัน ดับกิเลสตัณหา ทำให้อาสวะได้สิ้นไปเหมือนกัน ถึงนิพพานแห่งเดียวกัน

อาสวะ หลวงปู่ขาวได้หมดไปในคืนนั้น

หลวงปู่ได้พูดว่า ในคืนนั้น นิโรธ ความดับทุกข์ และดับเหตุให้เกิดทุกข์ได้หมดไปแล้ว ก็เกิด อาสวัภขยญาณ รู้ในตัวเองว่า กิเลสอาสวะ จะสิ้นไปในขณะนี้ ความกล้าหาญก็ได้เกิดขึ้นเหมือนท่านได้พูดมาแล้วทั้งหมด แล้วก็นั่งต่อไป ไม่ต้องทำอะไร ประมาณเวลาจวนสว่าง การได้บรรลุดุธรรมเกิด เว็บบ ขึ้นมาในขณะที่นั่งอยู่นั้น ก็รู้ตัวเองว่าได้บรรลุดุธรรมในขณะนั้น ความบริสุทธิ์เป็นวิมุตตินิพพานก็ได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์เต็มที่ เป็นอันว่า สงครามระหว่างกิเลสตัณหา กับสติปัญญา ได้ทำหั่นกันมาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน ก็ได้สิ้นสุดลงในคืนนี้เอง

หลังจากได้สนทนาธรรมกับหลวงปู่ เป็นเวลาหลายชั่วโมงแล้ว ก็ได้กราบหลวงปู่ไปกุฎิ หลวงปู่ได้สั่งอีกว่า ในคืนต่อไปมาคุยธรรมะกันอีกนะ นับแต่หาญรู้ธรรมะมานี้ก็หลายปีแล้ว ยังไม่เคยสนทนาธรรมะกับใครๆ ยาวนานถึงขนาดนี้ เพราะไม่รู้ว่าจะพูดคุยให้ใครฟังจึงจะรู้ภาษากัน หลวงปู่ยังพูดต่อไปว่า ในครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เคยได้พูดธรรมะกับท่านมหาบัว แต่ไม่ได้พูดกันนานเพราะไปในงานกิจนิมนต์ด้วยกัน เพียงพูดในจุดที่สำคัญเท่านั้น จากนั้นมา ก็เพิ่งมีท่านนี้แหละ พาให้ผมได้พูดธรรมะอีก

ในคืนต่อมา เมื่อได้เวลาปลอดพระเณรแล้ว ก็ได้ขึ้นไปกุฎิหลวงปู่ เพื่อสนทนาธรรมะกันต่อไป ในคืนนี้หลวงปู่พาเข้าไปในห้องนอนเพื่อจะได้คุยกันให้เต็มที่ ในคืนนี้หลวงปู่ได้ปรารภเรื่องอดีตและอนัตตา มาเป็นหัวข้อแรก หลวงปู่ได้พูดขึ้นว่า เรื่อง

อนัตตา ที่จะรู้เห็นได้อย่างชัดเจนนั้น เมื่อจิตได้ลงสู่ มัคคสมังคี^๔ ได้อย่างเต็มที่แล้ว ก็ต้องเข้าไปดับในตัวอัตตานี้ทั้งหมด ถ้าไม่มี อัตตา เป็นตัวให้ดับ อนัตตา ก็ไม่มี ฉะนั้น อนัตตา จึงเป็นสิ่งไม่เป็นอะไร และไม่มีอะไร ไม่มีเรา ไม่มีเขา

ในครั้งแรกก็ต้องมี อัตตา คือตัวเราก่อน อัตตาในรูป อัตตาในนาม เมื่อนิโรธ ความดับทุกข์ ดับเหตุให้เกิดทุกข์ ก็ต้องดับความเห็นผิด ดับความเข้าใจผิด ที่จิตได้ ไปยึดติดและหลงผิดอยู่ว่า รูปและนาม เป็น อัตตา ตัวตน เมื่อทำลายความเห็นผิด นี้ได้แล้ว รูป และนาม ก็เพียงสักว่า รูปนามเท่านั้น จะมาหลงผิดว่าเป็นอัตตาอีก ต่อไปไม่ได้ เพราะรู้เห็นชัดอยู่ว่า อัตตาตัวตนที่แท้จริง เป็นเพียงสมมติว่าเป็น อัตตา ตัวตน โดยกิริยาเท่านั้น แต่ตัว อภิริยา อันเป็นหลักปฏิเสศในอัตตา ว่าเป็น อนัตตา นั้น จึงเป็นเรื่องสัจธรรมตามความเป็นจริง เมื่อยังมีชีวิตอยู่ ก็อาศัยตัวอัตตาต่อไป จนกว่าอายุขัยของธาตุขันธ์จะอยู่ไม่ได้ แต่ไม่มีอะไรที่จะไปยึดติดต่อกัน กับความบริสุทธิ์นั้น เพราะรู้ชัดเห็นชัดอยู่แล้วว่า รูปไม่ใช่เรา เราไม่ใช่รูป รูปไม่มีในเรา เราไม่มีในรูป เวทนาไม่ใช่เรา เราไม่ใช่เวทนา เวทนาไม่มีในเรา เราไม่มีในเวทนา สัญญา ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่สัญญา สัญญาไม่มีในเรา เราไม่มีในสัญญา สังขารไม่ใช่เรา เราไม่ใช่สังขาร สังขารไม่มีในเรา เราไม่มีในสังขาร วิญญาณไม่ใช่เรา เราไม่ใช่วิญญาณ วิญญาณไม่มีในเรา เราไม่มีในวิญญาณ ถ้ารูปนาม ไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่รูปนาม รูปนาม ไม่มีในตน ตนไม่มีในรูปนาม นั่นคือ อัตตา ได้หมดสภาพไป จึงเรียกว่า อนัตตา ทุกอย่างไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัว ไม่มีตน ไม่มีเรา ไม่มีเขา จึงเป็นสภาวะธรรม เรียกกันไปตามสมมติเท่านั้น จึงเป็นความว่างเปล่า ไม่มีนิमितหมายในสมมติใดๆ

เหมือนกันกับเลขศูนย์ ถึงจะเอามาเรียงกันอยู่เป็นจำนวนมาก ก็ไม่มีในความหมายในทางคุณค่าอะไร ถ้าเอาเลข ๑-๒-๓ ... นำหน้าเอาไว้ ศูนย์ทั้งหลายนั้นก็ จะบอกคุณค่าขึ้นมา บอกจำนวนได้

^๔ มัคคสมังคี (มรรคสมังคี) คือ สภาพที่มีความพร้อมเพรียงด้วยองค์มรรค หรือว่างๆคือ การที่มรรค ๘ รวมอยู่ในใจ

หลวงปู่ได้เปรียบเทียบกับแก้งว่า มีแก้งตัวหนึ่งเข้าไปอยู่ในป่าละเมาะแห่งหนึ่ง เป็นป่าดอนเล็กๆ แล้วมีคนได้ไปล้อมป่าละเมาะนั้นหลายพันคน ต่างก็เห็นแก้งเข้าไป อยู่อาศัยในป่าละเมาะนั้นด้วยกันทั้งหมด จากนั้น คนหลายพันคนได้ไปล้อมป่า ละเมาะเอาไว้ ก็พากันโอบอ้อมเข้าไป ได้เข้าแถวเรียงหน้ากระดานไม่ให้มีช่องว่าง พากันเปิดดูไปไม่ก่อกองห้ำดูทั้งหมด แต่ไม่ได้พบเห็นแก้งตัวนั้นเลย จึงพากันถากถาง เอาต้นไม้ใบหญ้าออกให้หมด ให้มีแต่พื้นดินเตียนโล่ง คนทั้งหลายพันคนเข้าไปยืน อยู่ในที่แห่งนั้นจนเต็มพื้นที่ ไม่มีที่ว่างแม้แต่กระเปียดนิ้วเดียว ถึงขนาดนั้น ก็ยัง ไม่เห็นแก้งตัวนั้นเลย

นี่ฉันใด ที่เข้าใจว่า ธาตุ ๔ ชั้น ๕ ว่าเป็นอัตตาตัวตน เมื่อวิปัสสนาญาณ ได้เข้าไปพิจารณาจนได้รู้เห็นตามความเป็นจริงแล้ว ไม่มีธาตุสี่ ชั้นห้า ไม่มี อัตตา ตัวตนอยู่ในชั้นนั้นเลย และ นิโรธ ความดับทุกข์ และดับเหตุที่เกิดทุกข์ได้แล้ว จึงเรียกว่า อนัตตา ความสูญเปล่า ไม่มีอะไรเป็นอัตตาตัวตนอะไรเลย ความเข้าใจ ผิดในลักษณะอย่างนี้มีมายาวนาน ก็เพราะตัวอวิชชาความไม่รู้ โมหะคือความหลง มีมิจฉาทิฐิ ความเห็นผิดเป็นต้นเหตุ จึงได้เกิดตายมานาน

ข้าพเจ้าได้ถามหลวงปู่ต่อไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ หลวงปู่ได้ค้นหาอীগั่งอยู่ที่ไหน หลวงปู่บอกว่า อยู่ที่โหล่งขอด อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงเดือน ธันวาคม ส่วนวันที่ ปี พ.ศ. แต่ก่อนจำได้ทั้งหมด เมื่อนานมา สัญญา อนิจจา^๔ เอาไปกินหมด แล้ว ส่วนเวลาก็จวนสว่าง ได้บรรลुरुธรรมในอิริยาบถนั่งนั่นเอง หลังจากรู้ว่าได้พ้น จากสามโลกนี้แล้ว ก็เหมือนกับท่านทูลพุดมานั้นแหละ เกิดความคิดถึงพระพุทธเจ้า คิดถึงหลวงปู่มั่นมากทีเดียว การคิดถึงมิใช่ว่า อยากให้พระพุทธเจ้า อยากให้ หลวงปู่มั่นมาพยากรณ์ตัวเองนะ เป็นเพียงคิดถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า และคิดถึง พระคุณของหลวงปู่มั่นเท่านั้น ก็เพราะพระพุทธเจ้ามีความเมตตาสงสารหมู่สัตว์โลก

^๔ สัญญา อนิจจา แปลว่า ความจำไม่เที่ยง

ทั้งหลาย พระพุทธองค์จึงได้วางพระพุทธศาสนาเอาไว้แก่พวกเรา ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ได้วางศาสนาไว้ พวกเราก็ไม่มีความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมแต่อย่างใด

ในยุคสมัยนี้ หลวงปู่มั่น ก็ได้ศึกษา แนวทางตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง ท่านก็นำมาปฏิบัติ จนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ท่านก็ได้สอนแก่สานุศิษย์ทั้งหลาย ก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน นี้เอง จึงได้คิดถึงท่านเพราะบุญคุณเหล่านี้

หลังจากนั้น หลวงปู่ก็ได้ย้อนถามข้าพเจ้าบ้างว่า เมื่อรู้ธรรมแล้ว มีการเปรียบเทียบกับอะไร เล่าให้ฟังหน่อยซิ ขอโอกาสหลวงปู่ เมื่อรู้ธรรมแล้ว กระผมมีการเปรียบเทียบกับ เหมือนกับเอาถ่านไฟที่ลุกแดงเป็นไฟก้อนขนาดใหญ่ จุ่มลงไป ในน้ำให้ท่วม แล้วปล่อยให้มันพอสมควรร แล้วเอาถ่านไฟนั้นขึ้นมา ก็รู้ว่าไฟในถ่านไฟได้ดับอันสนิทไปทั้งหมด เมื่อเอามือจับดูเหมือนกับมีไออุ่น แต่เชื้อไฟได้ดับไปหมดแล้ว จะเอาเชื้อของไฟภายนอกมากองใส่กัน ก็ไม่เกิดเป็นไฟขึ้นมาได้อีกต่อไป ครับผม หลวงปู่ยิ้มๆแล้วพูดว่า มีการเปรียบเทียบได้ดีเหมือนกันกับเฮานี้

ได้ถามหลวงปู่ว่า ขอโอกาสหลวงปู่ เมื่อหลวงปู่ได้รู้ธรรมแล้วใหม่ๆ หลวงปู่คิดอยากจะสอนธรรมกับใครบ้างไหม หลวงปู่ถามกลับมาว่า ท่านละคิดอยากจะสอนธรรมแก่ใครๆ หรือไม่ ขอโอกาสหลวงปู่ เมื่อพูดไปก็เหมือนเลียนแบบอย่างพระพุทธเจ้า ความจริงก็คือไม่อยากจะสอนธรรมแก่ใครๆ เพราะธรรมนี้มีความละเอียดมาก จึงยากที่คนจะเข้าใจได้ เป็นอยู่อย่างนี้นานประมาณ ๕ นาที ก็คิดว่า ตัวเรา ได้รู้ธรรมในขณะที่ทำไม่ได้ คนอื่นทำไมจะไม่รู้ธรรมเหมือนเรา ต่างคนก็ต่างสร้างบารมีมาเพื่อพันทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น เมื่อเรารู้ธรรมได้ คนอื่นก็รู้ธรรมได้เหมือนกันกับเรา นี้ หลวงปู่ได้ฟังคำนี้ก็หัวเราะ แล้วพูดว่า เฮาก็เหมือนกันนั่นแหละ มันเป็นเรื่องชาติที่เกิดขึ้นเอง เรื่องอย่างนี้ เกิดขึ้นชั่วระยะหนึ่งมันก็หายไปเอง เพราะคิดได้ว่า เมื่อเรารู้ธรรมได้ คนอื่นก็ต้องรู้ได้เหมือนกันกับเรา นี้แหละ ใครจะมาให้สอนธรรมให้ก็สอนได้

ได้ถามหลวงปู่ต่อไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ เมื่อหลวงปู่รู้ธรรมแล้ว ภายใน ๓-๔ วันขึ้นไป ใจหลวงปู่มีกำลังอะไรบ้างไหม หลวงปู่พูดว่า โอ! กำลังใจเกิดขึ้นในขณะนั้น เหมือนจะแบกภูเขาได้ทั้งลูก จะถอนต้นไม้ใหญ่ๆ ให้ขึ้นทั้งราก แล้วแบกได้ไม่นานแหละ แต่กำลังกายมันไม่พร้อม ก็ทำอะไรไม่ได้ หลวงปู่ถามกลับมา ท่านละเป็นอย่างไร ก็ตอบว่าเป็นเหมือนหลวงปู่เป็นนั่นแหละหลวงปู่

มีคำหนึ่งได้ถามหลวงปู่ หลวงปู่ได้ตอบชัดเจนมาก เป็นเรื่องพูดกันสองต่อสอง ข้าพเจ้าก็ไม่เคยเล่าให้ใครๆ ฟัง เพราะคนในยุคนี้จะไม่เชื่ออยู่แล้ว การพูดเรื่องพระอรหันต์ คนส่วนใหญ่ก็ไม่เชื่ออยู่แล้วว่า พระอรหันต์ในยุคนี้มีจริง มีสิ่งหนึ่งได้ถามหลวงปู่ว่า ขอโอกาสหลวงปู่ เรื่องพระอรหันต์ธาตุ^{๑๐} เมื่อครูอาจารย์ หรือใครๆ ก็ตาม เป็นพระอรหันต์แล้ว มีการมรณะไป มีการประชุมเพลิง กระดูกทั้งหลายกลายเป็นพระธาตุขึ้นมา ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น และเริ่มเป็นแต่เมื่อไร หลวงปู่ก็ไม่อยากจะตอบ ยังพูดว่า ท่านมีความเข้าใจเป็นอย่างไรพูดมาดุจนี้ ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมถามหลวงปู่ก่อน หลวงปู่ก็ต้องตอบกระผมก่อน หลวงปู่ก็ได้เล่าเรื่อง กระดูกเป็นพระธาตุดังนี้ พูดว่า เรื่องกระดูกเป็นพระธาตุนี้ มีเฉพาะกระดูกผู้ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์เท่านั้น พระอริยเจ้าในระดับขั้นอื่นๆ กระดูกยังไม่เป็นพระธาตุได้ เพราะกิเลสยังมีอยู่ กระดูกกลายเป็นพระธาตุนั้น เพราะคุณธรรม ที่เป็นวิสุทธิธรรม^{๑๑} คือธรรมอันบริสุทธิ์ได้เกิดขึ้นแล้ว ธรรมที่บริสุทธิ์นี้แหละมาทำให้ร่างกายทุกส่วนมีความบริสุทธิ์ด้วย แม้แต่กระดูก ก็ธรรมอันบริสุทธิ์เข้าไปพอก นับแต่ได้รู้ธรรมอันบริสุทธิ์แล้ว ธรรมก็ได้เริ่มพอกธาตุ ไม่เกิน ๗ วัน ธรรมอันบริสุทธิ์ก็ได้พอกธาตุส่วนต่างๆ ให้บริสุทธิ์ไป เมื่อมีชีวิตอยู่ก็เป็นกระดูกธรรมดา เมื่อตายได้ถูกไฟไหม้แล้ว กระดูก

^{๑๐} เมื่อร่างกายของคนที่ไม่ได้เป็นพระอรหันต์ถูกเผา จะกลายเป็นเถ้าสีเทา แล้วอยู่ในสภาพนั้นต่อไป แต่เมื่อร่างกายของคนที่เป็นพระอรหันต์ถูกเผา จะกลายเป็นพระธาตุทั้งหมด ทั้งส่วนแข็งและส่วนเหลว พระธาตุของพระอรหันต์แต่ละองค์จะมีลักษณะแตกต่างกัน แต่มักจะคล้ายๆ เมล็ดงา เมล็ดข้าว หินเล็กๆ เพชร พลอย หรือ มุก กระดูกชิ้นใหญ่ๆ อาจจะมีรูปร่างคล้ายปะการัง และอาจจะดูเหมือนแค้นด้วยสี เช่นสีเขียวหรือสีทองด้วย แต่พอเวลาผ่านไปกระดูกชิ้นใหญ่ๆ จะกลายเป็นพระธาตุ เส้นผมก็มักจะรวมเป็นก้อนและกลายเป็นพระธาตุเช่นกัน

^{๑๑} หากพิจารณาธรรมะและจิตใจในเรื่องใด แล้วมีอุบายธรรมสามารถล้างความสงสัยออกไปจากใจได้ ธรรมนั้นคือธรรมที่ทำให้บริสุทธิ์ คือวิสุทธิธรรม ผลจากธรรมะที่ทำให้บริสุทธิ์ก็คือธรรมที่บริสุทธิ์ หรือ บริสุทธิ์ธรรม

ก็กลายเป็นพระธาตุขึ้นมา ถ้ามหลวงปู่ว่า ในขณะที่ธรรมที่บริสุทธิ์ฟอกธาตุหลวงปู่
รู้ใหม่ หลวงปู่ตอบว่ารู้ ทำไมจะไม่รู้ หลวงปู่ถามกลับมาว่า ท่านรู้ใหม่ ในลักษณะ
ธรรมอันบริสุทธิ์ฟอกธาตุ ก็ตอบหลวงปู่ว่า รู้ หลวงปู่ว่า ก็เหมือนกันนั่นแหละ ของ
เป็นเอง

ได้ถามหลวงปู่ เรื่องผลของการปฏิบัติและปรียติว่า ขอโอกาสหลวงปู่ เรื่อง
ปรียติ กับผลการปฏิบัติ มีความแตกต่างกันอย่างไร โอ๊ย! ความรู้ในปรียติ กับผลที่
เกิดขึ้นจากปฏิบัติมีความแตกต่างกันมาก เพราะปรียติเป็นธรรมส่วนหยาบ ผลของ
การปฏิบัติมีความละเอียดมาก เหมือนกับอาหารรู้จักแต่ชื่อ หรือผลไม้ก็รู้จักแต่ชื่อ
ยังไม่ลิ้มรส อาหารและผลไม้เลย จึงคาดการณไม่ถูกต้องว่าจะออกมาเป็นรสอะไร ปรียติ
และปฏิบัติก็ฉนั้นนั่น เพียงศึกษาปรียติอย่างเดียว ไม่พากันปฏิบัติ รสของพระธรรม
ก็จะไม่ได้สัมผัสแต่อย่างใด

ถ้าใครได้สัมผัสในรสพระธรรม ถือว่าไม่เสียชาติเกิด หลวงปู่พูดต่อว่า ในยุคนี้
สมัยนี้ เป็นยุคสมัยของพระโพธิ์ธิ์ระ^{๑๒} พากันแบกคัมภีร์เปลามาอวดกันเท่านั้นเอง
คนยุคนี้เขาไม่เชื่อว่า ผลคือ ปฏิเวธ มีจริง เขาจึงไม่พากันปฏิบัติ หรือปฏิบัติอยู่ แต่
เอาหลักปฏิบัติของพวกดาบสฤษีมาปฏิบัติกันมากไป เป็นความเข้าใจของผู้สอน
ที่ตีความหมายในธรรมะมาผิด ก็เกิดความเห็นผิดในภาคปรียติไป เมื่อนำมาปฏิบัติ
ก็เป็นมิจฉาปฏิบัติ คือปฏิบัติที่ผิด ผลที่เกิดขึ้นจากมิจฉาปฏิบัติ ก็เป็นผลที่เป็นมิจฉา
ไม่เป็นไปในอริยผลของพระพุทธเจ้าแต่อย่างใด เมื่อถึงยุคถึงสมัยในบั้นปลาย
พุทธศาสนา มันต้องเป็นอย่างนี้ จะแก้ไขไม่ได้เลย นี่ถือเป็นจุดเสื่อมของพระพุทธ
ศาสนา ก็เพราะว่าพุทธบริษัทนั้นแหละทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อม มันจะค่อยๆ
เสื่อมไปเรื่อยๆ

^{๑๒} โพธิ์ธิ์ระ แปลว่า ผู้แบกคัมภีร์เปล่า พระโพธิ์ธิ์ระ ในความหมายนี้คือ คนที่มีแต่ความรู้แต่ปฏิบัติไม่ได้ผล (ดีแต่พูด
ทำไม่ได้)

จากนั้นหลวงปู่ ก็ย้อนถามข้าพเจ้าในเรื่องเดียวกันว่า ท่านมีความเห็นในภาคปริยัติ และปฏิบัติเป็นอย่างไร ขอโอกาสหลวงปู่ ความแตกต่างกันในภาคปริยัติ และผลของการปฏิบัติมีความแตกต่างกันมาก ในภาคปริยัติ เหมือนกันกับน้ำมัน ที่ดูดขึ้นมาจากพื้นดิน จะนำไปใช้ประโยชน์กับรถหรือเครื่องยนต์ใดๆยังไม่ได้ ต้องเอาน้ำมันดิบนั้นไปกลั่นให้เกิดเป็นน้ำมันอันบริสุทธิ์ก่อน จึงนำไปใช้ประโยชน์ได้ดี นี่ฉันทหลวงปู่ น้ำมันดิบเหมือนภาคปริยัติ การนำมากลั่นให้เป็นน้ำมันที่บริสุทธิ์เหมือนภาคปฏิบัติ การนำมาใช้งานให้เป็นผลประโยชน์ เหมือนปฏิเวธ ที่เรียกว่าปริสุทธธรรม เป็นธรรมที่บริสุทธิ์อยู่ตลอดเวลา ไม่มีการเสื่อมไปแต่อย่างใด ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในอริยาบถใด ความบริสุทธิ์ จึงเป็นวิราคะธรรม เป็นอกุปัทธรรม เป็นธรรมที่ไม่กำเริบ พระอรหันต์ทุกองค์ต้องเป็นอย่างนี้ จึงเป็น กตฺ ฺกรณียิ^{๑๓} เป็นผู้หมดกิจที่จะพึงทำอีกต่อไป

^{๑๓} กตฺ ฺกรณียิ กิจที่จะต้องทำ (เพื่อการดับทุกข์) ทำเสร็จแล้ว

อดีตการเวียนว่ายตายเกิด

เมื่อเล่าผลของการปฏิบัติถวายหลวงปู่แล้ว จากนั้นก็ได้สนทนาย้อนหลังในเรื่องอดีตการเวียนเกิดตายในภพต่างๆ หลวงปู่ถามว่า ในสถานที่ได้รู้ธรรมนั้นได้พิจารณาดูไหมว่า ในที่แห่งนั้นมีเกี่ยวข้องกับเราอย่างไร ขอโอกาสหลวงปู่ในที่แห่งนั้น กระทบได้เคยเป็นหมาได้ไปตายอยู่ในที่แห่งนั้นมาแล้ว หลวงปู่ได้หัวเราะแล้วพูดว่า มันต้องมีชาติที่เกี่ยวข้องกัน เพราะการเกิดตายในโลกนี้มายาวนาน ต้องได้เกิดเป็นสัตว์โลกทุกประเภท ข้าพเจ้าก็ได้ถามหลวงปู่กลับไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ที่โหล่งของตนั้น หลวงปู่มีความเกี่ยวข้องกับมาอย่างไร หลวงปู่ก็ได้พูดว่า แต่ก่อนมาเขาเคยเป็นอีแก้งอาศัยอยู่ในที่แห่งนั้นมาแล้ว และได้แก่เฒ่าตายไปเอง หลวงปู่ถามมาอย่างนี้เพื่อหยั่งเชิงดูว่า จะรู้เรื่องความเป็นมาในชาติอดีตของตัวเองหรือไม่เท่านั้นเอง

แต่หลวงปู่ก็ได้ถามในเรื่องใหม่อีก ถามว่า ท่านได้สร้างบารมี^{๑๔}อะไรที่เป็นหลักสำคัญ และได้สร้างมาแต่เมื่อไร ในยุคไหน เมื่อหลวงปู่ได้ถามในเรื่องเล็กๆอย่างนี้ ก็ได้เล่าถวายให้หลวงปู่ฟังตามที่รู้มา ขอโอกาสหลวงปู่ ในสมัยก่อนที่ล่วงเลยมายาวนาน ในสมัยครั้งนั้น กระทบได้สร้าง สัจจะให้แก่ตัวเอง ทำอะไรทำจริง ตั้งใจทำในสิ่งใด ต้องทำในสิ่งนั้น ให้สำเร็จตามที่ตั้งใจเอาไว้ ฝึกนิสัยให้เป็นคนจริงอยู่ตลอด

^{๑๔} บารมีมี ๑๐ ประการ: ๑. ทาน การให้ การเสียสละ, ๒. ศีล การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย ความประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย, ๓. เนกขัมมะ การออกบวช ความปลื้มใจจากกาม, ๔. ปัญญา ความรอบรู้ และรู้รอบในความเป็นจริง, ๕. วิริยะ ความเพียร, ๖. ขันติ ความอดทน, ๗. สัจจะ ความจริง คือ พูดจริง ทำจริง และจริงใจ, ๘. อธิษฐาน ความตั้งใจมั่น ๙. เมตตา ความรักความสงสาร ๑๐. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง

เวลา เมื่อตั้งใจจะทำสิ่งที่ไม่ผิดศีลผิดธรรม ก็ต้องทำตามที่ได้ตั้งใจเอาไว้ ให้สัญญาแก่ตัวเองว่า เราต้องเป็นคนมีความจริง จะพูดอะไรเรื่องอะไรกับใครๆ ก็ฝึกตัวเอง ให้เป็นผู้พูดจริงในทุกๆเรื่อง มีสัจจะ ให้แก่ตัวเองแล้ว และยังมีสัจจะให้แก่ผู้อื่นด้วย มีความซื่อสัตย์ให้แก่ตัวเอง และมีความซื่อสัตย์ต่อคนอื่น เป็นผู้มีนิสัยไม่หลอกลวงตัวเอง และไม่หลอกลวงคนอื่น ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำเท็จให้แก่ใครๆ จริงอย่างไร ก็ต้องพูดไปอย่างนั้น จึงเป็นสัจจบารมีที่สร้างมาเป็นอันดับหนึ่ง

บารมีข้อที่สอง คือได้สร้าง ปัญญาบารมี อุบายในการสร้างปัญญาบารมีนี้เป็นอุบายวิธีในการฝึกความคิด ฝึกนิสัยให้เป็นผู้สังเกตในเหตุการณ์ต่างๆ แล้วนำมาพิจารณา วิเคราะห์ วินิจฉัยใคร่ครวญ ในเหตุการณ์ต่างๆอย่างมีเหตุผล เมื่อเหตุเป็นอย่างไร จะมีผลเกิดขึ้นเป็นอย่างไร เมื่อมีผลอย่างนี้มีเหตุเป็นอย่างไร เหตุที่ผิด เหตุที่ถูก ผลที่ผิด ผลที่ถูก เป็นอย่างไร ใช้เหตุผลมาเป็นหลักตัดสินชี้ขาดข้อสำคัญ อย่าเข้าข้างตัวเอง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นกับตัวเอง ก็ต้องใช้ความคิดแก้ปัญหาตัวเอง มีปัญหาเกิดกับคนอื่น ก็ใช้ความคิดแก้ปัญหาช่วยเหลือ นี่เป็นการสร้างปัญญาบารมีทางโลก

ในหลักการสร้างปัญญาบารมีในทางธรรม จะต้องเอาไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มาเป็นองค์ประกอบในการสร้างปัญญา ขอโอกาสหลวงปู่ กระทบได้สร้างบารมีมาสองอย่างนี้เป็นหลักยืนตัวมาตลอด จนกลายเป็นนิสัยแก่ตัวเอง เกิดมาในชาตินี้ ก็รู้ตัวเองอยู่ว่า เป็นผู้ที่มีนิสัยในสัจจะ เรื่องการทำ เรื่องการพูด รู้ตัวเองว่ามีสัจจะมาก ในสมัยวัยเด็กและวัยรุ่น ก็รู้ตัวเองอยู่ว่าไม่เหมือนใครๆ ไม่ชอบนิสัยของผู้ไม่มีสัจจะ ไม่ชอบนิสัยกับคนพูดเท็จ ในใจส่วนลึกๆ มีความรู้สึกเป็นอย่างนั้น

ที่หลวงปู่ถามว่า สร้างบารมีมาในยุคไหนสมัยใดนั้น ขอโอกาสหลวงปู่ ในยุคหนึ่ง กระทบได้เกิดร่วมพระพุทธศาสนา ของพระพุทธเจ้า พุทธสืขี ในสมัยนั้น พระสงฆ์ได้ตั้งกระทบเป็น อารามิกวัตร เป็นผู้อุปฐากพระเณร และได้ดูแลรักษา

เสนาสนะภายในวัด ได้ปรนนิบัติพระอรหันต์เป็นจำนวนมาก ให้ความเคารพเชื่อถือน ในทุกอย่างค์ และสามเณรทุกรูป ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา มีความเคารพ อ่อนน้อม ถ่อมตัวต่อพระเณรทุกรูป ในวัดนั้นมีพระเณรไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ รูป กิจวัตรประจำวัน ต้มน้ำร้อนให้พระเณรฉัน ต้มน้ำร้อนให้พระมหาเถระสงฆ์ เอน้ำร้อนเครื่องฉันต่างๆ ไปถวายพระเถระตามกุฏิ อุปัฏฐากพระเณรที่เจ็บป่วยด้วยความเต็มใจ ดูแลความสะอาด ปิดกวาดเช็ดถูกุฏิพระเถระ ทำความสะอาดศาลา และทำความสะอาดภายใน วัดด้วยความขยันหมั่นเพียร ฝึกตัวเองให้ตรงต่อเวลาอยู่เสมอ เวลาไหนทำอะไร ต้อง ตั้งใจทำในสิ่งนั้นให้สำเร็จ ตั้งใจไว้ว่าจะแบ่งเบาภาระทำให้พระเณรมีความสุขใจ ทำตัวเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย จะไม่ทำให้พระเณรภายในวัดมีความหนักใจ

ในครั้งนั้น รู้สึกว่ามีความเหน็ดเหนื่อยมาก แต่ก็ต้องอดทนต่อสู้ ได้ตั้งสัจจะ แก่ตัวเองเอาไว้ว่า จะปรนนิบัติพระเณรอย่างนี้ตลอดไป ถึงชีวิตจะสิ้นไปด้วยความ เหน็ดเหนื่อยนี้ ก็ขอบูชาพระพุทธเจ้า พุทธสัสซี ถวายบูชาพระธรรม ถวายบูชา พระเณรทุกองค์ ด้วยสัจจะวาจาที่ได้อธิษฐานนี้ ขอจงเป็นนิสสัย เป็นปัจจัยให้ข้าพเจ้า ได้รู้แจ้งเห็นจริงในพระสัทธรรม ของพระพุทธเจ้า ภายภาคหน้าโน้นเทอญ ส่วนปัญญาบารมีนั้น ก็ได้ฝึกตัวเป็นผู้รอบรู้ในเหตุผลอยู่เสมอ ส่วนบารมีอื่นๆ ก็เป็น ผลพลอยได้พ่วงตามกันมา รู้สึกว่า อยากมีความหลุดพ้นเข้าสู่พระนิพพาน เริ่มตั้งแต่ ในสมัยครั้งนั้นเป็นต้นมา สัจจบารมี ปัญญาบารมี จึงเป็นจุดเด่นในตัวเอง การ ฝึกตัวให้เป็นนิสสัยอย่างนี้ ถ้ามีความตั้งใจอยู่ก็ไม่เหลือวิสัยและทำได้

หลวงปู่ก็ได้ถามต่ออีกว่า การสร้างปัญญาในทางธรรมสร้างอย่างไร ขอโอกาส หลวงปู่ การสร้างปัญญาบารมีในทางธรรม เอาไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มาเป็นหลักในการพิจารณาด้วยปัญญา ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะมีวิญญูญาณครอง หรือไม่มี วิญญูญาณก็ตาม สิ่งทั้งหมดนั้นเกิดขึ้นจากเหตุคือสังขาร เมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็อยู่คงที่ ไม่ได้ ย่อมมีความเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา มีการตั้งอยู่ชั่วขณะ แล้วมีความ ดับไปเป็นธรรมดา จะดับไปเร็วหรือช้าขึ้นขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยในสิ่งนั้น ในโลกนี้มี

ความเป็นอยู่อย่างนี้ ที่เรียกว่า สามัญลักษณะธาตุ ของทุกอย่างย่อมมีสภาพเกิดขึ้น ด้วยเหตุปัจจัย และก็ต้องดับไปตามเหตุนั้นๆ

ความทุกข์ทั้งหลายย่อมมารวมอยู่ที่ใจ เหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิดความทุกข์ทางใจนั้น มีเหตุปัจจัยเกิดขึ้นได้หลายอย่าง มีการเกิดขึ้นจากเหตุภายในคือตัวเราเอง และเหตุปัจจัยเนื่องจากสิ่งภายนอกก็มีมากมาย เช่น ร้อนจัด หนาวเย็นจัด หิว กระจายจัด มีความต้องการในสิ่งภายนอก ไม่ได้มาตามความปรารถนาก็เกิดเป็นทุกข์ทางใจได้ ไม่อยากในสิ่งที่ไม่ชอบใจ แต่ก็ได้รับในสิ่งนั้นมาก็เป็นทุกข์ทางใจได้ จึงเกิดเป็นอารมณ์ที่ชอบใจบ้าง และไม่ชอบใจบ้าง มีความยึดมั่นในสิ่งภายนอกว่า สิ่งนั้นจะต้องอยู่กับเราไปตลอดกาล ไม่อยากให้มีการพลัดพรากจากกันไป เมื่อสิ่งนั้นได้พลัดพรากจากไป ใจก็เป็นทุกข์

ทุกข์เนื่องจากเหตุภายในคือร่างกาย ที่ใจยึดครองอยู่ ใจมีความหลงจึงได้เกิดความเห็นผิดไปว่า นี่เป็นร่างกายของเรา หารู้ไม่ว่า ร่างกายนี้มันมีเหตุให้ใจได้เกิดความทุกข์อยู่ในตัวมันเอง เช่น ความแก่ ความเจ็บไข้ได้ป่วยด้วยโรคนานาประการ เพราะร่างกายนี้ มันมีก้อนเชื้อโรคอยู่ในตัวมันเอง

ทุกข์อีกอย่างหนึ่ง เป็นสภาวะทุกข์ คือความทุกข์เป็นเจ้าของ มีอยู่กับทุกคนที่เกิดมา เรียกว่าทุกข์เกิดขึ้นใน อิริยาบถ ไม่มีอิริยาบถใดมีความสุขตลอดไปได้ ในครั้งแรก ก็ว่าเย็นมีความสุข เมื่อเย็นนานๆ ก็เกิดความทุกข์ขึ้นมาที่ใจ จะว่าเดินมีความสุข เมื่อเดินนานๆ ก็มีความทุกข์ขึ้นมาภายในใจได้ จะว่านั่งมีความสุข เมื่อนั่งนานๆ ก็เกิดความทุกข์ขึ้นมาที่ใจได้ จะว่านอนมีความสุข เมื่อนอนนานๆ ก็เกิดความทุกข์ที่ใจเช่นกัน ฉะนั้น จึงเปลี่ยนอิริยาบถอยู่เสมอ เพื่อบรรเทาความทุกข์ไปได้ มีการเปลี่ยนอิริยาบถไปมาไม่รู้วาก็ครั้งก็หน เมื่อไรใจยังครองร่างกายนี้อยู่ ก็ต้องมี ความทุกข์อยู่อย่างนี้ตลอดไปถึงวันตาย เมื่อจะตายก็ยิ่งเพิ่มความทุกข์ขึ้นมาอีก ที่เรียกว่าชั้นธัมมะแตกสลาย ในช่วงนั้นจะมีความทุกข์มาก แต่ก็แก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว ถึงจะกลัวตาย ก็จะต้องตายอยู่นั่นเอง

อุบายการฝึกปัญญาในอนัตตา ก็ต้องพิจารณาอยู่เสมอว่า อนัตตา คือสิ่งที่หมดสภาพ จะเรียกว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวเป็นตน เป็นเราเป็นเขาไม่ได้ เพราะสิ่งทั้งหลายหมดสภาพไปแล้ว จะสมมติให้เชื่อว่าเป็น รูปนั้นรูปนี้ไม่ได้ เช่น ชาติสี่ มี ชาติดิน ชาตุน้ำ ชาติลม ชาติไฟ เมื่อรวมตัวเป็น ขณะ คือก้อนกลุ่ม มีจิตวิญญาณครองอยู่ ก็เรียกว่ารูปร่างให้เป็นสมมติว่าเป็นเราและเป็นตัวของเราได้ เมื่อใจได้ออกจากร่างกายนี้ไปเมื่อไร ร่างกายนี้ก็หมดการทำงาน ถึงจะมีชาติดิน มีชาตุน้ำ ในตัวคนตายอยู่ก็ตาม เมื่อไม่มีชาติลม และชาติไฟ ร่างกายนี้ก็แตกสลายเปื่อยเน่า ถ้าเอาไฟมาเผา ก็จะเหลือเพียงกระดูกเป็นชิ้นๆไปเท่านั้น จะเอากระดูกมาสมมติว่าเป็นอัตตาตัวตนอีกต่อไปก็ไม่ได้เลย จึงเรียกว่า อนัตตา หมายถึงสิ่งที่หมดสภาพไป

ไม่ว่าสัตว์ทุกชนิดในโลกนี้ ก็เป็นเหมือนกันอย่างนี้ทั้งหมด จะเป็นสิ่งที่มีวิญญาณครอง หรือสิ่งไม่มีวิญญาณครอง ทุกอย่างย่อมหมดสภาพไปด้วยกันทั้งสิ้น ของทุกอย่างจะรวมลงสู่ธาตุเดิม จึงเรียกว่า สัพเพ ธมมา อนตตาทิ ยทา ปณฺญาปสฺสตี อถ นิพพินฺทตี ทุกฺเช เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา^{๑๔} เมื่อใด ผู้มีปัญญาดี พิจารณาให้ เป็นไปตามความเป็นจริงอยู่อย่างนี้ ในเมื่อจิตมีความรู้เห็นเป็นจริงว่า สภาวะทั้งหลาย มีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นก็ดับไปเป็นธรรมดา จิตย่อมเกิดนิพพิทา ความเบื่อหน่ายในความเกิดที่ซ้ำซากนั้นๆ การฝึกความคิดพิจารณาอย่างนี้อยู่บ่อยๆ เรียกว่า เป็นอุบายการสร้างปัญญาในทางธรรม เมื่อหลวงปู่ได้ฟังดังข้าพเจ้าได้อธิบายมานี้ หลวงปู่ยิ้มในทันทีว่า แหม อุบายการฝึกปัญญาพิจารณาได้ดีมาก

เมื่อเล่าเรื่องในการสร้างบารมีถวายหลวงปู่แล้ว ก็อยากรู้เหมือนกันว่าหลวงปู่สร้างบารมีมาอย่างไร มีบารมีข้อไหน ที่หลวงปู่มีความหนักแน่นเป็นพิเศษ หลวงปู่ได้เล่าให้ฟังว่า ในสมัยนั้น เขาก็ได้เกิดร่วมในพระศาสนาของพระพุทธเจ้าชื่อว่า

^{๑๔} เมื่อใด บุคคลเห็นอยู่ด้วยปัญญาว่า ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา เมื่อนั้น เขาย่อมเบื่อหน่ายในทุกๆ ข้อนี้เป็นทางแห่งความหมดจด

พุทธสีขีเหมือนกัน ในครั้งนั้น เขาได้เป็นหัวหน้าพ่อค้าเกวียน มีลูกน้องเป็นจำนวนมาก การค้าขายในครั้งนั้น มีสินค้าหลักคือข้าวสาลี และมีสินค้าอย่างอื่นๆ เสริมไปบ้าง ต่อมาได้พาลูกน้องเตรียมสิ่งของไปขายในเมืองอื่น และซื้อของต่างเมืองมาค้าขายในเมืองตัวเอง ในช่วงนั้นเป็นปลายฤดูฝน ทางเกวียนยังไม่แห่งหมด เขาเป็นหัวหน้าพ่อค้า เขาก็ขับเกวียนนำหน้าฝูงเกวียนทั้งหลาย พอดีเกวียนเขาได้ติดหล่ม วัวก็ลากเกวียนขึ้นจากหล่มไม่ได้ จึงได้ใช้ไม้เรียวตีวัวอย่างแรง เพื่อบังคับให้วัวลากเกวียนขึ้นจากหล่มให้ได้ วัวก็ดันอย่างเต็มแรงสุดแรงเกิด แต่ก็ไม่สามารถฉุดเกวียนขึ้นมาจากหล่มได้ ในช่วงนั้นเกิดบันดาลโทษะ เอาไม้เรียวตีวัวอย่างไม่คิดว่า วัวจะเป็นอย่างไร กระหน่ำตีไม่หยุดมือ จนวัวล้มพับตัวลง แล้วร้องขึ้นทั้งสองตัวด้วยความเจ็บปวด แล้วดึงวัวให้ลุกขึ้น เรียกลูกน้องมาช่วยผลักดันเกวียน ในที่สุดก็เอาเกวียนขึ้นจากหล่มได้

หลังจากนั้นก็พาลูกน้องจอดเกวียนพักในที่แห่งหนึ่ง เมื่อลงมาปลดวัวออกจากเกวียน ได้มองเห็นน้ำตาว่าทั้งสองไหลลงอาบแก้ม จึงเกิดสลดใจ มีความสงสารวัวขึ้นมา จึงจูงวัวไปกินน้ำกินหญ้า ในขณะนั้น ได้มองดูน้ำตาว่าอยู่ตลอดเวลา เกิดความคิดขึ้นในใจว่า วัวมันก็ลากเกวียนหนัก ทั้งเกวียนก็ติดหล่ม กำลังของวัวก็ไม่พอที่จะลากเกวียนขึ้นจากหล่มได้ วัวกินน้ำได้นิดหน่อย แล้วยื่นน้ำตาไหล หย้าก็ไม่กิน แล้วมีความคิดเกิดขึ้นในใจว่า ถ้าเราเป็นวัวลากเกวียนหนักอย่างนี้ ทั้งเกวียนก็ติดหล่มอยู่อย่างนี้ เจ้าของก็ตีอย่างรุนแรง เราจะมีความทุกข์เจ็บปวดขนาดไหนหนอ

ในขณะนั้น คิดเมตตาสงสารวัวเป็นอย่างมากทีเดียว เข้าไปจับตัวใช้มือลูบหลังวัวแล้วพูดกับวัวว่า จากนี้ไปเราจะไม่ตีและบังคับวัวอีกแล้ว จงพาเราไปค้าขายในครั้งนี้น่าก่อน เมื่อกลับมาแล้ว เราจะไม่ใช่วัวทั้งสองทำการค้าขายอีก แล้วไปหาหญ้าอ่อนๆมาให้มันกิน ใช้มือลูบหัวลูบตัววัว แสดงความรักต่อวัว และพูดต่อวัวว่า เราขอโทษที่ใช้ไม้เรียวตีเธอทั้งสองอย่างรุนแรง ทำให้เธอทั้งสองได้รับความเจ็บปวดเมื่อออกเดินทางต่อไป เสาหนั่งอยู่บนซานเกวียนไป ก็ได้พูดกับวัวอยู่เสมอว่า พวกกัน

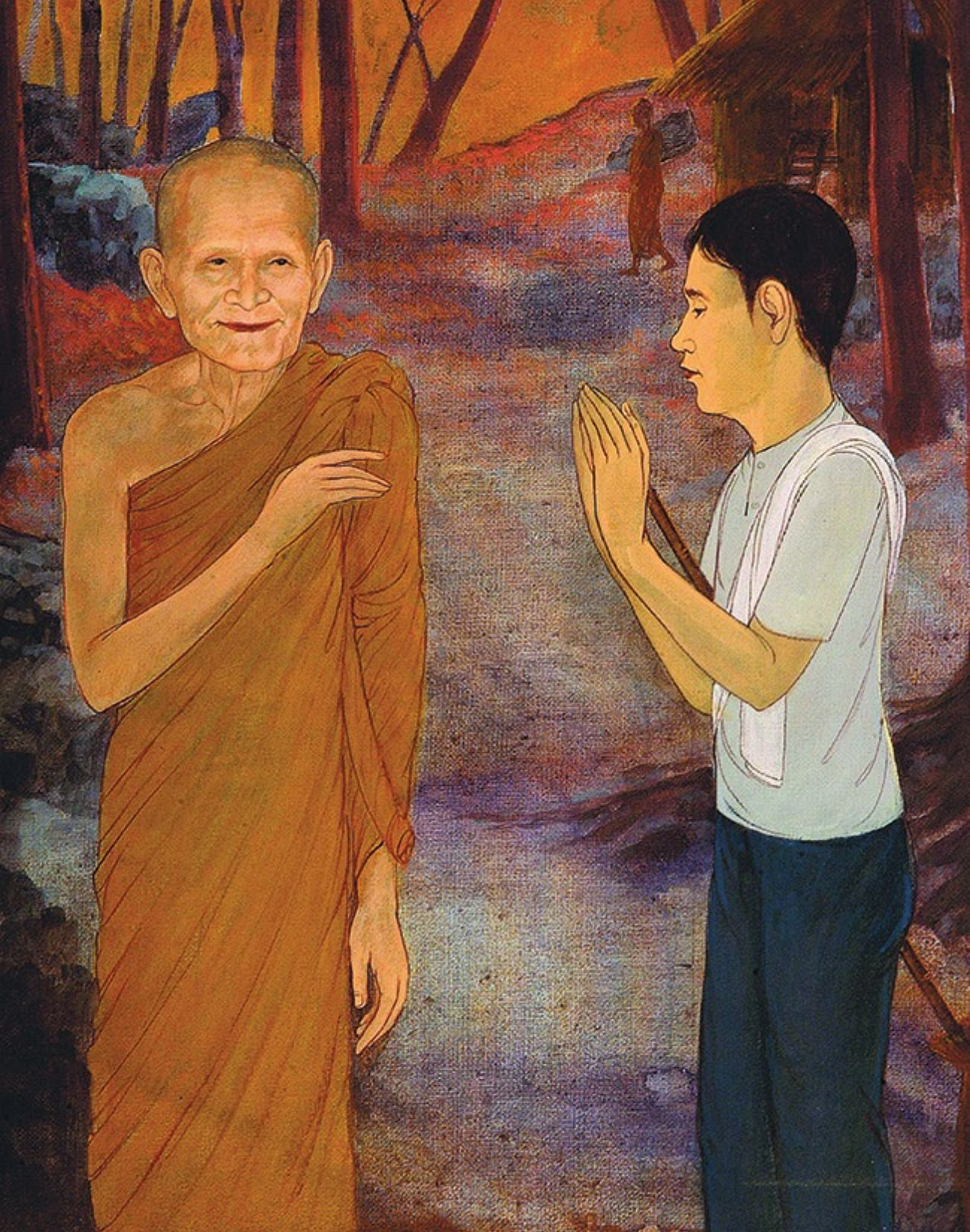
ลากเกวียนไปนะ จากนั้นไปหาไม้ตีอีกหรือก ใช้มือลูบหลังวัวไปด้วย ไปจอดเกวียนที่ไหนก็จูงวัวไปกินน้ำ ไปหาหญ้ามาให้วัวกิน

สังเกตได้ว่า วัวมีกำลังใจดีขึ้นมาก ใช้วิธีการพูดคุยอยู่กับวัว ย่อมให้วัวอยู่เสมอ เมื่อทำการค้าขายเสร็จแล้วก็พากันกลับเมืองของตัวเอง ตลอดทางที่นั้งเกวียนมาได้คิดอยู่ในใจตลอดเวลาว่าเรานี้เอาเปรียบวัวเกินไป ทั้งลากเกวียนอย่างหนักให้แล้วเราก้ยังนั่งเพิ่มหนักเข้าไปอีก ในขณะที่นั้งเกวียนมา ก็เอาเรื่องของวัวมาเป็นอุบายในการคิด พิจารณาว่า วัวก็มีหน้าที่ลากเกวียนอย่างนี้ เราก้ไม่ควรใช้งานเขาหนักเกินไป หากเราทำงานสิ่งใดแบกหามสิ่งใด ถ้าของนั้นหนักไปเราก้เป็นทุกข์ ถ้ามีคนอื่นมาบังคับเราให้แบกของหนัก เราก้จะต้องมีความทุกข์มากขึ้น นี่ฉันท เราไม่ควรที่จะใช้งานหนักกับวัวอีก จากนี้ต่อไปเราจะเลิกการค้าขายไปเลย เพราะสงสารวัว

เมื่อไปถึงเมืองตัวเองแล้ว ก็ค้าขายสิ่งของให้หมดไปทั้งหมด จากนั้นก็หยุดการค้าขายอะไรทั้งสิ้น และจะตั้งใจเข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศล เมื่อเข้าวัดแล้วก็ได้ฟังธรรมจากพระอรหันต์ ท่านก็พรรณนาเรื่องความเมตตา ความสงสารต่อเพื่อนมนุษย์ และความเมตตาสงสารในหมู่สัตว์ดิรัจฉานให้ฟังว่า มนุษย์เราเป็นผู้มีสติปัญญา รู้จักผิดรู้จักถูก อย่าใช้อำนาจไปเบียดเบียนคนอื่นสัตว์อื่น ให้ฝึกใจให้มีความรัก ความสงสารต่อกันทุกคน และทุกตัวสัตว์ดิรัจฉานทุกประเภทไป ไม่ว่าสัตว์ประเภทไหนในโลกนี้

ในครั้งนั้น หลวงปู่ได้ฝึกความเมตตาให้เกิดขึ้นที่ใจ อีกทั้งมีใจคิดอยากจะบวชก็ได้บวชตามความตั้งใจเอาไว้ เมื่อได้บวชแล้วก็เจริญเมตตาอยู่เป็นนิจ จนเกิดความรักความสงสารต่อมนุษย์และสัตว์เป็นอย่างมาก วัดที่บวชอยู่นั้นมีพระเณรไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ องค์ หลวงปู่พูดว่า มีอารามิกวัตร คุณแลพระเณรในยุคนั้นก็เป็นท่านทูล นี้แหละเป็นอันว่า พวกเราได้สร้างบารมีมาในยุค พระพุทธเจ้า พุทธสีขีด้วยกัน

ข้าพเจ้าได้ถามหลวงปู่ต่อไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ พระเณร ที่บวชพร้อมกันในยุคนั้น หลวงปู่จำได้ไหมว่า ในสมัยนี้มีองค์ใดบ้างที่ได้มาเกิด และได้มาบวชพร้อม

กันในยุคนี้ หลวงปู่พูดว่า มี แต่บางคนก็ไม่ได้บวช บางคนก็ได้บวช ผู้ได้บวชในยุคนี้เป็นใครหลวงปู่ หลวงปู่พูดว่า มีหลวงปู่ดูลย์ หลวงปู่ชอบ หลวงปู่หลุย^{๑๖} พอจำหน้าได้ นอกจากนั้นจำไม่ได้ หลวงปู่ก็ได้ถามข้าพเจ้ากลับมาว่า ท่านละ จำใครได้บ้างไหม ที่ได้เกิดมาในยุคนี้ได้เล่าให้หลวงปู่ฟังว่า ที่จำได้ชัดๆ มีสององค์ เพราะกุฎิของท่าน อยู่ใกล้กับที่พักของกระผม นั่นคือ หลวงปู่นี้แหละองค์หนึ่ง หลวงปู่หลวง วัดสำราญนิवास อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางนี่องค์หนึ่ง หลวงปู่บัว วัดป่าหนองแขง หลวงปู่บุญมา ที่แสดงธรรมเรื่องการเกิดดับ พระอาจารย์วัน พระอาจารย์จวน เหล่านี้^{๑๗} ก็ได้สร้างบารมีมาในยุคเดียวกัน กระผมเป็นโยมอุปัฏฐากพระในยุคนี้ จึงจำครูอาจารย์ได้หลายองค์ ครับผม

หลังจากได้เล่าประวัติการเริ่มต้นในการสร้างบารมีมาแล้ว หลวงปู่ก็ได้ถามต่อข้าพเจ้าอีกว่า ในยุคสมัยพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันนี้ ในครั้งที่พระองค์ยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้ปฏิบัติร่วมพระพุทธศาสนา ของพระพุทธเจ้าหรือไม่ ขอโอกาสหลวงปู่ ถ้าจะให้กระผมเล่าในเรื่องนี้ต้องเล่ายาวนาน หลวงปู่ว่า ยาวก็ไม่ใช่ไร เล่าไปเถอะ จากนั้นก็ได้ปรารภเรื่องของหลวงปู่มัน ในชาตินี้ก่อนว่า ในชีวิตนี้ชาตินี้ กระผมไม่เคยได้เห็นหลวงปู่มันเลย ในช่วงที่เปลี่ยนตัวบวชเป็นสามเณร ปี พ.ศ. ๒๔๙๒ พระอาจารย์สม จะพาไปงานประชุมเพลิงศพหลวงปู่มัน แต่ติดงานที่จำเป็นอย่างหนึ่งที่จะได้ไปเรียนหนังสือที่จังหวัดมหาสารคาม จึงไม่ได้ไปงานศพหลวงปู่มันเลย เพียงรู้ชื่อหลวงปู่มันตามหนังสือและรูปของท่านเท่านั้น กระผมเพิ่งมารู้จักหลวงปู่มันในนิมิต ในช่วงที่กระผมได้มาบวชเป็นพระกรรมฐานนี้เท่านั้น

ในคืนหนึ่ง กระผมพิจารณาธรรมไม่แยกกาย พิจารณาเท่าไรก็ยังไม่หายสงสัย ยังมีความไม่แน่ใจว่าผิดหรือถูก จน ๒ คืนที่ผ่านไป ก็ยังตีความหมายในปัญหาธรรม

^{๑๖} หลวงปู่ดูลย์ อตุโล (พระราชมหาราช) วัดบูรพาภิราม จ.สุรินทร์, หลวงปู่ชอบ ฐานสโม วัดป่าสัมมานุสรณ์ จ.เลย, หลวงปู่หลุย จันทสาโร วัดถ้ำผาบิ้ง จ.เลย

^{๑๗} หลวงปู่หลวง กตปัญโญ วัดสำราญนิवास จ.ลำปาง, หลวงปู่บัว สิริปัญโญ วัดป่าหนองแขง จ.อุดรธานี, หลวงปู่บุญมา มหาวิโร วัดป่าศรีวิชัย จ.สกลนคร, พระอาจารย์วัน อุตตโม วัดอภัยดำรงธรรม จ.สกลนคร, พระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ วัดเจติยาศรีวิหาร (ภูทอก) จ.บึงกาฬ

ในหมวดนั้นๆไม่แยกคาย ก็เลยปล่อยปัญหาธรรมนั้นไว้ก่อน แล้วกลับมาทำสมาธิ นึกคำบริกรรม เมื่อจิตมีความสงบเป็นสมาธิแล้ว หลวงปู่มั่นก็มาปรากฏให้เห็น พร้อมทั้งชี้แนะ ในอุบายแก้ปัญหาก็ฟังแล้วก็หายไป จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา พอดี จากนั้นก็ใช้ปัญญาพิจารณาตามอุบาย ที่หลวงปู่มั่นได้ชี้แนะเอาไว้ ความเข้าใจ ในปัญหานั้น ก็เกิดความแยกคายและหายสงสัยในปัญหานั้นทันที เหมือนหลวงปู่ มั่นได้เปิดสิ่งที่คว่าอยู่ หายขึ้นมาให้ได้เห็นความจริง

การที่หลวงปู่มั่น มาปรากฏในนิมิตนี้บ่อยครั้ง มาแต่ละครั้งเป็นช่วงที่ตีปัญหา ธรรมไม่แยกคาย ท่านจะมาช่วยแนะวิธีให้เป็นอุบายให้ได้คิดพิจารณา ให้เกิดความ แยกคายทุกครั้งไป เมื่อเริ่มปฏิบัติมา กระผมเองยังไม่เคยถามปัญหาข้อข้องใจใน ธรรมกับครูอาจารย์องค์ไหนเลย ส่วนใหญ่จะใช้ปัญญาพิจารณาแก้ปัญหาธรรม ให้แก่ตัวเองได้ และมีส่วนน้อยที่หลวงปู่มั่นมาช่วยเหลือ นับแต่พรรษาแรก จนถึง พรรษาที่ ๘ หลวงปู่มั่นได้มาให้อุบายในทางนิมิตไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ครั้งขึ้นไป จึงได้ คิดไปว่า ทำไม หลวงปู่มั่นจึงมาในนิมิตบ่อยถึงขนาดนี้ หรือมีความเกี่ยวข้องกับ หลวงปู่มั่นอย่างไรในชาติอดีต มีความเกี่ยวข้องกับหลวงปู่มั่นมาอย่างไร จึงได้ อธิษฐานภายในใจว่า ขอให้ข้าพเจ้าได้รู้ ความเป็นมาในชาติอดีตว่า ในอดีตชาติ ข้าพเจ้ามีความเกี่ยวข้องกับหลวงปู่มั่นเป็นอย่างไรบ้าง ขอให้ข้าพเจ้าได้รู้ในเรื่องนี้ ด้วยเถิด จากนั้นเข้าที่ภาวนา และทำสมาธิตามปกติ

ในคืนนั้น ได้ปรากฏมโหฬารในที่แห่งหนึ่ง มีความร่มรื่นดีมาก มีพระอยู่ร่วมกันประมาณ ๕๐๐ รูป ทุกองค์มีความตั้งใจภาวนาปฏิบัติอย่างจริงจัง ในวัดนั้น มี หลวงปู่มั่นเป็นเจ้าของบรรดาคณะสงฆ์ทั้งหมด มีกระผม เป็นพระผู้ใหญ่ รองหลวงปู่มั่นลงมา การปกครองของหลวงปู่มั่นในครั้งนั้นมีความเด็ดขาด พระเถร ทุกองค์มีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัยเป็นอย่างมาก องค์ไหนมีความผิดต่อ พระธรรมวินัย หลวงปู่มั่นจะเรียกตัวมาบอกกล่าวสั่งสอน พระเถรทุกองค์มีความ กลัวในหลวงปู่มั่นเป็นอย่างมาก ทั้งมีความเคารพในหลวงปู่มั่นเป็นอย่างมากทีเดียว

กิจวัตรน้อยใหญ่ไม่มีความย่อหย่อนหละหลวม มีการเดินจงกรม นั่งสมาธิอยู่ตลอดเวลา ธรรมที่หลวงปู่มนำมาอบรมพระเณร มีความเด็ดขาดเข้มข้นจริงจังเป็นอย่างมากทีเดียว

ในครั้งนั้น หลวงปู่มนั้น เกิด สัญญาวิปlass ไม่มีพระองค์ใดตกเตือนท่านได้ กระผมเองก็ไม่กล้าจะตักเตือนท่านเหมือนกัน ท่านเป็นผู้มีนิสัยดีมาก การปฏิบัติของหลวงปู่มนั้น มีความผิดพลาดในจุดไหนก็ไม่รู้ แล้วในเช้าวันหนึ่ง หลังฉันอาหารเสร็จแล้ว ท่านก็นั่งนิ่งซิม โดยไม่พูดจากับพระองค์ใดๆทั้งสิ้น กระผมก็ได้รู้ความผิดปกติของท่าน แต่ก็ไม่กล้าจะถามท่าน จากนั้นท่านก็หันหน้ามาหาคณะสงฆ์ แล้วพูดขึ้นด้วยน้ำเสียงดุๆว่า ผมจะลาสิกขาจากหมู่คณะท่านไปแล้วนะ กระผมขอรื้อของท่านด้วยวิธีต่างๆ ท่านก็ไม่ยอมฟังเสียง ว่าแล้วก็หันหน้าไปกราบลงในที่นั่ง ๓ ครั้ง แล้วลุกขึ้นไปหยิบเอาผ้าขาวมานุ่ง แก้วผ้าเหลืองทิ้งออกไป กระผมเข้าไปขอรื้อท่าน ก็ดูดำ ว่า อย่ามายุ่ง เมื่อนุ่งผ้าขาวเสร็จแล้ว ท่านก็ได้เดินลงจากศาลาไป

กระผมก็ได้มาปรึกษาในหมู่คณะสงฆ์ทั้งหลายว่า จะทำกันอย่างไร พระสงฆ์ทั้งหลายก็มอบให้กระผมเป็นผู้ออกความคิดและตัดสินใจ กระผมก็ได้ประกาศกับหมู่พระสงฆ์ว่า ทุกองค์อย่าลงจากศาลานี้หนีไป ให้ทุกองค์นั่งภาวนา อธิษฐาน ส่งกระแสดิจิตเมตตา ไปหาท่าน อาจารย์ใหญ่ของพวกเรา ขอให้ได้กลับคืนมาโดยเร็ว กระผมได้จัดพระ ๓ องค์และโยมอีก ๓ คน ให้คอยติดตามท่านไปต่างๆ ท่านไปไหนก็ให้ไปด้วย แต่อย่าให้ท่านได้เห็นและรู้ตัวว่า พวกเราได้ติดตามท่านไป อย่าปล่อยให้ท่านไปโดยลำพังองค์เดียวอย่างเด็ดขาด จากนั้น พระทั้ง ๓ องค์ โยมทั้ง ๓ คน ก็ออกติดตามท่านในทันที กระผมเองและคณะสงฆ์ ก็ได้พากันไหว้พระสวดมนต์ พากันอธิษฐาน ระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า ระลึกถึงคุณพระธรรม ระลึกถึงคุณพระอริยสงฆ์ ระลึกถึงบารมีที่ได้เคยบำเพ็ญมา ขออธิษฐานให้ช่วยดลบันดาลให้ท่านพระอาจารย์มนั้นได้กลับคืนมาในวันนี้โดยเร็วด้วยเทอญ ทุกองค์ต้องทำตามนี้

จากนั้น ก็พากันกำหนดจิตภาวนา พากันตั้งสัจจะอธิษฐานว่า ถ้าหากท่านอาจารย์ไม่กลับคืนมา หมูกระผมทั้งหลาย ก็จะไม่ลุกหนีจากที่ศาลานี้อย่างเด็ดขาด ถึงชีวิตจะตายไปก็ยอม ทุกองค์ให้มีความตั้งใจ อธิษฐานอย่างนี้เหมือนกันทุกองค์ เมื่อถึงเวลาประมาณ ๔ โมงเย็น หลวงปู่มั่นก็ได้เดินเข้ามาสู่วัดเอง เมื่อเห็นท่านเดินเข้ามาภายในวัด กระผมก็ได้พาคณะสงฆ์ทั้งหมดออกไปต้อนรับ พากันห้อมล้อมท่านขึ้นมาบนศาลา นิมนต์ท่านนั่งที่บนอาสนะที่จัดไว้แล้ว แต่ท่านก็ไม่ยอมนั่งบนอาสนะนั้นเลย กระผมและหมู่คณะสงฆ์จะพากันกราบท่าน แต่ท่านก็ห้ามไม่ให้ไหว้ ห้ามไม่ให้กราบท่านอีก ท่านจึงได้พูดขึ้นว่า นี่ผมเป็นอะไร ผมนุ่งผ้าขาวอย่างนี้ ไม่เป็นพระแล้วใช่ไหม กระผมได้กราบเรียนท่านไปว่า ขอโอกาสพ่อแม่ครูอาจารย์ ทำอย่างนี้ไม่ได้ขาดจากความเป็นพระแต่อย่างใด เพียงท่านอาจารย์ได้ลืมหิ้วไปชั่วขณะเดียวเท่านั้น

จากนั้น กระผมจึงได้เผด็จต่อคณะสงฆ์ทั้งหลายว่า คณะสงฆ์ทั้งหลายจงรับทราบว่า ในขณะนี้ พ่อแม่ครูอาจารย์ของพวกเรา ยังมีความสมบูรณ์ในเพศที่เป็นพระอยู่ ยังไม่ขาดจากความเป็นพระ ถ้าคณะสงฆ์มีความเห็นว่า ครูอาจารย์ของพวกเรายังเป็นพระอยู่ ขอทุกท่านจงได้อนุโมทนาพร้อมกันด้วยเทอญ จากนั้นพระสงฆ์ทั้งหมด ก็ได้อนุโมทนาสาธุพร้อมกัน

จากนั้นก็เอา สบง จีวร ผ้าสังฆาฏิ^{๑๘} นำมาถวายท่าน เมื่อท่านได้นุ่งห่มเรียบร้อยแล้ว ก็นิมนต์ท่านขึ้นนั่งบนอาสนะ กระผมพร้อมด้วยหมู่คณะสงฆ์ก็พากันกราบท่านเสร็จแล้วก็พากันนั่งอยู่ในความสงบ หลวงปู่มั่นท่านให้อโวาทแก่คณะสงฆ์ทั้งหลายว่า นับจากนี้ไป ผมขอยกการปกครองของผมทั้งหมดนี้ให้ท่านทูล เป็นตัวแทนผม ทุกองค์ต้องพากันอยู่ในอโวาท และการปกครองของท่านทูลทั้งหมด ผมเองจะขออยู่ในความอิสระ ถ้าผมไม่ได้ท่านทูลเป็นลูกศิษย์แล้ว ไม่ทราบว่าจะจะไปในรูปแบบใด จากนี้ไป ให้ผมได้อยู่เป็นปกติส่วนตัว ขอพระสงฆ์ทั้งหลาย จงอยู่ในอโวาท และการปกครองของท่านทูลต่อไป ผมเองจะอยู่ในฐานะเป็นประธานสงฆ์

^{๑๘} ชุดผ้าไตรจีวร หรือนุ่งห่มของพระ ประกอบไปด้วยผ้า ๓ ผืนนี้

ให้เท่านั้น กระทบได้ขอพรจากหลวงปู่ฉันว่า ขอโอกาสพ่อแม่ครูอาจารย์ กระทบ และหมู่คณะขอพรว่า ขอให้กระทบและหมู่คณะสงฆ์ทั้งหลาย ได้ปรนนิบัติ พ่อแม่ครูอาจารย์ ให้เป็น อาจารย์วัตร ให้เป็นเหมือนครั้งก่อนตลอดไปด้วยเถิด ท่านก็พยักหน้า จากนั้นพระสงฆ์ก็ได้ปฏิบัติท่านต่อไป

นับจากนั้นเป็นต้นมา หลวงปู่ฉันไม่เคยดูคำให้พระองค์ไหนอีกเลย ท่านจะเก็บตัว ภาวนาปฏิบัติเฉพาะองค์ท่าน ถึงเวลาทำกิจวัตร ท่านก็ทำเหมือนกับพระเถรทั่วไป ถึงเวลาสงฆ์ ก็มีพระเถรไปสงฆ์ท่านเป็นปกติ เวลาบิณฑบาต ท่านก็บิณฑบาต เหมือนพระเถรทุกองค์ เวลาค้น ก็ร่วมฉันที่ศาลาแห่งเดียวกัน ผู้ให้พร กระทบเป็นผู้รับหน้าที่ให้พรเอง เวลาลงปาฏิโมกข์^{๑๙} กระทบก็พาหมู่คณะสวด โอวาทปาฏิโมกข์เอง ถึงวันพระ กระทบก็เป็นผู้อบรมพระเถรเอง ให้หลวงปู่ฉันอยู่สบายตามอัธยาศัย กระทบพยายามทำหน้าที่นี้ให้ดีที่สุด ไม่มีเรื่องอธิกรณ์เกิดขึ้นในหมู่คณะสงฆ์แต่อย่างใด มีการปกครองในหมู่คณะสงฆ์ตลอดมา ในบางครั้ง หลวงปู่ฉันก็ได้สรรเสริญ กระทบให้พระภายในวัดฟังว่า ท่านทูล มีการปกครองคณะสงฆ์ได้ดี เพราะทุกองค์ตั้งอยู่ในธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด การปกครองก็ง่าย ไม่มีปัญหาอะไร นี้เอง หลวงปู่ฉัน จึงให้ความเมตตา แก่กระทบอย่างสนิทใจ เมื่อเกิดมาในยุคนี้ชาตินี้ หลวงปู่ฉันจึงได้มาช่วยแก้ไขข้อปัญหาต่างๆ ให้กระทบได้มีอุบายพิจารณาให้เกิดความแยบคาย การมาของหลวงปู่ฉันนั้น องค์กรจึงท่านไม่ได้มา แต่เป็นคุณธรรมที่ท่านสงสารได้มาปรากฏในนิมิตเท่านั้น

เมื่อได้เล่าเรื่องส่วนตัว ที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่ฉัน ให้หลวงปู่ขาวฟังแล้ว ข้าพเจ้าก็ขอลามหลวงปู่ขาวดูบ้างว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ในสมัยครั้งพุทธกาล ในเมื่อครั้งพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ หลวงปู่ได้เกิดร่วมในสมัยนั้นหรือไม่ กระทบขอนิมนต์ให้หลวงปู่เล่าความเป็นมาในอดีตให้กระทบฟังด้วยครับผม หลวงปู่ก็ยิ้มๆ แล้วก็ได้พูดมาในทันทีว่า ในสมัยครั้งนั้น เขาเพิ่งบวชเป็นพระนวกะ เพิ่งบวชใหม่

^{๑๙} ปาฏิโมกข์ คือคัมภีร์ที่รวมวินัยของสงฆ์ ๒๒๗ ข้อ จะมีการสวดในที่ประชุมสงฆ์ ทุกวันขึ้น ๑๕ ค่ำ และวันแรม ๑๔-๑๕ ค่ำ

ไม่กัวัน ยังไม่รู้จักความผิดถูกในพระธรรมวินัย ตลอดชั่ววัตรปฏิบัติก็ยังไม่เข้าใจเลย แต่มีความหวังดีในการบวช มีความยินดีในการปฏิบัติ มีความอยากพ้นไปจากทุกข์ทั้งหลาย ในครั้งนั้น มีพระที่บวชใหม่ร่วมสมัยกันประมาณ ๕๐๐ องค์ ทุกองค์ก็ยังไม่รู้พระธรรมวินัยเช่นกัน ในขณะที่นั้น มีพระองค์หนึ่งที่ท่านบวชก่อน ได้มาชักชวนให้ไปเป็นหมู่คณะ ท่านได้พูดว่า มีพระอาจารย์องค์หนึ่ง มีความปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัย และชั่ววัตรปฏิบัติเรียบร้อยดีมาก และท่านก็ได้เป็นพระอรหันต์ มีความรอบรู้ เฉลียวฉลาดเฉียบแหลมมาก แนวทางปฏิบัติตรงต่อมรรคผลนิพพานทีเดียว อูบายวิธีปฏิบัติของท่าน ทำให้ผู้ปฏิบัติไปถึงมรรคผลนิพพานได้เร็วขึ้น เหาเองก็มีความเชื่อ เพราะอยากปฏิบัติให้ถึงพระนิพพานอยู่แล้ว พระอาจารย์องค์นั้น ก็ได้ไปพูดกับพระที่บวชใหม่หลายองค์ และได้พูดในเรื่องนี้เหมือนกัน ทุกองค์ก็เชื่อตาม แล้วพร้อมที่จะเป็นลูกศิษย์ของพระอาจารย์มีจำนวนมากขึ้น พระบวชใหม่ทุกองค์จึงได้พร้อมใจกันที่จะติดตามไปด้วย เมื่อถึงวันเวลาแล้ว ก็พากันออกเดินทางไปด้วยพร้อมกัน

พระบวชใหม่ทั้งหมดมีประมาณ ๕๐๐ องค์ เมื่อไปถึงสถานที่แห่งหนึ่ง มีพระเถระผู้ใหญ่องค์หนึ่งคอยอยู่แล้ว จากนั้น พระอาจารย์ผู้นำไป ก็ให้พระบวชใหม่ทั้งหมดเข้าไปกราบพระเถระ แล้วคอยรับฟังโอวาทต่อไป พระเถระให้โอวาทว่า คณะสงฆ์ทั้งหลาย ต้องอยู่ในชั่ววัตรปฏิบัติเหมือนกัน ๕ ประการด้วยกัน นี่เป็นทางตรง และเป็นอุบายวิธีที่จะขัดเกลากิเลสอาสวะให้หมดจากใจได้เร็วที่สุด

๑. ไม่นั่นเนื้อทุกชนิดเป็นวัตร ๒. อยู่ในป่าเป็นวัตร ๓. ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ๔. บิณฑบาตเป็นวัตร ๕. อยู่โคนไม้เป็นวัตร ทั้ง ๕ ข้อนี้ ให้พระสงฆ์ทุกองค์ ถือเอาเป็นชั่ววัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อาจารย์ใหญ่ผู้ออกกฎระเบียบ ที่เป็นประธานสงฆ์ นั้นชื่อว่า พระเทวทัตนั่นเอง องค์ที่รองลงมาชื่อว่า พระโกกาลิกะ และมีรองต่อลงไปอีกหลายองค์ จากนั้นพระสงฆ์ทั้งหลาย ก็พากันปฏิบัติในข้อบัญญัติ ๕ ประการอย่างจริงจังทีเดียว

ต่อมาไม่นานนัก ก็เห็นพระสารีบุตร พระโมคคัลลาน์ ไปสู่สำนักนี้ แล้วทำความสนิทสนมกับพระเทวทัตเป็นอย่างดี ในคืนหนึ่ง พระเทวทัตให้โอกาสแก่พระสารีบุตร เป็นองค์แสดงธรรมแก่พระบวชใหม่ทั้งหลาย ในขณะนั้นเขามีความเลื่อมใสศรัทธา ในพระธรรมของพระสารีบุตรมากที่สุด ท่านแสดงธรรมได้ไพเราะดี และมีเหตุผล พอเชื่อถือได้อย่างสนิทใจ จึงได้คิดเปลี่ยนใจว่า เราจะขอติดตามไปกับพระสารีบุตร อย่างแน่นอน ในขณะนั้น พระเทวทัต ผู้มีทิฐิฐานะสูง ไม่ยอมฟังธรรมพระสารีบุตรแต่อย่างใด มีแต่นอนเฉยแล้วหลับไป พระโกกาลิกะก็นอนหลับเช่นกัน อาจเป็นฤทธิ์ของพระโมคคัลลาน์ หรือฤทธิ์ของพระพุทเจ้า ทำให้พระเทวทัต พระโกกาลิกะ ได้หลับไปก็เป็นได้ เมื่อจวนสว่าง พระสารีบุตรได้พูดว่า พระใหม่ทั้งหลาย ท่านใดมีความประสงค์จะไปกับเรา จะพาไปกราบไหว้พระพุทเจ้าในขณะนี้

พระใหม่ทั้งหมด ก็พากันเตรียมพร้อมในทันที เมื่อพร้อมกันแล้ว พระใหม่ทั้งหมดก็ออกเดินทาง ตามพระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตรไป เขามีความชอบใจในธรรมพระสารีบุตรในครั้งนั้น ก็ได้มอบกายถวายตัวเป็นลูกศิษย์ ของพระสารีบุตร นับแต่ครั้งนั้นเป็นต้นมา แต่เขาก็ไม่ได้บรรลุธรรมในมรรคผลอะไรในสมัยนั้น แต่มีความเลื่อมใสศรัทธาในธรรมและในการบวชเป็นอย่างมาก ได้ตั้งใจในการปฏิบัติ ยอมเสียสละชีวิตอุทิศต่อพระพุทศาสนาจนถึงวันตาย

แล้วข้าพเจ้าก็ได้ถามหลวงปู่ว่า ในชาติปัจจุบันนี้ หลวงปู่ภาวนาปฏิบัติ ได้เห็นพระสารีบุตร มาแสดงธรรมให้ฟังไหม หลวงปู่พูดว่า ก็เหมือนท่านนั่นแหละ ในชาตินี้ ท่านไม่เคยเห็นหลวงปู่มันเลย ทำไมหลวงปู่มันมาปรากฏตัวแสดงธรรมให้แก่ท่าน ก็เพราะชาติอดีตเคยเกี่ยวข้องกันมา จึงเป็นอย่างนั้น ผมก็เหมือนกัน เคยมีนิมิตเห็นพระสารีบุตรท่านมาสอนเช่นกัน หลวงปู่ว่าพระสารีบุตรเคยมาแสดงธรรมให้ฟังบ่อยครั้งทีเดียว เรื่องอย่างนี้ท่านผู้อ่านอาจมีความสงสัยว่า เป็นไปได้อย่างไร หรืออาจารย์ทูล แต่งขึ้นเอง เพื่อความแน่ใจให้ไปถามพระอาจารย์บุญเพ็ง วัดถ้ำกลองเพลดูก็ได้ หลวงปู่เคยเปรยๆ ให้พระเถรฟังมาหลายครั้งแล้ว แต่ตัวข้าพเจ้าเอง ได้ถามหลวงปู่โดยตรง หลวงปู่จึงได้อธิบายให้ฟังอย่างละเอียดทีเดียว

หลวงปู่ได้ถามเรื่องนรก

หลวงปู่ได้ถามว่า ท่านเคยไปตกนรกไหม ขอโอกาสหลวงปู่ กระทบเคยไปตกนรกมาแล้วครับผม หลวงปู่ถามว่า ทำกรรมอะไรจึงไปตกนรก จึงได้เล่าเรื่องที่ได้ตกนรกให้หลวงปู่ฟัง ในครั้งหนึ่ง กระทบมีครอบครัวแล้ว ในครั้งนั้น มีน้องเมียอีกคนหนึ่ง เป็นสาวเต็มตัว และมีความสวยงามมาก ข้าพเจ้าไม่อยากจะเขียนในเรื่องนี้เลย ให้พากันนึกเอาเองก็แล้วกัน แต่ก็ได้เล่าให้หลวงปู่ฟัง ในเรื่องผิดศีล ข้อกาเม เมื่อตายไปแล้วกรรมนั้นก็ให้ผล จึงได้ไปตกนรกคนหนึ่งชื่อว่า อัครศิภย์^{๒๐} นรกขุมนี้ได้เป็นไฟไปเสียทั้งหมด นรกขุมไฟนี้ สำหรับลงโทษผู้ที่ผิดศีลข้อกาเมโดยตรง นรกขุมนี้ เป็นอุโมงค์ใหญ่ มีฝาผนังเป็นแผ่นเหล็ก ในพื้นก็เป็นแผ่นเหล็กเช่นกัน แผ่นเหล็กที่ล้อมรอบนรกขุมนี้มีความหนา และเป็นนรกที่กว้างใหญ่ มองไปที่ไหน เห็นแต่ไฟพุ่งออกมาจากแผ่นเหล็กแดงโชนไปหมด มีความร้อน ร่างกายทุกส่วนไหม้ย่อยยับไป เมื่อร่างกายไหม้ไปแล้ว ไฟนั้นก็ยุบตัวลง แล้วก็ได้เกิดมาใหม่ ก็ถูกไฟเผาอยู่อย่างนี้อีก เป็นอยู่อย่างนี้ยาวนานทีเดียว คนตกอยู่ในนรกขุมนี้มีจำนวนมาก ไม่รู้ว่าเมื่อไหร่ใครบ้างจำกันไม่ได้ หญิงชายผู้ผิดศีลข้อกาเมนี้ จะตกนรกขุมนี้เหมือนกันทั้งหมด ความทุกข์ทรมานในขณะนั้น ไม่มีสิ่งใดจะมาเปรียบเทียบได้ เมื่อไฟในนรกอ่อนตัวลง ก็เหลือเพียงโครงกระดูก ความร้อนก็เพียงเป็นไออุ่น หนึ่งเนื้อก็เกิดขึ้นมาอีก แล้วก็ถูกไฟนรกเผาอีก เป็นอยู่อย่างนี้ยาวนานไม่รู้ว่่ากี่ปี เมื่อกรรมนี้ได้หมดไป ก็รู้

^{๒๐} อัครศิภย์ หมายถึงภัยที่เกิดจากไฟ ขุนนรกที่ท่านพูดถึงอาจจะเป็นขุมปตาปนนรก หรือสังฆาฏมหานรกที่ผู้ผิดศีลข้อ ๓ มักไปกัน

ว่าเราได้พ้นจากนรกแล้ว ได้ตั้งใจเอาไว้ว่า เราจะไม่ทำผิดศีลข้อตัวกาเมนี้อีก เพราะกลัวความร้อนของไฟนรกขุมนี้อย่างเข็ดหลาบทีเดียว ความตั้งใจในครั้งนี้ จึงเป็นนิสัยติดตัวมาจนถึงชาติปัจจุบัน ในชาตินี้ ก็มีความละอายไม่กล้าที่จะล่วงเกินในศีลข้อนี้ มีความละอายในตัวเอง จะไม่ทำเหมือนสัตว์ดิรัจฉานอีกต่อไป เมื่อเล่าเรื่องนี้จบลง หลวงปู่ขาวก็หัวเราะ เอ๊กอ๊ากๆ แล้วพูดขึ้นมาว่า ได้ไปตกนรกขุมเดียวกับเฮา

จากนั้นก็นิมนต์ให้หลวงปู่เล่าเรื่องไปตกนรกให้ฟัง หลวงปู่ขาวได้พูดว่า ในครั้งก่อนโน้น เขาก็ได้ไปตกนรกขุมนี้เหมือนกัน แต่ไม่ได้ติดกับน้องเมียเหมือนท่านนะ แต่เป็นกับผู้หญิงทั่วไปไม่เลือกหน้าทั้งนั้น พูดไปหัวเราะไป เมื่อเราตายไป จ่ามบาลก็จับตัวไปลงนรกขุมนี้ ในขณะที่ตกลงไปครั้งแรก มีแต่ความมืดทั้งหมด ไม่รู้ว่าจะไปทางไหน จากนั้นก็มีความร้อนขึ้นที่ฝ่าเท้า เหยียบลงไปที่ไหนก็ร้อนขึ้นมาในที่แห่งนั้น ก็ได้กระโดดหนีไปอื่นในที่อื่น ความร้อนก็เกิดขึ้นมาอีก กระโดดไปมา จนหัวไปชนฝาเหล็กนรกเกือบตาย จากนั้นก็เกิดความร้อน เกิดเป็นไฟพุ่งออกมารอบด้าน และร้อนขึ้นๆ เป็นทวีคูณ เมื่อไฟนั้นพุ่งเข้ามาหาร่างกาย ร่างกายก็แห้งกรอบไปหมด ความร้อนนั้นสุดที่จะหาสิ่งใดมาเทียบได้ ทนทุกข์ทรมานอยู่ในนรกขุมนี้นานทีเดียว ถามหลวงปู่ต่อไปว่า ในชาตินี้ หลวงปู่เคยล่วงเกินศีลข้อนี้อีกหรือไม่ หลวงปู่พูดว่า ก็เหมือนเดิมอีกนั่นแหละ ว่าแล้วก็หัวเราะ มันไม่เข็ดหลาบเลย เพราะจำไม่ได้ หลวงปู่พูดว่า นายขาว ไปเล่นสาวที่ไหนก็ตาม พ่อต้องเตรียมขยว้าวได้เลยว้า เพื่อเป็นค่าปรับไหม ว้าวที่คอกจำนวนมากเกือบหมดไปจากคอกก็แล้วกัน

ในครั้งหนึ่ง หลวงปู่พูดว่า ในคืนหนึ่งไปวัด มีสาวๆมากในคืนนั้น พอเลิกจากวัดแล้ว ผู้สาวก็ลงจากศาลา นายขาวเป็นผู้มีโอว หาเวลาฉวยโอกาส ที่จะไปจีบผู้หญิงที่หมายตัวเอาไว้ ในลานวัดมีเสาสี่เหลี่ยมฝังอยู่ไม่ได้สังเกต ตาก็มองดูแต่ผู้สาวพยายามจะล้วงมือจับเขาให้ได้ ในขณะที่นั้นไม่ได้เห็นต้นเสาที่ฝังอยู่ หัวก็ไปชนเสานั้นอย่างแรง โป้งเดียว ล้มลงกับที่ หัวแตกล้มลงกับพื้น เลือดไหลฉูดออกมา ทั้งอาย

เพื่อนฝูง และอายุผู้สาว ทั้งเจ็บปวดในขณะนั้น เพียงเท่านั้น ท่านผู้อ่านก็พอจะรู้เรื่องของหลวงปู่ขาวแล้วนะ หลวงปู่พูดว่า ในชาตินี้ ถ้าภavanaปฏิบัติผ่านไปไม่ได้ ก็คงจะได้ออกไปเยี่ยมนรกขุมเก่าอีกอย่างแน่นอน ข้าพเจ้าได้พูดแหย่หลวงปู่ไปว่า ถ้าเช่นนั้นจำยอมบาลก็คงจำหน้าหลวงปู่ได้แน่นอน ถ้าจำยอมบาลมีลูกสาวเขาก็คงไม่ไว้ใจ ต้องรักษาลูกสาวเป็นพิเศษแล้วซิทำ เขาก็จะเพิ่มโทษหนักกว่าตกนรกขุมไฟหลายเท่าทีเดียว เพื่อให้นายขาวได้เซ็ดหลาบ แม่นบ่หลวงปู่ หลวงปู่ก็ได้หัวเราะ เอ๊กอ้ากๆ จนน้ำตาไหลเลยทีเดียว ในคืนนั้นได้พูดคุยกันเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศไปบ้าง ผู้อ่านก็จะได้อึ้งๆภายในใจเช่นกัน

ได้ถามหลวงปู่อีกเรื่องหนึ่งว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ในครั้งที่หลวงปู่มีครอบครัวแล้ว ว่าเมียนอกใจ แล้วจะใช้ดาบฟันคนทั้งสองให้ขาดเป็นท่อนๆ เรื่องเป็นอย่างไรทำไมหลวงปู่จึงจะกล้าทำถึงขนาดนั้น หลวงปู่หัวเราะแล้วพูดว่า ในตอนนั้นเขามุ่งแต่การทำงานเพื่อความร่ำรวย ไม่มีเวลาให้เขา เพราะมีความเหน้อยในการทำงาน ตื่นเช้าก็ไปทำงาน จนค่ำมืดจึงได้กลับบ้านทุกวัน ผู้หญิงก็อ้างว่า เมื่อผิวไม่ให้ความสุข ก็คิดนอกใจไปหาผู้ชายอื่นมาเสริมแก้เหงา ที่แรกเขาก็ไม่รู้ ต่อมาคนชาวบ้านเล่าให้ฟัง ก็ได้หาวิธีสังเกต ทำท่าจะไปทำงาน แล้วหลบตัวเข้าไม่ให้เขาได้เห็น ก็มีผู้ชายคนนั้นได้ขึ้นมาบ้าน ก็เหมือนกับชาวบ้านพูดจริงๆ

ในครั้งนั้นมีความเจ็บใจมาก ตั้งใจที่จะฆ่าคนทั้งสองนั้นให้ตายกับมือ แล้วเอาดาบมาลับให้คมกริบทีเดียว จะฟันให้มันขาดเป็นท่อนๆให้สมใจ ทั้งลับดาบไปและพิจารณาไปว่า นี่เรากำลังจะไปทำบาปกรรมให้แก่ตัวเองใช้ไหม การฆ่าคนนั้นเป็นของง่าย เมื่อทำแล้วบาปจะตกเป็นของตัวเอง อีกอย่างหนึ่ง ตำรวจก็จะมาจับมึงเข้าคุก นอนอยู่ในคุกหลายปีทีเดียว พ่อแม่และญาติทั้งหลายก็จะมีคนละอายชาวบ้านเขา นี่เราจะมาทำบาปกรรมเพราะเมียมีชู้อย่างนี้ไม่ตีเลย ถ้าเมียเราจริงๆเขาต้องมอบกายมอบใจให้เราคนเดียว นี่เขาแบ่งกายแบ่งใจให้คนอื่นเสียนี้ แสดงว่าผู้หญิงคนนี้ไม่ใช่เมียเราอย่างแท้จริง หรือเราจะไปหาเอาหญิงอื่นมาเป็นเมีย ถ้าผู้หญิงนั้นเป็นอย่างนี้อีกจะทำอย่างไร

จึงนึกขึ้นได้ว่า ถ้าอย่างนี้เราบวชตีใหม่ ไม่ต้องได้มาทำบาปกรรมอะไรต่อไป พอนึกได้ว่าบวชเท่านั้น ใจก็อยากจะออกบวชในขณะนั้น ลับตายังไม่คมดีเลย ก็ได้ ตัดสินใจจะออกบวชทันที ก็หยุดในการลับตา เอาตาไปเก็บเสีย จากนั้นก็เก็บ ผ่านุงพอจำเป็น เข้ามอบนาคบวชเป็นพระอยู่วัดบ้าน แต่เจ้าอาวาสวัดและพระเณร ในวัดนั้นไม่พากันปฏิบัติ ก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ จึงได้ออกไปจากวัดนั้นเสีย ไปหาภวานา ปฏิบัติเฉพาะตัว บวชมาได้ ๕ พรรษา จึงได้ทราบข่าวหลวงปู่มั่น ก็ได้ไปฟังธรรม จากท่าน จึงเกิดมีความศรัทธาเลื่อมใส ตัดสินใจเปลี่ยนสังกัดพระมหานิกาย ได้มา บวชเป็นพระธรรมยุต^{๒๑} เป็นคู่ناقกับหลวงปู่หลุย พระธรรมเจดีย์ (จุม พนฺธุโล) เป็นพระอุปัชฌาย์ จากนั้นก็ได้ไปศึกษาอุบายวิธีปฏิบัติอยู่กับหลวงปู่มั่น จนเข้าใจ ในอุบายการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ใช้เวลาปฏิบัตินานถึง ๒๐ กว่าปี จึงรู้แจ้งเห็นจริง ในธรรมได้ แล้วมานึกในเหตุการณ์ที่ผ่านมาในสมัยเป็นฆราวาสว่า ชีวิตเราจะมาถึง จุดนี้ได้ก็เพราะเมียบเป็นต้นเหตุ จึงถือว่าเรามีคุณกับเรามาก ถ้าเมียบเขาไม่เป็น อย่าง นั้น เราก็จะไม่เป็นอย่างนี้แน่นอน ก็จะหลงตายอยู่กับเขาตลอดไป นี่เราได้รู้ ธรรมได้ในชาตินี้เพราะเมียบ จึงแผ่เมตตาให้เขาอยู่ตลอดเวลา

^{๒๑} พระที่แปรญัตติ คือเปลี่ยนนิกาย จะต้องบวชใหม่ในนิกายใหม่นั้น และเริ่มนับพรรษาจาก ๑ ใหม่ สาเหตุที่ แปรญัตติอาจจะเป็นเพื่อการอยู่ร่วมกับพระในนิกายนั้น อย่างสะดวกขึ้น เพราะพระไม่สามารถทำสังฆกรรม เช่น ปาฏิโมกข์หรือกฐิน ร่วมกับพระต่างนิกาย

พูดเรื่องเทพบุตรเทวดากันบ้าง

ในคืนหนึ่งต่อมา ได้พูดคุยในเรื่อง เทพบุตรเทวดากันบ้าง หลวงปู่เป็นผู้เริ่มต้นถามก่อนเช่นเคย ถามว่า ท่านเคยได้ไปเกิดบนสวรรค์ไหม เล่ามาให้ฟังซิ ขอโอกาสหลวงปู่ สวรรค์นั้นกระผมเคยได้ไปนับครั้งไม่ถ้วน การไปสวรรค์แต่ละครั้ง จึงทำให้เกิดความหลงในกามคุณมากขึ้น เพราะสวรรค์มีความสุขอยู่กับกามคุณ มีความรื่นรมย์จนเกิดความหลงใหลลื้มตัว แต่ก่อน กระผมไม่เคยปฏิบัติธรรม มีความหลงใหลในสวรรค์ เป็นอย่างมากทีเดียว ในชาติหนึ่งกระผมได้ปฏิบัติ ได้พิจารณาในเรื่องสวรรค์ ทำให้ใจเกิดความเบื่อหน่ายในสวรรค์เป็นอย่างมาก เพราะอยู่บนสวรรค์ ทำให้เสียเวลาในการปฏิบัติธรรม มีความล่าช้าที่จะให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพาน กระผมจึงได้อธิษฐานว่า เกิดมาแต่ละชาติ ขออย่าได้ไปเกิดในชั้นสวรรค์เลย ขอให้ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ทุกชาติไป เพื่อจะได้บำเพ็ญบารมีให้มากที่สุด จะได้ภาวนาปฏิบัติให้ต่อเนื่องกัน เพื่อจะได้เข้าสู่แห่งมรรคผลนิพพานโดยเร็ว เมื่อกระผมเกิดมาในชาตินี้ ก็จึงมีนิสัยที่แตกต่างกับคนอื่นเขา เมื่อได้ยินใครๆพูดเรื่องสวรรค์ ใจมันเบื่อหน่าย ไม่อยากได้ยินในคำว่าสวรรค์นี้เลย ก็ไม่รู้ตัวเองอยู่ว่าเป็นเพราะเหตุใด เมื่อได้มาปฏิบัติแล้วจึงรู้ว่า กระผมได้ปรารถนาเว้นจากสวรรค์มาแล้วในชาติก่อน จึงมีนิสัยเกิดความเบื่อหน่ายในสวรรค์ เพราะสวรรค์ เพียงเป็นสถานที่พักผ่อนชั่วคราวเท่านั้น หรือเรียกว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนชั่วคราว เมื่อถึงเวลาบุญกุศลหมด ก็ได้ลงมาเกิดในโลกมนุษย์นี้อีก เทียวขึ้นลงในระหว่างโลกมนุษย์เมื่อสวรรค์ เป็นอยู่อย่างนี้ไม่รู้ว่่าก็รอบมาแล้ว จึงเป็นที่ซ้ำซากเสียเวลา

เทวดาจะแบ่งเป็นหมู่มี ๒ กลุ่มใหญ่ด้วยกัน กลุ่มหนึ่ง นับแต่ชั้นจาดุมเทวดา ชั้นดาวดึงส์เทวดา ชั้นยามาเทวดา ชั้นดุสิตาเทวดา ชั้นนิมมานรดีเทวดา ชั้นปรนิมมิตวสวัตตีเทวดา เทวดาชั้นบนนี้ไม่ได้ไปมาเมืองมนุษย์บ่อยนัก เพราะมีความสุขอยู่บนสวรรค์จนลืมตัว เมื่อรู้ตัวได้ก็หมดบุญกุศลไป ก็ได้ลงมาเกิดในโลกมนุษย์อีก ถ้าเกิดมาได้พบกับนักปราชญ์บัณฑิต หรือมีกัลยาณมิตรที่ดี ก็เป็นความโชคดีไป ถ้าได้ไปเกิดในสถานที่มีคนพาลสันดานชั่ว ก็อาจหลงทำความชั่วไป ตายไปก็จะได้ลงสู่อบายภูมิ มีนรก เปรต สัตว์ดิรัจฉาน และอสุรกายไป

ฉะนั้น การที่ได้ไปเกิดบนสวรรค์ชั้นสูง โอกาสที่จะได้บำเพ็ญบารมีนั้น ยากมาก แต่ละวันแต่ละคืนไม่ได้นึกถึงบุญกุศลแต่อย่างใด มีแต่เสพสุขในอารมณ์ที่เป็นทิพย์อยู่ตลอดเวลา มนุษย์เขาทำบุญให้ทานรักษาศีล ภาวนากันอย่างไรก็ไม่รู้เรื่อง ถึงหมู่มนุษย์จะร้องกล่าวให้มาร่วมทำบุญกุศล เทวดาชั้นบนเขาก็ไม่ได้มาร่วมงานด้วย ที่มาร่วมงานนั้นเป็นหมู่เทวดาชั้นต่ำ ที่เรียกว่า รุกขเทวดา ภูมเทวดา เท่านั้นเอง หลวงปู่ถามต่อไปว่า ไหนลองเล่ามาให้ฟังดูซิ เขามาร่วมงานอย่างไร เขาอยู่กันอย่างไร ท่านทูลเองเคยเป็นเทวดาชั้นต่ำนี้ไหม จึงได้ขอโอกาสเล่าให้หลวงปู่ฟังว่า เทวดากลุ่มนี้มีความใกล้ชิดในหมู่มนุษย์ เฉพาะพวกเคหเทวดา

ในชาติหนึ่ง ธรรมดาได้เกิดอยู่ในโลกมนุษย์ ได้เป็นหัวหน้าอุบาสกอุบาสิกา ได้พาคณะศรัทธาทิ้งหลายไปบำเพ็ญกุศลในวัดต่างๆ ได้ประกาศให้คนทั้งหลายไปทำบุญ และทำประโยชน์ในสาธารณกุศลทั่วไป มีวัดแห่งหนึ่งเป็นถ้ำใหญ่ มีพระเณรอยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมาก ธรรมดาได้พาคณะศรัทธาไปบำเพ็ญกุศลในวัดนี้เป็นประจำ เมื่อธรรมดาได้ตายไป จึงได้ไปเกิดเป็น รุกขเทพบุตร ได้ไปอาศัยในป่าใหญ่ มีต้นรังใหญ่ต้นหนึ่ง ธรรมดาได้เนรมิตเอาต้นรังใหญ่เป็นปราสาทได้อย่างสวยงาม และได้เป็นใหญ่ในหมู่เทวดาทั้งหลาย คณะศรัทธาที่ร่วมทำบุญในครั้งนั้น ก็ได้ไปเกิดเป็นรุกขเทวดาเป็นจำนวนมาก ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วัน ๘ ค่ำ ๑๔-๑๕ ค่ำ ธรรมดาได้พาพวกหมู่เทวดาทิ้งหลาย ไปบำเพ็ญกุศลในวัดนี้เป็นประจำ

และไปบำเพ็ญกุศลในวัดต่างๆด้วย โดยออกเดินทางไปในเวลาประมาณตี ๓-๕ ก่อนที่หม่อมมนุษย์เขาจะไปถึง สำหรับพาหนะที่ใช้ในการเดินทางนั้นไม่เหมือนกัน บางกลุ่มเขาก็เนรมิตให้เป็นเรือ บางกลุ่มก็เนรมิตให้เป็นปราสาท แล้วพากันลอยไปเป็นกลุ่ม ดูแล้วมีความสุขมาก ระดับสูงที่ลอยไปนั้น สูงกว่าปลายต้นไม้ไม่กี่เมตร บางกลุ่มก็แยกไปที่ต่างๆ ตามความต้องการ แต่ใครจะไปในที่ไหนนั้น ต้องมารายงานกระผมทุกครั้งไป

อีกงานหนึ่งเรียกว่างานรับเชิญ ให้ไปร่วมบุญในที่ต่างๆ พวกเทวดาเหล่านี้จะเข้าไปในงานนี้บ่อยครั้งที่เดียว เช่น งานทำบุญที่วัด และงานทำบุญที่บ้านที่เขาเชิญมา คำเชิญก็คือกล่าวสัคเค^{๒๒} ตามที่มนุษย์ทำกันอยู่ทุกวันนี้เอง เทวดาที่ไปร่วมงานนี้มีหลายกลุ่ม เช่น รุกขเทวดา กลุ่มกุมเทวดา กลุ่มเคหเทวดา เป็นเทวดาที่อยู่อาศัยตามบ้านเรือนของหม่อมมนุษย์ เทวดากลุ่มนี้ มีความได้เปรียบกว่าเทวดากลุ่มอื่นๆ เพราะเขาอยู่กับหม่อมมนุษย์อยู่แล้ว บ้านไหนทำบุญเขาจะรู้จักก่อน และบอกข่าวกันเอง เจ้าของบ้านจะทำบุญ เขาก็บอกกันเอง พวกรุกขเทวดาก็ได้มาร่วมบุญนี้เช่นกัน บ้านที่เทวดาอยู่นั้น ที่บ้านนั้นต้องมีคุณธรรม มีการบำเพ็ญกุศลอยู่เสมอ มีการไหว้พระ สวดมนต์ภาวนาอยู่เป็นประจำ ดังจะเล่าประวัติประกอบให้เข้าใจดังนี้

ในสมัยครั้งพุทธกาล มีบ้านของโยมแม่ของพระโสณกุฎิกัณณะ ในครั้งนั้น พระโสณกุฎิกัณณะ ได้ขบร้องในทำนองสรภัญญะ ถวายพระพุทธเจ้าให้ได้รับฟัง เมื่อขบร้องจบลง พระพุทธเจ้าตรัสอนุโมทนาว่า สาธุๆ เทวดาทุกหนแห่งก็ต้องอนุโมทนาว่า สาธุๆ พร้อมกัน กลุ่มเทวดาที่อาศัยอยู่ที่บ้านของโยมแม่ ของพระโสณกุฎิกัณณะ ก็พากันร่วมอนุโมทนาด้วยเช่นกัน ฉะนั้น รุกขเทวดา กุมเทวดา เคหเทวดา จึงได้เปรียบหมู่เทวดาชั้นสูง เพราะได้อยู่ใกล้ชิดในหม่อมมนุษย์ ได้บำเพ็ญบุญกุศล

^{๒๒} “สะมันตา จักกวาเสสุ อัคราคังฉัจจตุ เทเวตา... สัคเค กาเม จะ รูป คิริสิขระระตะภู จันตะลิกเข วิมาน...” เทวดาในรอบจักรวาลทั้งหลาย จงมาประชุมกันในสถานที่นี้... ขอเชิญเทพเจ้า ซึ่งสถิตอยู่ในสวรรค์ชั้นกามภพก็ดี รูปภพก็ดี และภุมเทวดา ซึ่งสถิตอยู่ในวิมานหรือยอดเขา...

ร่วมกับหมู่มนุษย์เป็นประจำ เรื่องของเทวดานั้นยาวมาก เพียงอธิบายให้ฟังเป็นตัวอย่างเท่านั้น เพื่อให้พวกเราได้รู้กัน

เมื่อเล่าเรื่องเทวดาให้หลวงปู่ฟังแล้ว หลวงปู่ยอมรับว่า ความจริงก็ต้องเป็นอย่างนั้น แล้วหลวงปู่ก็ได้อธิบายเสริมต่อไปว่า การเป็นเทวดาอยู่ในชั้นต่ำนี้มีกำไร เพราะได้บำเพ็ญกุศลร่วมกันกับหมู่มนุษย์เป็นประจำ ได้รับส่วนบุญที่มนุษย์แบ่งให้อยู่แล้ว ผู้จะเป็นเทวดาชั้นสูงหรือชั้นต่ำ ต้องมาบำเพ็ญบุญกุศลอยู่ในเมืองมนุษย์นี้ทั้งนั้น ผู้จะได้เป็นพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า หรือพระอริยเจ้าทั้งหลาย ก็ต้องมาสร้างบารมีในเมืองมนุษย์นี้เช่นกัน

ฉะนั้น ในเมืองมนุษย์จึงเป็นสถานที่สร้างบารมีได้อย่างสมบูรณ์ ผู้ได้มาเกิดในเมืองมนุษย์ และได้พบพระพุทธศาสนา จึงถือว่าเป็นผู้โชคดีที่สุด แต่ก็น่าเสียดายที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ไม่ได้ทำความดีให้แก่ตัวเอง พวกมันหลงไปตามความอยากสร้างแต่บาปกรรมให้แก่ตัวเอง เมื่อตายไปก็ลงสู่นรกหมกไหม้ ไปเป็นเปรต ไปเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ไปเป็นอสुरกาย เพราะเมืองมนุษย์นี้เป็นศูนย์กลาง ใครจะเป็นอะไร เช่นเป็นพระพุทธเจ้า และพระอริยเจ้า ไปเป็นเทพบุตร เทพธิดา ไปสู่อบายภูมิทั้งสิ้น ก็ได้มาทำกรรมอยู่ในเมืองมนุษย์นี้ทั้งนั้น

หลวงปู่บอกให้เผยแผ่ศาสนา

หลวงปู่ขาวได้พูดกับข้าพเจ้าว่า นี่ทูล จากนี้ไปให้ตั้งใจเผยแผ่พระพุทธศาสนา นะ อบรมพระเถร และญาติโยม ให้เขาได้เข้าใจในแนวทางที่ถูกต้อง เพราะแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องนั้นหาผู้สอนได้ยากมาก เมื่อหลวงปู่มีเจตนาดีอย่างนี้ คงเป็นเพราะหลวงปู่ต้องการให้แบ่งเบาช่วยเหลือหลวงปู่ตนเอง ข้าพเจ้าจึงขอโอกาสหลวงปู่ แสดงความเห็นให้หลวงปู่ฟังว่า หลวงปู่ครับ อุบายการอบรมสั่งสอนธรรมแก่พระเถรและฆราวาสนั้น ธรรมดาผมมีความพร้อมอย่างเต็มที่ นับแต่วันที่กระผมได้รู้สังขาร ความจริงที่บ้านป่าล้านมาแล้ว ธรรมอย่างอื่นที่นำมาสอนคนเกิดขึ้นพร้อมกันทั้งหมด ให้เหตุผลแก่หลวงปู่ว่า ในขณะที่กระผมยังเป็นพระหนุ่ม ความเชื่อถือของพระเถร และญาติโยม ที่มีต่อตัวกระผมนั้นแทบไม่มีเลย ถึงกระผมจะอธิบายความจริงให้ฟัง ในเรื่องการปฏิบัติ พร้อมด้วยเหตุและผลให้อย่างถูกต้องก็ตาม เขาก็จะว่ากระผม พุทธธรรมเกินตัว เพราะขณะนี้กระผมเพิ่งบวชมาได้เพียง ๙ พรรษาเท่านั้น ความมั่นใจระหว่างผู้ฟัง อาจคิดไปได้ว่า อาจารย์ทูล แสดงธรรมได้ดีก็ตาม สิ่งหนึ่งที่เขาไม่มีความมั่นใจ คือ กระผมเป็นพระหนุ่ม อาจจะสีกหาลาเพศไปก็ได้ ฉะนั้น การอบรมธรรมแก่พระเถร และฆราวาสในช่วงนี้ กระผมยังไม่เหมาะสมเลย มีเหตุผลว่า อดีตัญญุ กระผมก็รู้ตัวอยู่ว่ายังอยู่ในวัยหนุ่ม เพราะในยุคนี้ไม่เหมือนในสมัยครั้งพุทธกาล ในสมัยครั้งพุทธกาล มีพระพุทธเจ้าเป็นผู้รับรองว่าพระเถรองค์นี้มีความมั่นคงแล้ว แต่ในยุคนี้ไม่เป็นเช่นนั้น เขาต้องการฟังธรรมจากพระผู้เฒ่าอายุมาก พรรษามากเท่านั้น เขาจะเชื่อในตัวบุคคลเป็นหลักสำคัญ ถ้าพระแก่ๆพรรษามากๆ

แสดงธรรมจึงมีประโยชน์แก่เขา ถ้าเขาไม่เชื่อในตัวบุคคลแล้ว ธรรมะที่แสดงไปก็
ไม่มีความหมายอะไรเลย

ขอโอกาสหลวงปู่ให้รื้อไปสักกระยะหนึ่ง เมื่อถึงกาลเวลาที่เหมาะสมแล้ว ธรรมดา
ก็จะเผยแผ่ธรรมอย่างเต็มที่ ในช่วงนี้ถ้าธรรมดาแสดงธรรมอย่างลึกซึ้งไป เขาก็จะว่า
ธรรมดาพูดธรรมเกินตัวไป ที่จริงความรู้และความสามารถ ของตัวธรรมดาพร้อมแล้ว
อย่างสมบูรณ์ แต่ตัวของธรรมยังไม่พร้อม ฉะนั้น ขอให้ไปไปตามกาลัญญ ใน
เวลาที่เหมาะสม เมื่อใด อุตัญญ กาลัญญ ปริสัญญู^{๒๓} พร้อมแล้ว ในเมื่อนั้นแหละ
ธรรมดาจึงจะเปิดเผยตัวเอง

เมื่อหลวงปู่ได้รับฟังเหตุผล ที่ข้าพเจ้าอธิบายแล้วนี้ หลวงปู่ก็พยักหน้าแล้ว
พูดว่า ถ้าเช่นนั้น ก็อย่าไปเก็บตัวนานนะ บางทีอาจจะจะมีพระเถร หรือฆราวาสที่เขา
พร้อมแล้วในบารมี ให้เขาได้รับฟังธรรมของจริงด้วย อาจเขาจะได้บรรลุธรรมใน
ชาตินี้ไปได้ อย่าปล่อยให้เขาตายฟรีๆ ช่วยอบรมสั่งสอนเขาหน่อย อย่าปล่อยให้
โอกาสเขาเสียไปเปล่า เพราะทุกวันนี้ ผู้ตั้งใจจริงจงในการปฏิบัติยังมีอยู่ ให้เขาได้รู้
แนวทางการปฏิบัติให้ถูกต้องด้วย เพื่อจะได้เป็นกำลังให้แก่พระพุทธศาสนาอีกต่อไป

การสนทนาธรรมกับหลวงปู่นี้มีหลายเรื่องมากมาย แต่ได้นำมาเขียนเอาไว้
ในที่นี้ในบางส่วนเท่านั้น จากนั้นมา ข้าพเจ้าก็ได้วางตัวเป็นโดโนเสาร์ เตาล้านปี อยู่
ในหมู่คณะนี้มาตลอด ทำตัวเป็นผู้ไม่มีบทบาทในธรรมแต่อย่างใด จะอยู่ในวัด
ถ้ากลองเพลหรือวัดไหนๆ ก็ได้วางตัวเข้ากันกับหมู่คณะได้อย่างสนิททีเดียว เพราะ
มีธรรมหมวดหนึ่งที่ข้าพเจ้านำมาปฏิบัติอย่างฝังใจ นั่นคือ สปัจริยธรรม ๗ อย่าง

๑. ธัมมัญญตา ฝึกตัวเป็นผู้รู้จักเหตุ
๒. อตถัญญตา ฝึกตัวเป็นผู้รู้จักผล
๓. อตตัญญตา ฝึกตัวให้เป็นผู้รู้จักตน

^{๒๓} ปริสัญญู ผู้รู้จักบริษัท ผู้รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม

๔. มัตตัญญูตา ฝึกตัวให้เป็นผู้รู้จักประมาณ
๕. กาลัญญูตา ฝึกตัวให้เป็นผู้รู้จักกาลเวลา
๖. ปริสัจญูตา ฝึกตัวให้เป็นผู้รู้จักชุมชน
๗. ปุคคัลญูตา ฝึกตัวให้เป็นผู้รู้จักบุคคล

อุบายธรรมทั้ง ๗ ข้อนี้ ข้าพเจ้าถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเฉพาะตัวมากที่สุด เมื่อเราอยู่ในหมู่สังคมส่วนใหญ่ ต้องมีความเข้าใจในการปฏิบัติตัวอยู่ในสังคมนั้นๆ เพราะแต่ละท่านมีนิสัยไม่เหมือนกัน เราจะต้องปรับตัวเองเข้าอยู่ในสังคมนั้นให้ได้ ในภาคปฏิบัติแล้ว ไม่จำเป็นต้องรีบเรียงไปตามลำดับในตำรา ให้เข้าใจว่า ในขณะนี้ มีประสบการณ์เฉพาะหน้าอย่างไร ควรใช้ธรรมะหมวดไหนเข้าไปแก้ไข จึงจะทำให้ปัญหานั้นหมดไปได้ และแก้ไขทันต่อเหตุการณ์ อย่าปล่อยให้ปัญหานั้นเกิดความหมักหมม อย่าให้ปัญหานั้นตีแผ่กระจายไปกว้างไกล ต้องแก้ไขปัญหานั้นให้ทันท่วงที

แก้ความเห็นผิดให้อาจารย์ตัวเอง

เมื่อออกพรรษาแล้ว อยู่ในฤดูกาลทอดกฐิน ข้าพเจ้าได้มีโอกาสได้ไปช่วยเย็บผ้ากฐินที่วัดป่าหนองแขง มีหลวงปู่บัวเป็นเจ้าอาวาส เมื่อเข้าไปกราบหลวงปู่บัว ท่านก็มีอาการยิ้มๆ เมื่อกราบเสร็จ ท่านก็ถามทันทีว่า เป็นอย่างไร ไปภavanaปฏิบัติที่จังหวัดเชียงราย คงได้ของดีมาฝากนะ เล่าให้ฟังซิ จากนั้นก็ได้เล่าผลของการปฏิบัติให้หลวงปู่บัวฟังทุกประการ เล่าให้หลวงปู่ขาวฟังอย่างไร ก็เล่าให้หลวงปู่บัวฟังอย่างนั้น เมื่อเล่าผลการปฏิบัติให้หลวงปู่บัวจบแล้ว หลวงปู่บัวได้พูดว่า แหม ไปภavanaปฏิบัติทางไกลกลับมาได้ของดีมาฝากครูอาจารย์ มันต้องเป็นอย่างนี้ซิ ผู้ที่ผ่านทุกข์ได้ในขณะนี้มันน้อยเต็มที ส่วนมากมันกลัวทุกข์ ทั้งที่ตัวเองยังไม่รู้ทุกข์ เห็นทุกข์ ทางที่ไปพระนิพพานมันต้องผ่านทุกข์นี้ไป ถ้ามันรู้ทุกข์เห็นทุกข์ด้วยปัญญาจริงๆ มันต้องผ่านทุกข์นี้ได้ คนที่กลัวทุกข์ มันจึงได้จมอยู่ในทุกข์ของโลกนี้ตลอดไป

หลวงปู่บัวถามว่า บวชมานานก็พรรษาจึงรู้ธรรมนี้ ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมบวชมา ๘ พรรษาคับผม หลวงปู่บัวถามอีกว่า เล่าเรื่องนี้ให้หลวงปู่ขาวฟังแล้วใช่ไหม ก็ตอบหลวงปู่ว่า เล่าเรื่องนี้ถวายหลวงปู่ขาวแล้ว หลวงปู่ถามอีกว่า หลวงปู่ขาวว่าอย่างไร ตอบ หลวงปู่ขาวก็อนุโมทนาด้วย หลวงปู่บัวพูดว่า เมื่อท่านสอนตัวเองได้แล้ว ให้ไปสอนอาจารย์ของท่านนะ เพราะเป็นพระหัวรั้นหัวแข็งมาก

หลวงพ่อบุญมาองค์นี้แหละ ที่เป็นองค์แสดงธรรม ให้ข้าพเจ้าฟังเรื่องการเกิด ดับ ในสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นฆราวาส แต่ท่านก็ยังหลงติดอยู่ในฉันทสมาบัติเป็นอย่างมาก และมีภิกขุญาเกิดขึ้นหลายอย่าง จึงไม่มีใครจะเข้าไปแก้ไขให้ท่านได้

เพราะผู้มี อภิญญา สมาบัตินี้ มีทิวทัศน์สูงมาก เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติของ ตัวเองว่า จะเป็นไปในมรรคผลนิพพาน และยังเชื่อว่าปัญญาจะต้องเกิดจากสมาธิ ความสงบอย่างฝังใจ

เมื่อหลวงปู่บัวมอบหมายให้ว่าไปเทศน์โปรดอาจารย์ตัวเองบ้าง ข้าพเจ้า ยังไม่มีความมั่นใจว่า จะไปเทศน์โปรดท่านได้ และท่านเองเป็นผู้พูดคุ้ยธรรมะเก่ง ถ้าได้พูดธรรมะแล้ว ถ้ามีคนนั่งฟัง จะพูดธรรมะทั้งวันยังพูดได้ แต่ก็พูดวนเวียนอยู่ในเรื่องจิตมีความสงบอย่างนั้น อาการของจิตเป็นอย่างนี้ พูดเชื่อมโยงกันกับฌาน สมาบัติ แล้วโยงต่อกันกับอภิญญา ข้าพเจ้าเคยได้ฟังท่านเทศน์มาแล้ว ก็รู้ยู่ว่าการเป็นในลักษณะอย่างนี้ ไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด แต่ไม่เคยพูด เตือนท่านได้ เพราะข้าพเจ้าไม่ได้เป็นเหมือนท่าน และท่านเองก็เป็นอาจารย์ของเรา ในช่วงก่อนๆมาไม่กล้าที่จะพูดธรรมะกับท่านเลย เป็นผู้ฟังเพียงฝ่ายเดียว แต่บัดนี้ข้าพเจ้ามีกำลังพอตัว แต่ไม่ทราบว่าจะแก้ความหลงผิดของท่านได้หรือไม่ อย่างไรก็ทดลองดู บางทีอาจเป็นคู่กรรมาน^{๒๔}กันได้

ในคืนนั้นข้าพเจ้าก็ได้ไปกุฏิหลวงพ่อบุญมา ในขณะนั้นท่านกำลังเดินจงกรม อยู่ เมื่อเห็นข้าพเจ้าไป ก็ได้หยุดในการเดินจงกรม ท่านถามนิทมน้อยแล้วพาขึ้นไป ที่กุฏิ เมื่อกราบท่านเสร็จแล้ว หลวงพ่อบุญมาก็ถามทันทีว่า เป็นอย่างไร ได้ทราบ ชาวว่า ไปภavanaปฏิบัติที่จังหวัดเชียงราย ภavanaปฏิบัติดีไหม เล่าให้ฟังหน่อย ข้าพเจ้าก็ตอบท่านไปด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตัวว่า ขอโอกาสหลวงพ่อกับผมก็พอ ทรงตัวอยู่ได้ครับผม ท่านก็ได้พูดว่า ก็เท่านั้นแหละ ถ้ามีความตั้งใจจริงจัง ไม่จำเป็น ไปภavanaปฏิบัติไกลหรอก ในภาคอีสานเราก็มีที่บำเพ็ญในจุดศรัทธามากมาย ในวัดป่าหนองแขงนี้ก็เป็นที่ปฏิบัติอยู่แล้ว แต่มันขาดความตั้งใจจริงเท่านั้น

^{๒๔} คู่กรรมาคือคนที่เราก่อเกิดด้วยบ่อยๆในหลายๆภพชาติ แต่จะต่างจากเนื้อคู่เพราะไม่จำเป็นต้องเป็นคู่ในเรื่อง รักใคร่ จะเป็นคู่แค้น แม่ลูก ครูลูกศิษย์ พี่น้อง เพื่อนรัก หรือคู่อะไรก็ได้ที่อำนวยความสะดวก ให้เสียสละให้ และ แก่แค่น คนๆนี้ที่เรายึดมากที่สุด ที่เรียกว่าคู่กรรมานอาจจะเพราะแรงผูกพันยึดเหนี่ยวแน่นมาก จากการที่เราโยงตัวตนของเรากับคนๆนั้นมาหลายภพชาติ ก็เลยรู้สึกกรรมานที่จะอยู่ด้วย และกรรมานที่จะไม่อยู่ด้วย

เมื่อข้าพเจ้าได้จังหวะ ก็ขอโอกาสท่านว่า ความตั้งใจจริงนั้น จะตั้งอย่างไรจึงจะถูกต้อง จากนั้นท่านก็ได้อธิบายเรื่องการทำสมาธิ อธิบายเรื่องความสงบ อธิบายเรื่องฉานสมาบัติ ๘ เพราะท่านมีความชำนาญอยู่แล้ว ท่านอธิบายในความสงบ อธิบายเรื่องฉานมีความละเอียดมาก

ข้าพเจ้าต้องนั่งฟังท่านอยู่นาน เกือบชั่วโมง หาเวลาพูดแทรกไม่ได้เลย เมื่อท่านพูดเหนื่อยแล้ว ท่านก็หยุดฉันน้ำ ข้าพเจ้าจึงได้โอกาสพูดในช่วงนี้ ขอโอกาสหลวงพ่อกะผมได้มาบวชในครั้งนี้ก็เพราะหลวงพ่อ ในครั้งนั้นผมเป็นฆราวาสหลวงพ่อได้แสดงธรรมให้กะผมฟังเป็นประโยคสั้นๆว่า เกิดดับ กะผมได้เอาธรรมหมวดนั้นมาปฏิบัติจนได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ จึงได้ถามหลวงพ่อบุญมาว่า กะผมฟังธรรมจากหลวงพ่อมานาน หลวงพ่อได้อธิบายเรื่องสมาธิความสงบ อธิบายเรื่องฉานสมาบัติ ๘ จุดยืนที่หลวงพ่อพูดนั้นเหมือนวัวพันหลัก^{๒๔} จากนั้นท่านก็นิ่งไปไม่ได้ตอบ

เมื่อท่านไม่ได้ตอบ ข้าพเจ้าได้ขอโอกาสท่าน พูดเรื่อง อธิบายการปฏิบัติ และพูดเรื่องผลของการปฏิบัติให้ท่านฟัง และพูดกับท่านว่า ที่หลวงพ่อบอกไปทั้งหมดนั้น ไม่เกี่ยวกับมรรคผลนิพพานแต่อย่างใดเลย หลวงพ่อคิดว่ามรรคผลนิพพานนั้นอยู่ตรงไหน ท่านพูดออกมาว่า โอ๊ย มรรคผลนิพพานมันอยู่ไกลแสนไกล ในชาตินี้จะได้จะถึงหรือไม่ยังไม่รู้ ถามท่านว่า หลวงพ่อพูดเรื่องนิโรธสมาบัติ ผมคิดว่าหลวงพ่อเป็นพระอรหันต์ไปแล้ว เพราะนิโรธสมาบัตินั้น เป็นวิหารธรรมของพระอนาคามีและพระอรหันต์เท่านั้น จะเข้านิโรธสมาบัติได้ ปุ่ขุชนธรรมดา เข้าได้เพียงฉานสมาบัติ ๘ เท่านั้น จะเข้านิโรธไม่ได้เลย

พระอรหันต์ผู้บรรลุธรรมในมรรคผลนิพพาน ไม่จำเป็นต้องเข้านิโรธสมาบัติเสมอไป ทำไมหลวงพ่อก็ไม่ใช่ปัญญา พิจารณาในสังขารธรรม ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงบ้าง ท่านก็ถามมาว่า การใช้ปัญญาพิจารณาในหลักสังขารธรรมนั้น มีหลักการ

^{๒๔} สำนวนนี้หมายถึง การกระทำหรือคำพูดแบบเดิมๆ ซ้ำๆ ที่วกกลับไปยังจุดเริ่มต้น

อย่างไร อธิบายให้ผมฟังได้ไหม ตอบท่านว่า อธิบายให้ฟังได้ครับผม จากนั้น ข้าพเจ้าก็ได้กราบหลวงพ่อกับ ๓ ครั้ง แล้วขอโอกาสท่านว่า อย่ามีความเข้าใจผิดว่าลูกศิษย์สอนครูก็แล้วกัน จากนั้นก็เริ่มอธิบายในหลักวิธีในการใช้ปัญญาให้ท่านฟัง เริ่มจากการเกิด ดับ ในสมัยหลวงพ่อบุญมา ได้สอนตัวข้าพเจ้ามาแล้ว ในสมัยครั้งเป็นฆราวาส แล้วมาขยายเรื่องการเกิด ดับ ให้ท่านฟังอย่างหยาบ เกิดดับอย่างกลาง เกิดดับอย่างละเอียด อธิบายให้ต่อเนื่องกัน อธิบายในการใช้ปัญญาพิจารณาเรื่อง การเกิดดับในชั้นวิปัสสนา อธิบายเรื่องการเกิด-ดับ ในระดับชั้นวิปัสสนาญาณ อธิบายเรื่องนิโรธ ความดับทุกข์ อธิบายเรื่อง อาสวกขยญาณ ที่เกิดขึ้นที่บ้านปลาน เป็นวันสุดท้าย ทั้งอุบายข่มขู่ และอุบายปลอบใจ พุดอย่างไรนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวเท่านั้น

เมื่อหลวงพ่อบุญมา ได้รับฟังข้าพเจ้าอธิบายธรรม แต่เริ่มต้นจนถึงที่สุดในผลปฏิบัติต้องเป็นอย่างนี้ๆ ท่านหลวงพ่อบุญมาก็ได้ร้องไห้สะอึกสะอื้น ใช้ผ้าเช็ดน้ำตาอยู่ตลอดเวลา แล้วก็ได้พุดว่า ผมขอยกมือไหว้วา สาธุในธรรมที่ท่านได้อธิบายมา และธรรมที่ท่านได้รับผลแล้ว จากนั้นข้าพเจ้าก็ใช้วิธีการปลอบใจท่านว่า หลวงพ่อครับ ในชาตินี้หลวงพ่อบุญมาพร้อมแล้วนะ มีความโชคดีที่ได้ผมมาเป็นลูกศิษย์ กระผมจะไม่ลืมบุญคุณของหลวงพ่อบุญมาที่มีต่อตัวกระผม

ในสมัยกระผมเป็นฆราวาสอยู่นั้น หลวงพ่อก็คงได้แสดงธรรมในเรื่องการเกิดดับ มาแล้ว จนกระผมได้ออกบวช และได้ภาวนาปฏิบัติต่อเนื่องกันมา ใช้อุบายในการเกิด ดับ มาพิจารณาอยู่เสมอ จนได้รับผล ตามที่กระผมได้อธิบายให้หลวงพ่อฟังไปเมื่อครั้ง บัดนี้กระผมได้เอาธรรมนั้นมาอธิบายให้หลวงพ่อฟัง บัดนี้กระผมขอร้องให้หลวงพ่อได้กลับอุบายวิธีในการปฏิบัติเสียใหม่ เพราะแนวทางเดิมที่หลวงพ่อบุญมาปฏิบัติมาแล้วนั้น ไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด วิธีเก่าที่หลวงพ่อบุญมาปฏิบัติอยู่นั้น เป็นแนวทางของพวกดาบสฤๅษีเขา วิธีนี้เป็นแนวทางที่จะไปสู่พรหมโลกเท่านั้น ยิ่งทำไปก็หลง วนไปมาอยู่ในภวนั้นหาทางออกไม่ได้เลย ถ้าหลวงพ่อบุญ

ตายในขณะนี้ จะได้ไปเกิดเป็นพรหมในทันที ในขณะที่หลวงพ่อก็มีอายุแก่แล้ว การภาวนาปฏิบัติมา มีความผิดพลาดมาตลอด ทำให้เสียเวลามานานแล้ว

กระผมได้ชี้แนะแนวทางให้หลวงพ่อรู้อุบายการปฏิบัติแล้ว จากนั้นไป ให้หลวงพ่อได้ไปปฏิบัติที่บ้านฝั่งแดง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ไปวันไหนก็ได้ อย่าขำนัก และให้หลวงพ่อรู้ตัวเสียว่า อุบายการปฏิบัติที่ผ่านมามีผิดไปแล้ว ให้หลวงพ่อเริ่มต้นใหม่ ยังไม่สายเกินไป จากนั้นไป หลวงพ่ออย่าได้พูดธรรมะ ให้ใครๆ ฟังอีกเป็นเด็ดขาด แม้แต่การพูดคุยในสิ่งใดๆ ถ้าไม่จำเป็นก็อย่าพูด หรือหากจะพูดก็ให้พูดน้อยที่สุด เพราะการพูดมากนั้นไม่ดีเลย มันทำให้จิตฟุ้งไป ในอารมณ์ที่พูดและคิดหาคำที่จะมาพูด การใช้ปัญญาพิจารณาในธรรมจะไม่ต่อเนื่องกัน ไม่เช่นนั้นกระผมก็จะปล่อยให้หลวงพ่อไปตามยถากรรม ถือว่าเป็นชาติสุดท้าย ที่กระผมกับหลวงพ่อได้พบกัน ชีวิตของหลวงพ่อไม่เหลือมากนัก ก่อนจะตายไป ขอให้หลวงพ่อได้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ ในช่วงที่หลวงพ่มีชีวิตอยู่นี้ก็แล้วกัน หรือหลวงพ่จะว่าอย่างไร ท่านพูดว่า ถ้าท่านให้ผมไปผมก็จะไป หลวงพ่อให้สัญญากับกระผมได้ไหม จากนั้นไป หลวงพ่จะไม่คุยธรรมะให้ใครๆ ฟังอีก ท่านรับสัญญาว่า จะไม่พูดอีกต่อไป

ในวันต่อมา ท่านก็ได้จัดเก็บสิ่งของเพื่อจะออกเดินทาง ข้าพเจ้าก็ได้ไปช่วยเก็บสิ่งของช่วยท่าน เสร็จแล้วท่านก็ไปลาหลวงปู่บัว หลวงปู่บัวก็เทศน์ยั่วว่า เป็นวาระสุดท้ายของชีวิตแล้วนะ ปฏิบัติให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ในชาตินี้ให้ได้ จากนั้นไปอย่าไปหลงในความสงบ หลงอยู่ในฌานอีก ใช้ปัญญาพิจารณาให้มากเอาไว้ จากนั้นก็เอารถสองแถวพาท่านไปขึ้นรถเมย์ใหญ่ไปจังหวัดเชียงราย และก็มีลูกๆ ของท่านตามไปส่งให้ถึงที่

จากนั้นข้าพเจ้าก็ไปเล่าเรื่องนี้ให้หลวงปู่บัวฟัง เรื่องไปทรมานหลวงพ่อบุณมา ใช้อุบายอย่างไร หลวงปู่บัวก็หัวเราะเป็นการใหญ่ แล้วพูดว่า ต้องเอาขนาดนั้นแหละพระหัวแข็ง มีมานะอัตตาสง ไม่ยอมฟังใครๆ ภาวนาปฏิบัติผิดแล้วยังไม่รู้ตัวเอง และไม่เชื่อฟังคนอื่น ถือว่าตัวเองถูกทั้งหมด

ในปีนั้น หลวงพ่อบุญมาได้จำพรรษาที่บ้านฝั่งแดง อำเภอเชียงแสน จังหวัด เชียงราย ท่านก็ได้รับแรงภavanaปฏิบัติอย่างเต็มที่ ในที่สุด ท่านก็ได้รู้แจ้งเห็นจริงใน พระสัจธรรมในพรชานั้นเอง การแก้ไขปัญหาให้ผู้ที่ภavanaผิด ที่หลงติดอยู่ในความ สงบ หลงติดอยู่ในฉานนี้ มิใช่ว่าจะแก้กันได้ทุกองค์ เว้นเสียแต่พระพุทธเจ้าทรงมาน แก้ไข หรือผู้มีปัญญาที่ดีมาก่อน มีความเข้าใจในหลัก เจโตวิมุตติได้ดี และเคยเป็น คู่กรรมกันมาก่อนเท่านั้น จึงจะแก้ ผู้ที่หลงติดอยู่ในความสงบ หลงติดอยู่ในฉาน นี้ได้

หลวงปู่ขาวเล่าเรื่องช้างเผือกให้ฟัง

เมื่อเสร็จธุระจากภคินิวัตป่าหนองแขงแล้ว ก็ได้กลับไปวัดถ้ำกลองเพล ได้พูดคุยธรรมกับหลวงปู่ตามปกติ ในวันหนึ่งอยู่กับหลวงปู่สององค์ หลวงปู่ได้ถามข้าพเจ้าว่า ทูล เคยนิมิตว่าได้ขี่ช้างเผือกไหม ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมเคยนิมิตว่าได้ขี่ช้างเผือกครั้งหนึ่ง หลวงปู่พูดว่า ชื่ออย่างไรเล่าให้เฮาฟังซิ ก็ขอโอกาสเล่าให้หลวงปู่ฟังดังนี้

ในคืนหนึ่ง เมื่อเข้าสมาธิได้ที่แล้ว ในโลกนี้มีความสว่างเห็นไปหมดทุกที่ มองขึ้นไปบนอากาศ ก็มีความสว่างไสวเช่นกัน ในขณะนั้น เห็นหลวงปู่มันนั่งอยู่บนหลังช้างเผือกขนาดใหญ่ และมีครูอาจารย์องค์อื่นๆ นั่งอยู่บนหลังช้างเผือกยืนเรียงแถวกันอยู่หลายองค์ จากนั้นช้างเผือกที่หลวงปู่มันนั่งอยู่ ก็ลอยขึ้นสู่อากาศ และช้างเผือกตัวอื่นๆ ก็พาครูอาจารย์ลอยขึ้นสู่อากาศเช่นกัน จากนั้นก็มาถึงช้างเผือกที่ตัวกระผมนั่งอยู่ ก็ได้ลอยขึ้นไปตามช้างเผือกกลุ่มใหญ่ ได้ลอยอยู่บนอากาศเป็นวงกลม ช้างเผือกแต่ละตัวมีการประดับประดา ด้วยเครื่องเพชรนิลจินดา ประดับด้วยผ้าสีทองมีความสวยงามมาก ในท้องฟ้าอากาศมีรัศมีระยิบระยับแพรวพราวสว่างเต็มท้องฟ้าไปหมด แล้วมีเสียงประกาศว่า นี่เป็นกลุ่มคณะช้างเผือกที่หลวงปู่มันได้พาหมู่คณะไปสู่พระบรมสุข คือวิมุตตินิพพาน ในกาลครั้งนี้ จากนั้นจิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา ก็ได้พิจารณาว่าเป็นเรื่องปกติ ที่ผู้ปฏิบัติได้มาถึงจุดนี้แล้ว ถือว่าเป็นความสมบูรณ์ เป็นอุดมมงคล เพราะช้างเผือกเป็นช้างทรงของพระราชา จะตีความว่า ราชาธรรมนี้ก็ว่าได้ หมายถึงผู้จบในภาคการศึกษา คือจบในอายตนะ

นั่นเอง หรือจะเรียกว่าเป็นผู้เรียนจบในประโยค ๖^{๒๖} คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้แล้วอย่างสมบูรณ์

จากนั้นหลวงปู่ขาวก็เพียงแต่ยิ้มแล้วพูดว่า ในสมัยเฮาอยู่กับหลวงปู่มัน หลวงปู่มันเคยประกาศให้คณะสงฆ์ทั้งหลาย ได้รับรู้ไว้ว่า เมื่อเราได้ตายไปแล้ว จะมีข้างเผือกหนุ่มตัวหนึ่ง เหาะไปมา แสดง อภินิหาร ให้คนทั้งหลายได้เห็นในความ สามารถต่างๆมากมาย พระเถระทั้งหลายได้ฟังแล้ว ก็มีความเข้าใจในความหมาย ว่าในยุคต่อไป จะมีพระอรหันต์หนุ่มเกิดขึ้น จะได้แสดงความรู้ความสามารถ เผยแผ่ ธรรม ให้คนทั้งหลายได้รับรู้ความจริงในสังขารธรรม จะมีผู้ปฏิบัติตามได้รับผลมาก ทีเดียว ข้าพเจ้าก็ถามหลวงปู่ขาวว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ข้างเผือกหนุ่มเชือกนั้น เกิดขึ้นหรือยัง หลวงปู่ก็พูดว่า เกิดขึ้นแล้ว ข้าพเจ้าก็ถามหลวงปู่ต่อไปว่า ข้างเผือก หนุ่มนั้นอยู่ที่ไหน กระผมอยากรู้ อยากไปกราบท่าน หลวงปู่ก็ยิ้มๆแล้วพูดว่า ไม่บอก หาเองก็แล้วกัน เรื่องข้างเผือกหนุ่มนั้น พระอาจารย์ วัน อุตตโม พระอาจารย์ จวน กุลเชฏโฐ ก็เคยพูดในเรื่องข้างเผือกหนุ่มนี้ให้ข้าพเจ้าฟังเช่นกัน เมื่อถามท่านว่าเป็น อาจารย์องค์ใด ท่านก็ไม่บอกเช่นกัน

หากมีคำถามกับข้าพเจ้าว่า ข้างเผือกหนุ่มเชือกนั้นเกิดขึ้นหรือยัง ข้าพเจ้าก็ จะตอบว่า เกิดแล้วเช่นกัน แต่ไม่รู้ว่าข้างเผือกเชือกนั้นอยู่ที่ไหน หรือท่านอาจจะ เห็นอยู่ แต่ไม่รู้ว่า เป็นข้างเผือก เพราะข้างเผือกนั้น อาจใช้สีดำทาเพื่ออำพราง ตัวเองไว้จึงไม่มีใครรู้ ขอให้พวกเราค้นหาข้างเผือกหนุ่มตัวนั้นให้พบ เมื่อพบแล้ว กรุณาบอกข่าวข้าพเจ้าก็แล้วกัน เพื่อจะได้ไปกราบคารวะ และฟังธรรมจาก ข้างเผือกหนุ่มเชือกนั้นให้สมใจ การทำนายของหลวงปู่มันนั้น หลวงปู่ขาวพูดว่า มีความแม่นยำมาก พูดคำใดเป็นคำนั้น เพราะหลวงปู่มันมีความชำนาญด้วยญาณ อุตติตังสญาณ ท่านรู้ในเรื่องอดีตที่ผ่านมาแล้ว อนาคตังสญาณ ท่านรู้ในเรื่องอนาคต

^{๒๖} เปรียญธรรมหรือประโยค หมายถึงระดับชั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย มี ๙ ชั้น ๘ ระดับ ความหมาย ประโยค ๖ ในที่นี้คือ ท่านแค่เปรียบเทียบไม่ได้มีในพจนานุกรม

อภินิหาร ๓ อย่าง

ที่หลวงปู่มั่นว่าช่างเผือกหนุ่มมี อภินิหารนั้น หลายคนอาจตีความหมายไม่ตรงตามหลวงปู่มั่นก็อาจเป็นได้ เพราะคนส่วนใหญ่ได้อ่านในตำรา หรือได้ฟังจากครูอาจารย์มากกว่า อภินิหาร ต้องเป็นผู้มีฤทธิ์ สามารถดำดิน เหาะเหินไปบนอากาศได้ เช่น ได้อ่านเรื่อง อภิญญา มีจักขุญาณ มีญาณทางตา ที่เรียกว่าตาทิพย์ กำหนดจิตให้เห็นรูปเทวดา นรก และสิ่งอื่นๆ ได้ โสตญาณ มีญาณทางหู เรียกว่าหูทิพย์ กำหนดจิตฟังเสียงในหมู่เทวดา และสัตว์นรก และกำหนดฟังเสียงอื่นๆ ได้ เจโตปริยญาณ เป็นญาณรู้ทางใจ กำหนดจิตรู้ในความคิด ความเห็นของคนอื่นได้ มโนมยทธิญาณ เป็นฤทธิ์ทางใจ กำหนดจิตให้เป็นนั่นเป็นนี่ หรือเป็นหลายคนได้ อิทธิวิธี เป็นอภินิหาร ทางใจ สามารถ เหาะเหินไปมาในที่ไหนก็ได้ คนส่วนใหญ่จะมาเข้าใจว่า อภินิหาร ต้องเป็นอย่างนี้

ในความหมายของหลวงปู่มั่น ว่าช่างเผือกหนุ่มมีอภินิหารนั้น หมายถึง อภินิหาร ๓ อย่าง

๑. อิทธิปาฏิหาริย์ แสดงฤทธิ์ได้นานาประการ
๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ มีญาณรู้วาระจิตคนอื่น แล้วพูดตักใจคนอื่นได้
๓. อนุสาสนีปาฏิหาริย์ มีความสามารถแสดงธรรมได้อย่างมีเหตุผล ทำให้คนที่ฟังเข้าใจในความหมายได้ อธิบายธรรมหมวดที่คนเข้าใจได้ยาก มาอธิบายให้คนเข้าใจง่าย อธิบายธรรมหมวดยาว สามารถย่อย่อธรรมที่ยาว อธิบายโดยย่อให้คนเข้าใจได้

อภินิหาร ๓ ข้อนี้ ข้อ ๑ ข้อ ๒ ที่ทำให้เกิดขึ้นได้ แต่พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญ แต่พระพุทธเจ้ามาสรรเสริญ อนุศาสนีปาฏิหาริย์ ในข้อ ๓ เพราะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และมรรคผลนิพพาน ฉะนั้น หลวงปู่มั่นว่ามีข้างเผือกหนุ่มมี อภินิหาร นั้น หมายถึง อนุศาสนีปาฏิหาริย์ เป็นผู้มีความสามารถแสดงธรรม ให้เป็นไปในคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง ทำให้คนมีสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ ตามแนวทางที่เป็นจริง แสดงธรรมให้คนเข้าใจในอุบายการปฏิบัติ เพื่อเป็นไปในมรรคผลนิพพาน หลวงปู่มั่นมีความหมายเป็นอย่างนี้ ขอให้พวกเราได้เข้าใจ เพื่อจะได้ค้นหาข้างเผือกหนุ่มได้ง่ายขึ้น มิใช่ว่าจะไปคอยดู เมื่อไรหนอท่านจะเหาะขึ้นสู่อากาศ เมื่อไรหนอท่านจะดำดินและหายตัวให้ดู ถ้าจะหาในวิธีนี้ รับรองได้ว่า จะไม่พบข้างเผือกหนุ่มอย่างแน่นอน เพราะตีความหมายในอภินิหารผิดไป จึงทำความเข้าใจแก่ท่านดังนี้

ไปกราบพระอาจารย์ วัน อุตตโม

ในครั้งหนึ่ง ได้ไปกราบพระอาจารย์วัน อุตตโม วัดอภัยดำรงธรรม อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร พระอาจารย์วัน เป็นผู้ที่มีนิสัยสุขุมเรียบง่าย เป็นผู้มีความประพฤติที่ประหยัด ถ้าไม่จำเป็นท่านจะไม่พูด หรือเรียกว่า พูดเล่นไม่เป็น พูดแต่ครั้งมีสาระ มีเหตุผล ไม่พูดเล่นตลกเฮฮา ท่านเป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่มั่น ในครั้งนั้น คณะสงฆ์ได้ลงมติว่า ให้พระอาจารย์วันเป็นองค์อุปถัมภ์การปฏิบัติหลวงปู่มั่นเป็นประจำ ดูแลรักษาเครื่องบริวารของหลวงปู่มั่น จะเป็นการรักษากุฎิ ทำความสะอาด เช็ดถูอยู่เป็นประจำ การรับบาตร ล้างบาตร เก็บรักษาบาตร และเครื่องบริวารอื่นเป็นประจำ เมื่อหลวงปู่มั่นมรณภาพไปแล้ว ท่านได้มาตั้งวัดอยู่ประจำที่วัดอภัยดำรงธรรม ข้าพเจ้าได้ไปพักวิเวกอยู่กับท่าน

ในคืนหนึ่ง ข้าพเจ้าทำสมาธิ เมื่อจิตเข้าที่แล้ว มีนิมิตปรากฏ เห็นท่านอาจารย์วันเดินเข้ามาหา แล้วถามข้าพเจ้าว่า ท่านทูล หลังจากท่านได้รู้จริงในธรรมแล้ว ท่านเคยไปดู ชั้นพรหมโลกหรือยัง ก็ตอบท่านไปว่า ยังครับผม ท่านพูดว่า ไปดูบ้างสิ ในสมัยครั้งหลวงปู่มั่นรู้ธรรมแล้ว ท่านก็เคยไปดูชั้นพรหมโลกมาแล้ว ข้าพเจ้าถามท่านอาจารย์วันว่า ท่านอาจารย์ละ ไปดูชั้นพรหมโลกหรือยัง ท่านตอบว่า ผมไปมาแล้ว อยากให้ท่านไปดู ว่าพรหมโลกเขาอยู่กันอย่างไร

เมื่อท่านอาจารย์วันพูดมาอย่างนี้ เราก็จะไปดูบ้าง จากนั้นก็พลิกแพลงให้จิตเข้าสู่ ฌาน แล้วลอยตัวขึ้นไปอย่างรวดเร็ว แล้วหยุด มองลงมาดูมนุษย์โลก เห็นโลก

มนุษย์ เป็นเพียงวงกลม เหมือนกับหนองน้ำขนาดใหญ่ จากนั้นก็ลอยตัวขึ้นไปอีก แล้วหยุดมองดูโลกมนุษย์อีก เห็นโลกมนุษย์เท่ากับใบบัวขนาดใหญ่ แล้วลอยตัวขึ้นไปอีก ได้หยุดมองดูโลกมนุษย์อีก แต่บัดนี้มองไม่เห็นโลกมนุษย์เลย แล้วลอยตัวขึ้นไปถึง อรูปพรหม เมื่อไปถึง อรูปพรหมแล้ว ได้มองไปดูทุกหนแห่ง เห็นเพียงแสงระยิบระยับ เท่านั้น เมื่อดูเสร็จแล้ว ก็จะถอยลงมาดูชั้น รูปพรหมบ้าง ว่าอยู่กันอย่างไร ก็ได้ลอยตัวกลับลงมาจนถึงชั้นรูปพรหม ในชั้นรูปพรหมนี้ เห็นเป็นรูปคนอยู่หนึ่งๆ ไม่เคลื่อนไหวไปมาแต่อย่างใด บางท่านก็ยืนนิ่งๆ บางท่านก็นั่งนิ่งๆ บางท่านก็นอนนิ่งๆ ในพรหมชั้นนี้ มีคนไปตกค้างอยู่มากทีเดียว ใครทำสมาธิมีความสงบเป็นรูปฌานได้แล้ว เมื่อตายอยู่ในรูปฌานนี้ จิตจะได้ไปเกิดเป็นภพ เรียกว่า รูปภพนั่นเอง มีอายุนานทีเดียว

จากนั้นก็คิดได้ว่า อยากมาดู สวรรค์ชั้น ดาวดึงส์ เพราะในสมัยครั้งพุทธกาล พระอรหันต์ทั้งหลาย ได้มาเยี่ยมสวรรค์ชั้นนี้มีจำนวนมาก เพราะเป็นชั้นพระอินทร์ เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นนี้ คิดอยากจะมาดูบ้าง จากนั้นก็ลอยตัวลงมาผ่านสวรรค์ชั้นต่างๆ จนถึงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ดูแล้วเป็นอีกเมืองหนึ่ง มีความกว้างใหญ่จนมองสุดสายตา มีปราสาทน้อยใหญ่ไม่เท่ากัน แต่ละปราสาทก็มีแสงสีไม่เหมือนกัน แต่ความสว่างของแต่ละปราสาท มีแสงแพรวพราวสะท้อนถึงกันทั้งหมด

ในขณะนั้น ได้เห็นปราสาทหลังหนึ่ง มีขนาดสูงใหญ่ มีแสงสว่างไสวสวยงามมาก จากนั้นก็ลอยตัวเข้าไปดูใกล้ๆ ห่างจากปราสาทไปประมาณ ๔๐ เมตร ในขณะนั้น ได้เห็นเทวดางค์หนึ่งเดินออกมาจากปราสาท ได้มองเห็นข้าพเจ้า แล้วหลบตัวเข้าไปในปราสาทชั้นใน ฟังเสียงตะโกนบอกกันว่า เจ้าแม่ๆ พระคุณเจ้ามาเยี่ยมพวกเราแล้ว ท่านนั่งลอยอยู่นอกปราสาทของพวกเรา อยู่ไหนๆ จากนั้นก็พากันออกมาส่องดูข้าพเจ้า ผู้เป็นหัวหน้าได้พูดว่า ขอนิมนต์พระคุณเจ้าได้เข้ามาในปราสาท หลังนี้เกิดเจ้าคะ ข้าพเจ้าก็รู้อยู่ว่า ในปราสาทหลังนี้มีแต่ผู้หญิง เราเป็นพระ ไม่ควรที่จะเข้าไปในปราสาทนี้ ก็ได้บอกไปว่า อาตมาไม่ควรที่จะเข้าไปในปราสาทได้ เพราะ

อาดมามองค์เดียว เทวดาพูดว่า ถ้าเช่นนั้นขอนิมนต์พระคุณเจ้าได้เข้ามาใกล้ปราสาท นี้ก็ได้ ข้าพเจ้าก็ลอยลงมา ห่างจากปราสาท ๑๐ เมตร ความสูงก็พอให้เทวดาไม่ต้องแหงนหน้ามากนัก

จากนั้นเทวดาทั้งหลายมีไม่ต่ำกว่า หนึ่งในหมื่นองค์ ก็ได้ออกมาที่ระเปียงปราสาท นั่งท่าเทพพนมเรียบริ้อยดี จากนั้นก็พากันกราบ ๓ ครั้ง ผู้เป็นหัวหน้าก็พาเทวดาทั้งหลายกล่าวว่า สาธุ สาธุ สาธุ พร้อมกัน มีเสียงก้องกังวานเลยทีเดียว เขาถามข้าพเจ้าว่า พระคุณเจ้ามาจากที่ไหน ก็บอกเขาไปว่า อาตมาไปเยี่ยมพรมโลกมา มีโอกาสที่อาดมาได้มาแวะเยี่ยมที่นี่ เขาก็พากันว่า สาธุๆอีก ผู้เป็นหัวหน้าพูดว่า พวกหม่อมฉันมีความโชคดี ที่มีพระคุณเจ้าได้มาโปรดถึงที่นี่ นานแล้วที่พวกหม่อมฉันไม่ได้กราบพระคุณเจ้า ในสมัยที่พระพุทธเจ้า ยังทรงมีชีวิตอยู่ ท่านพระคุณเจ้า พระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตร เคยมาเยี่ยมพวกหม่อมฉันบ่อย จากนั้นมายาวนาน จึงได้เห็นพระคุณเจ้านี้ก็ พวกหม่อมฉันจึงถือว่ามีความโชคดีเป็นอย่างยิ่ง ครั้งต่อไป ขอนิมนต์พระคุณเจ้าได้ขึ้นมาโปรดพวกหม่อมฉันอีกด้วย พวกหม่อมฉันทั้งหลายขอ ฟังธรรมด้วย

ในขณะนั้นได้คิดถึงท่านอาจารย์วัน เพราะท่านบอกว่าให้ขึ้นมาดูพรมโลก เมื่อดูแล้วก็จะรีบลงไปรายงานให้ท่านทราบ ท่านคงคอยเราอยู่ในขณะนี้ จึงได้บอกกับหมู่เทวดาว่า อาตมาจะไม่ได้อยู่นาน เพราะมีกิจธุระในมนุษยโลก จะต้องได้ลงไป เพียงได้ถามเทวดาไปว่า ได้มาอยู่ในปราสาทนี้แต่เมื่อไร เขาบอกว่า พวกหม่อมฉัน ได้มาอยู่ในปราสาทหลังนี้เมื่อครั้งพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าก็สสโปเจ้าค่ะ พากันทำบุญอะไรมาจึงได้มีปราสาทหลังใหญ่สวยงามถึงปานนี้ เขาบอกว่า ได้ทำบุญหลายอย่าง ได้สร้างโบสถ์ สร้างวิหาร สร้างพระมหาธาตุเจดีย์^{๒๗} มีการให้ทาน รักษาศีล ภาวนา และมีการบำเพ็ญบุญอื่นๆอีกมากมาย ถามต่อไปว่า ทำไมจึงไม่มีผู้ชายอยู่

^{๒๗} พระมหาธาตุเจดีย์ เป็นเจดีย์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ (พระธาตุของพระพุทธเจ้า) หรือ พระธาตุของพระอรหันต์

ด้วยละ ผู้เป็นหัวหน้าบอกว่า ในครั้งนั้นหม่อมฉัน เป็นหัวหน้าในการบำเพ็ญบุญทั้งหลาย ไม่มีผู้ชายมาเกี่ยวข้องเลยเจ้าคะ ก็เพียงบอกเขาไปว่าให้พากันนึกถึงบุญกุศลที่เราพากันทำมาแล้ว อย่าประมาทในชีวิต เพราะการเปลี่ยนไปย่อมเกิดขึ้นได้ แม้แต่สวรรค์ที่พวกเราอยู่ จำเป็นก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป บุญกุศลอยู่บนสวรรค์นั้นหมดได้ จะได้ลงไปเกิดในเมืองมนุษย์ แล้วสร้างบุญกุศลขึ้นมาอยู่ในที่นี้อีก ขอพวกท่านจงอยู่ด้วยความสุขใจตลอดไปด้วยเถิด

เมื่อให้อวาทจบลง เขาก็พากันว่า สาธุ สาธุ สาธุ พร้อมกัน แล้วก็กราบ ๓ ครั้ง ข้าพเจ้าก็ได้ลาพวกเทวดาเหล่านั้น แล้วก็ลอยลงมาสู่มนุษยโลก เพื่อจะนำเรื่องนี้มาพูดให้พระอาจารย์วันฟัง พอลอยลงมาถึงภูมิ จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิ จึงได้เรียบเรียงในเหตุการณ์ครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี

ในวันต่อมา ก็ได้ไปกราบพระอาจารย์วัน อยู่กัน ๒ องค์ จึงเล่านิมิตนั้นให้พระอาจารย์วันฟังทั้งหมด เมื่อท่านฟังแล้ว ท่านก็ได้ย้อนถามในเรื่องการปฏิบัติ ก็ได้เล่าถวายท่านอาจารย์วันฟัง เหมือนกับการเล่าถวายให้หลวงปู่ขาวฟังทั้งหมด ท่านอาจารย์วันก็ได้พูดว่า จิตที่จะเข้าถึงจุดนี้ได้ เป็นจิตที่มีความละเอียดอ่อนมาก ทุกองค์เมื่อถึงจุดสุดท้ายจะเป็นอย่างนี้เหมือนกัน และน้อยองค์จะเป็นไปได้อย่างนี้ จะนับเป็นเปอร์เซ็นต์ไม่ได้เลย เพราะมีหลายอย่างที่เป็นอุปสรรคขัดขวาง ทำให้ผู้ปฏิบัติผ่านไปได้ยาก ข้าพเจ้าก็ไม่กล้าถามท่าน ว่าได้บรรลุธรรมแต่เมื่อไรและอยู่ที่ไหน เพราะพระผู้ไต่ถามพระผู้ใหญ่จึงไม่เหมาะสม ฉะนั้น พระอาจารย์วันจึงมีคนให้ความเคารพเชื่อถือเป็นอย่างมาก ในการแสดงธรรมมีความโดดเด่นมาก ถ้าหากท่านยังมีชีวิตอยู่ การเผยแผ่ธรรมในยุคนี้ จะมีความก้าวไกลเป็นอย่างมากทีเดียว

ไปกราบนมัสการพระอาจารย์จวน

ในช่วงหนึ่ง พระอาจารย์จวนได้สั่งกับพระมาว่า ให้ท่านทูลมาเยี่ยมหน่อย เพราะในช่วงนั้นท่านกำลังทำสะพานรอบภูทอก^{๒๘} เพื่อการเวียนเทียน จะขอเล่าประวัติพระอาจารย์จวนให้ท่านผู้อ่านได้ฟังสักเล็กน้อย เพราะพระอาจารย์จวน กับข้าพเจ้ามีความสนิทสนมกันดี ทุกเรื่องในชีวิตเป็นฆราวาสท่านก็ได้อธิบายให้ฟังก่อนจะมาบวชท่านก็เล่าให้ฟัง นิสสัยพระอาจารย์จวนมีความแตกต่างกันกับพระอาจารย์วัน พระอาจารย์จวนเป็นนิสัยชอบพูดสนุก มีการพูดเล่นปนอยู่นิดๆ ในสมัยเป็นฆราวาส ท่านเล่าให้ฟังว่า ไปชอบหญิงสาวคนหนึ่ง แต่อยู่คนละหมู่บ้านกัน ในวันหนึ่งได้ไปเที่ยวงานกฐิน ในครั้งนั้นได้ใช้ตะเกียงเจ้าพายุ มีความสว่างที่เดียว ในขณะที่นั้นได้มองไปเห็นหญิงสาวคนหนึ่ง มีความสวยงามมาก ใบหน้ากระทบแสงตะเกียง ดูผิวพรรณแล้วมีผิวขาวนูนนวล อดใจไว้ไม่ได้ ต้องเข้าไปพูดคุยให้ได้ แล้วถามที่อยู่ เขาก็บอกให้ทั้งหมด เมื่อกลับมาบ้านก็ยังคงคิดถึงหญิงสาวนั้นไม่รู้ลืม ตั้งใจเอาไว้ว่า จะแต่งงานกับหญิงสาวนี้ให้ได้ ในวันต่อมาก็ไปเยี่ยมหญิงสาวที่หมายตาเอาไว้ พอไปถึงบ้าน ผิวพรรณที่ว่าสวยงามนั้นได้เปลี่ยนไป เพราะหญิงสาวคนนั้นเป็นโรคเรื้อนกวาง หรือโรคสะเก็ดเงิน ดูไม่ได้เลย

ในช่วงต่อมา ก็เกิดชอบหญิงสาวคนหนึ่งอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน เป็นสาวสวย ในหมู่บ้าน มีหนุ่มๆมาติดพันมากมาย ได้ตัดสินใจอย่างเด็ดขาดแล้วว่า เราจะแต่งงาน

^{๒๘} ภูทอกเป็นที่ตั้งของวัดเจติยาศรีวิหาร (วัดภูทอก) โดยมีพระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ เป็นผู้ก่อตั้ง

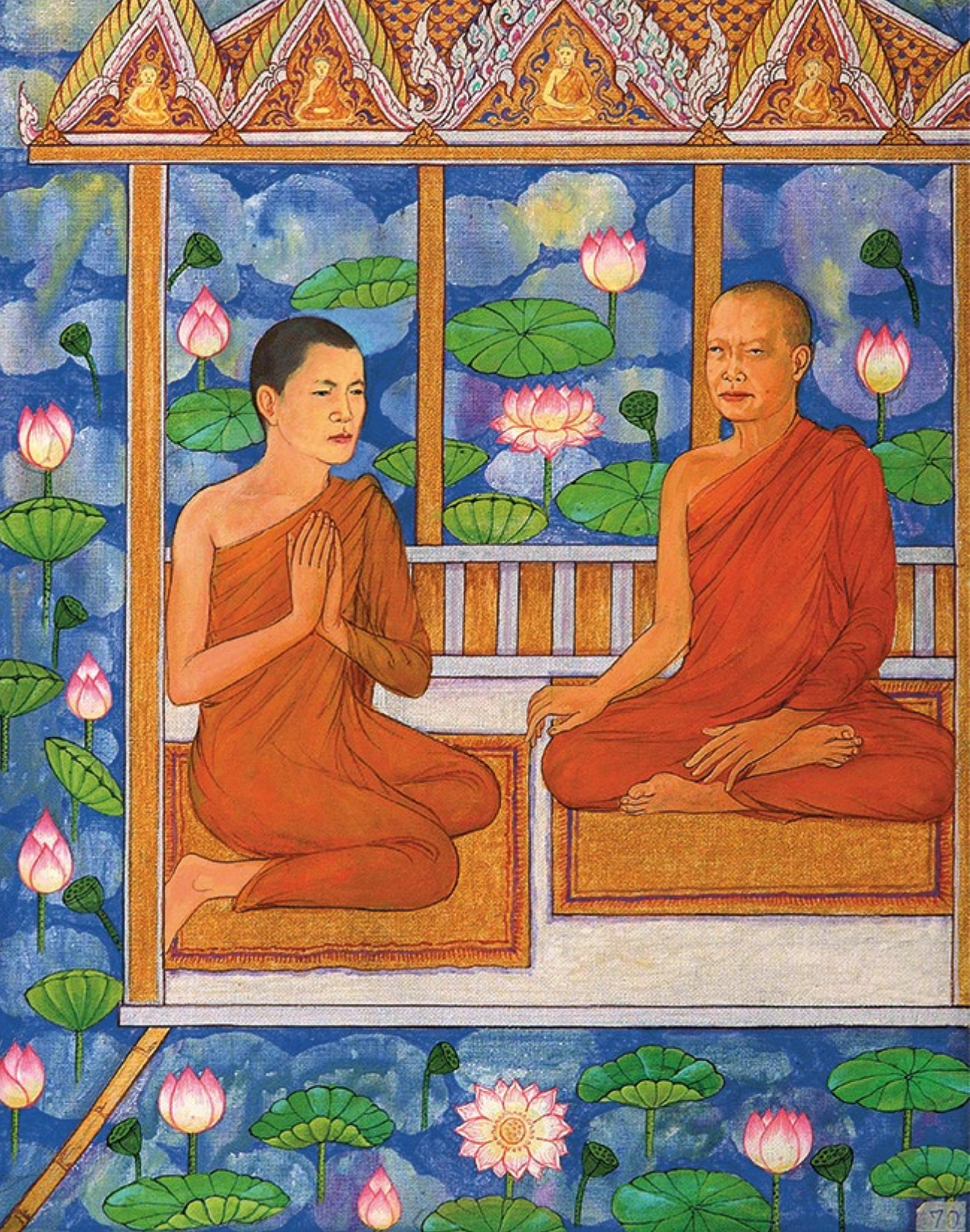
กับหญิงสาวนี้แน่นอน พระอาจารย์จวนมีนิสัยชอบสังเกต ก็เอาเรื่องของหญิงสาวคนนั้นมาคิดพิจารณาดูว่า หญิงสาวคนนั้นมีความสวยจริง ถ้าได้แต่งงานกันแล้ว หญิงสาวคนนั้นจะมีความสวยงามตลอดไปหรือไม่ ก็ได้มีความคิดเทียบเคียงดูว่า ผู้หญิงที่แต่งงานไปแล้ว แต่ก่อนเขาก็มีความสวยเหมือนหญิงสาวคนนี้ เมื่อมีครอบครัวแล้ว ความสวยก็หมดไป เหมือนหญิงชาวบ้านธรรมดา ถึงจะพิจารณาอยู่ก็ยังมีความรักในตัวเขาอยู่ จะแต่งงานกับหญิงสาวนี้ให้ได้ ในสมัยนั้นไม่มีห้องส้วม ต้องออกนอกบ้านไปถ่ายในป่านอกบ้านให้หมูหมากิน ก็นึกขึ้นได้ว่า สาวสวยนี้มันถ่ายเป็นอย่างไร มันสวยเหมือนคนหรือไม่ ในวันหนึ่งก็ไปดักขุมอยู่ในป่า เพื่อจะไปดูอุจจาระ (อึ) เขา ในวันแรกไปดูไม่ทัน หมูกินหมดเสียก่อน แต่ไม่ละความพยายาม

ในวันต่อมาไปดักขุมอยู่เหมือนเดิม เมื่อหญิงสาวถ่ายเสร็จแล้ว เขาก็รีบหนีไป ท่านก็รีบออกจากที่ขุมอยู่ไปดูทันที เมื่อไปดูกองถ่ายเขา ได้เห็นตัวตืด ทั้งตัวกลมตัวแบน ย้วยเยี้ยเต็มไปหมด ก็ได้พิจารณาว่า หญิงสาวนี้มันสวยเพียงผิวหนังเท่านั้น ภายในมันสกปรกโสโครกทั้งหมด ความรักที่เคยมีต่อหญิงสาวคนนี้ก็ค่อยจืดจางลงๆ เอากองถ่ายมาเป็นอุบายในการคิด เมื่อคิดพิจารณาในหญิงสาวคนนี้แล้ว ก็คิดพิจารณาไปยังหญิงสาวคนอื่นๆว่า มันจะต้องเป็นเหมือนกันทั้งหมด ข้าพเจ้าถามท่านไปว่า ท่านอาจารย์ได้มาบวชในครั้งนี่ ก็เพราะกองขี้เขาใช่ไหม ท่านก็ตอบว่าใช่ ถ้าไม่เห็นกองขี้เขา เราอาจจะได้แต่งงานกับหญิงสาวคนนี้นั่นเอง นี่ก็เป็นอุบายธรรมอีกอย่างหนึ่ง ถ้าผู้มีความคิดที่ดี ถึงจะเห็นกองขี้ก็นำมาเป็นอุบายของปัญญาได้ คิดอย่างไรจะเป็นอุบาย เปลี่ยนความเห็นของตัวเองได้ ก็ต้องใช้อุบายในการคิดของตัวเอง เช่นพระอาจารย์จวน เห็นกองขี้ ก็ยังมีอุบายนำมาคิดให้เกิดความเห็นถูกได้ นี่พวกเราเคยเห็นสิ่งเหล่านี้มามากแล้ว แต่ไม่ได้นำมาคิดให้เป็นธรรมะเลย อุบายความคิดที่จะเปลี่ยนจากความเห็นผิด มาเป็นความเห็นถูกได้นั้นมีจำนวนมาก แต่พวกเราไม่อยากจะคิดพิจารณาแต่อย่างใด ขอให้พวกเราใช้ความคิดของตัวเองให้เป็นบ้าง

ในคืนหนึ่ง ข้าพเจ้าเข้าที่ท่าสมาธิแล้ว ปรากฏเห็นสระน้ำขนาดใหญ่ กว้างประมาณ ๕๐๐x๕๐๐ เมตร ในกลางสระน้ำนั้น มีปราสาทหลังหนึ่ง มีขนาดใหญ่ สวยงามมาก ตั้งอยู่กลางสระน้ำนั้น เมื่อดูไปดูมา เห็นพระองค์หนึ่ง เดินไปมาอยู่ในปราสาทหลังนั้น ก็คิดว่านั่นเป็นอาจารย์องค์ใดเดินอยู่ในปราสาทนั้น จากนั้น ท่านก็ได้มายืนหันหน้ามาดูข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็มองดูท่าน เห็นชัดทีเดียวว่า นั่นคือพระอาจารย์จวน ข้าพเจ้าก็ได้ตะโกนพูดกับท่านว่า ท่านอาจารย์ กระผมจะไปปราสาทหาท่านอาจารย์ สะพานอยู่ที่ไหน ท่านก็ชี้ไปที่ไม้ไผ่ลำหนึ่งที่วางเอาไว้ ตั้งแต่ฝั่งจนถึงปราสาทที่ท่านอยู่ ท่านพูดว่า นี่ไงสะพาน ถ้ามีความสามารถก็มาได้เลย เป็นไม้ไผ่แห้งลำเล็กๆลอยอยู่บนน้ำ ไม่มีราวให้จับเลย ข้าพเจ้าก็คิดได้ว่า เมื่อท่านอาจารย์จวนท่านไปได้ เราก็จะต้องไปได้เช่นกัน จากนั้นก็เอาเท้าไปเหยียบไม้ไผ่ดู เหมือนกับว่าไม้ไผ่แน่นไม่หวั่นไหว ข้าพเจ้าก็เดินไต่ไปตามไม้ไผ่นั้นอย่างรวดเร็ว เป้าเดียวถึงปราสาทแล้ว ก็ขึ้นไปปราสาท ไปกราบท่าน ท่านอาจารย์จวนพูดว่า นี่ทูล ท่านมีความสามารถพอตัวแล้วนะจึงมาหาผมได้

จากนั้น จิตก็ได้ถอนออกจากสมาธิมา ได้พิจารณาเห็นว่า พระอาจารย์จวนได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ไปแล้ว แต่ก่อนเคยอยู่ร่วมกับท่านมา ท่านไม่เคยพูดในผลการปฏิบัติให้ฟังเลย นิสสัยความเป็นพระอรหันต์ ท่านก็ไม่แสดงให้ปรากฏแต่อย่างไร เป็นพระที่ปิดความลับในคุณธรรมได้อย่างสนิททีเดียว การวางตัวของท่านก็เหมือนพระเถรธรรมดาทัวไป เป็นผู้มึนนิสสัยเป็นปกติ ไม่มีวีแววในความเป็นพระอรหันต์เลย นิสสัยพระอาจารย์วัน นิสสัยพระอาจารย์จวน เป็นหนึ่งคนละม้วนกัน พระอาจารย์วัน เป็นผู้มึนนิสสัย น้ำลึก เงาลึก พระอาจารย์จวน เป็นผู้มึนนิสสัย น้ำลึก เงาตื้น ฉะนั้นการแสดงออก ทางกายและวาจา จึงมีความแตกต่างกัน

ในคืนนั้นได้พิจารณาดูพระอาจารย์จวนแล้ว ก็รู้ได้ทันทีว่า ท่านได้เป็นพระอรหันต์แล้ว ตามปกติตัวข้าพเจ้าแล้ว ไม่มีนิสสัยจะไปดูใครๆทั้งนั้น ใครจะมีคุณธรรม หรือไม่มีคุณธรรม ไม่มีความสนใจในเรื่องนี้ เว้นเสียแต่มีเหตุเสียก่อนจึงจะพิจารณาว่านี่เป็นเรื่องอะไรเท่านั้นเอง

ในวันต่อมา ก็ได้ไปเล่าเรื่องนิมิตนี้ให้ท่านอาจารย์จวนฟัง เมื่อเล่าเรื่องนิมิตจบลง ท่านก็ถามมาว่า ท่านทูล พิจารณาในเรื่องนี้เป็นอย่างไร ข้าพเจ้าก็ตอบว่า เมื่อออกจากสมาธิแล้ว กระผมก็จึงได้รู้ว่า ท่านอาจารย์ได้หลุดพ้นไปแล้ว ท่านพูดว่า นี่ทูล เรื่องนี้ผมไม่เคยเล่าให้ใครๆ รู้จักตัวผมนะ เมื่อท่านมารู้ผมอย่างนี้ ผมก็จะพูดเสียเลยว่า ผมได้หลุดพ้นไปนานแล้ว แต่ไม่เคยพูดให้ใครๆ ฟัง หลวงปู่ขาว ผมก็เพียงพูด เปรยๆ ให้ท่านรู้เท่านั้นนะ ไม่ได้พูดตรงๆ เหมือนพูดให้ท่านฟังในขณะนี้ ท่านพูดว่า เมื่อรู้เรื่องของผมแล้ว ท่านก็อย่าพูดให้ใครๆ ฟังนะ ก็ได้รับปากท่านว่า จะไม่พูดให้ใครๆ ฟัง

ในขณะนี้ ท่านอาจารย์จวนได้มรณภาพไปแล้ว จึงได้นำเรื่องของท่านมาเขียนให้ท่านทั้งหลายได้รับรู้เท่านั้น ถ้าหากท่านยังมีชีวิตอยู่ ข้าพเจ้าก็จะไม่พูดเรื่องพระอาจารย์จวนให้ใครๆ ฟัง เพราะสัญญากับท่านเอาไว้แล้ว แต่ก็ไม่ได้ถามท่านว่า ได้บรรลुरुธรรมแต่เมื่อไร เพราะพระผู้น้อย จะไปถามพระผู้ใหญ่ เห็นว่าไม่เหมาะสม จากนั้นท่านก็ได้เล่าเรื่องประวัติ ในสมัยอยู่กับหลวงปู่มั่นให้ฟัง ว่าหลวงปู่มั่นสอนภาวนาปฏิบัติอย่างไร และสอนลูกศิษย์อย่างไร หลวงปู่มั่นท่านมีความชำนาญในการสอน อูบายวิธีของสมณะ และวิปัสสนาได้ดีมาก แต่ส่วนใหญ่ไปจับเอาวิธีทำสมาธิ ส่วนวิธีการเจริญในวิปัสสนา การใช้ปัญญาพิจารณาไม่เข้าใจ

จากนั้นท่านอาจารย์จวนก็ได้ถามข้าพเจ้าว่า การไปรู้ธรรมที่เล่ามานี้ ไปรู้ที่ไหน ข้าพเจ้าก็เล่าถวายท่าน เหมือนกันกับเล่าให้หลวงปู่ขาวฟังทั้งหมด ท่านอาจารย์จวนพูดว่า การรู้ธรรมอย่างนี้รู้กันได้น้อยมาก เพราะคนในยุคนี้เขาไม่เชื่อหรือกว่า จะมีผู้ภาวนาปฏิบัติได้ คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า หมดยุคหมดสมัยของพระอรียเจ้าแล้ว คนส่วนใหญ่เขาจะเข้าใจว่า พระอรหันต์ต้องมี อภินิหาร แสดงฤทธิ์ได้ทั้งหมด จะเป็นเหมือนกันทุกองค์ ที่จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่

ในสมัยครั้งพุทธกาล พระอรหันต์องค์ที่แสดงฤทธิ์ได้มีไม่กี่องค์ ส่วนใหญ่เป็นเพียงทำให้อาสาะให้สิ้นไปเท่านั้น ในยุคนี้พระอรหันต์ที่แสดงฤทธิ์ได้นั้นไม่มี เมื่อไม่มี

คนก็เข้าใจว่าไม่มีพระอรหันต์ เลยเข้าใจกันไปว่า หมดยุคหมดสมัยของพระอรหันต์ไปแล้ว จะไปพูดให้เขาฟังว่าพระอรหันต์ยังมีอยู่เขาก็ไม่เชื่ออยู่นั่นเอง ทางที่ดีก็คืออย่าพูดเรื่องของพระอรหันต์ให้ใครๆ ฟังนั่นแหละดี พูดไปก็ไม่มีความประโยชน์อะไร เพราะถึงยุคสมัยแล้วต้องเป็นอย่างนี้ นี่เอง พระอาจารย์จวน ถึงท่านจะมีคุณธรรมสูง แต่ไม่มีใครรู้ เพราะท่านมีวิธีอำพรางตัวเองได้ดี มีนิสัยเข้ากับใครๆ ได้ทั้งหมด ไม่มีปัญหาอะไร

กลับมาวัดถ้ากลองเพล

เมื่อกลับมาวัดถ้ากลองเพล ข้าพเจ้าก็ได้อุบายจากพระอาจารย์จวน เป็นอุบาย หลบตัวเพื่ออยู่กับหมู่คณะ ข้าพเจ้าก็ปรับตัวอยู่กับหมู่คณะได้เป็นอย่างดี ไปที่ไหน อยู่ในที่ใด สังคมใด ถ้ารู้จักวิธีทำความโง่งเป็นจะอยู่แบบสบาย จึงได้นึกถึงในคำสอน ของพระสังกัจจายน์ว่า มีตา ก็ทำเหมือนคนตาบอด มีหูก็ทำเป็นคนหูหนวก มีใจก็ ทำเหมือนกับคนบ้าไปเสีย^{๒๙} อย่าไปสนใจในการเห็นในสิ่งใดๆเลย ได้ฟังเสียง ก็ อย่าไปสนใจกับเสียงนั้นๆ เพราะสิ่งนั้นเป็นเรื่องของคนอื่นเขา อย่างนำเอามาเป็น อารมณ์ มีใจก็ทำตัวเหมือนคนบ้าไป จะอยู่ในที่ไหนสังคมใด อย่าทำตัวเป็นคน โดดเด่น อดรู้ อดฉลาด ถึงเราจะมีความรู้ความฉลาดภายในใจอยู่ก็ตาม อย่าไป แสดงให้ใครๆได้รู้ นี้เรียกว่า ฉลาดอดโง่ง นั้นแหละดี หรือมีคำหนึ่งว่า คมมีตอยู่ใน ฝัก ถ้าฝักตัวได้อย่างนี้อยู่ที่ไหนก็อยู่สบาย

ประการหนึ่ง ฝักตัวเองเป็นคนแพ้อยู่เสมอ อย่าฝักตัวให้เป็นผู้ชนะใครๆ อย่า เอาชนะในการกระทำแก่คนอื่น อย่าเอาชนะใครๆ ในการพูดกับคนอื่น อย่าไปโต้เถียงกับใครๆทั้งสิ้น ถ้าทำได้อย่างนี้ เราจะอยู่สบายตลอดไป

^{๒๙} มาจากอรรถกถา ขุททกนิกาย เถรคาถา อัญญกนิบาต ๑. มหาสังกัจจายนเถรคาถา

ในคืนหนึ่ง หลวงปู่ให้เล่าเรื่องอายุขัยให้ฟัง

ขอโอกาสหลวงปู่ ประวัติเรื่องอายุขัย ของมนุษย์โลกนี้ แต่ละยุคแต่ละสมัย อายุขัยของมนุษย์ในโลกนี้ไม่เท่ากัน ในบางยุคก็มีอายุขัยสั้น ในบางยุคคนมีอายุขัยยาว อายุขัยของมนุษย์ในโลกนี้ มีทั้งขาขึ้นและขาลง อายุขัยของมนุษย์ขาขึ้นมี ๑๐ ล้านปี เป็นอายุขัย อายุขัยของมนุษย์ขาลงต่ำสุดมี ๑๐ ปีเป็นอายุขัย เมื่อคนมีอายุขัยน้อย รูปร่างกายก็เล็กลงไปตามอายุขัย เมื่อคนมีอายุขัยมากขึ้น รูปร่างกายก็สูงใหญ่โต นี้ เป็นหลักของธรรมชาติ ต้องเป็นไปอยู่อย่างนี้

แต่คนในยุคนี้เขาไม่เชื่อว่าเป็นไปได้ เพราะเขาอยากเห็นในปัจจุบันทันตาในขณะนี้ เพราะการเปลี่ยนแปลงอายุขัยนี้เป็นไปอย่างช้าๆ มีความยาวนานถึง ๑๐๐ ปี จึงมีการเปลี่ยนแปลงอายุขัยครั้ง ๑ ถ้าพูดเรื่องอายุขัย คนมองไม่เห็นเป็นรูปธรรม ต้องพูดในเรื่องพยานบุคคลแต่ละยุคแต่ละสมัยมาพูดกัน ต้องมีความอ้างอิงถึง พระพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบ จึงจะมองเห็นภาพแต่ละยุคได้ว่าเป็นอย่างไร จะพูดในยุคภัทรกัปที่มีพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ที่ผ่านมาแล้วมีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ไปแล้ว ๔ พระองค์ ด้วยกัน

๑. พระกุกสันโธพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าองค์นี้ เกิดมาในโลกเมื่อคนมีอายุขัย ๔ หมื่นปี ได้อบรมสั่งสอนพุทธบริษัทเข้าสู่พระนิพพานเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงกาลเวลา พระองค์ก็ได้นิพพานไปตามกาลสมัย ต่อมาก็เป็นสุญญกัป เป็นกัปที่ว่างจากพระพุทธศาสนา จากนั้นมา อายุขัยของมนุษย์ก็ลดลงโดยธรรมชาติเอง คือ ๑๐๐

ปีอายุขัยของมนุษย์ลดลง ๑ ปี ๑๐๐ ปีอายุขัยลดลง ๑ ปีลงเรื่อยๆ จนอายุขัยของมนุษย์ในยุคนั้นมี ๓ หมื่นปีเป็นอายุขัย

๒. ในยุคนั้น มีพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง เกิดขึ้นในโลก ชื่อว่า พระพุทธเจ้า โจนาคมนโน ในยุคนั้นคนมีอายุขัย ๓ หมื่นปี พระพุทธเจ้าโจนาคมนโนก็ได้แสดงธรรมโปรดมนุษย์ เข้าสู่นิพพานเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงกาลเวลาพระองค์ก็เข้าสู่พระนิพพานไป ก็เป็นสุขุกับ เป็นกับที่ว่างจากพระพุทธศาสนาต่อมาเป็นเวลานาน อายุขัยของมนุษย์ก็ลดลงมาเรื่อยๆ ๑๐๐ ปีอายุขัยลดลง ๑ ปี จนคนในยุคนั้นมีอายุขัย ๒ หมื่นปี ในยุคนั้น มีพระพุทธเจ้า องค์หนึ่งเกิดขึ้น

๓. ในยุคนั้นมีพระพุทธเจ้าองค์ ๑ เกิดขึ้นในโลก ชื่อว่า พระพุทธเจ้ากัสสปโ ในยุคนั้นคนมีอายุขัย ๒ หมื่นปี พระองค์ก็ได้แสดงธรรมโปรดให้มนุษย์ทั้งหลายได้ บรรลุมรรคผลนิพพานเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงกาลสมัย พระองค์ก็ได้เสด็จเข้าสู่ พระนิพพานไป จึงเป็นสุขุกับ เป็นกับที่ว่างจากพระพุทธศาสนาต่อกันมายาวนาน แต่อายุขัยของมนุษย์ก็ลดลงอยู่เรื่อยๆ ๑๐๐ ปีอายุขัยลดลง ๑ ปี จนคนมีอายุขัยใน ยุคนั้นเป็นอายุขัยขั้นต่ำมี ๑๐๐ ปีเป็นอายุขัย จึงได้มีพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งเกิดขึ้น ในโลก ชื่อว่า พระพุทธเจ้าสมณโคดม

๔. พระพุทธเจ้าสมณโคดมนี้ เป็นพระองค์ปัจจุบันที่พวกเราทั้งหลายได้เคารพ กราบไหว้กันอยู่ และพระองค์ก็ได้ทรงอบรมสั่งสอนพุทธบริษัทให้เข้าสู่มรรคผล นิพพานเป็นจำนวนมาก พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงวางพระพุทธศาสนาเอาไว้ ๕ พันปี พระองค์ก็ได้นิพพานไป ในขณะนี้ พระพุทธศาสนาได้ล่วงเลยมาแล้ว ๒ พันกว่าปี ในช่วงนี้ อายุขัยของมนุษย์ได้ลดลงมาแล้ว ๒๕ ปี ในขณะนี้ อายุขัยของมนุษย์ ในขั้นต่ำมี ๗๕ ปีเป็นอายุขัย ในช่วงต่อไป อายุขัย ของมนุษย์ก็จะลดลงไปเรื่อยๆ ๑๐๐ ปีลดลง ๑ ปี อีก ๖,๕๐๐ ปี ข้างหน้า อายุขัยของมนุษย์จะเหลืออยู่ ๑๐ ปี เป็นอายุขัย ในยุคนั้นจะไม่มีศาสนาใดๆ มีอยู่ในโลกนี้เลย และไม่มียกกฎหมายอะไร

มารองรับในการปกครองเลย จะอยู่กันเหมือนสัตว์โลกทั่วไป ในยุคนั้นจะเกิดกลียุคขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในยุคใหม่

ในยุคนั้น คนมีบุญจะพากันลงมาเกิดเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ให้เกิดเป็นสังคมในยุคใหม่ เรียกว่า สังคมที่มีอายุขัยเพิ่มขึ้น พวกเทพทั้งหลายก็จะลงมาเกิดในยุคที่มีอายุขัย ๑๐ ปี เป็นจำนวนมาก แล้วมีเทพอีกกลุ่มหนึ่งต้องตามดูแลรักษา เมื่อพ่อแม่เกิดกลียุคฆ่ากันตายหมดแล้ว พวกเทพที่ลงมาเกิดใหม่ ก็จะอยู่ร่วมกันแบบผิวเมีย เมื่อลูกได้เกิดมา ก็ล้วนแต่คนมีบุญลงมาเกิดด้วยกันทั้งนั้น จากนั้นมาจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอายุขัยชาขึ้น อีก ๑๐๐ ปีอายุขัยเพิ่มขึ้น ๑ ปี เป็น ๑๑ ปี จึงตาย อีก ๑๐๐ ปีอายุขัยเพิ่มขึ้น ๑ ปี ๑๒ ปีจึงตาย คนก็จะมีอายุขัยเพิ่มขึ้นทุก ๑๐๐ ปีต่อ ๑ ปี ก็จะเป็นอายุขัย ๒๐ ปีตาย ๕๐ ปีตาย ๑๐๐ ปีตาย ๑ พันปีตาย ๑ หมื่นปีตาย ๑ แสนปีตาย ๑ ล้านปีตาย ๑ โกฎิปีตาย ในช่วงอายุขัยเพิ่มขึ้นนี้ จะไม่มีพระพุทธรเจ้ามาตรัสรู้เลย รูปร่างของมนุษย์ก็ใหญ่โตไปตามอายุขัย การแต่งงาน คนมีอายุยาวนานจึงแต่งงานกัน การตั้งครรภ์ก็ตั้งอยู่นานจึงคลอดลูกออกมาได้ การเป็นเด็ก ก็เป็นอยู่นาน จึงจะโตพอแต่งงานกันได้ นี่คือคนในยุคนั้นๆ

เมื่อคนมีอายุขัยถึง ๑ โกฎิปีตาย จากนั้นก็จะมีกรลดอายุขัยลง คนเกิดในยุคนั้นจะเกิดความเบื่อหน่ายในชีวิต ว่าตัวเองเกิดมานาน เฒ่าแก่ก็อยู่นาน เกิดรำคาญในชีวิตของตัวเอง จากนั้นมา ก็จะมีการเปลี่ยนในอายุขัย ๑๐๐ ปีอายุขัยก็จะลดลง ๑ ปี ลดลงมาเรื่อยๆ จนคนมีอายุขัย ๙ ล้านปีตาย ๘ ล้านปีตาย ๗ ล้านปีตาย ๖-๕-๔-๓-๒-๑ ล้านปีตาย ๙ แสนปีตาย ๘ แสนปีตาย ๗-๖-๕-๔-๓-๒-๑ แสนปีตาย ในช่วงอายุขัยของมนุษย์ ไม่เกิน ๑ แสนปีตาย พระพุทธรเจ้าลงมาตรัสรู้ได้ เป็นอันว่า พระพุทธรเจ้าที่จะมาตรัสรู้ นั้นจะมาในช่วง อายุขัยของมนุษย์ ชาลงนี้ทั้งนั้น อายุขัยของมนุษย์จะลดลงมาทุก ๑๐๐ ปีต่อ ๑ ปี มนุษย์ในยุคนั้นมีอายุขัย ๙ หมื่นปี อายุขัยมี ๘ หมื่นปี ในยุคของมนุษย์ที่มีอายุขัย ๘ หมื่นปีนี้เอง พระศรีอริยเมตไตรย จะได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า เมื่อพระองค์ สั่งสอนพุทธบริษัทให้

บรรลุมรรคผลเป็นจำนวนมาก เมื่อถึงกาลเวลาที่ดับขันธเข้าสู่นิพพาน ในศาสนา พระศรีอริยเมตไตรย ไม่ได้วางพระพุทธศาสนาเอาไว้ในโลกมนุษย์นี้เลย เมื่อนิพพาน แล้ว ศาสนาก็หมดไปตามกาลนั้นๆ คนในยุคนั้นจะมีบุญวาสนาที่ได้บำเพ็ญมาแล้ว เราคนหนึ่งละ ถ้าได้บำเพ็ญบารมีไว้ในชาตินี้ จะต้องได้ไปเกิดในยุคศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยแน่นอน

ให้พวกเราได้คิดคำนวณเอาเองว่า จากวันนี้ จนถึงยุคศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย มีความยาวนานเท่าไร จะนับเป็นตัวเลขหลายหลักทีเดียว เมื่อถึงยุคศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยนี้ จะมีความสิ้นสุดใน ภัทรกัปที่มีพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ จากนั้นก็จะเป็น ภัทรกัปใหม่ ความยาวนานของภัทรกัปนั้นมีเท่าเดิม แต่พระพุทธเจ้าจะมาตรัสรู้ในภัทรกัปนั้นมีไม่เท่ากัน บางภัทรกัปมีพระพุทธเจ้า ๑ องค์บ้าง ๒ องค์บ้าง ๓ องค์บ้าง ในภัทรกัปไหน มีพระพุทธเจ้าน้อยพระองค์ ในยุคนั้นจะมีช่องว่างในสุญญกัปปยาวนานมาก ในภัทรกัปหนึ่งจะมีพระพุทธเจ้าไม่เกิน ๕ พระองค์ ดังที่ได้ อธิบายมาแล้ว ส่วนอายุขัยก็จะลดลงเรื่อยๆ จนถึงอายุขัย ๑๐ ปีตาย

ฉะนั้น อายุขัยของมนุษย์จะขึ้นลงตามที่ได้อธิบายมานี้ ในยุคใดคนมีอายุขัยน้อย ในยุคนั้นจะมีคนพาล เกิดขึ้นในโลกมนุษย์นี้มากมาย จะเป็นไปในลักษณะนี้ทั่วโลก เรียกว่าเป็นธรรมชาติต้องเป็นอย่างนี้ ในช่วงนี้อยู่ในช่วงอายุขัยขาลง นิสัยของมนุษย์ ก็จะมีความก้าวร้าวมากขึ้น ทุกอย่างจะเกิดความรุนแรง โลภะ ความโลภ ก็มีความรุนแรง ราคะ ก็มีความรุนแรง โทสะ ก็มีความรุนแรง โมหะ ก็มีความรุนแรง ฉะนั้น ความรุนแรงดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั่วโลกจะต้องเป็นอย่างนี้ จะมีความเป็นไปในพุทธทำนายของพระพุทธเจ้าทุกประการ

พุทธทำนาย ๑๖ ข้อ นั้น มีสาเหตุเนื่องจาก พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงสุบิน นิमित พระพุทธเจ้าได้ทรงทำนายเอาไว้^{๓๐} ว่าโลกมนุษย์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบใด ก็จะต้องเป็นไปอย่างนั้น จะแก้ไขไม่ได้เลย พระพุทธเจ้ามี อนาคตังสญาณ

^{๓๐} สามารถอ่านได้ใน มหาสุบินชาดก หรือ พุทธทำนาย ๑๖ ข้อ ของ หลวงพ่อทูล ขิปปปัญโญ

รู้เรื่องความเป็นไปในอนาคตได้อย่างถูกต้อง หลวงปู่ชาวพม่า ท่านพูดได้ศึกษามาจากไหน ก็พูดให้หลวงปู่ฟังว่า กระผมเป็นนักค้นคว้าในหนังสือเก่า แล้วเอามาพิจารณาให้เป็นไปตามเหตุและผล หลวงปู่พูดว่า วันต่อไป ให้มาเล่าเรื่องต่างๆ ของโลกให้ฟังอีกนะ

ในคืนต่อมา หลวงปู่ถามว่า ในคืนนี้จะเล่าเรื่องอะไรให้ฟัง ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมจะพูดเรื่องภัยธรรมชาติของโลก โดยมนุษยย์ทั่วโลกจะต้องได้รับโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะธรรมชาติต้องเป็นอย่างนี้ ไม่มีมนุษยย์ใดเอาชนะภัยธรรมชาติของโลกนี้ได้ คนเกิดมาในยุคนี้ จะมีความทุกข์เดือดร้อนเป็นอย่างมากทีเดียว นักปราชญ์ทั้งหลายก็จะมีผลกระทบไปด้วย เรียกว่าถึงยุคกาลสมัยต้องเป็นอย่างนี้ จะเป็นเพราะมนุษยย์สร้างขึ้นเอง หรือภัยธรรมชาติที่เกิดโดยธรรมชาติในตัวมันเอง สิ่งเหล่านี้ จะทำให้มนุษยย์ทั่วโลกได้รับความทุกข์เดือดร้อนไปตามกัน

๑. อัคคีภัย ภัยเกิดขึ้นจากความร้อนของโลกจะมีความสูงขึ้น อุณหภูมิจะมีความร้อนขึ้นทุกปี จะเกิดมีความแห้งแล้งในโลกลนี้ แล้วจะเกิดไฟป่าขึ้นบางจุด ความอบอ้าวจะเกิดขึ้นกันทุกหนแห่ง อีกไม่กี่ร้อยปีข้างหน้า ความร้อนของโลกจะมีความรุนแรงมากขึ้น จะเป็นผลกระทบทางกายและใจเป็นอย่างมากทีเดียว

๒. อุทกภัย ภัยเกิดขึ้นจากน้ำ จะทำให้มนุษยย์ทั่วโลกได้รับผลกระทบ พิษผลเกษตรจะมีความเสียหาย และบ้านเรือนก็จะถูกน้ำท่วมเป็นอย่างมาก จะทำให้ออดอยากยากเข็ญ ชาวในโลกลนี้จะขาดแคลน อาหารทุกประเภทจะมีราคาแพง และสิ่งของที่เอามาครองชีพก็หายาก คนจะมีความอดอยากล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ทำให้มนุษยย์ทั้งหลายมีความเดือดร้อนเป็นทุกข์ไปตามๆกัน และฝนก็ไม่ตกถูกต้องตามฤดูกาล บางแห่งก็เกิดน้ำท่วม บางแห่งก็เกิดความแห้งแล้ง

๓. วาตภัย ภัยธรรมชาติเกิดขึ้นจากลม ลมนี้เป็นตัวบวกกับอัคคีภัยและเป็นตัวบวกแก่อุทกภัยให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น ถ้าลมบวกกับไฟ ความร้อนของโลก

ก็จะเพิ่มขึ้น ถ้าลมบวกกับน้ำ ก็จะทำให้มหาสมุทรเกิดความแปรปรวน ทำให้น้ำมหาสมุทรเป็นคลื่นใหญ่ กระทบกันไปมา ทำให้เรือเดินมหาสมุทรมีผลกระทบเป็นอย่างมาก การค้าขายในระหว่างประเทศต่อประเทศจะเกิดมีปัญหา ในการส่งสินค้าต่อกัน วาตภัยนี้จะมีความรุนแรง ถ้าได้พัดป่าไม้บ้านเรือนก็จะพังพินาศไป ทำให้มนุษย์ผู้อยู่อาศัยมีความทุกข์เดือดร้อนไปตามๆ กัน ลมนี้จะพัดพาไปเป็นบริเวณกว้างทั่วทั้งโลก

เครื่องบินที่ทำให้มนุษย์เราได้รับความสะดวกสบาย ในการไปมาหาสู่กันทั่วโลกก็จะเกิดมีปัญหา ไม่สามารถจะบินผ่านวาตภัยนี้ไปได้เลย แม้แต่ดาวเทียมที่โคจรอยู่บนอวกาศ ก็จะถูกพัดจากสัญญาณสื่อสาร การส่งข้อมูลถึงลงมาสู่มนุษย์โลก ก็จะมีปัญหา เช่นกัน ข่าวสารทางคอมพิวเตอร์ทางอินเทอร์เน็ต ที่มนุษย์เราได้รับความสะดวกสบายก็จะมีปัญหา เมื่อดาวเทียมเกิดความขัดข้องก็จะไม่สามารถขึ้นไปแก้ไขได้

เครื่องบินจะมีพลังวัตมณะสูงสักปานใด ก็ไม่สามารถผ่าน วาตภัยนี้ไปได้เลย ในยุคนั้นจะมีคนล้มตายไปเป็นจำนวนมาก แต่ละประเทศ ต่างใครก็ต่างอยู่ จะติดต่อกันในทางโทรศัพท์หรือข่าวสารอะไรต่อกันไม่ได้เลย เหตุการณ์อย่างนี้จะเกิดขึ้นกับโลกนี้แน่นอน อีกไม่กี่ร้อยปีข้างหน้า ความจริงจะปรากฏ เมื่อกภัยใหญ่ทั้ง ๓ นี้เป็นต้นเหตุให้แล้ว ภัยส่วนปลีกย่อยก็จะตามมา เช่น โรคภัยเจ็บไข้ จะทำให้มนุษย์ในยุคนั้นเป็นทุกข์เดือดร้อนเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้าไม่อยากจะเล่าเรื่องในอนาคต ให้มากกว่านี้ เพราะเล่าไปก็จะมีคนเชื่ออยู่แล้ว หรือบางคนก็จะคิดว่า หลวงพ่อทูลเพี้ยนไปก็เป็นได้

วิธีหลีกเลี่ยงภัยธรรมชาติมีช่องทาง

หากมีผู้เชื่อว่า ภัยธรรมชาติจะเกิดขึ้นจริงในหลายร้อยปีข้างหน้า โนน ทางหลีกเลี่ยงมีวิธีเดียว นั่นคือการบำเพ็ญบุญกุศล มีการให้ทาน รักษาศีล ภาวนา ในเมื่อเราตายไป ก็จะได้ไปพักผ่อนอยู่บนสวรรค์ ให้ผ่านกลียุคอันเลวร้ายนี้ไปก่อน หลังจาก หกพันห้าร้อยปีผ่านไป แล้ว จึงลงมาเกิดใหม่ก็จะเป็นการดี เพราะยุคนั้น พ้นจากกลียุคไปแล้ว ถ้าจะมาก่อเกิดตายๆ ในยุคนี้ ต้องเจอภัยธรรมชาตินี้แน่นอน อยากให้พวกวัยหนุ่มสาว ที่จะมีอายุยาวไกล ได้ศึกษาเรื่องที่ พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ ได้อธิบายไว้นี้ มีข้อมูลพอเชื่อถือได้หรือไม่ได้ ให้ศึกษาข่าวสารโลกนี้ ดูบ้างเพื่อเป็นการตัดสินใจ

ในยุคสมัยนี้ ก็รู้อยู่เต็มใจอยู่ว่า คนส่วนใหญ่ ไม่เชื่อในกรรมดีกรรมชั่ว และไม่เชื่อในผลของกรรมจะตามสนอง จึงทำอะไรไปตามความอยากของตน หลายคน ก็ได้พูดว่า นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี ตายแล้วไม่มีการเกิดใหม่ การทำดี การทำชั่ว ไม่มีผลในชาติหน้าแต่อย่างใด ความเข้าใจอย่างนี้มิใช่เป็นของใหม่ ได้เกิดมีมาแล้ว ก่อนพระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติเกิดขึ้นแล้ว ก็ยังมีคนประเภทนี้พูดกันอยู่ คนประเภทนี้จะมีอยู่เป็นคู่ของโลกไปอีกนาน ในยุคนี้ก็ยังมีความเชื่อที่เพิ่มมากขึ้น ดังคำว่า อเสวนา จ พาลานํ ปณฺธิตานญจ เสวนา การคบหาสมาคมในหมู่คนพาล^{๓๑} ย่อมเกิดความเห็นผิดตามหมู่คนพาลไปด้วย การคบหาสมาคมของหมู่นักปราชญ์

^{๓๑} อเสวนา จ พาลานํ ปณฺธิตานญจ เสวนา ปุชา จะ ปุชชนิยานัง เอตัมมังคะละมุตตะมัง การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การบูชาบุคคลที่ควรบูชา ก็จสามอย่างนี้ เป็นมงคลอันสูงสุด

บัณฑิต ย่อมเกิดความคิดความเห็นเป็นไปในทางธรรมได้ นี้เอง ที่ว่าศาสนาเสื่อม ก็หมายถึงคนเสื่อมจากพระพุทธศาสนานั้น คำว่าคนเสื่อมจากศาสนา มิใช่ว่าจะเสื่อมพร้อมกันหมดทุกคน จะค่อยๆ เสื่อมกันไปทีละเล็กทีละน้อย เมื่อครบกำหนดห้าพันปีตามกำหนด คนก็จะเสื่อมจากศาสนาทั้งหมด ไม่มีใครจะจำในพุทธวณะ ในคำสอนของพระพุทธเจ้าได้เลย ในช่วงยุคศาสนาจะหมดไปจากโลก ในยุคนั้นคนจะมีอายุขัย ๕๐ ปีเท่านั้นเอง

ถึงพระพุทธศาสนาได้หมดจากโลกนี้ไปแล้ว สัจธรรม ความเป็นจริงยังมีอยู่ เป็นคู่ของโลกตลอดไป แต่ไม่มีใครรู้ว่าสิ่งนี้เป็นสัจธรรมแต่อย่างใด ให้เราคิดย้อนหลังเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนาในครั้งแรก พระองค์ก็ทรงเอา สัจธรรมความเป็นจริงที่มีอยู่ในตัวบุคคล นำมาทรงสอนตนเอง เพราะแต่ละบุคคล มีสัจธรรมความจริงอยู่ในตัวอยู่แล้ว แต่เขาไม่รู้ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงชี้แนะให้รู้ เขาจึงได้รู้ว่านี่เป็นสัจธรรมความจริง ความจริงเหล่านี้แหละ พระพุทธเจ้าทรงนำเอามาเผยแผ่ให้แก่พุทธบริษัททั้งหลาย และได้นำมาเขียนไว้ให้เป็นตำรา ที่เรียกว่า สมมติบัญญัติ สมมติบัญญัติเพียงเป็นชื่อของสัจธรรมความจริงเท่านั้น การศึกษาก็เพียงมาศึกษาอยู่ในสมมติบัญญัติเท่านั้น ยังไม่ลงลึกในสัจธรรมตัวจริงแท้แต่อย่างใด เหมือนกับอาหาร ก็เพียงรู้แต่ชื่อของอาหาร แต่ยังไม่ได้เห็นในตัวอาหาร และยังไม่ได้ลิ้มรสในอาหาร ว่ามีรสชาติเป็นอย่างไร นั่นน่ะได้ เพียงไปศึกษาในสมมติบัญญัติเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้ปฏิบัติ ผลที่เป็นปฏิเวธเราก็ไม่รู้ ว่ารสชาติของพระธรรมนั้นเป็นอย่างไร ก็ฉนั้น ถึงจะศึกษา รสชาติของธรรมไปตามตำรา ก็เพียงรู้ไปตามตำราเท่านั้น แต่ความสงสัยในธรรมก็ยังมิอยู่ตลอดไป

เรื่องนายสิงห์ บ้านป่าล้น

เรื่องนายสิงห์ บ้านป่าล้น ข้าพเจ้าจะได้เขียนประวัติ ของนายสิงห์ ให้ท่านผู้อ่านได้รับรู้เอาไว้ บางทีอาจจะเป็นอุบายสอนใจ ให้แก่ท่านได้บ้างไม่มากก็น้อย ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ปีเดียวกันกับข้าพเจ้าไปจำพรรษาอยู่ที่บ้านป่าล้น นายสิงห์เคยมาช่วยงานทางวัดอยู่บ่อยๆ ในวันหนึ่งได้ไปทำความสะอาดที่กุฏิ จึงได้มีเวลาว่างได้ถามกับนายสิงห์ไปว่า สิงห์ๆ ตัวเราเคยได้บวชไหม นายสิงห์ตอบว่าไม่เคยบวช เขาตอบว่าไม่อยากบวช ถาม ทำไมจึงไม่อยากบวช ถาม แต่ก่อนเป็นวัยหนุ่มเคยไปวัดไหม เขาตอบว่า เคยไป ถาม เพื่ออะไร เขาตอบ ไปเกี่ยวกับหมู่เฉยๆ เคยไหว้พระไหม เขาพูดว่า ไม่เคยไหว้พระ เพราะผมอ่านหนังสือไม่ได้ ได้ถามนายสิงห์ไปว่า เคยฟังธรรมะจากครูอาจารย์มาก่อนไหม เขาพูดว่าไม่เคย ธรรมะอะไรเป็นอย่างไรมาก็ไม่รู้ ถาม เคยนั่งสมาธิไหม เขาก็พูดว่าไม่เคยเช่นกัน ข้าพเจ้าก็ได้บอกกับนายสิงห์ไปว่า ถ้าเราไม่เคยทำสมาธิให้เราฝึกปัญญาแล้วก็แล้วกัน เขาถามว่า ฝึกปัญญาฝึกอย่างไร ก็บอกกับนายสิงห์ไปว่า ให้ใช้ความคิดก็แล้วกัน เขาถามว่า ฝึกความคิดฝึกอย่างไร

ก็ได้บอกนายสิงห์ไปว่า ให้ใช้ความคิดธรรมดาที่เรามีอยู่ แต่ก่อนมาเราเคยใช้ความคิดเราไปในทางโลก คิดในเรื่องการทำมาหากิน คิดเพื่อการทำอะไรทำนา คิดในการหาเงินหาสมบัติต่างๆ ความคิดอย่างนี้เราเคยคิดมาก่อนไหม เขาตอบว่า เคยคิดมาก่อน เคยคิดว่าสมบัติเหล่านี้เป็นสมบัติของเราไหม เขาพูดว่าเคยคิด ข้าพเจ้าก็บอกว่า เอาความคิดเหล่านี้แหละ มาฝึกคิดเสียใหม่ ให้คิดอยู่เสมอว่า สมบัติที่เรา มีอยู่ทั้งหมดนี้ ไม่มีสมบัติส่วนใดเป็นของของเราตลอดไปได้ สมบัติทั้งหมดนั้นเป็น

เพียงสมบัติอาศัยในช่วงขณะ เมื่อเรามีชีวิตอยู่ที่เพียงเอาสมบัตินี้ มาเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกได้ประจำวันเท่านั้น ถ้ามันหมดไป ก็หามาใหม่ และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป ให้คิดอยู่เสมอว่า สมบัติเหล่านี้เป็นสมบัติของโลก ไม่มีใครๆเอามาเป็นสมบัติของตัวเองตลอดไปได้ จะมีสมบัติเงินทองข้าวของมากน้อยไม่สำคัญ อีกไม่กี่วันที่ปีเราจะต้องตายจากสมบัตินี้ไปอย่างแน่นอน เงินทองที่มีอยู่ บ้านเรือนไร่นาทั้งหลายก็ตกเป็นของลูกหลานต่อไป ให้คิดถึงผู้ที่เขาตายไปก่อนเรา เขามีสมบัติมากมายกว่าเรา เมื่อเขาตายไปแล้ว มีใครบ้างหาบเอาสมบัตินี้ไปได้บ้าง สมบัติทุกอย่างจะทิ้งอยู่กับโลกนี้ทั้งหมด แม้ลูกหลานก็จะเอาสมบัติโลกนี้ไปไม่ได้เช่นกัน เขาก็เพียงอาศัยอยู่กินในสมบัติเหล่านี้ จนถึงวันตายเหมือนกันกับเรา ในเวลาเราคิดเอาสมบัติทำไมเราคิดเป็น การคิดเพื่อไม่เอาเราก็ต้องคิดเป็นเช่นกัน

ในขณะนั้น นายสิงห์ รู้สึกว่า ตั้งใจฟังเหตุผลด้วยความตั้งใจ บอกนายสิงห์ไปว่า ให้คิดไว้ ๕ อย่าง

๑. คิดเรื่องที่ได้สมบัติมา
๒. คิดเรื่องสมบัติหายไป
๓. คิดเรื่องตายจากสมบัตินี้ไป
๔. คิดว่าไม่มีสมบัติอะไรเป็นของเราตลอดไป
๕. ให้คิดว่าชีวิตเราเพียงอาศัยสมบัติอยู่ในช่วงขณะเท่านั้น อีกไม่กี่วันก็จะต้องพลัดพรากจากกันไป ร่างกายเรานี้ และสมบัติทั้งหลายก็ต้องสลายเปื่อยเน่าผุพัง ลงสู่ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ไปเท่านั้น

ได้บอกกับนายสิงห์ไปว่า การใช้ความคิดนี้ให้เป็นความคิดของตัวเองเท่านั้น ไม่ต้องไปเลียนแบบจากความคิดของใครๆ ให้คิดไปตามเหตุผลของตัวเอง ต้องใช้สมองในการคิด อีกคำหนึ่งว่า ฝึกพูดในใจโดยไม่ต้องออกเสียงให้ใครๆได้ยิน ให้คิดอยู่อย่างนี้ติดต่อกันประมาณไม่เกิน ๗ วัน ถ้าคิดได้อย่างไร จงมาพูดให้อาจารย์ฟัง

ด้วยนะ เมื่อนายสิงห์รับปากแล้วก็ลากลับบ้าน ก็ได้ไปฝึกความคิดดังที่ข้าพเจ้าให้อุบายไปแล้ว

ในวันต่อมา สัญญาว่า ๗ วัน ให้มารายงานตัวว่า คิดอย่างไรบ้าง เพียง ๓ วันเท่านั้น นายสิงห์ได้มารายงานตัวแล้ว เมื่อไปปฏิบัติ ก็ได้ถามนายสิงห์ว่า เป็นอย่างไร สิงห์ที่อาจารย์สั่งว่าให้ฝึกความคิดของตัวเองคิดเป็นหรือยัง นายสิงห์ก็ตอบด้วยความมั่นใจว่า ผมคิดเป็นแล้ว ในครั้งแรกก็คิดมั่วกันไปหมด แต่นำเอาแต่ละเรื่องมาคิด รู้สึกว่าคิดได้ดี มีความต่อเนื่องกัน เมื่อคิดในเรื่องหนึ่งได้แล้ว การคิดในเรื่องที่สองก็ง่ายขึ้น ทำการทำงานอยู่ก็คิดในเรื่องนี้ได้ ตอนกลางคืนยังคิดได้ดี แทบไม่ได้หลับนอนเลย บางทีก็นั่งคิด บางทีก็นอนคิด ยิ่งคิดไป ใจก็ยิ่งเกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากได้ในสมบัติอะไรเลย มันเป็นเหมือนอาจารย์พูดมาทั้งหมด ไม่มีสมบัติอะไรเป็นของของเราเลย ที่ว่าเป็นของเรา เป็นเพียงเราคิดเอาเอง แต่สมบัติทั้งหลายมันไม่ได้พูดว่าเป็นของของเราแต่อย่างใด อีกไม่นานก็ต้องตายจากกันไป คิดได้ว่าร่างกายนี้อยู่ได้ก็เป็นผลเนื่องจากอาหารการกิน กำลังที่มีอยู่ก็เกิดมาจากอาหารการกิน ถ้าไม่ได้กินข้าวปลาอาหาร ร่างกายก็หมดกำลังและตายไป ฉะนั้น อาหารเป็นเพียงกินเพื่อให้ร่างกายนี้อยู่ได้ แม้สมบัติอย่างอื่นก็เป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น

นายสิงห์จึงได้ถามข้าพเจ้าอีกว่า จะให้ผมคิดเรื่องอะไรต่อไปอีก ข้าพเจ้าก็ได้บอกกับนายสิงห์ไปว่า เอาเรื่องเก่าที่นั่นแหละมาคิดอีก ให้คิดซ้ำๆ ซากๆ ในเรื่องเดิมๆ ยิ่งคิดบ่อยเท่าไร ใจก็จะค่อยรู้จริงเห็นจริงมากขึ้น และให้ทำความเข้าใจ ว่าสมบัติที่เราถืออยู่ เป็นเพียงอาศัยชั่วคราวเท่านั้น ก็รู้ยู่ที่ว่านายสิงห์ไม่รู้เรื่องในธรรมทางปริยัติเลย ข้าพเจ้าก็จะใช้อุบายในการพูดไม่ให้เป็นปริยัติ ไม่ทำให้นายสิงห์เกิดความสับสน ใช้เป็นอุบายในความเป็นจริงทั้งหมด

ได้ถามนายสิงห์ว่า สิงห์ การทำงานก่อนจะได้ข้าว ก่อนจะได้เงินมา มีความทุกข์กายทุกข์ใจไหม นายสิงห์ตอบว่าทุกข์ เมื่อหามาได้ในครั้งนี้กินหมดไปแล้วหาใหม่มากินอีกมีความทุกข์ไหม นายสิงห์ก็ตอบว่า ทุกข์ นี่สิงห์ เรามีความทุกข์

เพราะหาอยู่หากิน ตั้งแต่วันนั้นจนถึงวันนี้มีความทุกข์ต่อเนื่องกันมาตลอด เมื่อชีวิตเรายังมีอยู่ ก็จะไปหาไปกินไปและมีความทุกข์ไปเรื่อยๆ จนตลอดวันตาย เมื่อตายไปแล้วเกิดมาใหม่ ก็จะมาหาอยู่หากินในโลกนี้อีก การเกิดขึ้นในชาติใหม่ ก็เพราะเรายึดติดในสมบัติต่างๆ ที่เรามีอยู่ เมื่อตายไป ใจก็ได้กลับมาเกิดในความยึดติดในสมบัติทั้งหลายเหล่านี้ จากนี้ไปให้สิ่งที่ได้ทำใจไว้ว่า อย่าให้ใจไปติดยึดในสมบัติใดๆ ถึงจะหามาได้ ก็ให้ทำความเข้าใจว่า สมบัติเหล่านี้ เป็นสาธารณะของครอบครัว หากกันไปหามาได้ก็รักษากันไป และอาศัยสมบัตินั้นไป อย่าให้ใจไปยึดติดกับสมบัติอะไรทั้งสิ้น ถ้าใจไปยึดติดในสมบัติสิ่งใด ใจก็จะกลับมาเกิดในวิถุสมบัติเหล่านี้แน่นอน ให้เราฝึกใจทำให้บริสุทธิ์ในสมบัติที่เรามีอยู่ทุกประเภทว่า สิ่งทั้งหมดนี้เป็นสมบัติที่อาศัย ในขณะที่เรายังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ให้ใช้ความคิดอยู่อย่างนี้บ่อยๆ ให้ฝึกใจบริสุทธิ์ในสมบัติอยู่บ่อยๆ เมื่อเราคิดอยู่อย่างนี้บ่อยๆ ใจก็จะค่อยปล่อยวางในสมบัตินี้ไป ใจก็จะมีความเบาเหมือนเราได้เอาของหนักออกจากบ่าของเราแล้ว

เมื่อเราคิดอยู่บ่อยๆ ก็จะเกิดความเหน็ดเหนื่อยจากความคิดเราได้ ในเมื่อเราคิดเหนื่อยเมื่อไรก็ให้อุบายในการพักใจไปด้วย การพักใจ ก็ไม่มีอะไรเป็นพิเศษ เพียงเราได้หยุดในการคิดนั้นเสีย แล้วมาทำใจไว้ว่า เราจะไม่คิดในสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น เพียงสติระลึกอยู่กับลมหายใจเข้า มีสติระลึกอยู่กับลมหายใจออก ลมหายใจเข้าก็รู้ว่าลมหายใจเข้า ลมหายใจออกก็รู้ว่าลมหายใจออก ลมหายใจหายบก็รู้ว่าลมหายใจหายบ ลมหายใจละเอียด ก็ให้รู้ว่าลมหายใจมีความละเอียด เมื่อมีลมหายใจละเอียดเกิดขึ้น ก็อย่าไปกลัวว่าเราจะตายนะ ให้กำหนดดูลมหายใจ ส่วนละเอียดนั้นๆ และกำหนดจิตดูจนกว่าลมหายใจส่วนละเอียดนั้นจะหมดไป แล้วจะเกิดความอัศจรรย์ในรสชาติของธรรมนั้นขึ้นมา จากนั้นก็ถามนายสิงห์ว่า อาจารย์ อธิบายมานี้พอเข้าใจไหม นายสิงห์ก็ตอบว่าเข้าใจ ก็บอกให้นายสิงห์กลับบ้านปฏิบัติต่อไป

อีกไม่กี่วัน นายสิงห์ก็มาวัดอีก พอตีเป็นวันพระ ข้าพเจ้าก็ได้อธิบายธรรมให้คนทั้งหลายฟังตามปกติ นายสิงห์ก็นั่งฟังอยู่ด้วย พออธิบายธรรมไปประมาณ

๑๐ นาที นายสิงห์ก็ลุกหนีไป แล้วไปเดินจงกรมอยู่สถานวัดคนเดียว ก็รู้ว่า นายสิงห์ มีปัญญาคิดในหมวดธรรมได้อย่างองอาจกล้าหาญ จนถึงเวลาแสดงธรรมจบแล้ว นายสิงห์ก็ไม่ยอมหยุดในการเดินจงกรม ก็ปล่อยให้เขาเดินต่อไป บอกให้ทุกคนได้รู้ว่า อย่าไปพูดกับนายสิงห์นะ ให้แกเดินจงกรมอยู่คนเดียว

ถึงเวลาประมาณเที่ยงคืน นายสิงห์ก็หยุด แล้วมานั่งสมาธิอยู่คนเดียว นานเท่าไร ก็ไม่รู้ ทุกคนก็ได้ไปพักผ่อนหมดแล้ว การแสดงธรรมให้นายสิงห์ฟังในครั้งนี้ ข้าพเจ้า จะหลีกเลี่ยงในคำพูดในศัพท์ปริยัติทั้งหมด ก็รู้ว่า นายสิงห์ไม่รู้ในปริยัติ ก็ไม่ต้อง พูดปริยัติให้แกเกิดความสับสน พูดในเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ไม่ต้องพูด แต่พูด ในเรื่องการเปลี่ยนแปลง พูดในเรื่องความทุกข์ทางกายและทุกข์ทางใจ พูดในสิ่งที่ หมดสภาพไป ให้นายสิงห์มีความเข้าใจในหลักความเป็นจริง ความเข้าใจในหลัก ความเป็นจริงนี้เองที่เรียกว่า ปัญญาเกิด เมื่อปัญญาเกิด พิจารณาในสิ่งใดจะมี ความ แยกกายและหายสงสัยในสิ่งนั้นๆ ไปโดยง่าย นายสิงห์ใช้ปัญญาพิจารณานั้น ปัญญา ของตัวเองล้วนๆ ไม่ได้ไปยืมมาจากตำรามาคิดแต่อย่างใด การปฏิบัติจึงทำได้ง่าย รวดเร็ว

ในวันต่อมา นายสิงห์ ได้ไปหาที่กุฏิ เพื่อรายงานผลของการปฏิบัติที่ได้รับแล้ว ให้ข้าพเจ้าฟัง นายสิงห์ก็ได้เรียบเรียง อูบายในการใช้ความคิดพิจารณาในวัตรอุสมบัตติ ให้ฟัง ยิ่งพิจารณาไป ความเข้าใจก็มีความรู้เห็นชัดเจนมากขึ้น สมบัติต่างๆ ที่เคย ยึดถือว่าเป็นของของเรา ใจก็ยอมรับว่า ไม่มีสิ่งใดเป็นของของเราแต่อย่างใด

ในคืนหนึ่ง ได้ทำให้จิตมีความสงบ อยู่นานเท่าไรก็ไม่รู้ เมื่อจิตถอนออกจาก ความสงบแล้ว ก็นำเอาเรื่องต่างๆที่เคยคิดมาแล้วมาพิจารณาอีก ในการคิดพิจารณา ในครั้งนี้ ใจได้รู้เห็นในความจริงได้อย่างละเอียดมาก ในเวลาประมาณเที่ยงคืน เหมือนกับใจได้รู้แว็บขึ้นมาว่าพระโสดาบัน ในคืนนั้น นั่งอยู่ด้วยความเฝ้าอิมใจตลอด ทั้งคืน

เมื่อนายสิงห์พูดมาอย่างนี้ ก็ทดลองถามแกล่นๆว่า ในความรู้สึกในขณะนั้น ใจมีความรู้สึกเกี่ยวกับร่างกายเป็นอย่างไร แยกก็รับพูดในทันทีว่า ในขณะนั้น ใครๆ จะเอาร่างกายไปให้ไฟเผาทั้งก็ไม่เสียชีวิต หรือจะมีใครๆ มาขอเอาหัวใจ ก็จะทำให้เขา ฝ่าเอาได้เลย หรือจะมีคนมาขอลูกตาทั้งสอง ก็จะทำให้เขาเอาไปได้เลย ความเสียหาย ในร่างกายทุกส่วนไม่มีในใจแต่อย่างใด ทรัพย์สินสมบัติทั้งหลาย ก็ไม่เสียหายหวงแหวน อะไรทั้งสิ้น ใจไม่มีความยึดติดในสมบัติทั้งหลายแต่อย่างใด ถ้ามีใครๆมาขอในสมบัติ ทั้งหลายในขณะนั้น ก็จะไม่ยกให้เขาทั้งหมด ได้ถามนายสิงห์ไปว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม พระอริยสงฆ์ ผลแห่งกรรมดีกรรมชั่ว นรก สวรรค์ เชื่อว่ามีจริงไหม นาย สิงห์ตอบด้วยความมั่นใจว่า ผมเชื่อมั่นว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม พระอริยสงฆ์ มีจริง ผลแห่งกรรมดี กรรมชั่ว มีจริง นรก สวรรค์ มีจริง ต่อไปนี้คือ ๕ ของผมไม่มี คำว่าขาดและเศร้าหมองแต่อย่างใด

ในการถามผลของการปฏิบัติของนายสิงห์นี้ จะไปถามในเรื่องความรู้ในทางปริยัติ แยกก็จะตอบไม่ได้เพราะนายสิงห์ ไม่เคยได้ศึกษาในทางปริยัติมา อ่านหนังสือก็ไม่ได้ เขียนหนังสือก็ไม่เป็น ต้องถามในความรู้สึกภายในใจเท่านั้น ให้แก่ได้พูดออกมาจาก ใจโดยตรง ความรู้สึกภายในใจเป็นอย่างไร แยกก็จะตอบออกมาอย่างนั้น ไม่ต้องเอา ปริยัติไปเปรียบเทียบ เราเป็นครูสอน ก็ต้องรู้ว่า ความหมายในการพูดของเขานั้น ตรง กับธรรมะหมวดใด และจิตได้บรรลุธรรมในขั้นไหน เราจะรู้เขาเองว่า อยู่ในภูมิธรรม ขั้นนั้นทันที เพราะ การละกิเลส ๓ ตัว คนไม่เคยบรรลุธรรม ก็จะตีความหมายไปว่า ต้องละ สักกายทิฏฐิ ละ วิจิกิจฉา ละ สัตถัพพตปรามาส^{๓๒}ก่อน จึงจะบรรลุธรรมเป็น พระโสดาบันได้ นี่คือนักไม่เคยบรรลุธรรม ที่จริงแล้ว การบรรลุธรรม กับการละกิเลส ๓ ตัว อยู่ในชั่วขณะจิตเดียว เป็นสันตติ สัมผัสกันเร็วมาก การได้บรรลุธรรมในขณะใด กิเลสก็ได้หมดไปขณะนั้น ผู้ได้บรรลุธรรมในขั้นไหนก็ตาม ต้องรู้ได้ด้วยตัวเอง ไม่ต้อง

^{๓๒} สักกายทิฏฐิ คือ ความเห็นว่า เป็นตัวของตน, วิจิกิจฉา คือ ความลังเลสงสัย, สัตถัพพตปรามาส คือ การลุ่มคล้ำ สิ้นและพรต

ให้ใครๆมาพยากรณ์ให้แต่อย่างใด เหมือนเรากินข้าว เมื่อเรารู้ตัวว่าเรารู้ จะไปถามคนอื่นทำไมเล่า นี่ฉันใด ผู้ได้บรรลุนิพพานในขั้นไหน ก็รู้ได้ด้วยตนเองก็ฉันนั้น

ประวัติแม่อกเล่า

แม่อกเล่านี้ เดิมเป็นคนจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มาอยู่ที่บ้านป่าคันแล้วหลายปี เป็นผู้ที่มีนิสัยชอบภาวนาปฏิบัติมาก่อน ในครั้งอยู่จังหวัดกาฬสินธุ์ได้เคยฟังธรรมมาแล้ว และเคยฝึกทำสมาธิมาพอสมควร ใจมีความหนักแน่นในพระพุทธศาสนามาก ทำบุญ ตักบาตรมิได้ขาดแต่ละวัน แต่แม่อกเล่าชอบทำสมาธิเป็นประจำ เรื่องสติปัญญา การพิจารณาในธรรมไม่เข้าใจเลย ข้าพเจ้าพยายามพูดเรื่องสติปัญญาให้ฟังก็ยังไม่เข้าใจ ในช่วงนั้น นายสิงห์ได้มีดวงตาเห็นธรรมแล้ว ก็ได้ยกเอาเรื่องของนายสิงห์มาเล่าให้ฟัง นี่แม่เล่า เราภาวนาปฏิบัติมานาน การปฏิบัติเรายังไม่ก้าวหน้าไปถึงไหนเลย การทำสมาธิเพียงนี้จะไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด ความรอบรู้ในสังขาร ความฉลาดเฉียบแหลม ไม่ได้เกิดจากความสงบในสมาธินะ จากนั้นก็เล่าเรื่องนายสิงห์ให้แม่เล่าฟังตั้งแต่ต้นจนจบ ก็บอกให้แม่เล่าไปคุยกับนายสิงห์ดู คุยกันสองต่อสองนะ ว่านายสิงห์เริ่มต้นการปฏิบัติอย่างไร ให้เอาตัวอย่างการปฏิบัติ เหมือนกับนายสิงห์ เพราะนายสิงห์เขาปฏิบัติไม่ก็เดือน เขาก็ตั้งหลักเข้ากระแสพระนิพพานได้ เราจะมาหาลับตาฝึกความโง่ให้แก่ตัวเองอยู่อย่างนี้ ชาตินี้ก็จะตายฟรีๆ ไม่มีมรรคผลอะไรเลย รู้สึกว่า แม่เล่ามีความสนใจมากขึ้น

จากนั้นข้าพเจ้าก็บอกกับนายสิงห์ไว้ว่า ถ้าแม่เล่ามาถามเรื่องการปฏิบัติ ให้นายสิงห์อธิบายให้แม่เล่าฟังด้วยนะ ว่าเริ่มต้นเราฝึกคิดพิจารณาเรื่องอะไร นายสิงห์ก็รับคำว่า จะพูดให้แม่เล่าฟังเองตั้งแต่ต้นจนจบ ต่อมาข้าพเจ้าก็สังเกตการณ์ดูว่า ทั้งสองคนจะพูดกันอย่างไร ในวันหนึ่งเป็นวันพระ ได้เห็นนายสิงห์อธิบายธรรมะให้

แม่เล่าฟัง ข้าพเจ้าสังเกตการณ์อยู่ห่างๆ ไม่ให้คนทั้งสองได้เห็น นายสิงห์เป็นผู้อ่านหนังสือไม่ได้ ในชีวิตนี้ นายสิงห์ไม่มีความรู้ในทางปริยัติมาเลย ธรรมะหมวดไหนก็ไม่รู้จักมาก่อน ข้าพเจ้าตักฟังอยู่ห่างๆ ก็รู้ในความหมายในการพูดของนายสิงห์ได้ดี แกจะใช้กิริยาท่าทาง สีตาการแสดงออกมาทางกาย ใช้มือประกอบในการพูดเป็นบางจังหวะ เสียงดังฟังชัด พูดเรื่องการใช้ปัญญาพิจารณาในวัตถุสมบัติว่าไม่มีสิ่งใดเป็นของของเรา พูดออกมาเป็นฉากๆ ทำให้แม่เล่าผู้นั่งฟังเจ็บแทบไม่กะพริบตา ใช้เวลาพูดธรรมะให้แม่เล่าฟังนานประมาณ ๑ ชั่วโมง ทั้งสองจึงได้ลุกหนีจากกันไป

ต่อมาอีกประมาณ ๓ วัน ข้าพเจ้าก็ได้ถามแม่เล่าว่า ได้ไปฟังธรรมจากนายสิงห์หรือยัง แม่เล่าก็ว่า ไปฟังแล้ว ถามต่อว่า ฟังแล้วเป็นอย่างไร เข้าใจในความหมายหรือไม่ แม่เล่าก็พูดว่า นายสิงห์ได้ธรรมะมาจากไหน ทำไมจึงได้พูดธรรมะเก่งถึงขนาดนั้น แต่ก่อนมานายสิงห์เป็นคนไม่ค่อยพูด ธรรมะก็ไม่เคยรู้มาก่อน อ่านหนังสือก็ไม่ได้ ทำไมจึงพูดธรรมะเก่งถึงขนาดนี้ ก็ได้บอกแม่เล่าไปว่า ถ้าอยากเก่งเหมือนนายสิงห์ ก็ต้องปฏิบัติให้เหมือนกับนายสิงห์ซิ ฝึกคิดพิจารณาในวัตถุสมบัติให้เป็น ให้เห็นความเป็นจริงว่า สมบัติส่วนไหนที่เป็นของของเราตลอดไปได้ที่เข้าใจว่า นี่เป็นสมบัติของเรา ที่จริงหาใช่ไม่ มันเป็นเพียงสมบัติของโลกต่างหาก เมื่อเราหามาได้ ก็มาเข้าใจว่านี่เป็นสมบัติของเราเท่านั้น ถึงจะเป็นของเรา ก็เป็นของเราเพียงสมมติเท่านั้น อีกไม่กี่วันก็ได้พลัดพรากจากตัวเราไป หรือเราก็จะต้องได้ตายจากสมบัติเหล่านั้นอย่างแน่นอน ให้เราฝึกความเห็นของใจเสียใหม่ ให้เกิดความเข้าใจตามหลักความเป็นจริงว่า ชีวิตเราเกิดมา ไม่ได้มีสมบัติเหล่านี้ติดตัวเรามาด้วยเลย เป็นสิ่งที่หาใหม่ได้มาทั้งหมด จะไปมันหมายความว่า สมบัติเหล่านี้เป็นของของเราตลอดไปไม่ได้ คนตายไปแล้วหลายคนเราก็เห็นกันอยู่ ใครบ้างหาพบสมบัติของโลกนี้ไปได้ แม้แต่ร่างกายของแม่เล่าเองก็จะละทิ้งทับถมอยู่กับแผ่นดินนี้ หรือเอาไฟเผาทิ้งไปเท่านั้นเอง ของที่มีค่ามีราคามีตา หู จมูก ลิ้น กาย หรืออวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย ก็จะถูกไฟไหม้ไปเสียทั้งหมด จะเหลือเพียงกระดูกเท่านั้น

จากนั้นมา แม่เล่า ก็บ่นายสิงห์ ก็ได้พูดคุยธรรมะกันบ่อยครั้ง ข้าพเจ้าก็ให้อุบายในการใช้ปัญญาอยู่เสมอ จากนั้นมาไม่นาน แม่เล่ามีอุบายปัญญาพิจารณาในวิถุสมมติ ว่าไม่มีสิ่งใดเป็นของของเรา มีความเข้าใจในสติปัญญาและเหตุผลของตัวเองมากขึ้น ไม่หมกมุ่นทำสมาธิเพียงอย่างเดียวเหมือนที่เคยทำมา การใช้ปัญญาก็พิจารณาได้ทุกที่ ไม่มีกาลเวลา มาได้นายสิงห์เป็นครูสอนให้การแนะนำอยู่เสมออีกไม่นานนัก แม่เล่าก็เป็นผู้มีดวงตาเห็นธรรม เหมือนกับนายสิงห์ทุกประการ นั่นคือเป็นผู้ตั้งอยู่ในพื้นฐาน ภูมิธรรม ของพระโสดาบันอย่างมั่นคง เป็นนิตยบุคคล เป็นผู้ตรงต่อมรรคผลนิพพานได้แล้ว เป็นผู้ไม่ตกในอบายภูมิ มีนรก เปรต สัตว์ดิรัจฉาน อสุรกายอีกต่อไป ถึงจะได้มาเกิดในโลกมนุษย์อีก ก็ไม่เกิน ๗ ชาติ ๓ ชาติ ๑ ชาติ จะต้องได้บรรลุเป็นพระอรหันต์เข้าสู่พระนิพพาน ไม่มีการเกิดตายในภพทั้ง ๓ นี้ อีกต่อไป

ในยุคนี้ ถึงจะอยู่ในยุคปลายพระพุทธศาสนา ก็สามารถจะปฏิบัติให้บรรลุธรรมเป็นพระอริยโสดาบันได้ เพราะขั้นตอนในการปฏิบัตินั้นไม่มากมาย ไม่เหมือนกับภูมิธรรม ของพระอนาคามี หรือภูมิธรรมของพระอรหันต์ ข้อสำคัญ ให้เราเริ่มต้นให้ถูกก็แล้วกัน ถ้าเริ่มต้นไม่ถูก ถึงจะเป็นภูมิธรรมที่ปฏิบัติง่าย แต่เรามาปฏิบัติให้เป็นของยาก ก็จะเกิดความยากไปเอง เพราะไม่เข้าใจในอุบายวิธีในภูมิธรรมนั้นๆ ไม่รู้จักการตัดตอน ภูมิธรรมขั้นไหนก็ไม่เข้าใจ นำมาปะปนปฏิบัติมั่วกันไปหมด สุดท้ายก็ไม่ได้รับผลอะไรเลย

ความเชื่อ และไม่เชื่อ ต้องมีเหตุผล

ความเชื่อหรือไม่เชื่อ ต้องมีเหตุผลประกอบในการตัดสินใจ อย่าให้อคติเข้ามาแอบแฝงใจ เช่นเชื่อเพราะความรัก ไม่เชื่อเพราะความขง วิธีนี้ไม่ใช่ นักปฏิบัติ มันเป็นนิสัยของพวกคนพาล เป็นนิสัยผู้มีอคติไม่มีเหตุผลอะไร ถ้าเป็นผู้นำ จะทำให้หมู่เพื่อนเกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก เป็นพวกกาลามสูตร เชื่อในสิ่งใดขาดเหตุขาดผล เป็นความเชื่อไม่เป็นตนของตน ไปคอยเชื่อแต่คนอื่นพูดให้ฟังเพียงอย่างเดียว อธิบายให้ชัดๆ เลยกว่าเรื่องความไม่เชื่อ ความไม่เชื่อนี้มีอยู่ ๒ ประเภทด้วยกัน

๑. ไม่เชื่อโดยมีเหตุผล
๒. ไม่เชื่อที่ขาดเหตุผล

ให้ท่านผู้อ่านได้พิจารณาให้ดี เรื่องเหล่านี้อาจจะมียู่ในตัวเราทุกคน เพื่อรู้จุดอ่อนจุดแข็งของตัวเอง

๑. ไม่เชื่อโดยมีเหตุผล เรียกว่าเหตุผลมีอยู่ แต่เหตุผลนั้นเชื่อถือไม่ได้ เพราะขาดพยานหลักฐาน หรือพยานเอกสารมีอยู่ แต่ขาดพยานบุคคล เช่น ในยุคปัจจุบันการภาวนาปฏิบัติมีพยานเอกสารพร้อม แต่ขาดพยานบุคคลมาเป็นองค์ประกอบถึงจะมีเหตุผลในเอกสารมาอ้างอิงได้ดี แต่ก็มีหลายคนให้ความเชื่อถือ ว่าเป็นจริงไปตามตำราที่อธิบายไว้ ในตำรานั้นมีเหตุผลที่เป็นเท็จอย่างไรก็เชื่อกันไปเสียทั้งหมด

ยกตัวอย่าง เช่น การทำสมาธิ ผู้สอนก็มีเหตุผลหลายๆอย่างว่า ทำสมาธิไปเถอะ เมื่อจิตมีความสงบเป็นสมาธิแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้น นี่เพียงพอไปตามเหตุผลใน

เอกสารเท่านั้น ส่วนพยานบุคคลที่ยกมาเป็นองค์ประกอบนั้นไม่มี เพียงพูดไปตามเอกสารลมๆ แล้งๆ กันไป ส่วนผู้ที่มีปัญญาดี มีการศึกษาดี ถึงจะมีพยานเอกสารเพียงเท่านี้ ท่านจะไม่เชื่อในเหตุผลเพียงเท่านี้เลย ต้องไปศึกษาว่า ในสมัยครั้งพุทธกาล มีใครบ้างที่ทาสมาธิให้จิตมีความสงบแล้ว มีปัญญาเกิดขึ้น นั่นมีพระอริยเจ้าองค์ใด และพระพุทธเจ้าทรงสอนใคร และทรงสอนอยู่ที่ไหน จะเป็นพระอริยเจ้าฝ่ายพระ หรือพระอริยเจ้าฝ่ายฆราวาส ต้องศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าทุกๆ องค์ เพื่อนำมาประกอบกันกับคำว่า ทาสมาธิไปเถอะ จิตมีความสงบแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้น ถึงจะมีเหตุผลพูดมาอย่างนี้ ก็จะไม่เชื่อในเหตุผลในลักษณะนี้อยู่แน่นอน เพราะในครั้งพุทธกาลไม่มีอย่างนี้

แต่คนในยุคนี้ขาดการศึกษา ไม่ได้ดูแบบอย่างในสมัยครั้งพุทธกาล เพียงได้ยินครูอาจารย์ของตัวเองพูดมาอย่างนี้ ก็พากันเชื่อตามๆ มา นี่คือกลุ่มกาลามสูตร เชื่อแบบงมงาย ถ้าผู้มีปัญญาดี มีการศึกษาดี ท่านจะไม่เชื่อในเหตุผลเพียงเท่านี้ ที่ข้าพเจ้าได้อธิบายอย่างนี้ ก็เพื่อให้ข้อคิดแก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลาย ให้ฝึกตัวเป็นผู้มีเหตุผลที่ถูกต้องเท่านั้น เอาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ในสมัยครั้งพุทธกาลมาศึกษากันดูบ้าง จะเข้าใจในความแตกต่างกันกับในสมัยยุคปัจจุบันเป็นอย่างมากทีเดียว ที่พูดกันอยู่เสมอว่า จะปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางคำสอนของพระพุทธเจ้า การปฏิบัตินั้นเป็นไปตามคำสอน ของพระพุทธเจ้าตามที่เราได้ประกาศไว้หรือไม่ หรือภาวนาปฏิบัติไปตามแบบฉบับของพวกดาบสฤๅษีกันแน่

ถ้าผู้สอนและผู้ปฏิบัติได้อ่านเรื่อง มรรคมีองค์ ๘ จะรู้ได้ทันทีว่า ทำไมพระพุทธเจ้าจึงทรงเอาหลักปัญญาขึ้นก่อน ปัญญามีอยู่ ๓ ขั้นตอน

๑. สุตมยปัญญา
๒. จินตามยปัญญา
๓. ภาวนามยปัญญา

สุดมยปัญญา เป็นปัญญาชั้นศึกษาในจุดเริ่มต้นมิใช่หรือ เช่น ศึกษาในหมวดศีล ศึกษาในหมวดสมาธิ ศึกษาในหมวดธรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้จักความเข้าใจให้ถูกต้อง แล้วจึงนำมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นผลในปฏิเวธ ว่าศีลแต่ละข้อแต่ละหมวดต้องมีปัญญาศึกษา สมาธิแต่ละขั้นแต่ละตอน ต้องมีปัญญาศึกษาให้ดี ให้มีความเข้าใจในสมาธิแต่ละขั้นตอนนั้นๆ มิใช่ว่าจะพากันนึกคำบริกรรมเรื่อยเปื่อยไป โดยไม่รู้ในจุดหมายปลายทาง การทำสมาธิเพื่อให้เป็นสัมมาสมาธิ มีเหตุในการทำอะไร จึงจะเกิดเป็นผลออกมาเป็นสัมมาสมาธิได้ มีจณาสมาธิ เป็นสมาธิที่ผิด มีเหตุเป็นอย่างไร ต้องใช้ปัญญาศึกษาให้เข้าใจก่อนทั้งนั้น ความผิดพลาดจึงจะไม่เกิดขึ้น

๒. ไม่เชื่อในสิ่งที่ขาดจากเหตุผล เพราะเหตุผลเป็นตัวตัดสินชี้ขาดในความผิด ความถูกได้ แต่ต้องเป็นเหตุผลที่เป็น ธรรมาธิปไตย เอาความจริงเป็นหลัก ไม่เข้าข้างตัวเองและกลุ่มของตัวเอง ธรรมทุกหมวดที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ มีหลักเหตุผลเป็นประกัน พระพุทธเจ้าตรัสคำไหนต้องเป็นจริงตามนั้น สิ่งที่ถูกก็ถูกจริง สิ่งที่ผิดก็ผิดจริง ความจริงดังกล่าวนี้เอง พระพุทธเจ้าทรงนำมาประกาศให้คนทั้งหลายได้รับรู้

ที่เรียกว่าพระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนา ก็หมายความว่าพระองค์ได้ทรงประกาศความจริงนั่นเอง ความจริงดังกล่าวที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาประกาศนั้น เป็นความจริง ที่กุลบุตร^{๓๓}ทั้งหลายจะรู้เห็นได้ ความจริงที่มีความละเอียดสุดความสามารถของกุลบุตรจะรู้เห็นได้ พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ทรงนำมาสอนพวกเรา แต่พวกเราในยุคนี้พากันปฏิบัติแหวกแนวไปเอง ก็เพราะมีการศึกษาน้อย และยังตีความหมายในคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ตรงต่อความหมายในหลักเดิม ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ แต่ความตั้งใจจริงทุกคนต้องการจะปฏิบัติ ให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพานเช่นกัน แต่การดูแลที่ธรรมของพระพุทธเจ้าคงไม่เหมือนกัน ฉะนั้น การปฏิบัติจึงเป็นไปคนละทางกัน ดังเห็นกันในปัจจุบัน

^{๓๓} กุลบุตรแปลว่า บุตรชายของผู้มีตระกูล หมายถึงลูกหลานที่ดี หรือคนดี

ฉะนั้น ถ้าทุกคนได้ปฏิบัติไปตามมรรคมืดงศ์ ๘ ปฏิบัติไปตาม สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบเป็นหลักยืนตัวได้แล้ว การปฏิบัติในขั้นต่อไปจะไม่มีปัญหาอะไร มีความเห็นชอบในเบื้องต้นเป็นหลักไว้แล้ว การปฏิบัติต่อไป ก็จะเป็นสัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ถ้าปฏิบัติเรียงไปตามลำดับอย่างนี้ จะไม่มีปัญหาอะไร ในยุคนี้พากันปฏิบัติแบบย้อนศร ไปเริ่มต้นจากการทำสมาธิก่อน เพื่อให้เกิดเป็นสัมมาสมาธิ มันเป็นไปได้ ในหลัก สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ ตัวเรายังไม่เข้าใจเลยว่าเป็นอย่างไร มิใช่ว่าเมื่อทำสมาธิ ความสงบแล้ว จะเกิดเป็นสัมมาสมาธิเอง ความเห็นเป็นแบบนี้ผิดจากหลักเดิมของ พระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน เพราะการทำสมาธิ เป็นอุบายวิธีฝึกเพื่อให้เกิดความสุข ทางใจ หรือทำเพื่อให้เกิดกำลังใจเท่านั้น จะนำไปละกิเลสตัวนั้น ละตัณหาตัวนี้ไม่ได้ เลย เป็นเพียงทำเพื่อข่มกิเลสตัณหาได้ชั่วระยะหนึ่ง เป็นอุบายบังคับไม่ให้กิเลส ตัณหาเกิดความรุนแรง เหมือนเอาหินทับหญ้าเอาไว้ชั่วคราว ถ้าเอาหินออกจากกอ หญ้าแล้ว หญ้าก็เกิดขึ้นมาอีก นี่ฉันใด การทำสมาธิก็เพียงข่มกิเลสตัณหาไว้ ก็ฉันนั้น

การทำอย่างนี้ ก็ยิ่งดีกว่าผู้ที่ปล่อยใจไปตามกระแสโลกอยู่นั่นเอง หากมี คำถามว่า การทำสมาธิ เป็นบุญกุศลเป็นบารมีหรือไม่ เป็นแน่นอน สามารถที่จะไป สู่สวรรค์และพรหมโลกได้ หรือถามว่า ไปสู่มรรคผลนิพพานในชาตินี้ได้หรือไม่ ตอบ จะไปไม่ได้ในชาตินี้แต่อย่างใด ก็ต้องคอยพระพุทธเจ้าต่อไป แต่ไม่ทราบว่าเป็นยุคของพระพุทธเจ้าพระองค์ไหน ให้คอยกันไปก็แล้วกัน

สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ เป็นฐานใหญ่ในการปฏิบัติธรรม

ในสมัยครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนา ก็หมายถึงประกาศความจริงแก่ฝูงชนทั้งหลาย ให้รับรู้ข่าวสารความจริง เพราะคนทั้งหลายได้หลงความจริงมานาน จนเกิดความเข้าใจผิดในทางมรรคผลนิพพาน ที่เรียกว่า มิจฉาทิฐิ ความเห็นผิดนั่นเอง คนทั้งหลายยังไม่รู้ตัวเองว่า เป็นมิจฉาทิฐิ ความเห็นผิดแต่อย่างใด พระพุทธเจ้าจึงได้ประกาศให้คนทั้งหลาย ให้เปลี่ยนความเห็นดั้งเดิมเสียใหม่ เพราะความเห็นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ เป็นความเห็นที่เป็นไปในวัฏสงสาร เวียนว่ายเกิดตาย อยู่ในภพทั้ง ๓ ไม่มีการจบสิ้น แม้พระพุทธเจ้าของพวกเราที่เคยเป็นอย่างนี้มาแล้ว ยาวนานเช่นกัน แต่บัดนี้ พระพุทธองค์ทรงมี สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบตามหลักความเป็นจริงแล้ว จึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างสมบูรณ์ เพราะสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ เป็นฐานให้แก่วิปัสสนาโดยตรง มิใช่ว่า สมาธิ เป็นฐานของปัญญาแต่อย่างใด

ให้เราได้ไปศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าดูบ้าง เมื่อครั้งพระองค์ทรงทำสมาธิอยู่กับตบาสทั้งสอง พระองค์ทรงทำสมาธิมีความสงบได้อย่างเต็มที่ ทำไม่สมาธิจึงไม่เป็นฐานปัญญาให้แก่พระองค์บ้าง พระสงฆ์ขาดการศึกษา จึงทำให้พุทธบริษัทเข้าใจผิดต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ผู้นำพระพุทธศาสนาในยุคนี้ก็คือพระสงฆ์ ถ้าพระสงฆ์มีความเห็นผิด ก็ต้องสอนผู้อื่นผิดๆไปด้วย พระสงฆ์ที่มีความเห็นถูก

มีน้อย ส่วนพระสงฆ์ขาดการศึกษา ไม่รู้ประวัติความเป็นมาของพระพุทธเจ้า จึงได้เข้าใจไปว่า สมมติเป็นบาทฐานของปัญญาไป จึงได้สอนกันในรูปแบบนี้ตลอดมา ฆราวาสผู้ไม่มีการศึกษา จึงได้เชื่อตามพระที่สอนมาอย่างนี้เรื่อยมา

ถ้าพระที่เป็นผู้นำทางศาสนาเข้าใจเป็นอย่างนี้ จะแก้ไขได้ยากมาก หรือแก้ไขไม่ได้เลย ในมรรค ๘ ถ้าได้ศึกษาประวัติในครั้งพระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนาว่า ทำไมพระพุทธเจ้าจึงทรงเอาสัมมาทิฐิ ปัญญาความเห็นชอบขึ้นก่อน เพียงเท่านั้นก็ จะมีความสำนึกได้ทันทีว่า อะไรผิดอะไรถูก ข้าพเจ้าได้แจกแจง เรื่องผู้มีนิสัย ปัญญา วิมุตติ กับผู้มีนิสัยเจตวิมุตติ พระพุทธเจ้าสอนคนสองกลุ่มนี้ มีความแตกต่างกัน อย่างไม่รู้ เราก็จะเข้าใจได้ทันทีว่า มีความแตกต่างกัน พระพุทธเจ้าเสด็จไปประกาศ ศาสนาในที่แห่งใด มิใช่ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงให้คนทั้งหลายมาทำสมาธิกัน เพื่อให้ ปัญญาได้เกิดขึ้นแต่อย่างใด ให้ทุกคนได้ไปอ่านประวัติในการประกาศศาสนาของ พระพุทธเจ้าดูบ้าง ประวัติของฆราวาส ผู้ที่ท่านได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอริยเจ้า ในครั้งนั้นได้ปฏิบัติกันอย่างไร

ในพระสูตรเรื่องฆราวาสได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอริยเจ้ามีมากมาย อยากให้ พวกเรารู้ขั้นตอนของพระอริยเจ้าเอาไว้ ว่ามีขั้นตอนที่แตกต่างกันอย่างไร เช่น ผู้จะ ได้บรรลุดุธรรมเป็นพระโสดาบัน ปฏิบัติในขั้นตอนธรรมอย่างไร พระสกิทาคามี ปฏิบัติ ในขั้นตอนธรรมอย่างไร พระอนาคามี มีอุปายปฏิบัติในขั้นตอนธรรมหมวดไหน พระอรหันต์ ปฏิบัติในขั้นตอนในหมวดธรรมอะไร เราจะได้เข้าใจในขั้นตอนในธรรม แต่ละหมวดนั้นๆ เมื่อเราปฏิบัติธรรม ก็จะเลือกเอาหมวดธรรมนั้นๆ มาปฏิบัติได้ อย่างถูกต้อง

มิใช่ปฏิบัติธรรมกันไปแบบไม่รู้จุดหมายปลายทาง เหมือนการเดิน ถ้าไม่รู้จัก เส้นทางที่เราจะต้องไป จะเกิดการหลงทางได้ จุดหมายปลายทางอยู่ใกล้นิดเดียว ขับรถเวียนไปมาหาทางเข้าไม่เจอ เรียกว่าปฏิบัติเข้าวันเวย์ เสียเวลาไปโดยเปล่า ประโยชน์ นี่ฉันทใด การปฏิบัติธรรมที่ไม่มีหลักการที่ดีก็ฉันทนั้น สมมติว่าเราเองได้

สะสมบารมีมาไม่มากนัก ในชาตินี้บารมีเราเพียงเหมาะสมในภูมิธรรมพระโสดาบัน แต่เราจะไป เอาภูมิธรรมของพระอรหันต์ ภูมิธรรมทั้งสองอย่างจะไม่ได้อะไรเลย ถ้าเราปฏิบัติเจาะจงบากบั่นอยู่ในคุณธรรมของพระโสดาบันอยู่ต่อเนื่อง โอกาสในชาตินี้เราก็จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอริยเจ้าชั้นพระโสดาบันอย่างแน่นอน ก็เหมือน คนป่วยกินยาไม่ถูกกับโรค โรคนั้นไม่รุนแรง ยาก็ไม่แพง ไม่ต้องลงทุนสูงเสียเงินมาก โรคก็จะหายไปได้ ถ้าไม่เข้าใจในการรักษาโรคตัวเอง จะไปใช้ยาราคาแพง และยานั้น ก็ไม่ถูกกับโรคของตัวเอง เสียเงินไปมากแล้ว และโรคก็ไม่หาย อาจจะทำให้โรคดื้อยา ไปได้ และกลายเป็นโรคเรื้อรังรักษาให้หายได้ยากมาก หรือรักษาให้หายไม่ได้เลย จนตลอดวันตาย นี่ฉันท การปฏิบัติก็ฉันทนั้น ถ้าไม่ได้ศึกษาอุบายวิธีในการปฏิบัติ ในภูมิธรรมของพระอริยเจ้า และขั้นตอนในหมวดธรรม ที่จะนำไปสู่ในภูมิธรรม แต่ละชั้นแล้ว ในชาตินี้ก็จะหมดโอกาสในทันที เรียกว่าปิดฉากมรรคผลนิพพานของตัวเองไปอย่างน่าเสียดาย โรคดื้อต่อยาเป็นฉันท ใจดื้อต่อธรรมก็เป็นฉันทนั้น จึงยากที่จะต้องแก้ไข แต่ก็ไม่เหลือวิสัยแก้ไขได้ ถ้าเข้าใจในหลักการที่ดี ที่เป็นไปในมรรคผล นิพพานอย่างถูกต้อง

อาจารย์เก่าของพระพุทธเจ้า

ขอทำความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายไว้ในที่นี้ด้วยว่า จะเล่าประวัติอาจารย์เก่าของพระพุทธเจ้าของเรา ในครั้งที่พระองค์ได้ไปปฏิบัติอยู่กับครูทั้ง ๒ ในสมัยครั้งนั้น

๑. อาหารดาบส กาลามโคตร

๒. อุทกดาบส รามบุตร

ทั้ง ๒ ดาบสนี้ ในอดีตชาติที่ผ่านมา เป็นผู้ได้บำเพ็ญบารมีมามาก เป็นผู้มีบารมีเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ในคุณธรรมของพระอรหันต์ ถ้าปฏิบัติถูกต้องทางจะได้เป็นพระอรหันต์ในชาตินี้แน่นอน ในยุคนั้น พระพุทธศาสนายังไม่ได้เกิดขึ้นในโลก ดาบสทั้ง ๒ ก็มีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติ จึงได้ไปทำสมาธิ จนจิตเข้าสู่ รูปฌาน อรูปฌาน ก็ติดอยู่เพียงเท่านี้ จะต่อไปมรรคผลนิพพานไม่ได้เลย ในสมัยนั้น พระพุทธองค์ของพวกเราก็ได้ไปทรงปฏิบัติอยู่ด้วย พระองค์ก็ได้ทรงปฏิบัติในสมาธิ เป็น รูปฌาน อรูปฌาน ได้เช่นกัน แต่พระพุทธองค์ของพวกเราทรงมีความสำนึกได้ว่า การทำสมาธิให้จิตมีความสงบอย่างนี้ มิใช่ทางให้เข้าไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด พระองค์จึงได้ทรงลาดาบสทั้งสองหนีไป เพื่อทรงแสวงหาในอุบายการปฏิบัติด้วยพระองค์เอง นี้ขออธิบายเพียงสังเขป ถ้าต้องการรู้รายละเอียด ให้ไปอ่านดูในตำรา หรือถามครูอาจารย์ก็ได้ ความต้องการของข้าพเจ้า อยากให้พวกเราได้ว่า ดาบสทั้ง ๒ มีบารมีที่พร้อมแล้ว ทำไมจึงเป็นพระอรหันต์ไม่ได้

ให้เราได้สังเกตในพระดำริของพระพุทธเจ้าดังนี้ เมื่อพระพุทธเจ้าของเรามีความสมบูรณ์ในการตรัสรู้แล้วนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงนึกถึง ครูทั้ง ๒ เมื่อพระองค์ส่งพระญาณดูแล้ว ก็ทรงทราบว่าเป็นอาจารย์ทั้ง ๒ นั้นได้มรณะไปแล้ว ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะได้ตรัสรู้ ๗ วัน พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงอุทานว่า ถ้าอาจารย์ทั้ง ๒ นั้นได้ฟังธรรมะจากเรา อาจารย์ทั้ง ๒ นั้นจะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในชาตินี้แน่นอน คำดำริของพระพุทธเจ้าอย่างนี้ พวกเราเคยอ่านในตำราหรือยัง ถ้าไม่เคยให้ไปหาอ่านเสีย เพื่อจะได้เป็นอุบายในการตัดสินใจของตัวเอง หากเราได้ยินจากใครๆพูดว่า ทำสมาธิจิตมีความสงบแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้นนั้น เราจะมีเหตุผลอ้างอิงได้ว่า ในสมัยครั้งนั้น พระพุทธเจ้าเราทรงทำสมาธิมีความสงบได้ ถึงขั้น รูปฌาน อรูปฌาน หรือ ดาบสทั้ง ๒ ก็ทำสมาธิ มีจิตสงบได้เป็น รูปฌาน อรูปฌาน ทำไมปัญญาจึงไม่เกิดขึ้นเล่า เราจะมีเหตุผลมาเป็นองค์ประกอบอ้างอิงได้ เราจะไม่หลงเชื่อกับคำพูดที่ขาดจากเหตุผลได้ทันที จะไม่มีความมกมายตามที่เคยเป็นมา ตำราที่สอนผิดเราก็จะได้อ่าน ตำราที่สอนถูกเราก็จะเข้าใจ จะเชื่อในสิ่งใด ต้องมีเหตุผลมาเป็นเครื่องตัดสินใจ อย่าให้ใครๆ สอนเราถึงเราไปในทางที่ผิดๆอีกต่อไป อย่าทำใจตัวเองเป็นพวก กาลามสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า อย่าเชื่อตามตำราและคัมภีร์ นี่เป็นพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ เพราะในยุคนี้ มีบุคคลเขียนตำราขึ้นมามากมาย แต่ละตำราอ้างอิงว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งนั้น และเอาความคิดความเห็นที่ผิดๆ ที่ขาดจากเหตุผลเขียนลงไป ทำให้คนมีปัญญาน้อยเข้าใจผิดได้

เราได้สังเกตบ้างไหมว่า ที่พระพุทธเจ้าดำริว่า ถ้าครูทั้งสองได้ฟังธรรมะจากเรา ในขณะนี้แล้ว ครูทั้งสองนั้นจะได้เป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ นี่หมายความว่าครูทั้งสองนั้นมีบารมีพร้อมแล้วที่จะได้เป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ แต่ครูทั้งสองได้ปฏิบัติผิดไป มีความหลงใหลในสมาธิความสงบ มีความยินดีในฉันทสมถะ พวกเราส่วนใหญ่ ก็พากันปฏิบัติเหมือนกันกับดาบสทั้งสองอยู่มิใช่หรือ ถ้าเราพากันปฏิบัติอยู่อย่างนี้ ถึงเราจะพร้อมแล้วด้วยบารมี ที่จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ มรรคผลนิพพานของพวกเราก็จะปิดฉากลงทันที ดาบสทั้งสองเป็นอย่างไร เราก็จะ

เป็นอย่างนั้น เพราะอุบายการปฏิบัติหลงในความสงบ และหลงอยู่ในฌานเหมือนกัน เมื่อตายไปก็จะเข้าสู่พรหมโลกเหมือนกัน

ฉะนั้น ขอให้พวกเราได้ศึกษาในคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจ และก็ต้องศึกษานิสัยตัวเองให้ดีกว่า เราเป็นนิสัยอะไร เราเป็นนิสัยปัญญาวิมุตติ หรือเราเป็นนิสัย เจโตวิมุตติ เมื่อเรารู้จักนิสัยตัวเองว่าเป็นอย่างไร การทำสมาธิ เราจะรู้จักความพอดีในวิธีการทำสมาธิของตัวเอง เพราะการทำสมาธิเป็นเพียงอุบายเสริมให้แก่สติปัญญาเท่านั้น ถ้าปัญญาไม่มีให้สมาธิไปเสริม เรียกว่าคนไม่มีปัญญา ถ้าเป็นอย่างนี้ก็จะเกิดความฟุ้งซ่านทันที จึงเรียกว่า ความฟุ้งซ่านเกิดขึ้นกับผู้ไม่มีปัญญา ถ้าผู้มีปัญญาที่ดี ความฟุ้งซ่านก็จะไม่เกิดขึ้นกับท่านผู้นั้น มีแต่ปัญญาล้วนๆไปเลย

อุบายบรรเทาความโกรธ

ความโกรธ เกิดขึ้นที่ใจได้มีหลายสาเหตุ รวมแล้วก็หมายถึงความไม่พอใจ ในสิ่งที่เกิดขึ้น เนื่องจากสาเหตุอันใดเราจะเป็นผู้รู้ดีด้วยตัวเอง เพราะเหตุที่จะทำให้ ใจเราโกรธมีมากมาย มีเหตุเหมือนกันบ้าง ไม่เหมือนกันบ้าง จะรวบรวมเหตุให้เกิด ความโกรธมาไว้ในหนังสือเล่มนี้คงไม่ได้ เพราะมีมากสาเหตุที่เกิดขึ้นของแต่ละคน ส่วนมาก เมื่อความโกรธเกิดขึ้น ไม่เข้าใจในวิธีแก้ไขให้ความโกรธได้ลดลง จะตรง กันข้าม นั่นคือวิธีเพิ่มให้ใจเกิดความโกรธมากขึ้น คนกลุ่มนี้เป็นนิสัยที่มี อัจฉริยะ ย่อมคนอื่นไม่เป็น ไม่ยอมเสียศักดิ์ศรี ไม่ให้ใครๆ มาตำหนิตัวเอง เป็นนิสัยไม่ยอม ตัวไปเข้าใจคนอื่น แต่ต้องการให้คนอื่นมาเข้าใจตัวเองเพียงฝ่ายเดียว ทำตัวเป็นผู้ถูก และทำตัวเป็นผู้ชนะ ต่อคนอื่นตลอดไป นิสัยอย่างนี้จะมีอยู่กับบุคคลที่เห็นแก่ตัว จะเป็นฆราวาสบ้าง และเป็นอยู่ในเพศนักบวชบ้าง ส่วนพระจะไม่มีสิ่งเหล่านี้ในใจ ท่าน เพราะพระท่านมีศีลมีธรรมอยู่ในใจของท่านอยู่แล้ว จึงให้นามสมมติว่าเป็นพระ พระ แปลว่า ผู้ประเสริฐในศีลในธรรม ไม่มีโทษมีภัยกับใครๆ ไม่ทำให้ใครๆ เกิด ความเดือดร้อนเป็นทุกข์ มีแต่ทำคุณประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน ให้เกิดความ ร่มเย็นเป็นสุขในสังคมตลอดไป

อุบายวิธีบรรเทาความโกรธทำดังนี้ สมมติว่าใจเราโกรธขึ้นแล้ว เนื่องจาก สาเหตุอันใด ก็ารู้ด้วยตัวท่านเองว่าเกิดขึ้นจากเหตุอันนี้ อุบายวิธี เราต้องหาสถานที่ มีความสงบพอสมควร ให้ไปนั่ง แล้วใช้สติ กำหนด ระลึกรู้เฉพาะอารมณ์แห่งความ โกรธ ภายในใจโดยตรง ความโกรธมากก็มีสติระลึกรู้ ความโกรธน้อยก็ให้มีสติระลึกรู้

ให้มีสติระลึกไว้ในอารมณ์แห่งความโกรธให้ต่อเนื่อง หรือเรียกว่า เอาสติระลึกห่วงดู อารมณ์แห่งความโกรธไม่ให้ผลออก อีกไม่นานนัก อารมณ์แห่งความโกรธนั้นจะค่อย ลดลงๆ จากความโกรธที่รุนแรงก็จะทุเลาลงเรื่อยๆ เราก็จะรู้ว่า ความโกรธเราได้ ลดลงแล้ว ทำอยู่อย่างนี้ต่อไปจนกว่าความโกรธนั้นจะมีความอ่อนตัวลง ความโกรธ อ่อนตัวลงอย่างไร เราก็จะรู้ว่าความโกรธได้อ่อนตัวลงแล้ว ถึงจะไม่หายขาดเรา ก็มีความสบายใจขึ้นมาบ้าง วิธีการอย่างนี้ ในครั้งแรกก็ต้องใช้เวลาหลายนาที จึงจะ ระวังความโกรธลงได้ ถ้าหากเราฝึกอยู่บ่อยๆ ก็จะเกิดความชำนาญ ทำไม่ก่นาที่ ความโกรธก็จะลดลงทันที หรือมีอารมณ์ที่รุนแรงอย่างอื่นใดเกิดขึ้นที่ใจ ก็ทำใน ลักษณะนี้เช่นกัน

อ้อ! เกือบจะลืมไป ในขณะที่เราใช้สติ กำหนดรู้ดูอารมณ์แห่งความโกรธ ภายในใจอยู่นั้น มีวิธีหนึ่งที่เราจะต้องป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นเป็นเด็ดขาด นั่นคืออย่า ส่งใจไปหาต้นเหตุ ที่ให้เกิดอารมณ์แห่งความโกรธที่ผ่านมาแล้ว ถ้าไปนึกถึงเหตุที่ ให้เกิดอารมณ์แห่งความโกรธเมื่อไร จะเหมือนกับเราเหน้ำมัน ใส่ไฟที่กำลังลุกอยู่ ไฟก็จะลุกพุ่งตัวขึ้นมาอีก อาจจะมีลมพัดไม่อยู่ก็เป็นได้ ฉะนั้น ต้องรักษาใจเราไว้เป็น พิเศษ อย่าไปคิดถึงเหตุที่ให้เกิดอารมณ์แห่งความโกรธอย่างเด็ดขาด

ในเมื่ออารมณ์ความโกรธอ่อนตัวลงแล้ว ขั้นตอนต่อไป เราต้องใช้ปัญญา พิจารณา ทบทวนดูในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับใจว่า นานาที่ผ่านไปใจเรามีความโกรธ ในขณะนี้ใจไม่มีความโกรธมาก หรือมีความโกรธก็น้อยลง ในช่วงนี้แหละ เราจะ ต้องใช้ปัญญาอบรมใจ สอนใจให้รู้จักเหตุแห่งความทุกข์ใจ ดังที่ข้าพเจ้าได้อธิบาย ผ่านมาแล้ว ถ้ามีความโกรธมาก จะใช้ปัญญาอะไรไม่ได้เลย ต้องลดความโกรธลง วิธีทำความโกรธให้ลดก็ได้อธิบายมาแล้ว ต้องใช้ปัญญาอบรมใจ สอนใจ ในช่วงที่ ความโกรธลดลง จึงจะได้ผล ในวิธีใช้ปัญญาสอนใจ ให้ใจได้รู้เห็นโทษภัย ในความ โกรธของตัวเอง ใจโกรธด้วยสาเหตุอันใด ต้องใช้ปัญญาสอนใจให้รู้จักเหตุนี้ๆ ที่หลัง ให้ระวังใจไม่ให้ไปยึดติดผูกพันในเรื่องนั้นอีก

ให้รู้จักการทำใจตัวเองว่า ไม่มีสิ่งใดเป็นไปตามที่เราต้องการทั้งหมดได้ แม้ตัวเราก็ไม่สามารถทำให้คนอื่นถูกใจทั้งหมดได้ ต้องมีปัญญารอบรู้ในใจเขาและใจเราว่า ทุกคนมีกิเลสตัณหาพอกัน ถ้าเอามานะอิตตาเข้าไปกระทบกัน เรื่องความโกรธจะต้องเกิดขึ้นทันที

ฉะนั้น เราต้องมีความอดทน และข่มใจตัวเองอยู่เสมอ ฝึกข่มใจไปที่ละเล็กทีละน้อย จนเกิดความเคยชิน อีกอย่างหนึ่ง พยายามฝึกตัวเองยอมแพ้คนอื่นให้เป็นในสังคมนุชย์ในยุคนี้จะมีคนพาลอยู่มาก พวกคนพาลเหล่านี้ เขาจะเข้าไปพูดไปตามภาษาของเขาเอง เขาไม่มีความสำนึกถึงใจของคนอื่นแต่อย่างใด เขาพูดไปทำไปตามที่เขาอยากจะทำอยากจะทำ พูด พวกคนพาลเป็นผู้ที่พูดไม่คิด และทำก็ไม่ได้คิดไตร่ตรองดูความผิดอะไร เรียกว่า ทำก่อนคิด พูดก่อนคิดนั่นเอง ฉะนั้น เราไม่ควรเอาคนพาลเหล่านี้มาเป็นแบบอย่าง ก่อนทำก่อนพูด เราต้องคิดไว้ก่อนว่า การทำอย่างนี้ การพูดอย่างนี้ จะมีผลกระทบคนอื่นหรือไม่ ถ้าเห็นว่าจะกระทบให้คนอื่นเป็นทุกข์ เพราะการกระทำของเรา และการพูดของเรา ก็หยุดในวิธีการนั้นเสีย

อุบายในการฝึกปัญญา

อุบายในการฝึกปัญญา มีอุบายหลายอย่าง ข้อสำคัญคืออุบายฝึกความเห็นชอบ เป็นหลักที่สำคัญอย่างยิ่ง จากนั้นก็มาฝึกตัวเอง ให้เป็นนักสังเกตในเหตุการณ์ต่างๆ เมื่อสังเกตแล้ว ก็มาฝึกในการตรិตรอง หาเหตุผลมาเป็นองค์ประกอบว่า สิ่งนั้นจะเป็นเหตุให้เกิดเป็นผลอย่างไร ในเมื่อผลได้เกิดขึ้นมาก่อน ก็ต้องย้อนคิดถอยหลัง ไปหาเหตุ ถ้าเป็นเหตุที่ดี ทำให้เกิดเป็นผลดี เราต้องสร้างเหตุที่ดีนั้นๆ เพื่อให้เกิดผลดีต่อไป ถ้าคิดพิจารณาแล้วว่า ผลที่ไม่ดีเป็นอย่างนี้ เกิดจากเหตุที่ไม่ดีเป็นอย่างนี้ เราก็อย่าไปก่อเหตุที่ไม่ดีนี้ขึ้นอีก เพราะจะเกิดเป็นผลที่ไม่ดี การตริตรอง การพิเคราะห์ การวิจัย การวิจารณ์ การพิจารณา และการใช้ความคิด เป็นในลักษณะความหมายอย่างเดียวกัน นั้นหมายความว่า กระจายเรื่องออกมาให้กระจ่าง ให้เกิดความชัดเจน เพื่อจะได้รู้เห็นในความเป็นจริงในสิ่งนั้นๆ เพื่อจะได้เข้าใจในเหตุผลว่า ผลที่ถูกมาจากเหตุอะไร ผลที่ผิดมาจากเหตุอะไร เหตุอย่างไรควรทำ และเหตุอย่างไรไม่ควรทำ เหตุอย่างไรควรพูด เหตุอย่างไรไม่ควรพูด นี้เรียกว่า อุบายฝึกปัญญา ปัญญาแปลว่า ความรอบรู้ ต้องรอบรู้ในเหตุที่ผิดและรอบรู้ในเหตุที่ถูก รอบรู้ในผลที่ผิด รอบรู้ในผลที่ถูก รอบรู้ในสิ่งที่ควรทำ รอบรู้ในคำที่เราพูด นี้เรียกว่าอุบายฝึกปัญญาโดยตรง

ในทางธรรมะ เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ฝึกคิดฝึกพิจารณาให้เกิดความถูกต้องตามหลักความเป็นจริงอยู่เสมอ เมื่อใจยอมรับความจริง จึงเรียกว่า เกิดความแยกกาย ความแยกกาย หมายถึง ใจได้รับความกระจ่าง จากการคิดพิจารณาในเหตุผลที่

เป็นจริง ถ้าใจได้รับความกระจ่างชัดเจนเมื่อไร จึงเรียกว่า ปัญญาเราเริ่มเกิดขึ้นแล้ว คำว่าปัญญาเกิด คือเกิดความเข้าใจ และเกิดความรู้เห็น ในหลักสัจธรรมตามความเป็นจริง ของทุกสิ่ง เกิดขึ้นจากเหตุอะไร ก็จะต้องดับไปด้วยเหตุนั้นๆ การพูดเพียง คำว่า เกิดขึ้นแล้วดับไป เพียงเท่านั้น ผู้มีปัญญาดิเท่านั้นจึงจะรู้ได้ คนส่วนใหญ่ก็ได้ พุดกันไป ตามตำราเท่านั้น ส่วนลึกๆในความหมายจริงๆหาไม่รู้ไม่ การรู้ในตำราเพียง เท่านั้น ใจเกิดความแสบคายไม่ได้ ถึงจะพุดถูกก็ถูกไปตามตำราเท่านั้น ใจไม่ได้เกิดความแสบคาย และหายสงสัยภายในใจแต่อย่างใด ในเมื่อใจยังไม่หายความสงสัย การละถอนปล่อยวางในสิ่งใดๆก็ปล่อยวางไม่ได้ ใจที่เคยยึดติดในสิ่งใด ก็จะมียึดติด ในสิ่งนั้นๆ ต่อไป จึงได้เกิดตายตลอดมายาวนาน

ความฟุ้งมี ๓ อย่าง

ส่วนมากผู้ปฏิบัติได้รับข้อมูลจากครูอาจารย์มายังไม่สมบูรณ์ จะเป็นเพราะครูอาจารย์ศึกษาธรรมะมาน้อย จึงสอนลูกศิษย์ได้เพียงฟุ้งชานเพียงอย่างเดียวที่จริงแล้ว ความฟุ้งภายในใจมีหลักใหญ่อยู่ ๓ ประเภท

๑. ฟุ้งชาน
๒. ฟุ้งไปตามสังขารการปรุงแต่ง
๓. ฟุ้งในธรรม

ฟุ้งทั้ง ๓ อย่างนี้มีเหตุให้ฟุ้งที่แตกต่างกัน ๑. เริ่มจากฟุ้งชานนี้ก่อนว่า มีสาเหตุเกิดจากอะไร เราจะได้เข้าใจได้อย่างมีเหตุมีผล คำว่า ฟุ้ง ก็หมายถึงการคิดนั่นเอง คำว่าฟุ้งชาน ต้นเหตุเกิดขึ้นจากการทำสมาธิล้วนๆ โดยไม่เคยเตรียมการในวิธีใช้ความคิดในทางธรรมะมาก่อน หรือเรียกว่า เป็นผู้ไม่รู้จักวิธีการคิดพิจารณาในทางปัญญามาเลย เมื่อเริ่มต้นก็ได้รับข้อมูลในวิธีทำสมาธิ ผึกจิตให้มีความสงบเพียงอย่างเดียว เมื่อนึกคำบริกรรมทำสมาธิไปไม่กี่นาที จิตก็มีสมาธิตั้งมั่นเกิดขึ้น นิสัยที่เป็นปัญญาวิมุตติ เมื่อจิตเป็นสมาธิตั้งมั่นได้ ใจก็อยากจะทำไปทางปัญญา แต่หลักวิธีการคิดพิจารณาในทางปัญญา เราไม่เคยเตรียมการฝึกคิดในทางธรรมมาก่อน เมื่อคิดในทางธรรมไม่เป็น จึงได้เกิดความฟุ้งชานขึ้นมา ลักษณะความฟุ้งชาน เป็นความคิดที่ไม่มีหลักการ เป็นความคิดที่เลื่อนลอย เป็นความคิดที่ไม่มีจุดยืน เรียกว่า คิดแบบไม่มีขอบเขต ในที่สุดก็เกิดความหงุดหงิด เกิดความรำคาญใจ จึงเรียกว่าจิต

มีความฟุ้งซ่านรำคาญ นี่คือผู้เป็นนิสัยปัญญาวิมุตติ แต่ไม่เคยฝึกในทางสติปัญญา มาก่อน เรื่องความฟุ้งซ่านนี้ จะเกิดขึ้นกับทุกคน

ถ้าผู้้นั้นเคยฝึกปัญญามาก่อน เคยคิดในเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มาก่อนแล้ว เมื่อมาทำสมาธิ พอจิตตั้งใจมั่นได้แล้ว ใจจะเกิดความคิด ที่เรียกว่าปัญญาจะเริ่มเกิด เราก็เอาความคิดในทางปัญญาที่ฝึกมาแล้ว น้อมใจคิดในทางปัญญาได้เลย ถ้าฝึกวิธี ปฏิบัติอย่างนี้ ความฟุ้งซ่านจะไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด นี่ก็น่าเห็นใจ ที่เราได้รับข้อมูล จากครูอาจารย์มาผิด เป็นวิธีห้ามความคิดไปเสียทั้งหมด ในเมื่อปัญญาจะเริ่มเกิด ก็เข้าใจว่าจิตฟุ้งซ่านไปเสีย ทั้งผู้สอน ทั้งผู้ปฏิบัติ ไม่เข้าใจในเรื่องปัญญาเลย ปัญญา เกิดอย่างไรก็ไม่รู้ ก็เลยตีความหมายไปว่า เมื่อปัญญาเกิดก็จะเหมือนเปิด สวิตช์ ไฟฟ้า จะเกิดสว่างจ้าขึ้นมาเอง ความเข้าใจอย่างนี้ เป็นความเห็นผิด หรือตีใน ความหมายผิดเป็นอย่างมากทีเดียว เมื่อข้าพเจ้าอธิบายให้ฟังอย่างนี้ ถ้ายังไม่เข้าใจ ข้าพเจ้า พร้อมที่จะให้ความกระจ่างได้

๒. จิตฟุ้งตามสังขารการปรุงแต่ง จิตฟุ้งซ่านในสังขารการปรุงแต่งนี้ ไม่มีการ เกิดความหงุดหงิดรำคาญแต่อย่างใด เพราะคิดฟุ้งไปตามกิเลสตัณหา มีความยินดี พอใจอยากจะทำอย่างนั้น และคิดได้อย่างเป็นเรื่องเป็นราว สร้างเรื่องมาคิด จินตนาการวาดภาพมาคิด เป็น อภิวรรณ เป็นอารมณ์ที่ชอบใจในการคิดอยู่แล้ว การคิดอย่างนี้จึงเข้าทางของกิเลสตัณหาทั้งหมด จะย่นคิด เดินคิด นั่งคิด หรือนอน คิด ยิ่งคิดเท่าไรก็ยิ่งมัน มีความขยันในการคิดอีกด้วย สิ่งที่น่ามาคิดจะเป็นเรื่องของ กามคุณล้วนๆ คิดไปใจยิ่งไปไม่มีความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า คิดได้อย่างดิบดีถี่ยิบ เลยทีเดียว ที่เรียกว่า สร้างวิมานบนอากาศ วาดภาพด้วยความฝัน ที่เรียกว่าฝันหวาน ก็คือสังขารการปรุงแต่งนี้เอง

การฟุ้งในลักษณะนี้มีใช่เป็นฟุ้งซ่าน แต่เพียงฟุ้งไปตามสังขารเท่านั้น เป็นการ ฟุ้งที่ยั่ววุ่นให้กิเลสตัณหาเกิดความกำเริบไปตามกระแสโลกมากขึ้น การฟุ้งอย่างนี้ ไม่เป็นผลดีต่อการปฏิบัติแต่อย่างใด เรื่องในอดีตได้ผ่านไปแล้วหลายปี เมื่อมีความ

ติดใจในเรื่องนั้นอยู่ ก็ขุดค้ำขึ้นมาคิด จินตนาการวาดภาพเก่าๆ สมมติเอาความคิดให้เป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมา หลงลืมไปว่ามีความสุขใจ ที่เรียกว่าเสพกามโดยสมมติทางใจ ในเรื่องอนาคตก็เช่นกัน ใจที่มีความไฝฝืนในกามคุณ ก็มีแนวความคิดคาดการณ์เอาไว้อีก เช่น สร้างเรื่องมาคิดให้เป็นไปตามที่ใจต้องการ

ฉะนั้น สังขารการปรุงแต่ง จึงเหมือนกับสายไฟ ถ้าฟังก์การมีสายไฟเส้นเดียว จะทำให้เกิดความสว่างในหลอดไฟไม่ได้ จำเป็นต้องมีสายบวก ที่เรียกว่าสายดิน หรือสายกราวด์ มาประกอบกัน จึงจะเกิดแสงสว่างขึ้นมาได้ นี่ฉันทิสังขารการปรุงแต่งมีอยู่ก็ตาม ถ้าไม่เอาสมมติมาประกอบในการคิด สังขารก็ทำงานไม่ได้ หรือมีเพียงสมมติเพียงอย่างเดียว ไม่มีความคิดในการปรุงแต่ง สมมติก็เป็นเพียงสมมติเท่านั้นเอง ถ้าสังขารการปรุงแต่งมี สมมติก็มี ถ้าทั้งสองได้บวกกันเมื่อไร จะมีเรื่องเกิดขึ้นในทันที ในโลกนี้จะอยู่กันก็เพราะมีของสองอย่าง คือสังขาร และสมมตินี้เท่านั้น สังขาร สมมติ เป็นได้ทั้งอิฏฐารมณ คืออารมณ์ที่ชอบใจ อนิฏฐารมณ คืออารมณ์ที่ไม่ชอบใจ และอุเบกขารมณ คืออารมณ์เฉยๆ ในบางครั้งบางเวลา ส่วนใหญ่ใจชอบแสวงหาในอารมณ์ที่ชอบใจอยู่เป็นนิสัย ไม่ว่าสิ่งใดๆ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ก็ต้องการในสิ่งที่ชอบใจทั้งนั้น สิ่งที่ชอบใจ ถ้าได้มาสมความปรารถนาแล้ว ก็จะเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดความไม่ชอบใจได้เช่นกัน

๓. จิตฟุ้งในธรรม จิตฟุ้งในธรรมนี้ ผู้อ่านอาจจะเกิดความสงสัยว่า ฟุ้งอย่างไรให้ท่านได้อ่านและพิจารณาในเหตุผล ท่านจะเข้าใจเองว่าเป็นในลักษณะนี้ มีชื่อว่า ผู้เรียนมากรู้มากจะเกิดการฟุ้งไปหาไข่มุ่ นั้นเรียกว่าผู้รู้มากเท่านั้น จะเกิดเป็นผลดีที่เรียกว่าเป็นพหูสูต หรือเรียกว่าเป็นพระธรรมกถึก เป็นผู้ทรงพุทธวจนะในคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ดี มีหลักการในการจัดหมวดธรรมทั้งหลายให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อง่ายในการปฏิบัติต่อไป วิธีนี้เป็นผลดีต่อพระศาสนา ที่ว่าฟุ้งในธรรมนั้น เป็นในลักษณะการใช้ปัญญา มาพิจารณาในธรรมเช่นกัน ความแตกต่างกันคือความตั้งใจไว้ในครั้งแรก เมื่ออยากจะรู้ธรรมเห็นธรรม ไปตามตำรา คิดว่าพระธรรมในตำรา

ถ้าคิดพิจารณาอยู่บ่อยๆ จะทำให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมได้ จึงคิดในหมวดธรรมต่างๆ โดยไม่มีขอบเขต ไม่มีจุดหมายไม่มีที่ลง การคิดในธรรมในลักษณะนี้ ยิ่งคิดก็ยิ่งฟุ้ง หารู้ไม่ว่า การคิดอย่างนี้ เป็นการคิดไปตามความรู้เท่านั้น หรือเรียกว่า คิดไปตามชื่อของธรรม แต่ตัวที่เป็นสัจธรรมจริงๆหาไม่รู้ไม่ การคิดอย่างนี้ เพื่อจะนำไปสอนคนอื่นก็จะเป็นผลดี ถ้าคิดเพื่อจะเอามาแก้กิเลสตัณหาของตัวเอง จะไม่ทำให้ใจละถอนปล่อยวางจากกิเลสตัณหาได้เลย

ในสมัยครั้งพุทธกาลก็มีตัวอย่างอยู่แล้ว นั่นคือพระโฆฏิละ พระโฆฏิละ นั้นมีความรู้ในภาคการศึกษามาก เป็นธรรมกถึก เป็นพระนักเทศน์ องค์หนึ่งในสมัยนั้น เรื่องพระโฆฏิละนี้ยาว ฆราวาสอาจจะไม่ได้อ่าน ขอให้ท่านได้ไปอ่านเสีย หรือไปถามครูอาจารย์ให้ท่านเล่าให้ฟังก็ได้ ตอนที่พระโฆฏิละมีจิตฟุ้งในธรรม ตอนที่พระพุทธเจ้าถามปัญหาธรรม แล้วตอบไม่ได้ ทั้งที่ตัวเองมีความรู้เต็มตัว พระพุทธเจ้าจึงตั้งชื่อให้ว่า พระโฆฏิละ แปลว่า ผู้แบกคัมภีร์เปล่า จากนั้นพระโฆฏิละ ก็เอาธรรมที่ศึกษามาดีแล้ว คิดอยู่ตลอดเวลา ก็เพียงฟุ้งไปตามชื่อของธรรมเท่านั้น ไม่สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้เลย

อีกองค์หนึ่งในยุคปัจจุบัน มีท่านเจ้าคุณองค์หนึ่งจบป.ธ. ประโยค ๘ เป็นพระนักเทศน์ ได้มาปรึกษาธรรมกับหลวงปู่ขาว หลวงปู่ขาวถามว่า ท่านเจ้าคุณปฏิบัติธรรมอย่างไร ท่านเจ้าคุณก็ได้อธิบายแนวทางการปฏิบัติของท่านไป ด้วยวิธีการใช้ปัญญาไปตามหมวดธรรมต่างๆ มากมาย เรื่องเข้าปฏิสนธิเข้าอย่างไร ไล่เรียงเรียงต่อๆ กันมาจนถึงเรื่อง จิต เจตสิก จนถึงพิจารณาความตายให้เป็นไปในอนัตตา ชาติสี่ลงสู่ธาตุเดิม ไม่มีอะไรเป็นสัตว์ เป็นบุคคลตัวตนเราเขา ได้ทำติดต่อกันอยู่อย่างนั้นาน ๗ วัน ๗ คืน ใจก็ไม่ได้มีการปล่อยวางในกิเลสตัณหาอะไร ความโลภ ความโกรธ ความหลง ก็มีเท่าเดิม ท่านถามหลวงปู่ขาวว่า จะให้กระผมทำอย่างไร ที่กระผมพิจารณาไปนั้นถูกธรรมทั้งหมด หลวงปู่ขาวพูดว่า ท่านเจ้าคุณ ธรรมที่พิจารณาไปทั้งหมดนั้นถูกธรรมก็จริง แต่มันถูกตามชื่อของธรรมเท่านั้น เพราะธรรม

ที่เจ้าคุณพิจารณาอยู่นั้นมันเป็นเพียงสมมติบัญญัติธรรม ยังไม่เป็นปรมาตธรรม เหมือนเงินจริงกับเงินปลอม จะมีสีมีตัวเลขเท่ากันก็ตาม เงินปลอมก็อยู่ในถุงเดียวกัน นั้นแหละ การปฏิบัติธรรมอย่าเอาตามตำราและอย่าทิ้งตำรา ให้เจ้าคุณพิจารณาเองนะ จะปฏิบัติอย่างไร ถ้าไปเอาตามตำราทั้งหมด มันก็ถูกระบบไปตามตำรา เรียกว่าฟุ้งในธรรม

คำว่า รู้ธรรมเห็นธรรม มันต้องรู้เห็นด้วย ญาณ ทัสสนะ คำว่าญาณ ไม่ได้หมายจากรู้ไปตามตำรา ญาณ ไม่ได้เกิดขึ้นจากสัญญา ความจำได้หมายรู้ ญาณ มันเป็นผลมาจากเหตุ คำว่าเหตุ หมายถึงทัสสนะ ถ้ารู้ตามความเห็น ความรู้นั้นไม่ผิด คำว่า ทัสสนะ ก็หมายถึงความเห็น คำว่าความเห็นก็หมายถึงปัญญานั้นเอง เพราะปัญญา เป็นเหตุให้เกิดความเห็น ถ้าเห็นแล้วจึงรู้ ความผิดจะไม่เกิดขึ้น เหมือนเราเห็นช้างก็รู้ว่าช้าง เห็นคนก็รู้ว่าคน เห็นความจริงก็รู้ว่าของจริง จึงเรียกว่า ทัสสน ญาณ คือเห็นก่อนรู้ ญาณ ทัสสนะ คือรู้ก่อนเห็น การปฏิบัติต้องมีความชำนาญทั้งสองอย่าง คือ ชำนาญใน ญาณ ทัสสนะ และชำนาญใน ทัสสนญาณ เพราะสังขธรรมบางอย่าง ต้องรู้ก่อนเห็น สังขธรรมบางอย่าง ต้องเห็นก่อนรู้

ถ้าไม่เข้าใจในอุบายการพิจารณาธรรม ถึงจะพิจารณาธรรมได้ดีถูกต้องก็ตาม ก็จะคิดฟุ้งไปตามชื่อของธรรมเท่านั้น แต่ก็ไม่เกิดความรู้ความเห็น จะให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพานในชาตินี้ไม่ได้ เพราะการคิดพิจารณาในธรรมนั้นเป็นเพียงสัญญา จำเอาจากตำรามาพิจารณาไปตามหลักการเท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นปฏิบัติที่จะรู้จริงเห็นจริงในสังขธรรมได้ ท่านเจ้าคุณองค์นั้นก็ยอมรับว่า ได้คิดพิจารณาธรรมไปตามสัญญา ที่ได้ศึกษาตามตำรามาก็เลยกายเป็นปัญญาในสัญญาไป จึงเป็นความฟุ้งในธรรมไปตามสัญญา ข้าพเจ้านั่งฟังอยู่ที่นั่นจำได้ดี ถ้าท่านมีความสงสัย ข้าพเจ้าก็พร้อมที่จะให้คำปรึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ให้เป็นไปในสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ จากนั้นท่านเจ้าคุณก็ได้ลาหลวงปู่ขาวไป ไม่ได้รู้ข่าวท่านอีกเลยว่าการปฏิบัติธรรมของท่านเป็นไปในรูปแบบใด

การรู้ธรรมมาก ถ้าไม่มีความฉลาดรอบรู้ในทางสติปัญญาที่ดี จึงเป็นของยากที่จะเลือกเฟ้นเอาหมวดธรรมที่จะนำมาปฏิบัติให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวเอง เพื่อให้ใจได้ละถอนกิเลส การปฏิบัติให้เป็นไปในธรรมนั้นไม่มีปัญหาอะไร จะปฏิบัติอย่างไรก็ถูกระรมอยู่แล้ว ข้อสำคัญ หมวดธรรมที่เรานำมาปฏิบัตินั้น ทำให้ใจละถอนปล่อยวาง ลดละกิเลสตัณหาอันยิ่งใหญ่ให้หมดไปจากใจได้หรือไม่ การปฏิบัติธรรมเป็นวิธีแก้ปัญหของใจโดยตรง การจะรู้ปัญหาภายในใจได้ ต้องมีสติปัญญารอบรู้ในส่วนลึกของใจจริงๆ จึงจะแก้ปัญหาดังๆ ให้หมดไปจากใจได้ นี่คืจุดสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติธรรม

การดูพระอริยเจ้าดูได้ยาก

คำว่าพระอริยเจ้า คือผู้ได้บรรลุลุธรรมขั้นใดขั้นหนึ่ง เช่น การบรรลุลุธรรมเป็นพระโสดาบัน บรรลุลุธรรมเป็นพระสกิทาคามี บรรลุลุธรรมเป็นพระอนาคามี บรรลุลุธรรมเป็นพระอรหันต์ การบรรลุลุธรรมเป็นพระอริยเจ้านั้น จะมีเฉพาะผู้ปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ไม่จำกัดในชาติชั้นวรรณะ จะเป็นชาติใดภาษาใด ถ้าปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นสัมมาปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว จะได้บรรลุลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าด้วยกัน การดูพระอริยเจ้าดูได้ยากนั้น มีอุปมาดังนี้

๑. น้ำลึก เกาลึก
๒. น้ำลึก เगतื้น
๓. น้ำตื้น เกาลึก
๔. น้ำตื้น เगतื้น

ทั้ง ๔ ข้อนี้ดูได้ยาก นอกจากจะส่วมเดากันไปเท่านั้น ถ้าใครมีความเคารพต่อครูอาจารย์องค์ไหน ถึงท่านยังเป็นปุถุชน ก็ยังเชื่อว่าท่านเป็นพระอริยเจ้าอรหันต์ไป ถ้าไม่มีความเคารพ ถึงท่านจะเป็นพระอริยเจ้า พระอรหันต์ แล้วก็ยังไม่เชื่ออยู่นั่นเอง

ข้อ ๑. คำว่าน้ำลึก เกาลึกนั้น น้ำลึก หมายความว่า ท่านผู้นั้นได้บรรลุลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าแล้ว เกาลึก หมายความว่า เป็นผู้มึนสยักริยามรรยาท การแสดงออกมา

ทางกายวาจา และความประพฤติตัวในลักษณะอื่นๆ มีความสุขุมลุ่มลึก เป็นนิสัยเดิมของท่านเป็นมาอย่างนั้น ถ้าลักษณะอย่างนี้พอจะเดาถูกอยู่บ้าง

ข้อ ๒. คำว่าน้ำลึก เงามต้น น้ำลึก หมายถึงท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้า พระอรหันต์แล้ว เงามต้น หมายถึง กิริยามรรยาท การแสดงออกมาทาง กาย วาจา และความประพฤติไม่มีความสำรวมเลย อยากทำอะไร อยากพูดอย่างไร หรือ ความประพฤติตัวอย่างไร ก็เป็นไปตามนิสัยเดิม แต่ก็ไม่ผิดในพระธรรมวินัย นั่นเป็นเพียงการแสดงออกโดยกิริยาเท่านั้น ถ้าหากท่านได้ไปพบพระอรหันต์ผู้มีนิสัยอย่างนี้ ท่านก็จะไม่เชื่อว่าท่านได้เป็นพระอรหันต์แต่อย่างใด เพราะนิสัยการแสดงออกมาทางกายวาจา ไม่น่าเคารพเชื่อถือได้เลย

ข้อ ๓. น้ำตื้น เงามลึก น้ำตื้น หมายความว่า ท่านผู้นั้นยังไม่ได้บรรลุธรรมอะไรเลย เงามลึก หมายถึงกิริยามรรยาท การแสดงออกมาทางกายวาจา และความประพฤติอย่างอื่น มีความสำรวมดีมาก นิสัยสุขุมลุ่มลึกลง่าเคารพเลื่อมใส ใครได้พบเห็นแล้วเกิดศรัทธาความเชื่อในตัวท่าน ไม่มีจุดอ่อน ไม่มีจุดบกพร่องให้เห็นเลย ถ้าท่านได้เห็นผู้มีนิสัยอย่างนี้ คิดว่าท่านจะเดาผิดไปว่า เป็นพระอริยเจ้าอรหันต์ทันที เพราะกิริยาเรียบร้อยดีมากทีเดียว

ข้อ ๔. น้ำตื้น เงามตื้น น้ำตื้น หมายถึงใจไม่มีคุณธรรมอะไร เงามตื้น หมายถึง กิริยามรรยาท การแสดงออกมาทางกายวาจา ไม่มีความสำรวมเลย ความประพฤติอย่างอื่นก็ไม่มี ความเรียบร้อยแต่อย่างใด

นิสัยของแต่ละท่าน จะเอามาวัดในภูมิธรรมไม่ได้ เพราะนิสัยเป็นสัญลักษณ์ เฉพาะตัว จะเป็นพระอริยเจ้าอรหันต์ หรือยังเป็นปุถุชน นิสัยนั้นก็เหมือนเดิม ไม่มีการเปลี่ยนไป เพราะพระอริยเจ้าอรหันต์เปลี่ยนนิสัยไม่ได้ การเปลี่ยนนิสัยได้ มีเฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้น ขอให้พวกเราได้เข้าใจตามนี้

ถ้าจะจับคู่ดูว่า เอาพระอริยเจ้าอรหันต์ ผู้เป็น น้ำลึก เกาลึก กับพระผู้เป็น นิสัย น้ำตื้น เกาลึก มาอยู่ร่วมกัน ท่านก็จะไม่รู้เลยว่า องค์กรไหนเป็นพระอริยเจ้า องค์กรไหนเป็นปุถุชน เพราะท่านเหล่านี้มีนิสัยกิริยามรรยาท ความประพฤติมีความ เรียบร้อยเสมอกัน จะไม่รู้เลยว่า องค์กรไหนองค์กรจริงองค์กรปลอม

ถ้าจับคู่ เอาพระอรหันต์ผู้มี น้ำลึกเงาตื้น และพระปุถุชนที่เป็นน้ำตื้นเงาตื้น มาอยู่ร่วมกัน กิริยามรรยาททางกายวาจา และความประพฤติอย่างอื่น ไม่เรียบร้อย เลย ท่านก็จะไม่รู้เลยว่า องค์กรไหนองค์กรจริงองค์กรปลอม เพราะกิริยาทางกายวาจาไม่มีความ สාරวมทั้งคู่

แต่พวกเราขอบคุณผู้มีคุณธรรม ชอบดูแลกิริยาภายนอกแบบผิวเผินมาเป็นตัว ตัดสิน และยังอวดรู้อวดฉลาดไปว่า ตนดูพระอริยเจ้าได้ ที่จริงแล้วจะดูไม่ได้เลย นี้เรียกว่าโง่อวดฉลาด แม้แต่พระอริยเจ้าด้วยกันก็ยังไม่รู้จักกัน ไม่ว่าในครั้งพุทธกาล หรือในยุคปัจจุบัน จะรู้จักกันไม่ได้เลย ท่านจะรู้จักกันได้ก็เพราะได้พูดคุยกันเท่านั้นจึงจะ รู้กันได้ การสนทนาในภูมิธรรมซึ่งกันและกัน ท่านเหล่านั้นก็ต้องมีความสนิทสนมกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จึงจะพูดคุยกันได้ แต่ก็มีพระอรหันต์บางท่านที่มีญาณเป็นพิเศษ ก็สามารถรู้ในคุณธรรมขององค์กรอื่นได้ แต่ก็ยังไม่รู้จักหมดทุกองค์กร จะรู้เฉพาะองค์กรผู้มี นิสัยที่ตรงกัน หรือเคยเกี่ยวข้องกันมาในอดีตชาติเท่านั้น แต่ก็มีน้อยองค์จะรู้ได้ อย่างนี้ เพราะเคยสร้างบารมีร่วมกันมา เคยร่วมสุขร่วมทุกข์กันมาหลายภพหลายชาติ ถ้าเป็นกรณีอย่างนี้ก็พอจะรู้จักกันได้บ้าง ถึงจะรู้จักกันท่านก็ไม่โฆษณา นอกจากจะพูด เป็นนัยๆ ให้ลูกศิษย์ฟังในบางโอกาสเท่านั้น

นิสัยของพระอรหันต์ไม่มีอคติกับใครๆ ไม่กล่าวร้ายกับใครๆ ไม่พูดใส่ร้ายกับ พระองค์อื่นๆ ความเมตตาจะมีเสมอต้นเสมอปลาย ไม่มีโทษไม่มีภัยกับใครๆ เมื่อ พระพุทธศาสนาล่วงเลยมาถึงยุคนี้ ความคิดเห็นของคนก็ย่อมมีความเห็นที่แตกต่าง กันไป ตั้งได้ยินอยู่เสมอว่า ในยุคนี้สมัยนี้ จะไม่มีพระอรหันต์อยู่เลย เข้าใจไปว่า หมด ยุคหมดสมัยของพระอรหันต์ไปแล้ว ส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจกันอย่างนี้ แต่ก็ยังมี

ผู้ที่เชื่ออยู่ว่า ในยุคนี้ยังมีพระอรหันต์อยู่ แต่ก็มีน้อยนิดนับเป็นเปอร์เซ็นต์ไม่ได้เลย ดังมีคำบาลีว่า อสุภฺโล โลกโ อรหฺนฺเตหิ ในตราบไต่ยังมีพระผู้มีความตั้งใจปฏิบัติ ให้เป็นไปในพระธรรมวินัยอยู่ ในตราบนั้น พระอรหันต์ จะไม่หมดไปจากโลกดังนี้ พระอรหันต์ หรือพระอริยเจ้าในชั้นอื่นๆ จะมีน้อยอยู่ก็ตาม ก็ยังนับว่ามีพระอริยเจ้า อยู่นั่นเอง ถ้าหากมีคำถามว่า ใครเป็นพระอรหันต์ ก็บอกแล้วว่า การดูพระอรหันต์ นั้นดูได้ยาก ดังที่ได้เปรียบเทียบให้ฟัง ให้รู้เรื่องน้ำลึกเงาตื้นนั่นเอง

ถ้าหากจะรู้กันจริงๆ ก็คอยดูตอนที่ท่านองค์นั้นได้ถูกไฟเผาไปแล้ว กระดูกของท่านก็จะกลายเป็นพระธาตุ มีการแปรสภาพเป็นเม็ดใสๆ มีขนาดเท่าเมล็ดงา หรือมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง นั่นคือพระอรหันต์โดยแท้ เป็นผู้มีคุณธรรมอัน บริสุทธิ์ อริฐก็มีความบริสุทธิ์ไปด้วย ส่วนภูมิธรรมของพระอนาคามี พระสกิทาคามี พระโสดาบัน อริฐจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงแปรสภาพแต่อย่างใด เพราะพระอริยเจ้า เหล่านี้ ยังมีกิเลสอาสวะแฝงอยู่ภายในใจ แต่ก็มีบางท่านเข้าใจผิดไปว่า พระอริยเจ้านับแต่ภูมิธรรมพระโสดาบันขึ้นไปจนถึงพระอรหันต์ อริฐจะกลายเป็นพระธาตุทั้งหมด การพูดอย่างนี้ เป็นผู้อ่อนในการศึกษา ให้ความสนใจในเรื่องพระธาตุนี้เลย เรื่องอย่างนี้ไม่มีในตำราในสมัยครั้งพุทธกาลแต่อย่างใด ขอให้พวกเราทั้งหลายมีความ เข้าใจตามนี้ก็แล้วกัน

บทส่งท้าย

อัตโนประวัติที่ท่านได้อ่านจบไปแล้วนี้ ในครั้งแรก ข้าพเจ้าไม่คิดอยากจะเขียนประวัติของตัวเองให้ใครๆ ได้รู้ แต่ก็มีลูกศิษย์เป็นจำนวนมากมาขอรับรอง ก็ได้ปฏิเสธไปหลายครั้ง แต่ก็เล่าให้ฟังในบางส่วน หลายคนก็อยากรู้มากกว่านี้ จึงได้ร้องขอให้ข้าพเจ้าเขียนไว้เพื่อให้ลูกหลานในอนาคตรู้บ้าง ทำไมจึงไม่อยากจะเขียนประวัติส่วนตัวก็เพราะรู้ตัวอยู่ว่า ความเป็นมาในชีวิตนี้มีความแตกต่างจากคนอื่นเขา ถึงจะเป็นลูกพ่อแม่เดียวกัน ก็มีนิสัยไม่เหมือนใครๆ ดังที่ท่านได้อ่านมาแล้ว การเขียนประวัติในครั้งแรก ก็เขียนให้คนอ่านบางส่วน ยังไม่สมบูรณ์เท่าไร เล่มนี้จึงได้เขียนเพิ่มเติมจากเล่มเก่า แต่ไม่ได้เขียนประวัติในวัยหนุ่มเอาไว้ ถ้าเขียนไปก็จะมีคนว่าเขียนเข้าข้างตัวเอง จึงได้เขียนในวัยเด็ก และช่วงออกบวชเท่านั้น ก็มีหลายคนพูดว่า ประวัติข้าพเจ้าเองไม่เหมือนใครๆ ดังที่ท่านได้อ่านมาแล้ว ประวัติของข้าพเจ้าเหมือนกับดาบสองคมได้ ขึ้นอยู่กับผู้ตีความหมาย ถ้าผู้ให้ความเคารพในตัวข้าพเจ้าอยู่ ก็คิดว่าเป็นประโยชน์ ถ้าผู้ไม่เคารพในตัวข้าพเจ้า ก็คิดไปในทางที่ไม่ดีได้ ลักษณะอย่างนี้เป็นเรื่องธรรมดา ใครเกิดมาในโลกนี้แล้ว ต้องนิทาน สรรเสริญเป็นคู่กัน แม้พระพุทธเจ้าของพวกเรา ก็ยังมีคนกล่าวร้าย สรรเสริญ เช่นเดียวกัน

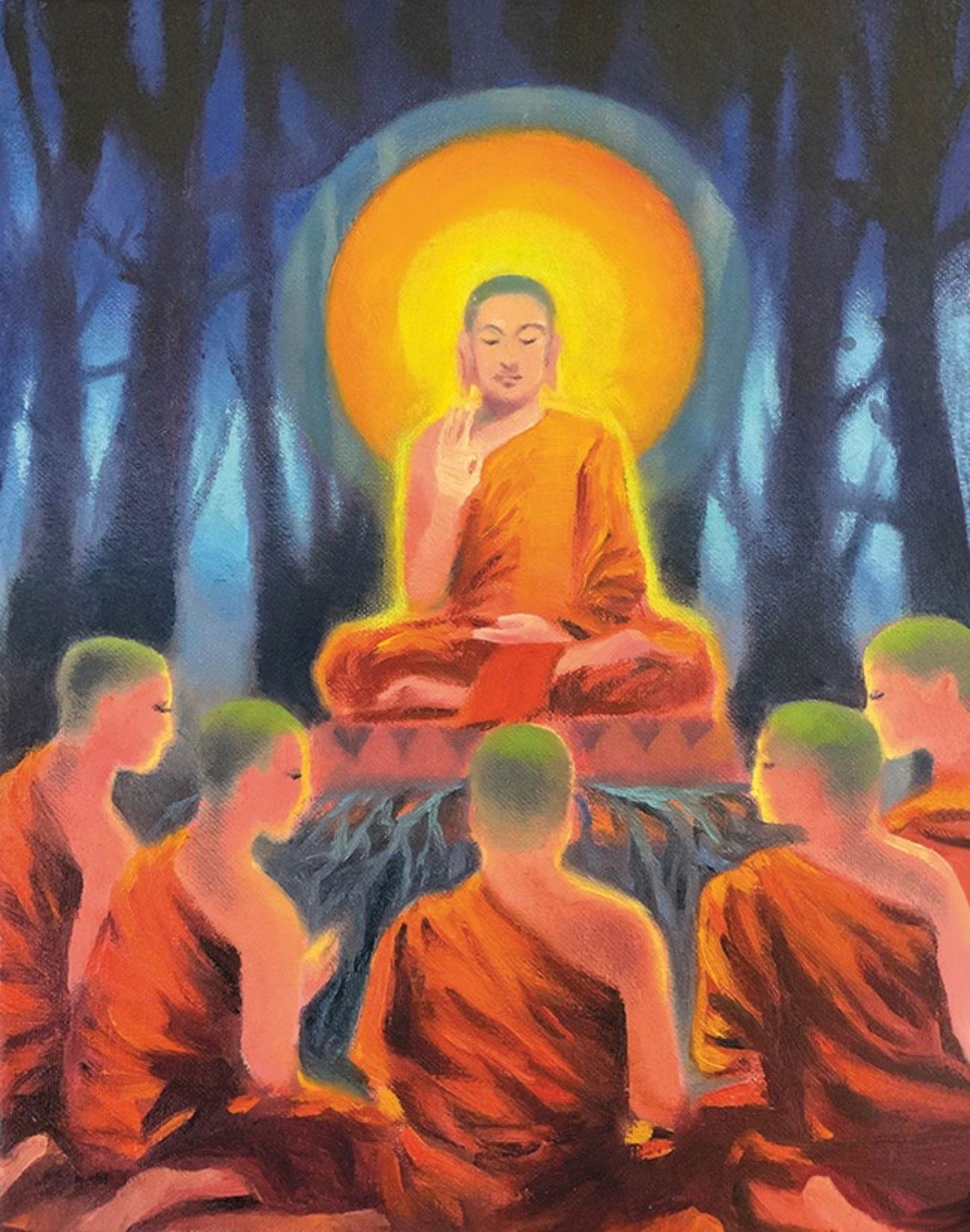
ประวัติของข้าพเจ้าที่ได้ปรับปรุงใหม่นี้ ได้เพิ่มเติมเนื้อหาสาระ ในอุบายวิธีการปฏิบัติให้มากขึ้น เพื่อเป็นข้อคิดแก่ท่านผู้อ่านในอุบายธรรมต่างๆ อุบายธรรมส่วนใหญ่ ข้าพเจ้าได้เน้นหนักในเรื่องสติปัญญาเป็นหลัก เพราะข้าพเจ้าได้อ่านประวัติของพระพุทธเจ้ามา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงพระพุทธองค์ ทรงดับขันธเข้าสู่นิพพาน

และได้อ่านประวัติในช่วงพระพุทธเจ้า ได้ทรงประกาศพระพุทธศาสนา ว่าพระพุทธเจ้า ทรงเริ่มต้น ในการเผยแผ่ธรรมอย่างไร ใช้หมวดธรรมไหนเป็นหลักยืนตัว เริ่มจาก ปัญจวัคคีย์ทั้งห้า พระพุทธเจ้าก็ทรงใช้หลักปัญญา ความเห็นชอบเป็นจุดเริ่มต้น เป็นอุบายวิธีให้คนได้เปลี่ยนนิสัย จากความเห็นผิด กลับมาเป็นความเห็นถูก นี่เป็น จุดเริ่มต้นในการประกาศพระพุทธศาสนา

เดิมคนเราเป็นมิฉนชาติภูมิ ความเห็นผิด จึงได้เกิดตายอยู่ในโลกนี้มายาวนาน พระองค์จึงทรงใช้อุบายวิธีมีเหตุผลเป็นองค์ประกอบ จนฝูงชนทั้งหลายยอมรับความ จริง มีการเปลี่ยนใจเกิดความเห็นจริงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จึงเรียกว่า สัมมาทิฐิ ปัญญาความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรม จนปัญจวัคคีย์ทั้งห้าได้บรรลุธรรม เป็นพระอริยสาวกเป็นกลุ่มแรก นอกนั้นก็เป็นกลุ่มของพระยสะ และพ่อแม่ของ พระยสะ กลุ่มภททวัคคีย์ที่ตามหาหญิง ๓๐ ท่าน และกลุ่ม ชฎิล สามพี่น้องพร้อม ด้วยบริวาร ๑,๐๐๐ ท่าน และกลุ่มอื่นๆอีกมากมาย ทั้งฝ่ายของพระ และฝ่ายของ ฆราวาส มีผู้ได้บรรลุธรรม เป็นพระอริยเจ้าเป็นจำนวนมาก อยากรู้ให้ปฏิบัติในยุคนี สมัยนี้ ได้ศึกษาประวัติ ของผู้ได้บรรลุธรรมในสมัยครั้งพุทธกาลดูบ้าง จะมีความ แตกต่างกับพวกเราเป็นอย่างไร

พระอริยเจ้าเหล่านั้น ในครั้งแรกก็เป็นปุถุชนธรรมดา เมื่อท่านเหล่านั้นได้ ฟังธรรม จากพระพุทธเจ้าแล้ว พวกท่านปฏิบัติอย่างไร เริ่มต้นที่พระพุทธเจ้า สอนธรรม แก่ท่านเหล่านั้นสอนอย่างไร อยากรู้ให้พวกเราทั้งหลาย ได้ไปอ่านประวัติพระอริยเจ้า ฝ่ายฆราวาสด้วยกัน เพื่อจะได้เป็นพยานบุคคลในการตัดสินใจ ในยุคนี้สมัยนี้ ผู้ ปฏิบัติไม่เข้าใจในอุบาย การฝึกปัญญา ข้าพเจ้าให้ข้อสังเกตไว้ว่า ทำไมจึงไม่ยอม จะฝึกปัญญา กัน ให้ข้อสังเกตไว้สองอย่าง

๑. รู้ในตำรามาแล้ว ไม่ไปพิจารณาให้เสียเวลา ก็รู้แล้วนั่นเอง จะเอาความรู้ ในตำรามาเป็นปัญญา จึงไม่ยอมพิจารณาในสัจธรรมอะไร เพราะเข้าใจในธรรม ตามตำรามาแล้ว ที่จริงหาใช่ไม่ ความรู้ก็เป็นเพียงความจำไปตามตำรา เพียงเป็น

หลักการในภาคทฤษฎีเท่านั้น เหมือนไปเรียนรู้ในวิธีประกอบอาหาร ว่าอาหารอย่างนั้นมีเครื่องปรุงอย่างนั้นๆ การรู้เพียงอย่างนี้ จะเข้าใจว่าตัวเราทำอาหารรับประทานเป็นแล้ว หรือรู้วิธีทำอาหารเท่านั้น การรู้เครื่องปรุงอาหารรู้ได้ก็จริง แต่วิธีการปรุงอาหารเราไม่เคยลงมือทำเลย เมื่อลงมือทำจริงๆ รสอาหารจะออกมาในรสอย่างไรไม่รู้ นี่ฉันใด ความรู้ที่ศึกษามา เราไม่เคยนำมาใช้ในทางปัญญาเลย เมื่อนำมาใช้จริงๆ จะเป็นปัญญา หรือเป็นสัญญาความจำ ในตำรามาก็ไม่รู้เช่นกัน ฉะนั้นปัญญามีใช้ความรู้ ความรู้มีใช้ปัญญา ถ้าเอาความรู้มาเป็นปัญญาเมื่อไร ปัญญาตัวจริงจะปิดฉากลงทันที เหลือเพียงความรู้มาอวดกันเท่านั้น จึงให้ข้อสังเกตว่า เอาความรู้มาปิดปัญญาตัวเองโดยไม่รู้ตัว

สังเกตข้อที่ ๒ ผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่า ทำสมาธิให้จิตมีความสงบแล้ว จะมีปัญญาเกิดขึ้น ความเห็นอย่างนี้ จึงเป็นความเห็นที่ขัดแย้งกัน ในครั้งพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติอยู่กับดาบสทั้งสองเป็นอย่างมากทีเดียว ในครั้งนั้น พระพุทธเจ้าของพวกเรา ทำสมาธิ มีจิตสงบอย่างเต็มที่แล้ว ทำไมปัญญาของพระองค์จึงไม่เกิดขึ้นบ้าง สมาธิของพวกเรา เป็นสมาธิประเภทไหน หรือยิ่งไปกว่าสมาธิ ของพระพุทธเจ้าอย่างนั้น หรือ ที่พูดว่าทำสมาธิทำให้จิตมีความสงบ แล้วปัญญาจะเกิดขึ้นนั้น ในสมัยครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงสอนใครที่ไหน ใครเป็นตัวอย่างพอจะนำมาอ้างอิงเป็นพยานบุคคลได้บ้าง สมาธิที่พระพุทธเจ้าทรงสอน พระพุทธเจ้าได้ทรงแยกออกเป็นสองหมวดหมู่

๑. สมาธิความตั้งใจมั่น

๒. สมาธิความสงบ

สมาธิทั้ง ๒ ประเภทนี้ พระพุทธเจ้านำมาสอนแก่บุคคล ๒ จำพวก สมาธิความตั้งใจมั่น พระพุทธเจ้าทรงนำมาสอนแก่ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติ สมาธิความสงบ พระพุทธเจ้าทรงนำมาสอนแก่ผู้มีนิสัย เจโตวิมุตติ นี้พวกเราเป็นนิสัยอะไรกันแน่ ทำไมจึงใช้ในสมาธิความสงบ เพียงอย่างเดียวเหมือนกันทั้งหมด และยังพูดต่อไปว่า

จิตมีความสงบดีแล้วจะเกิดปัญญาขึ้น รู้ใหม่ว่า สมาธิความสงบนั้น เป็นสมาธิที่ปิดปัญหา ในตำราก็ได้อธิบายชัดเจนอยู่แล้วว่า ถ้าจิตต้องการความสงบในสมาธิ ก็ปล่อยให้จิต มีความสงบในสมาธินั้นต่อไปให้เต็มที่ จนกว่าจิตจะมีความอึดตัวในความสงบอย่างเต็มที่ เมื่อจิตมีความอึดตัวในความสงบแล้ว จิตก็จะถอนออกจากความสงบนั้น ให้มีสติกำหนดเอาไว้ไม่ให้ถอนออกหมด ให้อยู่ในขั้น อุปจารสมาธิ ที่เรียกว่า สมาธิความตั้งใจมั่น แล้วจึงน้อมไปในทางปัญญา นี่คือหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนเอาไว้

ขณะนี้ พวกเราไม่เข้าใจตามวิธีเดิม ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้เลย จึงกลายเป็นมิจฉาสมาธิ ความเห็นผิดในความสงบโดยไม่รู้ตัว สมาธิอะไรก็ไม่รู้ นำมาพูดอ้างอิงว่า เป็นสมาธิของพระพุทธเจ้าทั้งหมด ทำให้ผู้อ่อนการศึกษา มีความเข้าใจผิดเกิดความเห็นผิดไปตามๆกัน แม้แต่ธรรมะที่นำมาสอนกันในยุคนี้ก็เช่นกัน จะอ้างอิงว่าเป็นธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปเสียทั้งหมดเช่นกัน พระพุทธเจ้าทรงมีพระญาณที่เรียกว่า อนาคตังสญาณ พระองค์มีพระญาณหยั่งรู้แล้วว่า ผู้จะทำลายพระธรรมคำสอนของพระองค์ ให้เกิดความวิบัติไป ไม่ใช่ใครอื่น นั่นคือพุทธบริษัทนั่นเอง พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสเป็นพุทธพจน์เอาไว้ ที่เรียกว่า กาลามสูตร มี ๑๐ ข้อ ดังนี้

เรื่องกาลามสูตรนี้ พระพุทธเจ้าทรงเตือนสติแก่ชาวพุทธทั้งหลายว่า อย่าเชื่อในสิ่งใดที่ขาดจากเหตุผล และเหตุผลนั้นต้องเป็นธรรมาธิปไตย เอาความจริงในสังขธรรมมาเป็นหลัก มิใช่ว่าใครพูดอะไรมา ก็จะเชื่อไปตามทั้งหมด โบราณพากันเชื่อถือกันมาอย่างไร ก็เชื่อถือกันมาอย่างนั้น ไม่ยอมแก้ไขปรับปรุงด้วยเหตุผลแต่อย่างใด พระพุทธองค์ทรงให้สติ แก่ชาวพุทธทั้งหลายเอาไว้ว่า อย่าฝึกตัวเป็นผู้เชื่อในสิ่งใดที่ขาดจากเหตุและผล อย่าฝึกตัวเป็นคนหูเบาใจเบา เราเป็นผู้ปฏิบัติ ต้องฝึกตัวให้เป็นผู้หนักแน่น ที่เรียกว่าฐาน หมายถึงความมั่นคงหนักแน่น อย่าเชื่อในสิ่งที่มหายไธสสาระข่าวลือ

กาลามสูตร ๑๐ ข้อดังนี้

๑. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า ได้ฟังตามๆ กันมา หมายความว่า อย่าฝึกตัวเป็นผู้หูเบาใจเบา ไม่เอาเรื่องที่ได้ฟังมาว่าเป็นเรื่องจริงไปเสียทั้งหมด เช่น ได้ฟังต่อๆ กันมาว่า ทำสมาธิไปเถอะ เมื่อจิตมีความสงบแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้น ผู้ไม่มีสติปัญญาที่ดี ไม่มีเหตุผลเป็นของตัวเอง จะเกิดความเชื่อว่า ปัญญาจะเกิดจากจิตมีความสงบจริง ก็ตัดสินใจเชื่อตาม โดยตัวเองไม่ได้ศึกษาหาข้อมูลจากคำสอนของพระพุทธเจ้าเลย พระพุทธเจ้าสอนอย่างไรก็ไม่รู้ ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งเกิดความเห็นผิด ตีความหมายในคำสอน ของพระพุทธเจ้าผิดเพี้ยนมา เราก็จะเกิดความเห็นผิดเพี้ยนต่อกันไป และเราก็จะได้พูดต่อกันไปอีก คนอื่นที่ไม่มีสติปัญญา ไม่มีเหตุผลเหมือนกับเรา เขาก็จะเชื่อตามเรา เหมือนกับเรา ได้เชื่อจากผู้อื่นมาแล้วนั่นเอง เป็นคำพูดปากต่อปากต่อกันไป ผู้ที่ไร้การศึกษาไม่คิดหาเหตุผล ไม่ได้อ่านในตำรา ในสมัยครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงสอนอย่างนี้หรือไม่ ถ้าพระพุทธเจ้าทรงสอนอย่างนี้จริง พระพุทธเจ้าทรงสอนใคร และทรงสอนอยู่ที่ไหน พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในตำราเล่มไหน ให้ชื่อว่าสูตรอะไร เมื่อได้ถูกถามอย่างนี้ ก็จะตอบไม่ได้เลยว่า หลักฐานเดิมเป็นมาอย่างไร ก็จะมีคำตอบตามภาษาคนโง่ๆ ก็ได้ฟังตามครูอาจารย์สอนมาอย่างนี้ ก็ต้องเชื่ออย่างนี้ นี้เรียกว่าคนหูเบาใจเบา

เอาการได้ยินได้ฟังจากคนอื่นมาเป็นตัวตัดสิน ถ้าผู้อื่นผิดเราก็ตีผิดไปด้วย จึงเรียกว่า สัทธาญาณวิปยุต เป็นศรัทธาความเชื่อที่มงาย เป็นความเชื่อที่ไม่มีสติปัญญา เป็นองค์ประกอบ เรียกว่าเชื่อแบบลมๆแล้งๆ เหมือนเอากิ่งไม้ปักขี้เลน

ลมพัดไปทางไหนก็เอนเอียงไปตามลม นี่ฉันใด ใจไม่มีสติปัญญาและเหตุผลเป็นรากฐาน จึงได้เกิดความเชื่อตามคนอื่นพูดให้ฟัง ถ้าผู้มีความเข้าใจผิดเห็นผิดเพียงคนเดียวพล่อยข่าว คนอื่นก็จะเล่าต่อกันไป และขยายวงกว้างออก จึงกลายเป็นกระแสจะแก้ไม่ได้เลย เช่นว่า ทำสมาธิไปเถอะ จิตสงบดีแล้วปัญญาจึงจะเกิดขึ้น เป็นต้น และเรื่องอื่นๆอีกมากมาย จะเรียกได้ว่า ถึงยุคพวกกาลามชนได้มาเกิดร่วมกันเป็นจำนวนมาก จึงยากที่จะแก้ไขได้ และทำให้พุทธวจนะ คำสอนของพระพุทธเจ้าเกิดความวิบัติไป นิสสัยของผู้พอที่จะได้บรรลุธรรมได้ในชาตินี้ก็ถูกปกปิดไป ใจไม่มีความหนักแน่นในทางสติปัญญาพอ ก็หลงไปตามกัน ที่เรียกว่ากระต่ายตื่นตูม^{๓๔} กระต่ายตัวเดียวเป็นเหตุ จึงทำให้สัตว์ตัวอื่นๆ เชื่อฟังกระต่ายตัวเดียว นี่ก็ฉันใด คนใจเบา หูเบา ไม่มีเหตุผล ไม่มีสติปัญญา จึงเชื่อฟังตามข่าวลืออยู่เสมอฉันนั้น

๒. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า ของเก่าที่ทำตามๆสืบต่อกันมา นี้ก็เช่นกัน ประเพณีนิยมที่พวกเราทั้งหลายได้ทำกันอยู่ในปัจจุบัน ก็พากันถือว่าเป็นเรื่องที่เก่าแก่พากันทำตามแต่ในครั้งโบราณกาล ถึงปู่ย่าตายายพ่อแม่ของพวกเรา ก็พากันสืบทอดต่อกันมา จนถึงพวกเราทั้งหลายได้กระทำอยู่ในยุคปัจจุบัน และจะทำต่อกันไปในอนาคตอีกยาวนาน ทำกันมาอย่างไร พวกเราก็จะได้ทำต่อไปอย่างนั้น เพราะถือว่าเป็นประเพณี ที่เก่าแก่ไม่กล้าที่จะแก้ไข

ถ้าท่านผู้ใดได้อ่านประวัติของพระพุทธเจ้า ที่พระพุทธองค์ทรงอบรมสั่งสอนในหมู่พุทธบริษัทในสมัยครั้งพุทธกาล ได้มีผู้ปฏิบัติตาม พากันได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ผ่านไปแล้วเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังมีวิธีปฏิบัติแบบเก่าๆ ที่มีก่อนพระพุทธศาสนา ยังมีอยู่อีก นั่นคือปฏิบัติในหมู่พวกดาบสฤๅษี วิธีนี้มีคนทำกันมาก่อนพระพุทธศาสนา แม้พระพุทธเจ้าของพวกเรา ในสมัยครั้งนั้น พระองค์ยังได้เสด็จไปปฏิบัติกับพวกดาบสฤๅษีเช่นกัน นั่นคือวิธีการทำสมาธิ ทำให้จิตมีความสงบเป็นฌาน ตาม

^{๓๔} ในที่ทรภายขาด ว่าด้วยพวกกระต่ายตื่นตูม พอมีผลไม่หล่นลงมาข้างๆที่กระต่ายนอนอยู่ กระต่ายก็ตกใจคิดว่าแผ่นดินถล่ม จึงกระโดดวิ่งหนี พอสัตว์อื่นๆเห็นและถามเข้า ก็พากันวิ่งตามกระต่ายไปตามๆกัน โดยไม่หยุดคิดถึงเหตุและผล

ตำราได้กล่าวเอาไว้ พระองค์ทรงพิจารณาแล้วว่า วิธีทำสมาธิทำให้จิตมีความสงบ
อย่างนี้ จะไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด พระองค์ก็จึงได้ลาดาบทั้งสอง
นั้นหนีไป เพื่อทรงหาวิธีปฏิบัติแบบใหม่ด้วยพระองค์เอง โดยไม่มีใครเป็นครูอาจารย์
ในที่สุดพระองค์ได้ค้นพบสัจธรรมด้วยพระองค์เอง ที่เรียกว่าการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า
นั่นเอง

ถ้าพระองค์ทรงปฏิบัติตามแบบเก่าๆ ไปตามพวกดาบสฤๅษีเหล่านั้น พระพุทธ
ศาสนาก็จะไม่ได้เกิดขึ้นในโลกแต่อย่างใด พวกเราก็จะพากันมีดับอด ต่อไปเป็นเวลา
นานทีเดียว นี่ถือว่าพวกเรามีความโชคดี ที่ได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา คำสอนที่
พระพุทธเจ้านำมาสอนแก่พุทธบริษัททั้งสี่มีอยู่ ๒ หลักใหญ่ๆด้วยกัน นั่นคือ
สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน แนวทางการปฏิบัติมีมรรค ๘ เป็นวิธีการ
ปฏิบัติที่สำคัญ ในครั้งพุทธกาล ผู้ที่ได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ท่านเหล่านั้นใช้แนวทาง
ปฏิบัติให้เป็นไปใน สัมมาทิฎฐิ ปัญญาความเห็นชอบ เป็นหลักสำคัญ ส่วนวิธีการ
ทำสมาธิ ก็เป็นวิธีปฏิบัติเพียงเป็นอุบายเสริม ให้แก่ปัญญาเท่านั้น

ในยุคนี้สมัยนี้ ผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่พากันหลงประเด็น หรืออาจตีความหมายใน
คำสอนของพระพุทธเจ้าไม่เข้าใจก็อาจเป็นได้ พากันไปนิยมภavanaแบบเก่าๆ
ตามพวกดาบสฤๅษีเหล่านั้น คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นของใหม่ และทันสมัยอยู่
ตลอดเวลา พากันให้ความสนใจมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ จะพากันให้ความสนใจ
ภavanaแบบเก่าๆ ไปตามพวกดาบสฤๅษีเหล่านั้น

๓. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า กิตติศัพท์อันเป็นข่าวเล่าลือ นี่ก็เป็นอีกข้อหนึ่ง
ที่เราทั้งหลายควรนำมาพิจารณา คำว่าข่าวลือ เป็นได้ทั้งจริงและไม่จริง พอเชื่อได้
และเชื่อไม่ได้ จะเป็นข่าวจริงและไม่จริงอย่างไร ก็ให้ใช้ปัญญาพิจารณาดูก่อนว่า
ข่าวอย่างนี้มีเหตุผลพอเชื่อถือได้ หรือเชื่อถือไม่ได้ มิใช่ว่าได้ยินมาอย่างไรก็ตัดสินใจ
เชื่อไปเสียทั้งหมด ต้องฝึกนิสัยตัวเองให้เป็นผู้หนักแน่น พิจารณาด้วยปัญญาให้
เข้าใจก่อนจึงตัดสินใจเชื่อในภายหลัง เช่นได้ทราบข่าวว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์เกิดขึ้นที่ไหน

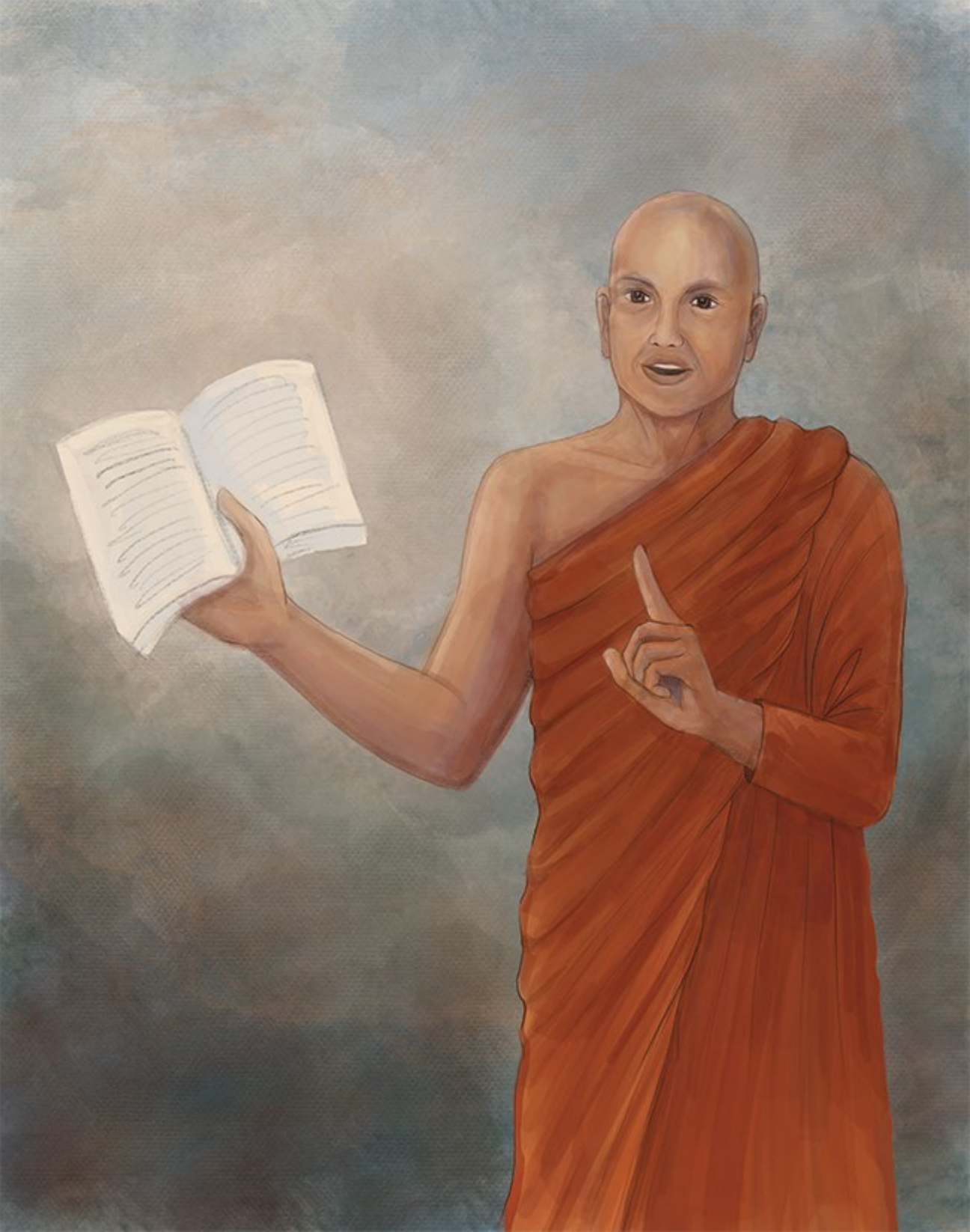
ก็จะเชื่อไปเสียว่าต้องเป็นจริงอย่างนั้น อย่าฝึกตัวเองให้เป็นผู้หูเบาใจเบา เชื่ออะไรแบบงมงายที่ขาดจากเหตุผล และจะมีข่าวลืออื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นในโลกนี้ อีกต่อไป ในสภาพภavnานี้ก็อีกมาก มีทั้งข่าวดีและข่าวไม่ดี จะมีข่าวลืออะไรก็ตามที ต้องมีการพิสูจน์ให้รู้จริงเห็นจริงก่อนจึงเชื่อในภายหลัง ต้องฝึกสติปัญญาพิจารณาในความเชื่อของตัวเอง มิใช่ว่าจะเอาคนอื่นมาเป็นผู้ชี้แนะบอกกล่าวแล้วเชื่อตามเขาไป ความเชื่อหรือไม่เชื่อต้องมีเหตุผลเฉพาะตัว จึงเรียกว่า ตนแลเป็นที่พึ่งของตน ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งคือเรื่องบุญกุศล เช่นได้เห็นการปฏิบัติว่าวิธีนี้เป็นทางลัดทางตรง สามารถจะทำให้หลุดพ้นไปได้ง่าย ก็เชื่อตามข่าวลือกันไป โดยไม่ได้ไตร่ตรองพิจารณาในเหตุผลแต่อย่างใด

ข่าวลืออีกอย่างหนึ่ง เมื่อทราบข่าวว่า มีพระที่มีคุณธรรมสูงที่ไหน ก็พากันหลงไหล พากันไปกราบไหว้บูชา เพื่อให้เกิดเป็นบุญกุศลให้แก่ตัวเอง จะเป็นอรหันต์ พระบ้าง อรหันต์เณรบ้าง ทุกคนต้องการบุญกุศล เชื่อกันว่าเมื่อได้กราบพระอรหันต์ครั้งหนึ่ง จะเกิดบุญกุศลมากมายมหาศาล เครื่องไทยทานต่างๆ ก็นำไปถวายบูชามากมาย ข่าวลืออย่างนี้ ยังไม่ทำให้เกิดความเสียหายอะไร ถ้าเรามีความเคารพในครูอาจารย์องค์ใด จะได้เป็นบุญกุศลของตัวเอง ส่วนมากจะเป็นพระอรหันต์ ที่ลูกศิษย์ได้ยกยอปับขึ้นเอง แล้วนำมาประกาศโฆษณาเพื่อหวังผลประโยชน์ ให้แก่อาจารย์ตัวเอง และกลุ่มของลูกศิษย์เอง ครูอาจารย์องค์ไหนที่มีศิษย์ให้ความเคารพศรัทธา จะได้เป็นพระอรหันต์ได้ง่ายในยุคนี้ เรียกว่า พระอรหันต์เกิดจากลูกศิษย์ ในลักษณะอย่างนี้ก็เป็นองค์จริงบ้าง องค์ปลอมบ้าง ครูอาจารย์องค์ไหน ที่เราไม่ให้ความเคารพเชื่อถือ ไม่มีความเลื่อมใสศรัทธา ถึงครูอาจารย์องค์นั้น จะเป็นพระอรหันต์องค์จริง แต่ก็ยังไม่เชื่ออยู่นั่นเอง มีหน้าซำ ยังแสดงความประมาทก้าวร้าว นินทาว่าร้ายท่านไปด้วย ฉะนั้น พวกเราได้รับข่าวลือมาอย่างไร อย่าเพิ่งตัดสินใจ เชื่อว่าต้องเป็นจริงอย่างนั้น ถ้าผิดหวังเมื่อไรจะเกิดความเสียใจในภายหลัง พากันตั้งสติให้ดี ให้มีเหตุผลเป็นของตัวเอง

๔. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า อ้างมาจากตำราหรือคัมภีร์ นี้ก็เช่นกัน จะมีความมั่นใจว่า ตำราหรือคัมภีร์ว่าอย่างไร ก็มีความมั่นใจว่า เป็นของจริงไปเสียทั้งหมด ตำราคัมภีร์ว่าอย่างไรก็พากันเชื่อกันไปอย่างนั้น เพราะตำราในยุคนี้สมัยนี้ ส่วนใหญ่จะเขียนออกมาตามความเห็นของผู้เขียนเอง เมื่อเราได้อ่านแล้ว ก็ต้องนำมาพิจารณาในเหตุผลอีกครั้งหนึ่ง ว่าตำราและคัมภีร์นั้น เป็นไปในคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ ถ้านำมาปฏิบัติแล้วจะให้ผลเป็นอย่างไร ต้องใช้วิจารณ์ญาณกลั่นกรองด้วยเหตุผล ให้ดี ว่ามีตำราหมวดไหนบ้างพอเชื่อได้และเชื่อถือไม่ได้ ต้องวิจัยวิเคราะห์ใคร่ครวญ ตรึกตรองให้รู้เห็นในเหตุและผล เพราะในยุคนี้ มีผู้เขียนตำราหรือคัมภีร์ออกมามากมาย มีทั้งหนังสือเก่าและหนังสือใหม่ มีทั้งพระเขียนและทั้งฆราวาสเขียนเต็มไปหมด หนังสือแต่ละเล่มจะอ้างอิงไปว่า เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งนั้น เป็นหนังสือจากพระอริยเจ้าเขียน และหนังสือปุถุชนเขียน หลายประโยค หลายความหมาย เหมือนกันบ้าง และไม่เหมือนกันบ้าง ที่จริงพวกเรา ควรได้ศึกษาพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจ ตรงไหนที่พระพุทธเจ้าของพวกเราเคยทรงปฏิบัติมาแล้ว และพระองค์ทรงประกาศว่า วิธีการปฏิบัติอย่างนี้ มีใช่แนวทางเพื่อจะทำให้ใจมีความบริสุทธิ์ เกิดวิมุตตินิพพานได้ วิธีปฏิบัติอย่างไร เพื่อเป็นไปในมรรคผลนิพพาน เราก็จะได้อ่าน

พระพุทธเจ้ามีพระญาณหยั่งรู้ว่า ผู้จะทำให้พระพุทธวจนะ ของพระพุทธเจ้าได้เกิดความวิบัติไป ไม่มีใครมาจากไหน จะเป็นพุทธบริษัทของพระพุทธเจ้าเอง ในยุคต่อไปในภายภาคหน้าโน้น จะมีผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลง ในคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมาก จึงยากในหมู่กุลบุตรลูกหลาน ที่เกิดมาสุดท้ายภายหลังจะเข้าใจ จะทำให้ผู้จะได้บรรลุมรรคผลนิพพานเป็นไปได้ยาก เพราะแนวทางปฏิบัตินั้นไม่เป็นไปตามแนวทางเดิม ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ จะมีการแก้ไขในคำสอน ของพระพุทธเจ้าให้เป็นไป ตามความคิดเห็นของตัวเอง

ในยุคต่อไป ใครเขียนตำราขึ้นมา ก็จะอ้างอิงไปว่าเป็นคำสอน ของพระพุทธเจ้าไปเสียทั้งหมด จะทำให้กุลบุตรลูกหลาน ที่เกิดมาสุดท้ายภายหลัง ได้เกิดความสับสน

คนจะตีความหมายในพระธรรมมีความคลาดเคลื่อนไป ไม่ตรงกับคำสอนเดิม ที่พระพุทเจ้าได้ตรัสเอาไว้ คนจะไม่เข้าใจในอุบายการปฏิบัติที่ถูกต้อง ใครตีความหมายในธรรมมีความเห็นเป็นอย่างไร ก็ได้เขียนเป็นตำราคัมภีร์ออกมาอย่างนั้น นี่เองพระพุทเจ้าทรงมีพระญาณหยั่งรู้ในการณ์ไกล จึงได้ให้สติแก่กุลบุตรลูกหลานว่า อย่าได้เชื่อเพียงสักว่าได้อ้างมาจากตำราหรือคัมภีร์ ให้มีสติปัญญาพิจารณาให้เข้าใจ ในเหตุผลที่ถูกต้องเอาไว้

ข้าพเจ้าขอให้ข้อสังเกตว่า ตำราที่นักปราชญ์ยุคใหม่ เขียนขึ้นมามากมาย มีหลายเรื่องที่ขัดกันกับคำสอนเดิม ของพระพุทเจ้าเป็นอย่างมาก เช่นมีครูอาจารย์สอน และเขียนตำราคัมภีร์ออกมาเป็นจำนวนมาก เป็นตำราในวิธีทำสมาธิ เป็นส่วนมาก ที่เขียนในตำราไว้ว่า ทำสมาธิไปเถอะ จิตมีความสงบแล้วปัญญาจะเกิดขึ้น การพูดมาอย่างนี้ พระพุทเจ้าทรงสอนใครที่ไหน ในครั้งพุททกาลเป็นใคร ที่ทำสมาธิ มีจิตสงบได้แล้วมีปัญญาเกิดขึ้น จำนวนพระอรียเจ้าในสมัยครั้งพุททกาล มีพระอรียเจ้า ทั้งพระเณร ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา มีจำนวนหลายหมื่นท่าน ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรียเจ้าไปแล้ว มีใครบ้างปัญญาเกิดจากความสงบของสมาธินี้ ต้องหาพยานบุคคลมาพูดกัน เพียงเอาพยานเอกสาร มาพูดกันเพียงลอยๆ นี้ไม่ได้ มันจะเข้าข่ายเชื่อไปตามตำราหรือคัมภีร์ ที่นักปราชญ์ยุคใหม่เขียนขึ้นมาก็ได้ จึงไม่มีเหตุผลที่สมบูรณ์พอ

ฉะนั้น ต้องอ้างอิงถึงพยานบุคคล ในสมัยครั้งพุททกาลมาเป็นองค์ประกอบ ในการตัดสิน ข้าพเจ้าเองเคยได้ศึกษาเรื่องพระอรียเจ้าในพระสูตร ทั้งพระและฆราวาสเกือบทั้งหมด เพื่อค้นหาดูให้รู้ว่า มีพระอรียเจ้าองค์ใดบ้างที่ทำสมาธิ จิตมีความสงบแล้ว ปัญญาเกิดขึ้น เมื่อดูในตำราทั้งหมดแล้ว ไม่มีใครทำสมาธิจิตสงบแล้ว มีปัญญาเกิดขึ้นแต่อย่างใด แต่ทำไมตำราในยุคนี้จึงเขียนออกมาอย่างนี้

ใครจะเอาตำราอะไรมาพูดกับข้าพเจ้า ให้เอาตำรานั้นมาพูดกันต่อหน้า อย่าไปพูดลับหลัง ตำราที่วุ่นนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร ใครเป็นผู้เรียบเรียง ผู้เรียบเรียงนั้นเป็น

พระอริยเจ้าหรือไม่ หาพยานบุคคลมาพูดกัน ในครั้งหนึ่งที่ผ่านมา มีพระเถระองค์หนึ่งเคยถามข้าพเจ้าว่า ท่านทูล ทำไมไปเทศน์สอนฆราวาสเรื่องปัญญา เพราะชั้นปัญญาเป็นธรรมะระดับสูง เป็นธรรมะชั้นละเอียด ฆราวาสเขาจะรู้ได้อย่างไร มันต้องสอนเขาในหมวดศีลห้าศีลแปด และสอนให้เขาทำสมาธิเท่านั้นก็พอ เมื่อเขาทำสมาธิมีจิตสงบดีแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้นเอง ไม่ต้องไปสอนเขาในเรื่องปัญญาหรือ การสอนอย่างนี้ท่านสอนคนผิด ส่วนใหญ่เขาสอนศีล สมาธิกัน เพราะศีลเป็นขั้นเริ่มต้น สมาธิเป็นอันดับสอง ปัญญาเป็นอันดับสาม ชั้นปัญญานี้ชาวบ้านไม่เข้าใจ เพราะเป็นธรรมสูงเกินไป หรือท่านจะว่าอย่างไรในเรื่องนี้

เมื่อได้โอกาส ข้าพเจ้าก็ได้กราบเรียนท่านไปว่า ขอโอกาสหลวงปู่ กระผมสอนฆราวาส กระผมไม่ได้สอนปัญญาในระดับสูง หลวงปู่พูดสวนขึ้นทันทีว่า ปัญญาไม่สูงได้อย่างไร ท่านเคยอ่านไหมในไตรสิกขา ปัญญาต้องอยู่ในอันดับสุดท้าย

ข้าพเจ้าพูดว่า ขอโอกาสหลวงปู่ ให้กระผมได้อธิบายให้สุดเรื่องก่อน คำว่าปัญญาในขั้นต้นนั้นเป็นอย่างไร ถ้ากระผมได้พูดแล้วหลวงปู่จึงจะเข้าใจ ท่านพูดว่าพูดไปซี ปัญญาขั้นต้นของท่านมันเป็นอย่างไร จากนั้น ข้าพเจ้าก็ได้ยกเอาหมวดปัญญา ๓ ขึ้นมาพูด

๑ สุตมยปัญญา

๒ จินตามยปัญญา

๓ ภาวนามยปัญญา มาเป็นหลัก

ขอโอกาสหลวงปู่ ที่ผมสอนฆราวาสเรื่องปัญญานั้น กระผมใช้ปัญญาขั้นพื้นฐานมาสอนเขา ให้เขาได้ใช้ความคิดของตัวเองให้เป็นประโยชน์ ให้เขามีความเข้าใจในเหตุและผล เพราะสุตมยปัญญา เป็นปัญญาในภาคการศึกษา ในหมวดปริยัติทั้งหลาย คำว่าปริยัติ เป็นคำรวมในคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมด จะเป็นหมวดศีล หมวดสมาธิ หรือหมวดธรรมอื่นๆ รวมแล้วเรียกว่าปริยัติ ฉะนั้นกระผมสอนเขาให้

มีความเข้าใจในวิธีการรักษา ศิล เช่น รักษาซิลห่า มีขั้นตอนในการรักษาอย่างไร ศิลจึงมีความบริสุทธิ์ได้ ฝึกให้เขาได้เข้าใจในศิลแต่ละข้อๆ ว่าศิลแต่ละข้อมีอุปายวิธีการรักษาต่างกัน

ฉะนั้น กระทบสอนให้เขาใช้ สุตมยปัญญา มาศึกษาวิธีการรักษาศิลก่อน เมื่อเขาได้เข้าใจในศิล และวิธีการรักษาศิลแล้ว การรักษาศิลมันก็ง่ายขึ้น ศิลก็就不用ขาด ไม่เศร้าหมอง เพราะเขามีปัญญารักษาศิลเขาอยู่แล้ว จึงเรียกว่า ปัญญาครอบรู้ในหมวดศิล จะเป็นศิลแปด ก็เป็นในลักษณะเดียวกัน เพราะศิลแปดก็เป็นปริยัติ ก็ต้องใช้ปัญญาในขั้นต่ำนี้ มาศึกษาให้รู้วิธีการรักษาศิลแปดเช่นกัน จะทำสมาธิ ก็ต้องใช้ปัญญาในระดับนี้ มาศึกษาในวิธีทำสมาธิ ว่ามีขั้นตอนในการทำอะไร จึงจะเป็นสัมมาสมาธิได้ เพราะสมาธิมีหลายรูปแบบ เช่น ขณิกสมาธิ อุปะการสมาธิ อัปปนาสมาธิ สัมมาสมาธิ มิจฉาสมาธิ สมาธิความตั้งใจมั่น สมาธิความสงบ แต่ละสมาธิ มีความแตกต่างกันอย่างไร ถ้าเป็นมิจฉาสมาธิ เกิดขึ้นจะแก้ไขอย่างไร ต้องศึกษาให้เข้าใจ ในหมวดของสมาธินั้นๆ จึงเป็นปัญญาครอบรู้ในสมาธิ นี้ก็หมายถึงสุตมยปัญญา เป็นปัญญาภาคการศึกษาในหมวดศิล ปัญญาภาคการศึกษาในหมวดสมาธิ ปัญญาในภาคการศึกษาในหมวดธรรมต่างๆในตำรา กระทบไม่ได้เอาปัญญาในระดับสูงชั้นละเอียด มาอบรมสั่งสอนในหมู่ฆราวาสแต่อย่างใด ในหมวด ปัญญา ๓ ก็มีอยู่หลงปู่ ก็พอจะเข้าใจ

เมื่อข้าพเจ้าได้อธิบายในเรื่องปัญญามี ๓ ระดับให้ฟัง หลวงปู่ก็เข้าใจดี แต่ไม่ยอมแพ้ ไม่ยอมเสียเปรียบ ท่านก็พูดออกมาว่า ที่ท่านพูดออกมาทั้งหมดนั้นมันก็ถูก แต่มันไม่เหมือนกับพระส่วนใหญ่เขาสอนกัน ท่านต้องสอนให้เหมือนกันกับพระส่วนใหญ่เขาบ้างซิ เพื่อให้เป็นไปในทางเดียวกัน นี่คือพระกาลามสูตรผู้เชื่อในตำราหรือ คัมภีร์

๕. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า ตรรก (คิดคำนวณด้วยการสุม่เดา ใช้เหตุผลเข้าข้างตนเอง) ในวิธีการสุม่เดานี้ จะมีการเสี่ยงในความผิดพลาดได้ง่าย เหมือนการเดินทาง

ถ้าไปด้วยการสุมเตา โอกาสการเดินทางผิดมีสูง หรืองานทางโลก จะเป็นงานในทางบริหารบ้านเมือง ถ้าบริหารการวางแผนผิด บ้านเมืองก็เกิดความเสียหายได้ หรือธุรกิจในการค้าต่างๆ ถ้าคำนวณต้นทุนและกำไรผิด การค้าก็มีการขาดทุนได้ ถ้าสุมเตาถูกก็พอมีกำไรอยู่บ้าง นี่ฉันใด การปฏิบัติธรรมแบบสุมเตาก็จะเกิดมีปัญหาได้ฉันนั้น เพราะการปฏิบัติธรรม เป็นเรื่องของใจโดยตรง การปฏิบัติทางกาย การปฏิบัติในทางวาจา ก็เป็นอุบายเพื่อนำมารวมอยู่ที่ใจทั้งหมด ฉะนั้น ใจจึงเป็นศูนย์รวมให้แก่หมวดธรรมทั้งหลาย จึงเรียกว่า ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ให้แก่หมวดธรรมทั้งปวง การปฏิบัติธรรม ต้องศึกษาในหมวดธรรมนั้นให้เข้าใจ ธรรมหมวดใดควรละ ธรรมหมวดใดควรเจริญให้มาก ก็ต้องพิจารณาด้วยเหตุและผล มิใช่ว่าจะภาวนาปฏิบัติกันไปแบบสุมเตา ถ้าหากสุมเตาในการปฏิบัติผิด ก็จะเกิดเป็นมิจฉาปฏิบัติขึ้นมาทันที เช่นธรรมที่ควรละ แต่ไปปฏิบัติให้มาก หมวดธรรมที่ควรปฏิบัติให้มาก ก็ละในธรรมหมวดนั้นเสีย ฉะนั้นการปฏิบัติแบบสุมเตา โอกาสปฏิบัติผิดจึงมีสูงมาก

เพราะเส้นทางที่จะตรงต่อมรรคผลนิพพานเลยนั้น ทุกคนไม่เคยได้สัมผัสในมรรคผลนิพพานมาก่อน ถึงพระพุทธเจ้าได้วางเส้นทางไว้ ตรงต่อมรรคผลนิพพานแล้ว พวกเราที่กำลังเดินตามเส้นทางนี้ ถ้าตีความหมายในเส้นทางไม่ถูก เช่น ปฏิบัติอย่างไรเป็นสัมมาทิฐิ ที่ถูกต้องชอบธรรม ปฏิบัติอย่างไรเป็นมิจฉาทิฐิ ปฏิบัติผิดไปในทางมรรคผลนิพพาน เมื่อสุมเตาไปถูกในทาง มิจฉาปฏิบัติ โอกาสที่จะได้สัมผัสในมรรคผลนิพพาน ในชาตินี้ก็ต้องหมดไป เหมือนกับการรับเหมาสร้างอาคารต่างๆ ถ้าคำนวณในวัสดุผิด คำนวณในฐานรากที่รับน้ำหนักผิด หรือคำนวณราคาผิด อาคารหลังนั้นก็จะมีปัญหา และผู้รับเหมาก็มีแต่การขาดทุน นี่ฉันใด การปฏิบัติธรรมอุบายที่นำมาปฏิบัตินั้น ถ้าสุมเตา ก็จะได้ไม่ได้หมวดธรรม มาปฏิบัติให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวเองแต่อย่างใด ฉะนั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า อัมมวิจยะ การเลือกเฟ้นในอุบายธรรมมาปฏิบัติ นั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ฉะนั้น จึงฝึกใจให้มีสติปัญญาที่ดี ถ้าผู้มีสติปัญญาที่ดี จะมีวิธีค้นหาอุบายธรรม มาปฏิบัติให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวเองได้

ไม่มีการสุมเตาตั้งที่เคยเป็นมา การภาวนาปฏิบัติก็ไม่เสียเวลา การปฏิบัติธรรม ก็จะบรรลุเข้าสู่มรรคผลนิพพานโดยไม่ช้า

๖. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า คาคคะเนไปตามปรัชญา เพียงอย่างเดียว นี่ก็เป็นวิธีหนึ่ง ผู้ปฏิบัติควรวินิจฉัยให้ดี ในวิธีคาคคะเนไปตามปรัชญานั้นควรเชื่อถือได้เพียงใด เป็นเพียงปรัชญา คิดว่าสิ่งนั้นต้องเป็นอย่างนั้น สิ่งนี้ย่อมเป็นอย่างนี้ไปเท่านั้น จะไปปักใจเชื่อจริงจังเลยที่เดียวไม่ได้ เพราะสิ่งที่คาคคะเนเอาไว้ยังคงอยู่ในอนิจจัง ความไม่เที่ยง จะคาดการณ์ว่าสิ่งนั้น จะเป็นไปตามที่คิดเอาไว้ไม่ได้ เหมือนคาดการณ์ว่าสิ่งนี้ ต้องอยู่กับตัวเราตลอดไป นี่ก็เอาแน่นอนไม่ได้เช่นกัน หรือคาดการณ์ว่าค้าขาย ในสิ่งนี้ต้องมีกำไรเป็นอย่างนี้ ในที่สุดมีการขาดทุนไปก็เป็นได้ หรือผัวเมีย คิดว่าจะแต่งงานกันไป และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นี่ก็เอาแน่นอนไม่ได้ อาจจะหย่าร้างกันไปก็ได้ หรือเกิดมีความทุกข์ใจเกิดขึ้นก็ได้ หรือคาดการณ์เอาไว้ว่า ลูกเราต้องเป็นคนดี มีการศึกษาดี คาดว่าจะฟังลูกเราได้ ในที่สุดก็มีความผิดหวังตามที่คาดการณ์เอาไว้ หรือคาคคะเนว่า ชีวิตเราต้องมีความสุข เกิดเป็นทุกข์ก็ได้ คิดว่าชีวิตจะได้ยืดยาวจนถึงเฒ่าแก่ อาจตายเมื่ออายุยังน้อยอยู่ก็ได้ ฉะนั้น การคาคคะเนเอาเอง ย่อมทำให้เกิดความผิดหวังอยู่มากทีเดียว

การภาวนาปฏิบัติธรรมก็เช่นกัน ความคาดหมายว่า เราจะต้องภาวนาปฏิบัติให้เป็นไปตามที่เราคาดการณ์เอาไว้ ในที่สุดก็ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ฆราวาสหลายคนเห็นเพื่อนเขาภาวนาได้ เราก็คิดว่าจะทำได้เหมือนเขา เมื่อทำไม่ได้ก็เกิดความท้อแท้ถอยใจ หรือพระก็เช่นกัน ครั้งแรกที่ตั้งใจภาวนาปฏิบัติเอาจริงจัง เมื่อปฏิบัติไปไม่กี่วันก็เดือน ผลของการปฏิบัติยังไม่เกิด ก็คิดว่าเรามีบารมีน้อย ในชาตินี้คงเข้าถึงในมรรคผลนิพพานไม่ได้ ก็มีการถอยใจหมดกำลังใจ ก็หยุดในการภาวนาปฏิบัติไปเสีย

ฉะนั้น การคาคคะเนเอาเองจึงไม่เป็นไปตามที่เราต้องการได้ทุกอย่างไป มันขึ้นอยู่กับเหตุ เมื่อเราสร้างเหตุไว้ในทางที่ไม่ดี แต่คิดว่าจะเกิดเป็นผลในทางที่ดี เป็น

สิ่งที่เป็นไปได้ การคาดคะเน มันเป็นเรื่องของต้นหาคือความอยาก เรียกว่าคาดคะเนไปตามความอยาก การคาดคะเน ย่อมเป็นไปได้ตามความเห็น ถ้ามีความเห็นผิดแล้วปฏิบัติไปตามความเห็นผิดของตัวเองโดยไม่รู้ตัว แล้วมาคาดการณ์ว่าจะเป็นไปได้ ในมรรคผลนิพพาน มันเป็นไปได้ การคาดคะเนในสิ่งใด ต้องมีเหตุผลมาเป็นองค์ประกอบให้ดี ถ้าไม่มีสติปัญญาที่ดี การคาดคะเนเอา ก็จะผิดทันที

๗. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า ตรีกไปตามอาการ คำว่าตรีก มีความหมายว่านึกขึ้นได้นั่นเอง คำว่าตรอง หมายความว่า พิจารณาตามเหตุการณ์ที่นึกขึ้นได้ หรือศัพท์หนึ่งที่ว่า นึก-คิด ทั้งสองคำนี้มีความหมายที่ต่างกัน เช่นนึกขึ้นได้ นึกก็เป็นประโยคหนึ่ง คิดพิจารณาไตรตรอง ก็เป็นอีกประโยคหนึ่ง ในความหมายในคำว่าตรีกตามอาการ ก็คือนึกขึ้นได้ตามอาการนั่นเอง การนึกขึ้นได้เพียงเท่านี้ ก็อย่าเพิ่งปักใจเชื่อ สิ่งนั้นจะต้องถูกต้องตามที่เรাত্রีกเอาไว้ เพราะการตรีกหรือการนึกขึ้นมาได้ มันยังเป็นไปตามต้นหาคือความอยาก ต้นหาคือความอยากก็มาจาก ความเห็น ถ้าความเห็นผิดก็ตรีกผิด ถ้าความเห็นถูกก็ตรีกถูก

ฉะนั้น จึงเอาการตรีก มาตรองพิจารณาดูว่า เป็นสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ หรือเป็น มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดไปได้ เพราะการตรีกเกิดจากความเห็นในส่วนลึกของใจ ถ้าความเห็นผิดก็ตรีกผิด ถ้าความเห็นถูกก็ตรีกถูก การจะรู้ว่าการตรีกผิดหรือตรีกถูก ต้องใช้วิธีการตรองพิจารณาว่า ตรีกในเรื่องอะไร ตรีกไปในทางโลกหรือตรีกไปในทางธรรม ต้องนำการตรีกนั้นมาพิจารณาให้เข้าใจ ว่าตรีกอย่างไรพอเชื่อถือได้ ตรีกอย่างไรเชื่อถือไม่ได้ ตรีกในเรื่องดี หรือตรีกในเรื่องไม่ดี ถ้าเห็นว่าตรีกในสิ่งนี้ไม่ดีก็ตัดทิ้งไป

คำว่าตรีก ในความหมายหนึ่งเรียกว่า ระลึกขึ้นได้ เช่นระลึกไปตามอาการของจิต ที่มีอารมณ์ของสังขารแฝงอยู่ เรียกว่าสังขารจิต สังขารจิตนี้เองจึงทำให้ตรีกไปในสมมติทั้งหลาย การตรีกอย่างนี้จะเป็นการตรีกไปในเรื่องของกามคุณ หรือเรียกว่าตรีกไปตามกระแสโลก อีกคำหนึ่งว่า เป็นมิจฉาสติ ระลึกผิดในทางธรรม

ตามนิสัยเดิม คนเรามีสติอยู่แล้ว แต่ใช้สติระลึกไปในทางกิเลสตัณหาอยู่ตลอดเวลา ถ้าคนพาลชอบใช้สติระลึกไปในทางที่ผิดศีลผิดธรรม ระลึกไปในทางบาปอกุศล อยู่เสมอ คำว่าสติ เป็นหน้าที่เพียงการระลึกได้เท่านั้น การระลึกผิดระลึกถูก ต้องใช้ปัญญาพิจารณาให้รู้เหตุและผลในการระลึกได้อีกครั้งหนึ่ง ระลึกอย่างไรเป็นมิจฉาสติ ระลึกอย่างไรเป็นสัมมาสติ ต้องมีปัญญารอบรู้ในการระลึคนั้นอยู่เสมอ ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงเตือนสติว่า อย่าเชื่อเพียงสักว่า ตรีกไปตามอาการเท่านั้น เพราะอาการนั้น หมายถึงอาการของจิต ที่เรียกว่า เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เพราะตามปกติ นามจิตทั้งสี่นี้ มีกิเลสตัณหาอาสวะน้อยใหญ่ ผ่างอยู่ในนามจิตนี้ อยู่แล้ว การตรีกแต่ละครั้งจึงเป็นมิจฉาในการตรีกอยู่เสมอ

ตรีกอย่างหนึ่ง ชอบเกิดขึ้นจากผู้ทำสมาธิ เมื่อทำให้จิตมีความสงบอยู่บ่อยๆ หรือสงบอยู่นานๆ อาจจะตรีกขึ้นมาว่า ในลักษณะอย่างนี้คงเป็นฌานนั้นฌานนี้ขึ้นมาได้ อาจมีความเข้าใจว่า นี่เป็นปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌานไป หรืออาจจะตรีกลึกไปกว่านี้ เช่น นี่เป็นรูปฌาน นี่เป็นอรุพฌาน นี่เรียกว่า ตรีกไปตามอาการของความสงบในสมาธิ ก็จะเป็นมิจฉาสมาธิไปโดยไม่รู้ตัว ถ้าฝึกในสมาธิอยู่บ่อยๆ ก็จะเกิดความเคยชิน ก็จะกลายเป็นผู้คิดในทางปัญญาไม่เป็นเลย จะอยู่เฉยๆ ทำใจให้ว่างอยู่ตลอดเวลา กิเลสตัณหาที่มีอยู่ในใจก็ไม่แสดงตัวแต่อย่างใด เพราะอำนาจของสมาธิ อำนาจของฌาน ได้ปกปิดไว้แล้ว ความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะ ในความรัก ความใคร่ในกามคุณก็ไม่กำเร็บ มีจิตว่างและวางเฉยอยู่ตลอดเวลา ในลักษณะอย่างนี้เอง อาจเกิดความเข้าใจผิด ตรีกขึ้นมาว่านี่เป็นภูมิธรรมของพระโสดาบันบ้าง เป็นภูมิธรรมของพระสกิทาคาบ้าง เป็นภูมิธรรมของพระอนาคามีบ้าง หรือตรีกว่า เราเป็นพระอรหันต์แล้ว อย่างนี้ก็อาจเป็นได้ ฉะนั้น การตรีกอย่างนี้ จึงกลายเป็น มิจฉาทิฎฐิ ตรีกผิดไป

ยกตัวอย่าง ในสมัยครั้งพุทธกาล มีพระ ๓๐ รูป ไปเจริญสมณธรรมอยู่อีกแห่งหนึ่ง พระภิกษุ ๓๐ รูปนั้นพากันทำสมาธิเป็นนิสัย ไม่มีการใช้ปัญญาแต่อย่างใด เมื่อฝึกทำสมาธิไปนานๆก็มีความสงบได้ เมื่อจิตมีความสงบ ใจก็มีความสุขสบาย

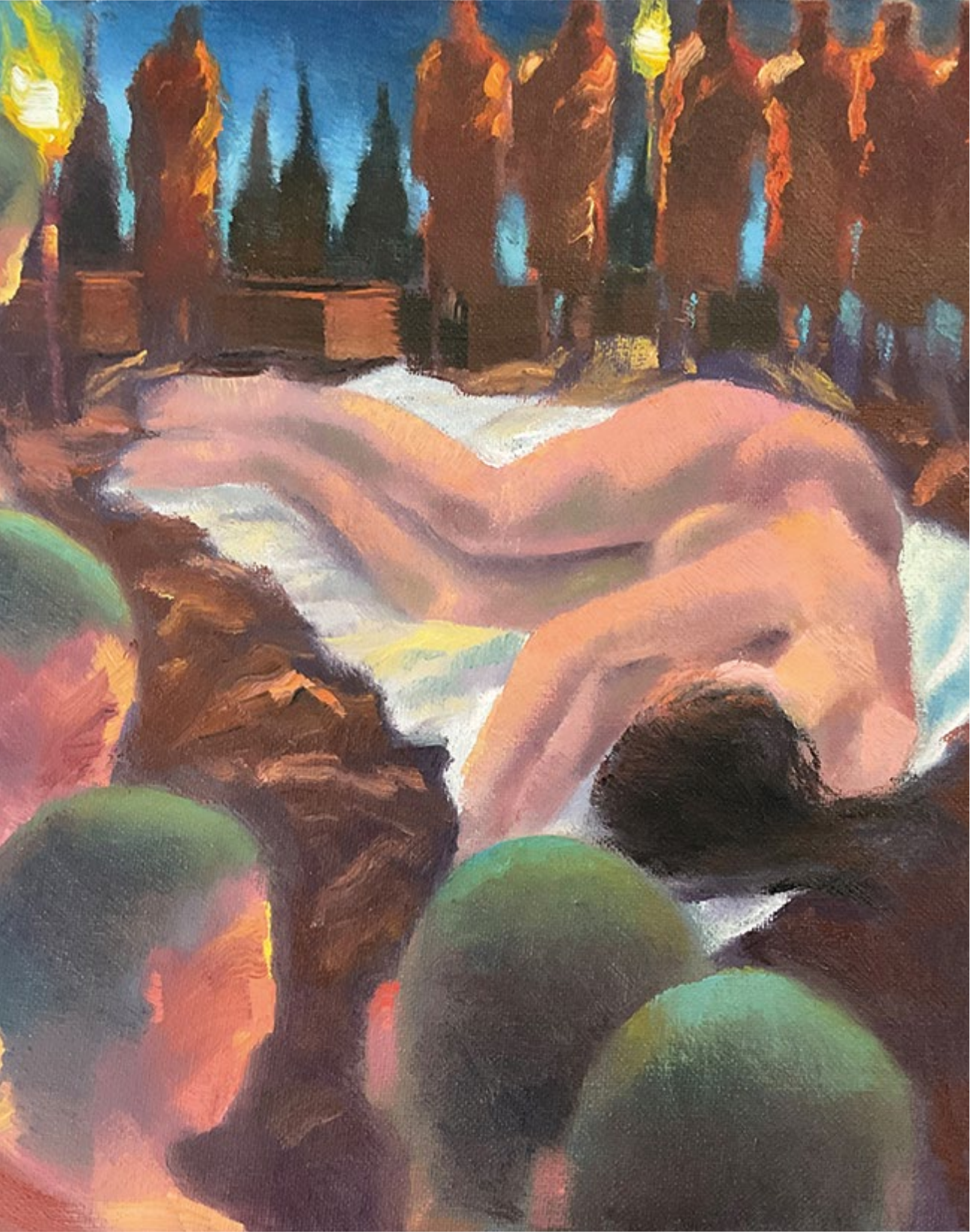
ก็พากันทำสมาธิให้จิตมีความสงบถึง อรูปฌาน อำนาจของฌานก็ไปข่มกิเลสตัณหาไว้ทั้งหมด จิตมีแต่ว่างเฉยเป็นอุเบกขาอยู่ตลอดเวลา ภิภษุ ๓๐ รูปนั้นก็พากันตรึกผิดไปว่า พวกเราได้หมดอาสวกิเลสตัณหาไปทั้งหมดแล้ว ก็พากันตรึกไปว่า ตัวเองได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ก็ได้ชักชวนกันว่า พวกเราควรไปรับคำพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าว่าพวกเราได้เป็นพระอรหันต์ทั้งหมดแล้ว

ในขณะที่เดินทางมา พระพุทธเจ้ารู้แล้วว่า พระกลุ่มนี้พากันสำคัญตัวเองผิด พระองค์ก็ได้สั่งพระอานนท์ ให้ไปบอกพระกลุ่มนั้นไว้ก่อน ให้พระกลุ่มนั้นไปนอนพักที่ป่าช้าก่อนแล้ว จึงเข้ามาเฝ้าพระพุทธเจ้าในวันต่อไป พระกลุ่มนั้นได้รับฟังจากพระอานนท์แล้ว จึงได้เข้าไปพักที่ป่าช้านั้น ไปเห็นหญิงสาวนอนตายอยู่ป่าช้านั้น หาผ้าติดตัวชิ้นหนึ่งก็ไม่มี มีกิริยาเหมือนคนนอนหลับ พระกลุ่มนั้นมีราคะกำเริบ อำนาจฌานไม่สามารถบังคับกิเลสไว้ได้ นี่เรียกว่า ตรึกผิด จึงเกิดความหลงผิดด้วย

๘. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า ชอบใจที่เข้ากันได้ ความชอบใจที่เข้ากันได้ นั้น มีเหตุ ๒ ประการ ๑. ความเกี่ยวข้องกันมาในอดีตชาติ หมายความว่า เคยเป็นพ่อแม่ ญาติมิตร มีความผูกพันกันมา เมื่อได้เกิดร่วมกันในชาตินี้ ก็มีนิสัยชอบพอกันและเข้ากันได้ ๒. ในชาติปัจจุบันนี้ เคยได้สงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเกิดความสนิทสนมกัน เห็นใจซึ่งกันและกันจึงได้เกิดนิสัยความชอบพอกันและกัน

อีกประการหนึ่งมีนิสัยที่ตรงกัน และความคิดความเห็น ก็เป็นไปในทางเดียวกัน จึงเกิดมีความชอบใจเข้ากันได้ การชอบพอกันมีอยู่ ๒ กลุ่มด้วยกัน ๑. กลุ่มของนักปราชญ์บัณฑิต ก็มีความชอบพอกันในกลุ่มนักปราชญ์บัณฑิต ๒. กลุ่มของคนพาล ก็มีนิสัยที่ตรงกัน เพราะเป็นกลุ่มคนพาลด้วยกัน

๒ กลุ่มนี้หากได้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ก็อยู่รวมกันได้ แต่ในส่วนเล็กๆ ภายในใจแล้ว เข้ากันไม่ได้เลย เพียงเข้ากันได้เป็นกิริยาเท่านั้น ส่วน อกิริยา เข้ากันไม่ได้แต่อย่างใด

ในความหมายของพระพุทธเจ้า ในความหมายที่ว่าชอบใจกันนั้น หมายถึง การปฏิบัติ การปฏิบัตินั้นก็แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มด้วยกัน

๑. กลุ่มสัมมาปฏิบัติ กลุ่มนี้ก็มีทิวฏฐิที่ตรงกันและเข้ากันได้ ที่เรียกว่า ทิวฏฐิ มีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อุบายวิธีปฏิบัติก็เหมือนกัน ผลของการปฏิบัติก็ออกมาเหมือนกัน จึงเกิดความชอบพอกัน แต่พระพุทธเจ้าไม่ได้หมายเอากลุ่มนี้ เพราะมีการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่แล้ว
๒. อีกกลุ่มหนึ่ง พระพุทธเจ้าหมายเอาการปฏิบัติผิด ที่ไม่เป็นไปในมรรคผลนิพพาน ที่เรียกว่า มิจฉาทิวฏฐิ ความรู้ความเห็นไม่เป็นไปในทางความหลุดพ้นแต่อย่างใด

ตัวอย่างเช่น กลุ่มผู้ที่เป่รวปีสสนูปกิเลสด้วยกัน เมื่อได้พูดคุยกัน จะเข้ากัน เป็นปี่เป็นขลุ่ยเลยทีเดียว ผู้นี้เป็นอย่างไร ผู้นั้นก็เป็นในลักษณะเหมือนกันอย่างนั้น จึงได้เกิดความชอบพอกันและเข้ากันได้ การเป็นในลักษณะอย่างนี้จะรู้ตัวเองได้ หรือไม่ ตอบ ไม่รู้ตัวเองว่าปฏิบัติผิดแต่อย่างใด หรือใครๆจะบอกว่าการปฏิบัติอย่างนี้ผิดไป พูดอย่างนี้ไม่ได้อย่างเด็ดขาด ถ้าพูดไปก็ทำให้เกิดความแตกแยก สามัคคีกันไม่เท่ากัน อีกประการหนึ่ง คืออุดมการณ์ในการปกครองก็เป็นไปในทางเดียวกัน ก็เข้ากันได้ หากผู้ปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานจริงๆ อย่านำได้เชื่ออะไรโดยง่าย อย่าเอาความชอบใจและไม่ชอบใจมาเป็นเหตุ ต้องใช้สติปัญญาเหตุผลมาตัดสิน

ประการหนึ่ง เราควรศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าให้ดี และศึกษาประวัติของพระอรหันต์ ในสมัยครั้งพุทธกาลให้เข้าใจ ว่าในยุคที่พระพุทธเจ้าสอนในวิธีปฏิบัติอย่างไร พระสาวกทั้งหลาย ก่อนท่านจะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้ ท่านเหล่านั้นปฏิบัติอย่างไร เราควรได้ศึกษาประวัติเรื่องพระอรหันต์เอาไว้ในพระสูตร มีเรื่องของพระอรหันต์เป็นจำนวนมาก มีทั้งเรื่องพระและฆราวาส มีเหตุผลพอเชื่อถือได้ ในยุคนี้อย่าเพิ่งตัดสินใจเชื่ออะไรเร็วเกินไป เพียงชอบใจกันก็เชื่อกัน เพียงเท่านั้นไม่ได้ เราต้องเอาความชอบธรรมมาเป็นจุดยืนตัวเอาไว้ มิใช่เกิดความชอบใจ ก็จะ

เชื่อไปเสียทั้งหมด ถ้าเป็นอย่างนี้ จะมีความเสี่ยงในความผิดความถูกอยู่มาก เช่น เราได้ศึกษามาอย่างนี้ ใครพูดถูกต้องตามที่เราศึกษามากก็เกิดความชอบใจ หรือ เคยทำสมาธิ ให้จิตมีความสงบมาอย่างนี้ ใครแสดงธรรมตรงตามที่เราปฏิบัติมาก ก็เกิดความชอบใจ หรือเราได้อ่านตำราว่า ทำสมาธิทำให้จิตมีความสงบได้แล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้น ถ้ามีพระพูดมาตรงกับที่เราได้ศึกษามา ก็เกิดความชอบใจ แล้ว ปักใจเชื่อว่าถูกต้องแล้ว ฉะนั้น การฟังธรรม อย่าเอาแต่ความชอบใจเพียงเท่านั้น ต้องฟังเอาเนื้อหาสาระ ฟังเอาในความหมายให้เป็นไปตามเหตุและผลโดยชอบธรรม

ถ้าธรรมใดเป็นไปตามไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือธรรมใด เป็นไปในอริยมรรค มีสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ชอบธรรม นั้นเป็นแนวทางปฏิบัติ ให้ถึงซึ่งความสงบแห่งทุกข์ เป็นหมวดธรรมพอเชื่อได้จึงเชื่อ ถ้าธรรมใดไม่เป็นไปตามนี้ ไม่ควรปักใจเชื่อ ถึงจะมีความชอบพอกับครูอาจารย์อยู่กับ ผู้ปฏิบัติในขณะนี้ ต้องฝึกสติปัญญาให้ดี ฝึกให้มีเหตุผลให้พร้อม เพราะในยุคนี้มีผู้เขียนธรรมขึ้นมา มาก และยังอ้างอิงว่า เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งนั้น ผู้อ่านที่ขาดการศึกษา เห็นว่าครูอาจารย์นั้นเรามีความชอบใจ ข้อมูลที่รับมาอย่างไร้ก็เชื่อกันไปทั้งหมด โดยไม่ต้องคิดหาเหตุผลในความผิดถูกแต่อย่างใด ธรรมใดเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า อย่างแท้จริงก็ไม่รู้ แล้วไปศึกษาวิธีปฏิบัติของพวกดาบสฤๅษี เอามาปนกันกับคำสอนของพระพุทธเจ้ามากเกินไป วิธีอ่านตามตำราในธรรมะ อ่านคำสอนของพระพุทธเจ้า พูดตามคำสอนของพระพุทธเจ้าไปบ้าง เวลาพากันภาวนาปฏิบัติ เอาตามแบบอย่างของพวกดาบสฤๅษี นี่คือการไม่เข้าใจ

๙. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า ผู้พูดเป็นที่น่าเชื่อถือได้ นี่ก็เป็นวิธีหนึ่งที่พวกเราควรนำมาเป็นอุบายในการพิจารณา เป็นอุบายเตือนสติของตัวเองอยู่เสมอว่า ถึงผู้พูดจะเป็นที่น่าเชื่อถือได้ก็ตาม สิ่งที่ท่านพูดนั้น เราอย่าเพิ่งน้อมใจเชื่อเลยทีเดียว ให้เอาเรื่องที่ท่านพูดนั้น นำมาพิจารณาให้รู้เห็นเป็นไปตามเหตุผลก่อนว่า เรื่องที่ท่านพูด

มีเหตุผลพอเชื่อถือได้หรือไม่ ให้ใช้ปัญญาวิจยวิเคราะห์ ตีความหมายในเรื่องที่
ท่านพูดให้เข้าใจ ถ้ามีเหตุผลพอเชื่อถือได้ จึงตัดสินใจเชื่อในภายหลัง ถ้าเชื่อเร็ว
เกินไป จะเกิดความงมงายตามมา ทุกอย่างต้องใช้ปัญญาพิจารณาให้แยบคาย วินิจฉัย
ในคำพูดของบุคคลให้เข้าใจ มิใช่ว่าผู้พูดเป็นที่น่าเชื่อถือได้ จะเชื่อไปเลยทีเดียว

ดั่งมีบุคคลเป็นตัวอย่าง ในสมัยครั้งพุทธกาลดั่งนี้ ในสมัยครั้งนั้นมีพระกลุ่มหนึ่ง
จะออกไปภวนาปฏิบัติในต่างถิ่น จึงได้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อรับฟังในอุบายธรรม
เมื่อได้รับฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้ว ก็พากันออกเดินทางไปภวนาปฏิบัติในที่
ต่างๆ แต่บังเอิญได้ไปพบกับพระสารีบุตร ในครั้งนั้น พระกลุ่มนี้ก็ได้เล่าธรรมที่ได้ฟัง
จากพระพุทธเจ้า ให้พระสารีบุตรฟัง แล้วถามพระสารีบุตรว่า ธรรมที่อธิบายมา
ทั้งหมดนี้ พระสารีบุตรเชื่อหรือไม่ พระสารีบุตรตอบว่ายังไม่เชื่อ ทำให้พระกลุ่มนั้น
ไม่พอใจในคำตอบ ของพระสารีบุตร พระกลุ่มนั้นจึงได้พากันกลับมากราบเรียน เล่าเรื่อง
ถวายต่อพระพุทธเจ้าว่า ธรรมที่ข้าพระองค์ได้ฟังจากพระพุทธเจ้าอย่างนี้แล้ว ข้า
พระองค์ได้ไปเล่าให้พระสารีบุตรฟัง แต่พระสารีบุตรตอบว่าไม่เชื่อพระเจ้าข้า

พระพุทธเจ้ามีรับสั่งให้ไปตามพระสารีบุตรเข้าเฝ้า พระพุทธเจ้าได้ตรัสถาม
พระสารีบุตรว่า ธรรมที่เราตถาคต^{๑๕} ได้อธิบายให้แก่พระกลุ่มนี้ฟังแล้ว พระกลุ่มนี้
ไปเล่าให้พระสารีบุตรฟัง พระสารีบุตรพูดว่าไม่เชื่อนั้นจริงไหม พระสารีบุตรกราบ
ถวายพระพุทธเจ้าว่า ได้พูดอย่างนั้นจริงพระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าตรัสถามต่อไปอีกว่า
พระธรรม เราตถาคตได้ตรัสไว้แล้ว เป็นความจริงทุกประการ ทำไมพระสารีบุตรจึง
ไม่เชื่อเล่า พระสารีบุตรกราบทูลว่า ธรรมที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้แล้วนั้น ข้าพระองค์
ยังไม่ได้พิจารณาให้รู้เห็นตามความเป็นจริงในธรรมหมวดนั้น ข้าพระองค์จึงยังไม่เชื่อ
ในธรรมนั้นพระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า พระสารีบุตรเป็นลูกเราตถาคตโดยแท้
เป็นผู้มีปัญญา เป็นผู้มีความฉลาด ไม่เชื่ออะไรโดยง่าย เธอทั้งหลายจงเอาพระสารีบุตร
เป็นแบบอย่าง อย่าเพิ่งเชื่ออะไรง่าย โดยที่ยังไม่ได้พิจารณาก่อนดังนี้

^{๑๕} ตถาคต เป็นคำที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกหรือตรัสถึงพระองค์เอง

๑๐. อย่าได้เชื่อเพียงสักว่า สมณะนั้นเคยเป็นครูของเรา ในความหมายข้อ ๑๐ นี้ มีความสำคัญยิ่ง ดูตามเหตุการณ์แล้ว จะตรงตามความเชื่อในยุคนี้ สมัยนี้อยู่มากที่สุดทีเดียว ควรจะเรียกไปตามสมมติในยุคปัจจุบันนี้ว่า หลวงพ่อ หลวงปู่ องค์นั้น ท่านเป็นครูอาจารย์ของเรา ถ้าใช้ในสมมติดังนี้ จะมีความชัดเจนดี และก็ไม่ต้องไปจากสมมติเดิม ท่านผู้อ่านต้องตั้งสติอ่านให้ดี และให้มีเหตุผลเพื่อประกอบการพิจารณาว่า ในยุคนี้จะเป็นเหมือนที่ข้าพเจ้าได้อธิบายนี้หรือไม่ พระพุทธเจ้าได้ทรงทำนายไว้แล้วว่า ในยุคปลายพระพุทธศาสนา คณะศรัทธา บางท่านบางกลุ่มจะพากันเชื่อใน ครูอาจารย์เป็นอย่างมาก เชื่อเพราะเหตุใด ขอให้ท่านได้หาเหตุผลด้วยตนเองบ้าง ข้าพเจ้าก็จะให้ข้อคิดในบางส่วนเท่านั้น การเชื่อในครูอาจารย์นั้น ยังเป็นดาบสองคม เรียกว่าเป็นได้ทั้งคุณ และเป็นได้ทั้งโทษ ถ้าได้ครูอาจารย์ที่ดี มีอุบายในการสอนธรรม ให้นำไปปฏิบัติ สามารถแก้ปัญหาในตัวเองได้ หรือสอนธรรมปฏิบัติในระดับสูง เพื่อให้เป็นไปในมรรคผลนิพพาน ถ้าได้ครูอาจารย์อย่างนั้นนับว่าเป็นผู้โชคดีไป เรียกว่า อาจารย์วิจิตร เป็นผู้มีปัญญาที่ฉลาด มีความสามารถเลือกเฟ้นหาครูอาจารย์มาเป็นผู้นำทางได้

ส่วนมากมีความเชื่อต่อครูอาจารย์อยู่ แต่ไม่มีปัญญาประกอบกับความเชื่อ ถ้าเชื่ออย่างนี้จะมีปัญหาเกิดขึ้นได้ เช่น เห็นอาจารย์รูปหล่อ เห็นอาจารย์พูดเก่ง เห็นอาจารย์เอาใจลูกศิษย์ หรือเห็นอะไรอีกนั้น หาเอาเองก็แล้วกัน ความเชื่อในครูอาจารย์ที่ไม่มีปัญญา จะเกิดมีปัญหาก่อขึ้นในสังคมชาวพุทธเป็นอย่างมาก เมื่อครูอาจารย์ล้างสมองลูกศิษย์ ให้เชื่อในตัวเองได้แล้ว จะเป็นพลังคุ้มกันให้อาจารย์ของตัวเองได้เป็นอย่างดี มีอะไรเกิดขึ้น คณะลูกศิษย์จะเกาะกลุ่มปกป้องแก่ต่างให้อาจารย์ของตัวเองได้เป็นอย่างดี สามารถยอมเสียสละแม้กระทั่งชีวิตตายแทนอาจารย์ได้ ถ้ามีความเชื่อในครูอาจารย์ถึงเพียงนี้แล้ว ครูอาจารย์จะขึ้นกเป็นนกขึ้นไม้เป็นไม้อาจารย์ว่าอย่างไรก็ต้องเชื่ออย่างนั้น อาจารย์สรรเสริญลูกศิษย์คนไหนว่า

เป็นผู้ภวานาตี เพชรน้ำหนึ่งอยู่ที่ไหน ผ้าขี้ริ้วห่อทองอยู่ที่ใด^{๓๖} ก็เชื่อกันไปทั้งหมด หรืออาจารย์ตำหนิใครว่าไม่ตัวอย่างไร ก็พากันปักใจเชื่อไปเสียทั้งหมด ลูกศิษย์เหล่านี้ เขาจะไม่กราบไหว้พระองค์ที่อาจารย์ของตัวเองได้ตำหนิไว้แล้ว ลูกศิษย์ของอาจารย์ที่ถูกตำหนิ ก็เกิดความไม่พอใจ ในที่สุด ครูอาจารย์ก็แตกแยกกันเอง และลูกศิษย์ ก็เกิดความแตกแยกกันไปด้วย

อีกเหตุผลหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญยิ่ง นั้นหมายถึงข้อวัตรปฏิบัติ ที่พวกเรามี ความสนใจอยู่ในขณะนี้ ให้พวกเราทั้งหลายได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ในยุคนี้สมัยนี้ แต่ละ สำนักแต่ละขมรม มีอุบายการสอนในการภวานาปฏิบัติไม่เหมือนกัน นี่ก็เพราะได้ ครูอาจารย์ที่มีการศึกษามาไม่เหมือนกัน จึงมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ถ้า ทุกคนได้อ่านประวัติของพระพุทธเจ้า และประวัติของพระอรหันต์มาเหมือนกัน อุบายการปฏิบัติก็จะไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด ก็ให้เข้าใจเสียว่าในยุคช่วงปลาย พระพุทธศาสนา ผู้ศึกษาในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อาจเข้าใจกันไป คนละมุมก็อาจเป็นไปได้ ฉะนั้น การตีความหมายในธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง เพราะ ขรวาสาส์กต้องอาศัยพระเป็นผู้นำ เหมือนกับรถ ถ้าล้อหน้าเอียงไปทางไหน ล้อหลัง ก็ต้องเอียงตามด้วย

เหมือนกับฝูงโคที่แสวงหาหัวหน้าโค ถ้าฝูงโคกลุ่มใดเลือกได้หัวหน้าโค ตัวที่ เคยข้ามกระแสน้ำแล้ว จะไม่มีปัญหาอะไร หัวหน้าโคก็จะพาฝูงโคทั้งหลายไปตาม เส้นทางเดิม ให้ถึงฝั่งอย่างปลอดภัยแน่นอน ถ้าฝูงโคกลุ่มใด ได้หัวหน้าโคตัวที่ไม่เคย ข้ามกระแสน้ำมาก่อน การข้ามกระแสน้ำจะมีอุปสรรคแน่นอน อาจพาฝูงโคทั้งหลาย ลอยไปมาอยู่กับหัวงกระแสน้ำนั้นๆ ผ่านฝูงปลาฉลามบ้าง ผ่านฝูงจระเข้บ้าง เข้าสู่

^{๓๖} ถ้าหลงตามหาบัว ญาณสมปนโน เรียกท่านใดว่า เพชรน้ำหนึ่ง ลูกศิษย์ก็จะเข้าใจกันว่าท่านยกย่องท่านนั้น ว่าเป็นพระอรหันต์ หลวงตามหาบัวตั้งฉายาหลวงปู่เจี๊ยะ จนโทว่า ผ้าขี้ริ้วห่อทอง เพราะท่านมีกิริยาหัวๆและ พุดตรงไปตรงมา แต่อกิริยามีคุณธรรมสูง

กระแสน้ำวังวนบ้าง ทั้งหัวหน้าโค และฝูงโคทั้งหลายจะพากันไปถึงฝั่งนั้นจึงเป็นของยาก นี่ฉันใด การเชื่อในครูอาจารย์จึงเป็นดาบสองคม ดังที่ได้อธิบายมาแล้วฉันนั้น

เราเป็นผู้ปฏิบัติ ควรเอาธรรมาธิปไตยเป็นหลัก เอาความถูกต้องในธรรมมาเป็นหลักประกันในการปฏิบัติของเรา ถ้าเอาธรรมาธิปไตย ตามครูอาจารย์ของตัวเอง ก็จะเสี่ยงอยู่นั่นเอง ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติต้องฝึกสติปัญญาให้ดี ฝึกตัวเองให้เป็นผู้มีเหตุมีผล ครูอาจารย์ท่านใดพูดธรรมมาอย่างไร เราก็ควรได้คิดดูบ้างว่า ธรรมนั้นควรเชื่อถือได้หรือไม่ได้ เราก็จะได้คิดพิจารณาด้วยเหตุผลดูบ้าง เช่น ได้ยินว่า ทำสมาธิไปเถอะ เมื่อจิตมีความสงบแล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้น เพียงเท่านั้นเราก็ควรคิดหาเหตุผลหาคำตอบให้ได้ ว่าปัญญาเกิดขึ้นจากความสงบของสมาธิได้อย่างไร ในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงสอนอย่างนี้หรือไม่ และสอนใคร สอนอยู่ที่ไหน ต้องให้มีพยานบุคคลมาเป็นหลักฐานยืนยัน ศาสนาพุทธจึงเป็นหลักคำสอนที่มีเหตุผล ไม่ได้สอนให้เชื่อเหมือนศาสนาอื่น หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นอุบายวิธีฝึกตัวเองให้มีสติปัญญา ความฉลาดรอบรู้ตามความเป็นจริงในสังขธรรมทั้งหลาย ด้วยสติปัญญาของตัวเอง

อัตโนประวัติ ที่ท่านอ่านแล้วนี้ มีบางจุดท่านจะมีความสงสัยว่าเป็นไปได้ อย่างไร ในจุดใดที่ไม่สำคัญ ท่านก็ไม่ควรให้ความสนใจในเรื่องนั้น จุดที่สำคัญ ที่ข้าพเจ้า ได้อธิบายในหมวดธรรมต่างๆ แทรกไว้ในประวัตินี้ ท่านก็ควรสนใจในเรื่องนั้น ธรรมที่เขียนเอาไว้นี้ก็เช่นกัน เป็นในลักษณะ ลางเนื้อชอบลางยา จะให้ถูกใจในทุกหมวดหมู่คงเป็นไปได้ จึงเป็นธัมมวิจยะ ให้ท่านได้เลือกเองว่า ธรรมใดถูกกับจริตนิสัยของท่าน ควรจะให้ความสนใจในธรรมหมวดนั้น พระธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้มีจำนวนมาก เพราะนิสัยของคนเราไม่เหมือนกัน บางท่านอาจจะถูกกับอุบายธรรมที่แตกต่างกัน หากท่านมีความสงสัยในธรรมหมวดใด ท่านก็ควรถามข้าพเจ้าโดยตรง ถ้าหากถามท่านอื่น อาจจะไม่ตรงกับความหมายที่ข้าพเจ้าได้เขียนเอาไว้ ในการใช้ประโยคข้อความสำนวนในการเขียน คงไม่ประทับใจท่าน

เท่าไรนัก แต่ขอให้ท่านได้สังเกตดูความหมายสาระ และดูความเจตนาของผู้เขียนไว้จะเป็นการดี เพราะข้าพเจ้าไม่ได้เป็นนักเขียนมืออาชีพ เพียงเขียนด้วยความสมัครใจ เพื่อให้ลูกหลานได้อ่านกันเล่นๆ เท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงขอภัยกับท่านผู้อ่านมาในหนังสือนี้ด้วย ท่านก็จะได้ว่า มีพระองค์หนึ่ง ที่เกิดมาในช่วงปลายพระพุทธศาสนา การภาวนาปฏิบัติ และผลของการปฏิบัติ เป็นอย่างไร ก็เขียนไปอย่างนั้น ให้ถือว่าเป็นปัจจัยตั้งของข้าพเจ้าก็แล้วกัน ฉะนั้นขอให้ทุกท่านจงมีความสุขความเจริญในธรรม ในชาตินี้ขอให้ท่านมีสติปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงในสังขารที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้ว พร้อมด้วยวาสนาบารมีที่ท่านได้บำเพ็ญมาแล้ว ในชาติอดีตและชาติปัจจุบัน ขอให้ท่านได้เป็นไปในมรรคผลนิพพาน ด้วยสติปัญญาและความสามารถเฉพาะตัวในชาตินี้ด้วยเทอญ

พระอาจารย์ทศ ชุ่มชุมพล

ผลงานของหลวงพ่อทูล ขิปปปัญญาโณ

หลวงพ่อทูล ขิปปปัญญาโณ ท่านได้เจริญตามรอยบาทแห่งองค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ในฐานะพุทธสาวกที่บำเพ็ญกิจส่วนตน ทรงภูมิธรรมอย่างสมบูรณ์ อีกทั้งท่านสามารถยังประโยชน์สุข ให้เกิดแก่มวลพุทธศาสนิกชนได้อย่างเหมาะสม จึงขอรวบรวมผลงานต่างๆ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

สื่อธรรมะ

หลวงพ่อทูลทำทุกวิถีทางในการดำรงรักษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เพื่อคนรุ่นหลังผ่านสื่อธรรมะหลายรูปแบบ ตลอดระยะเวลา ๔๘ ปีในร่มกาสาวพัสตร์ หลวงพ่อเมตตาแสดงธรรมให้เหล่าศิษยานุศิษย์และคณะศรัทธาทัวโลก ท่านได้ฝากมรดกธรรมผ่านเทปบันทึกเสียงธรรมเทศนาอีกกว่า ๕๒๐ กัณฑ์ นอกเหนือจากหนังสือธรรมะแล้ว ท่านยังได้ประพันธ์ คำกลอนสอนธรรมมรดกอีสาน อีกจำนวนกว่า ๑๐๐ บท แบ่งออกเป็น ๓ ชุด คือ กลอนชุดปู่สอนหลาน กลอนชุดทศชาติชาดก และ กลอนชุดพุทธประวัติ ยิ่งไปกว่านั้นท่านได้เขียนบทละคร ควบคุมการถ่ายทำ และกำกับการแสดงด้วยตนเองในละครกลอนปู่สอนหลาน คติสอนใจ พระเวสสันดร พระเรวตะกับนางสีลาวดี รวมไปถึงละครประกอบกอลอนประวัติชีวิตหลวงพ่อ ผ่านการพรรณนาเรื่องด้วยการขับร้องในทำนองสรภัญญะ นับเป็นวิธีที่สามารถเข้าถึงผู้คนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ชูชกกำลังลากขาสีและกัณฑ์ในช่วงการแสดงละครสดเรื่องพระเวสสันดร

เรื่องราวจากบทละครถูกถ่ายทอดผ่านการขับร้องในทำนองสรภัญญะร่วมกับเสียงดนตรีแคน

หลวงพ่อทูลถ่ายรูปร่วมกับนักแสดงจากละครพระเวสตะกัณฑ์นางสีลาวดี

เทปคาสเซ็ท แผ่นซีดี และแผ่นวีซีดีการแสดงที่หลวงพ่อทูลเป็นผู้ประพันธ์

หลวงพ่อดีเขียนหนังสือธรรมะที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศกว่า ๒๐ เล่ม ท่านได้รับพระราชทานเสมาธรรมจักร และใบประกาศเกียรติคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี ๒๕๓๓ (ปัจจุบันคือ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) ในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา เหล่าศิษยานุศิษย์ได้ดำเนินตามดำริของหลวงพ่อกในการเผยแผ่หลักธรรมะตามหลักสัมมาทิฐิให้กับคนทั่วโลก ด้วยการจัดพิมพ์ธรรมเทศนาของหลวงพ่อกผ่านการทอดเทปไฟล์เสียงและการแปลผลงานธรรมะของหลวงพ่อกเป็นภาษาอังกฤษและภาษาเยอรมัน รวมถึงการจัดการจัดทำหนังสือเสียง ในปัจจุบันได้มีการเผยแพร่คำสอนของหลวงพ่อกผ่านสื่อธรรมะหลายรูปแบบ โดยเฉพาะสื่อธรรมะในช่องยูทูป Watsanfran และช่องยูทูป Wat Pa Ban Koh และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถดาวน์โหลดได้โดยไม่มีคิดมูลค่าผ่านเว็บไซต์ luangporthoon.net

หนังสือธรรมะโดยพระอาจารย์ทูล ขิปปปัญญา โ๑๘๕

๑. พ.ศ. ๒๕๒๕ แนวทางปฏิบัติภาวนา
๒. พ.ศ. ๒๕๒๗ ทวนกระแส
๓. พ.ศ. ๒๕๒๘ ตัดกระแส
๔. พ.ศ. ๒๕๒๙ ข้ามกระแส
๕. พ.ศ. ๒๕๓๐ คู่มือชาวพุทธ
๖. พ.ศ. ๒๕๓๑ พันกระแสโลก
๗. พ.ศ. ๒๕๓๒ พบกระแสธรรม
๘. พ.ศ. ๒๕๓๕ อัตโนประวัติ (ฉบับสมบูรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๗)
๙. พ.ศ. ๒๕๓๗ สัมมาทิฎฐิ เล่ม ๑
๑๐. พ.ศ. ๒๕๓๘ สัมมาทิฎฐิ เล่ม ๒
๑๑. พ.ศ. ๒๕๓๙ พุทธทำนาย
๑๒. พ.ศ. ๒๕๔๐ สัมมาทิฎฐิ เล่ม ๓
๑๓. พ.ศ. ๒๕๔๑ เหตุให้เกิดทุกข์
๑๔. พ.ศ. ๒๕๔๑ ปัญญาอบรมใจ
๑๕. พ.ศ. ๒๕๔๒ ปัญญา ๓
๑๖. พ.ศ. ๒๕๔๔ พุทโธ
๑๗. พ.ศ. ๒๕๔๕ สัมมาศรัทธา
๑๘. พ.ศ. ๒๕๔๗ กาลามสูตร
๑๙. พ.ศ. ๒๕๔๘ สัปปริสธรรม
๒๐. พ.ศ. ๒๕๕๐ ภัยธรรมชาติ
๒๑. พ.ศ. ๒๕๕๐ เปลี่ยนความเห็น
๒๒. พ.ศ. ๒๕๕๑ จุดประกายแห่งปัญญา

หนังสือธรรมะ ถอดเทปจากธรรมเทศนาพระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ

๑. พ.ศ. ๒๕๕๒	อุบายเจริญปัญญา
๒. พ.ศ. ๒๕๕๒	U-Turn
๓. พ.ศ. ๒๕๕๓	ชิงช้าสวรรค์
๔. พ.ศ. ๒๕๕๓	โกรธ...แล้วไง?
๕. พ.ศ. ๒๕๕๔	มารยาท / ปฏิเสธ
๖. พ.ศ. ๒๕๕๔	คำถามหาเสน่ห์
๗. พ.ศ. ๒๕๕๔	ชุมทรัพย์ (ฉบับสมบูรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๓)
๘. พ.ศ. ๒๕๕๕	แนวทางสู่พระโสดาบัน
๙. พ.ศ. ๒๕๕๖	แต่งใจ
๑๐. พ.ศ. ๒๕๕๖	สองใจ
๑๑. พ.ศ. ๒๕๕๖	รู้ใจ
๑๒. พ.ศ. ๒๕๕๖	ขอใจ
๑๓. พ.ศ. ๒๕๕๖	ม่วนใจ
๑๔. พ.ศ. ๒๕๕๖	เปรี้ยวใจ
๑๕. พ.ศ. ๒๕๕๖	คูใจ
๑๖. พ.ศ. ๒๕๕๖	ถอนใจ
๑๗. พ.ศ. ๒๕๕๗	ใจเออย
๑๘. พ.ศ. ๒๕๕๗	นอกใจ

หนังสือธรรมะ ที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ

๑.	ไม่ระบุปีที่พิมพ์	Line of Practice for Mental Development
๒.	พ.ศ. ๒๕๔๖	Going Against the Stream
๓.	พ.ศ. ๒๕๔๙	Beyond the Stream of the World
๔.	พ.ศ. ๒๕๔๙	Encountering the Stream
๕.	พ.ศ. ๒๕๔๙	Cutting off the Stream
๖.	พ.ศ. ๒๕๔๙	Buddho
๗.	พ.ศ. ๒๕๕๑	The Buddha's 16 Prophecies
๘.	พ.ศ. ๒๕๕๑	Paradigm Shift
๙.	พ.ศ. ๒๕๕๑	Natural Disasters
๑๐.	พ.ศ. ๒๕๕๑	Spark: Igniting the Flame of Wisdom
๑๑.	พ.ศ. ๒๕๕๔	Ariyapuggala: The Liberated Ones
๑๒.	พ.ศ. ๒๕๕๔	Wisdom Crafting
๑๓.	พ.ศ. ๒๕๕๖	Tailored Heart
๑๔.	พ.ศ. ๒๕๕๖	Two of Hearts
๑๕.	พ.ศ. ๒๕๕๖	Lucid Heart
๑๖.	พ.ศ. ๒๕๕๖	Devoted Heart
๑๗.	พ.ศ. ๒๕๕๗	Die Weisheitserstellung (German)
๑๘.	พ.ศ. ๒๕๕๘	Inseparable Heart
๑๙.	พ.ศ. ๒๕๖๐	U-Turn
๒๐.	พ.ศ. ๒๕๖๓	Treasure Trove
๒๑.	พ.ศ. ๒๕๖๕	The Autobiography of Venerable Ācariya Thoon Khippapañño

ด้านการอบรมธรรมะปฏิบัติ

ท่านได้จัดให้มีกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะ อีกหลายรูปแบบ และในทุกรอบปี มีการจัดบรรพชาอุปสมบทและอบรมธรรมปฏิบัติแก่ นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ และประชาชนทั่วไป อยู่เสมอ

การเผยแผ่ศาสนาธรรมในประเทศไทย

หลวงพ่อทูล ขิปปปัญญา เมตตาแสดงธรรม อบรมศิษย์ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๓๐ เริ่มมีการจัดการอบรมปฏิบัติธรรม

พ.ศ. ๒๕๔๑ จัดงานปฏิบัติธรรม สรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ และงานอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น นับเป็นกุศโลบายในการเผยแผ่ธรรมในวงกว้างที่ได้ผลดียิ่ง

พ.ศ. ๒๕๔๒ พระสงฆ์ แม่ชี วิทยากร ออกอบรมธรรมปฏิบัติตามแนวทางการสอนของหลวงพ่อทูล ขิปปปัญญา ในโครงการปฏิบัติธรรม ขิปปปัญญา นุสรณ์ในเขตภาคเหนือตอนบน

พ.ศ. ๒๕๔๕ จัดอบรมธรรมะแก่เยาวชนในโรงเรียน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในหลายจังหวัด รวมถึงวัดป่าบ้านค้อ และวัดตาดน้ำพุ ทำการอบรมธรรมะให้แก่เยาวชนมาโดยตลอด โดยเน้นให้เยาวชนรู้จักคุณค่าของตนเอง และสามารถแก้ปัญหาด้วยปัญญาของตนได้

การเผยแผ่ศาสนาธรรมในต่างแดน

- พ.ศ. ๒๕๓๐ หลวงพ่อทูลท่านได้เริ่มเผยแผ่ธรรมในต่างแดน โดยท่านเมตตาเดินทาง
ไปโปรดคณะศิษย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา
- พ.ศ. ๒๕๔๑ หลวงพ่อทูลจัดรีทรีทอบรมธรรมะครั้งแรกในสหรัฐอเมริกาที่ วัดญาณรังษี
รัฐเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา
- พ.ศ. ๒๕๔๓ กลุ่มลูกศิษย์ที่ซานฟรานซิสโกเบย์แอเรีย ถวายที่ดินที่ไร่ดิวด์วัลเลย์
รัฐแคลิฟอร์เนีย กว่า ๖๖๕ ไร่ แก่หลวงพ่อก่อนเพื่อใช้เป็นสถานจัด
รีทรีทอบรมธรรมะ คณะลูกศิษย์นี้ตั้งชื่อตัวเองเป็นกลุ่ม KPY (เค พี วาย)
ย่อมาจากฉายาของหลวงพ่อกุล KhippaPanYo (ขิปปปัญโญ)
- พ.ศ. ๒๕๔๕ คณะศิษย์ในสหรัฐอเมริกาได้ถวายวัดแก่หลวงพ่อก่อน คือวัดนิวยอร์ก
อัมมาราม เมืองโคโรนา รัฐนิวยอร์ก
- พ.ศ. ๒๕๔๕ คณะศิษย์ในสหรัฐอเมริกาได้ถวายวัดแก่หลวงพ่อก่อน คือวัดซานฟราน
อัมมาราม เมืองซานฟรานซิสโก รัฐแคลิฟอร์เนีย
- พ.ศ. ๒๕๔๘ คณะศิษย์ในฮ่องกงได้ถวายวัดแก่หลวงพ่อก่อน คือวัดฮ่องกงอัมมาราม
เมืองหย่นหลง

พระมหาธาตุเจดีย์

ในช่วงต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอบ้านผือ อำเภอน้ำโสม และ อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี และพระเถรานุเถระในพื้นที่ใกล้เคียง ได้ประชุม พิจารณาเสนอให้พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญญาโม ออกแบบและดำเนินการก่อสร้าง พระมหาธาตุเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุซึ่งได้อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในโอกาสพระราชพิธี มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อพระมหาธาตุเจดีย์ว่า พระมหาธาตุเจดีย์เฉลิมพระบารมี พระนวมินทร์^{๓๗} ใช้เวลาก่อสร้าง ๑๕ เดือน งบประมาณ ๗๓ ล้านบาท

หลวงพ่อทูล ขิปปปัญญาโม ออกแบบพระเจดีย์ด้วยตนเอง และควบคุมดูแลการก่อสร้างอย่าง ใกล้ชิด เพื่อให้พระเจดีย์นี้เป็นมรดกของชาติ เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนา สืบไป

ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ที่อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา ประดิษฐานเป็นสัญลักษณ์แห่งความเจริญรุ่งเรืองของ พระพุทธศาสนา อยู่เคียงคู่กับ พระมหาเจดีย์ด้านทิศ ตะวันออกเฉียงใต้ศาสนา สืบไป

^{๓๗} พระนวมินทร์ แปลว่าพระผู้เป็นใหญ่องค์ที่ ๙ หมายถึง พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙

ภาพขยายพระบรมสารีริกธาตุ

พระเจดีย์ทองคำประดับอัญมณีที่บรรจุ พระบรมสารีริกธาตุ

พระบรมธาตุนี้ จริงหรือปลอม

หลวงพ่อทูล ขิปปปัญญา ตอบคำถามในรายการ “ตามหาแก่นธรรม” วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔

ผู้ถาม: พระบรมสารีริกธาตุที่นำมาจากศรีลังกา มาประดิษฐาน ที่เจดีย์แห่งนี้ จะรู้ได้อย่างไรว่า เป็นของจริง แต่ถ้าเป็นของปลอมแล้วจะมีผลเสียต่อพระพุทธศาสนาหรือไม่ อย่างไร

หลวงพ่อทูลตอบ: คำถามนี้ดีมาก หลายคนก็เคยพูดว่า ถูกเขาหลอกหรือเปล่า แต่หลวงพ่อบอกว่าพระธาตุมานี้ เป็นอะไรยังไง คือเขาพวกนี้หัวแหลมพอสมควร คือว่าหลอกคนไทยได้ง่ายๆ แต่หลวงพ่อบอกว่า พุดแล้วว่า เป็นส่วนตัวก็แล้วกันว่า หลอกได้ยาก คือเราไม่ดูตาเนื้อกัน เราดูตาในกัน นี่คือว่าเขาจะหลอก หลอกไม่ได้ ก่อนจะนำมาครั้งแรกก็ท่านอาจารย์ พระครูสมจิต หรือท่านเจ้าคณะอำเภอบ้านฝื่อปรารภเรื่องนี้ขึ้นมาว่าจะไปดู ไปดูกันเองว่า เป็นของจริงหรือของปลอมแค่ไหน ก็ไปดูประวัติของพระธาตุนี้ด้วย ถึงประวัติที่มานี้ที่เขารักษากันอยู่ เป็นบุคคลที่สำคัญที่ยอมรับในประเทศศรีลังกามาก เป็นผู้สืบเชื้อสายกษัตริย์เก่า แต่เดี๋ยวนี้

กษัตริย์ศรีลังกาก็ล่มสลายไป เขายังรักษาพระบรมธาตุนี้เอาไว้ ก็ไปดูแลที่นั่น เรื่องจริง เรื่องปลอมนี้แล้วแต่คนอื่นเขาจะมอง แต่หลวงพ่อดุลนะ ได้รับความจริงว่าร้อยเปอร์เซ็นต์ คือของจริง นี่คือนี่เป็นเรื่องส่วนบุคคล จะไปให้คนอื่นทั้งหมดเชื่อว่า ของจริง ทั้งหมดไม่ได้

ผู้ถาม: อันนี้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลด้วยใช่ไหมครับ

หลวงพ่อดุลตอบ: เรื่องบุคคลด้วย แต่นี่เนื่องจาก สมมติว่า แห่งใดแห่งหนึ่งก็ดี ถ้าเป็นของปลอมเรามาสมมติกันขึ้นว่าเป็นของจริง มันจะเป็นผลเสียหายกับ ชาวพุทธหรือไม่ จะตอบว่าไม่เป็น เพราะอันนี้ทำสมมติให้เกิดขึ้นได้ ในสิ่งใดเป็น ของพระพุทธเจ้าแล้วนี้ แม้แต่อิฐก้อนหนึ่งก็มีคุณค่า ไม้ท่อนหนึ่งเอามาแกะเป็นรูป ก็มีคุณค่า เอาปูน เอาอะไรก็แล้วแต่ มาแกะ มาเป็นรูปร่างพระพุทธเจ้าก็มีคุณค่า ขึ้นมา กราบไหว้ได้ เรานึกถึงคุณพระพุทธเจ้า รูปนั้นเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า เท่านั้น นั่นเป็นส่วนหนึ่งเราแบ่งกันเอาไว้ คือสมมติ เราไม่ได้ไปกราบหินกราบปูน แต่เป็นกราบเพียงแต่รูป ว่านี่ เป็นไม้ เป็นปูน เป็นหิน ฉะนั้นว่าการสมมติขึ้นมา ลักษณะอย่างนี้ จริงไม่จริงก็ตาม ไม่สำคัญส่วนนั้น สำคัญว่าศรัทธาความเชื่อ ความเคารพของเราเต็มเปี่ยมหรือไม่ ตัวนี้เองที่ว่ามีคุณประโยชน์กับทุกคนได้

ผู้ถาม: เวลาเรากราบ กราบพระธาตุ ถึงจะเป็นของจริงก็ตาม ของปลอมก็ตาม เราควรทำในใจว่าอย่างไร ครับ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (ปัจจุบันคือ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) เป็นผู้แทนส่วนพระองค์ในการถวายสักการะพระบรมสารีริกธาตุที่ได้อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา

พล.ต.อ.ประชา พรหมนอก ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
นมัสการพระบรมสารีริกธาตุ

คณะศรัทธาล้วนปลื้มปิติที่ได้ชื่นชม พระบรม
สารีริกธาตุอย่างใกล้ชิด ช่วงชีวิตที่เวียนเกิดเวียน
ตายในวัฏสงสาร หาโอกาสอย่างนี้ได้ยาก

หลวงพ่อทูลตอบ: สนับสนุนให้ไปถึงพระพุทธเจ้า ผู้เป็นเจ้าของศาสนา
ให้ความเคารพนอบน้อมทางกาย วาจา ใจ ให้ลึกซึ้ง เราเป็นพุทธบริษัทต้องทำ
อย่างนั้น

เหตุที่สร้างเจดีย์

ตัดตอนจาก ธรรมเทศนา ในวันสมโภชพระมหาเจดีย์ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“หลายคน กวีพากษ์วิจารณ์ว่า ทำไมหลวงพ่อทูลจึงสร้างเจดีย์ขนาดใหญ่ เสียเงินเสียทองไปมากมายก่ายกอง การสร้างมหาธาตุเจดีย์นี้ ถ้ามองลึกๆ มองให้ละเอียดแล้ว มหาธาตุเจดีย์นี้ เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนา ยกตัวอย่าง เช่น ประเทศอินเดีย ก็มีพุทธคยาเป็นหลัก เป็นมหาธาตุเจดีย์โบราณท่านสร้างเอาไว้ ยุคนี้สมัยนี้กุลบุตรลูกหลาน ท้าวสารทิศทั่วโลก ไปกราบไหว้สักการบูชา ในคุณพระพุทธเจ้าอยู่เป็นประจำ แต่ล่ะปีๆ มีจำนวนมากมายมหาศาล ถ้าไม่มีมหาธาตุเจดีย์ที่พุทธคยาแล้ว ก็ไม่ทราบที่ท่านเหล่านั้น จะกราบไหว้ที่ไหน คือหมดที่พึ่ง

นี่จุดหนึ่งที่อาตมาได้มองเห็นว่า พระพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่จะอยู่คงทนไปตลอดกับตลอดกาลป์ อีกยุคหนึ่ง ก็ต้องสลายไปตามกาลเวลา ประเทศเพื่อนบ้านเรา

พม่าก็ดี ศรีลังกาก็ดี เขาก็สร้างมหาธาตุเจดีย์นี้เป็นหลักเป็นแก่นสารให้แก่พุทธบริษัททั้งหลาย ได้มาราบไว้สักการบูชากัน ยุคนั้นสมัยนั้น ภิกษุสามเณร รู้สึกว่าอ่อนแอ ย่อหย่อนหละหลวมในพระธรรมวินัยกันเป็นอย่างมาก ญาติโยมเขาก็มีความเคารพเชื่อถือ ในพระพุทเจ้า เขาก็ไปกราบไหว้พระพุทเจ้าในเจดีย์ต่างๆ หรือต้นพระศรีมหาโพธิ์ต่างๆ ทั้งหมดนั้น เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจของเขา

เมื่อหลวงพ่อดีได้คิดพิจารณาเรื่องเหล่านี้ อนาคตต่อไปภายภาคหน้า ประเทศไทยเรา ถึงยุคนี้สมัยนี้จะมีครูอาจารย์หลายๆท่าน ที่ทรงคุณธรรม น่าเลื่อมใสอยู่ก็ตาม แต่ไม่ก็ร้อยปีข้างหน้า การเปลี่ยนแปลงในกลุ่มคณะสงฆ์นี้ จะเป็นไปตามกาลเวลา คืออนิจจัง ความย่อหย่อนหละหลวม ในพระธรรมวินัยในยุคนั้นก็เกิดขึ้น คนก็จะหมดศรัทธา หหมดที่พึ่งทางใจ ก็ต้องมาอาศัยกราบไหว้สักการบูชา ในพระมหาธาตุเจดีย์นี้ต่อไป นี่ว่าการเสริมสร้างบารมีนั่นเอง

การเสริมสร้างบารมี โดยการเอาวัตถุธาตุทั้งหลาย มาสมมติขึ้นว่าเป็นพระมหาธาตุเจดีย์นี้ เรียกว่าเป็นที่เก็บรักษาในคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่เราเรียกว่าพุทธคุณที่เรา รู้กันอยู่ว่าพระพุทธรูปเจ้าอยู่ที่ไหน เรากลับถึงคุณพระพุทธรูปเจ้าอยู่ที่นั่น เจดีย์วัดป่าบ้านค้อนี้ ที่ไปที่มาของพระบรมสารีริกธาตุ มีความชัดเจน เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วต่อไป ๕๐ ปี ๑๐๐ ปี ๕๐๐ ปี ข้างหน้า จะพูดต่อๆกันไปว่า พระมหาธาตุเจดีย์ที่วัดป่าบ้านค้อนี้ เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ของพระพุทธรูปเจ้า ลูกหลานทั้งหลายก็จะมากกราบไหว้ สักการบูชาที่นี่ ก็จะเป็นบุญบารมีเขาต่อๆกันไป นี่ส่วนหนึ่งที่อาตมาได้ตั้งใจให้ลูกบุตรลูกหลานเรา ได้สืบทอดในพระพุทธรูปศาสนา เรียกว่าเป็นพุทธานุสสรณ์อย่างหนึ่ง...”

ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

ท่านได้ทำนุบำรุงวัดวาอารามและพระภิกษุสามเณร โดยได้เมตตาเป็นองค์ประธาน รวบรวมคณะศรัทธาทอดถวายกฐิน และผ้าป่าตามเทศกาลให้แก่วัด และสำนักสงฆ์ที่ขาดแคลน ในเขตจังหวัดอุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู และจังหวัดใกล้เคียงอย่างสม่ำเสมอ ตลอดทั้ง สนับสนุนการก่อสร้างและซ่อมแซมเสนาสนะ รวมถึงการสนับสนุนปัจจัย ๔ ด้านอื่นๆ ให้แก่วัดวาอารามต่างๆ เป็นการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป

ทางด้านส่งเสริมกิจการ ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ท่านได้จัดตั้งกองทุนกลุ่มสตรีประจำหมู่บ้าน ช่วยหาทุนสร้างโรงพยาบาล แจกจ่ายเครื่องนุ่งห่ม และเวชภัณฑ์ให้หมู่บ้านใกล้เคียง เพื่อให้หน่วยงานเหล่านั้น ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรองรับนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ เป็นการช่วยเหลือสังคม และงานภาครัฐอีกทางหนึ่งด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ปัจจุบันคือ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว) เป็นผู้แทนพระองค์ พระราชทานสมณศักดิ์และพัดยศแด่ หลวงพ่อทูล ขิปปปัญญาโม เป็นพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญที่ “พระปัญญาพิศาลเถร”

หลวงพ่อทูล ท่านให้การสนับสนุน ต่อกิจการคณะสงฆ์อย่างมิได้ขาด โดยได้เป็นเจ้าภาพด้านสถานที่ ในการประชุมพระสังฆาธิการ และตรวจธรรมสนามหลวง ชั้นตรี ที่วัดป่าบ้านค้อ จังหวัดอุดรธานี

จากการที่ท่านได้ยังประโยชน์ ให้แก่สังคมเป็นอเนกประการ บำเพ็ญศาสนกิจ สาธารณกิจน้อยใหญ่ เปี่ยมด้วยเมตตาธรรม, กรุณาธรรม ให้กับประเทศชาติและ พระศาสนาเป็นเนืองนิจ ดังนั้นในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสมณศักดิ์ เป็นกรณีพิเศษ เป็นพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญที่ พระปัญญาพิศาลเถร

มรณกาล

ในช่วงต้นปี ๒๕๕๑ หลวงพ่อเริ่มมีอาการปวดเมื่อยตามตัว เบื่ออาหาร เหนื่อย พูดเสียงเบา และพบมีก้อนเนื้อที่สะบักขวา มีขนาดโตขึ้นจนทำให้ปวดมาก แขนขวา อ่อนแรง ได้เข้าตรวจและรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๑ ซึ่งแพทย์สรุปว่าเป็นเนื้องอกที่ปอดและได้แพร่กระจายไปที่กระดูก แพทย์ได้ทำการ ฉายรังสีเพื่อบรรเทาอาการปวด ได้กลับมาพักรักษาตัวที่วัดป่าบ้านค้อ และได้เข้า รักษาตัวที่โรงพยาบาลวัฒนา จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากปอดติดเชื้อ จากนั้นก็ได้ กลับไปรักษาตัวที่วัดป่าบ้านค้อแบบประคับประคองตามเจตนารมณ์ของหลวงพ่อ

จนกระทั่งเย็นวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ หลวงพ่อไดนอนหลับสนิทไม่มี อาการปวด แต่มีความดันโลหิตไม่สม่ำเสมอและลดลงเรื่อยๆ ซีพจรเต้นช้าลง จนกระทั่งเวลา ๐๔.๔๐ น. ของเช้าวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ หลวงพ่อหัวใจ ก็หยุดเต้น ท่านได้ละสังขารด้วยอาการสงบ รวมสิริอายุได้ ๗๓ ปี ๕ เดือน รวม ๔๘ พรรษา

ตลอดระยะเวลา ๔๘ พรรษา ที่อยู่ภายใต้ร่มกาสาวพัตร์ ท่านมีความตั้งใจ และมุ่งมั่นตามที่ตั้งสัจจะในครั้งออกบวชว่า “ท่านจะขอมอบกายและถวายชีวิต เพื่อบูชาคุณพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์เจ้า จะทำประโยชน์ตนและ ประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท” และเมื่อท่านได้ทำประโยชน์ ส่วนตนสำเร็จแล้ว ท่านจึงได้ดำริว่าท่านจะเดินรอยตามพระพุทธองค์ คือ “จะทำ

ประโยชน์ท่านให้เต็มที นั่นคือเผยแพร่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าสู่ประชาชน ให้เขาได้รับข้อมูลและเหตุผลที่เป็นจริง เพื่อให้เกิดความเห็นชอบในศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง เพื่อทรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงต่อไป”

หลวงพ่อก็ได้ทำสิ่งที่ตั้งใจสำเร็จผลอย่างบริบูรณ์แล้วทุกประการ ท่านเป็นผู้รู้แจ้งโลก (โลกวิทู) เป็นผู้จากไปแล้วด้วยดี (สุคะโต) ท่านฝากไว้เพียงพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ที่แท้จริง ให้กับพุทธบริษัท เพื่อเป็นแผนที่ในการเดินทางให้ตรงต่อมรรค ผล นิพพาน และทรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาตลอดไปชั่วกาลนาน หลวงพ่อก็ได้ปฏิบัติตามคำสอนจนถึงที่สิ้นสุดแห่งทุกข์แล้ว ท่านไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดในภพทั้งสามนี้อีกต่อไป

งานพระราชทานเพลิงศพ

พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ในงานพิธีพระราชทานเพลิงศพ

พระธรรมดิลก (สมาน สุเมโธ ป.ธ.๙, ดร.) แสดงพระธรรมเทศนาในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาฯ (ปัจจุบันคือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์) ทรงเป็นประธานในพิธีพระราชทานเพลิงศพหลวงพ่อดู ขิปปปัญญา

พระเถรานุเถรวางดอกไม้จันทร์ ณ เมรุลอยชั่วคราว

๒๑๐ อัดโนประวัติ พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ ภาค ๒

พระธาตุหลวงพ่อทูล

อภิธานศัพท์

กฐิน – กฐินเป็นพิธีถวายผ้าไตรจีวรแก่พระสงฆ์ จัดขึ้นภายใน ๑ เดือนหลังออกพรรษา

กรรม – การกระทำ ได้แก่ กระทำทางกาย เรียก กายกรรม ทางวาจา เรียก วาจากรรม และทางใจ เรียก มโนกรรม

กรรมฐาน – ที่ตั้งแห่งการงานทางพระพุทธศาสนา หมายถึงอุบายทางใจ ๒ ประการ คือ อุบายสงบใจ เรียกว่า สมถกรรมฐาน และอุบายเรื่องปัญญา เรียกว่า วิปัสสนากรรมฐาน

กัลยยุค – ชื่อยุคที่ ๔ ของจตุรยุคตามคติของพราหมณ์ ในยุคนี้ธรรมะของมนุษย์ลดลงเหลือเพียง ๑ ใน ๔ ส่วน เมื่อเทียบกับในสมัยกฤตยยุค และอายุของมนุษย์ก็สั้นลงโดยไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน, เป็นยุคที่ธรรมะตกต่ำ คนชั่วมีจำนวนมากกว่าคนดี

กัป (กัลป์) – กาลกำหนด, ระยะเวลายาวนานเหลือเกิน ที่กำหนดว่าโลกคือสกลจักรวาลประลัยครั้งหนึ่ง, ช่วงระยะเวลาอันยาวนานของโลก จนไม่สามารถกำหนดเป็นวัน เดือน หรือปีได้

กัลยาณมิตร – มิตรแท้ คือท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ ในที่นี้มุ่งเอามิตรประเภทครูหรือพี่เลี้ยงเป็นสำคัญ

กามคุณ – ส่วนที่น่าปรารถนาน่าใคร่ มี ๕ อย่าง คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ (สัมผัสทางกาย) ที่น่าใคร่ น่าพอใจ

กามสมุจจฉารา – ศีลข้อ ๓ เว้นจากการประพฤติดีในกาม

กาลัญญุตตา – ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา อันสมควรในการประกอบกิจนั้นๆ

กาลัญญู – ผู้รู้จักกาล

กาลามสูตร – ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ชาวกาลามะ, หมายถึง วิธีปฏิบัติในเรื่องที่ควรสงสัย หรือหลักความเชื่อ ๑๐ ข้อ

กิริยา – การกระทำ หรืออาการที่แสดงออกมาทางกาย, มารยาท, เช่น กิริยานอบน้อม กิริยาทรมาน

กิเลส – กิเลสหมายถึงสิ่งที่ล่อใจหรือเป็นตัวแทนของตัณหาความอยาก เช่น กระจเป่าแบนด์เนม เป็นตัวแทนของความอยากดูดีในสังคม, เพลงที่เราชอบเป็นตัวแทนของความ สุข ความผ่อนคลาย

กฐิ – เรือนหรือตึกขนาดย่อมสำหรับพระภิกษุสามเณรพักอาศัย, ที่อยู่ของนักบวช

กุลบุตร – แปลว่า บุตรชายของผู้มีตระกูล หมายถึงลูกหลานที่ดี หรือคนดี

กุศล – หมายถึงความฉลาด หรือตัวปัญญา, การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับจิตใจให้ดีขึ้น ปรับปรุงจิตใจให้ดีขึ้น มากกว่าทำความดีเฉยๆ, การกระทำใดๆ หากทำแล้วมีผลต่อสภาวะจิตใจของตนเปลี่ยนไปในทางที่สูงขึ้น จึงเรียกว่ากุศล หากการกระทำดีนั้นๆ ไม่ได้มีผลเปลี่ยนแปลงจิตใจตนเองเลย ไม่เรียกว่ากุศล แต่เรียกว่า กรรมดี

โกฏิ – ชื่อมาตรานับ ๑ โกฏิเท่ากับ ๑๐ ล้าน

ขณิกสมาธิ – สมาธิชั่วขณะจิตสงบลงถึงจุดที่เป็นสมาธิ, สมาธิขั้นต้นพอสำหรับใช้ในการเล่าเรียนทำการงานให้ได้ผลดี ให้จิตใจสงบสบายได้ พักชั่วคราว และใช้เริ่มปฏิบัติวิปัสสนาได้

ขันธ – ตัว, หมู่, กอง, พวก, หมวด, ในทางพุทธศาสนาหมายถึงส่วนหนึ่งๆ ของรูปกับนามที่แยกออกเป็น ๕ กอง คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ซึ่งเรียกว่า ขันธ ๕

ขันธ ๕ – (เบญจขันธ) คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ

คำบริกรรม – การกระทำขั้นต้นในการเจริญสมถกรรมฐาน คือ กำหนดใจโดยเพ่งวัตถุ หรือนึกถึงอารมณ์ที่กำหนดนั้น ว่าซ้ำๆ อยู่ในใจ อย่างไรอย่างหนึ่ง เพื่อให้ใจให้สงบ

เคหะเทวดา – เทวดาที่อาศัยอยู่ในบ้าน เรือน ที่อยู่อาศัย

ขณะ – ก้อน, ก้อนกลุ่ม, แห่ง, สิ่งที่เกี่ยวข้องกันอยู่, หมายถึงเป็นก้อนเป็นกลุ่มในสิ่งใด หรืออัตตา หรือทุกข์

จกกรม – เดินไปมาโดยมีสติกำกับ, หมายถึงการเดินเจริญกรรมฐาน

จตุตถฌาน – ฌานที่ ๔ มีองค์ ๒ ละสุขเสียได้ มีแต่อุเบกขากับเอกัคคตา

จิต – ลักษณะอันเป็นพื้นฐานของจิต หรือนิสัยอันเป็นพื้นฐานของแต่ละบุคคล

จริมกจิต – จิตดวงสุดท้าย ซึ่งจะดับไปเมื่อบรรลอรหัตเป็นพระอรหันต์

จักขุญาณ (ทิพจักขุ จักขุทิพย์) – ตาทิพย์, ญาณพิเศษของผู้ได้อภิญญาทั้งหลาย ทำให้สามารถแลเห็น

หมู่มสัตว์ที่เป็นไปต่างๆ กันเพราะอำนาจกรรม เรียกอีกอย่างว่า จุตูปปาตญาณ

จาคุมหาราชิกา – สวรรค์ชั้นที่ ๑ มีมหาราช ๔ องค์ เป็นประธาน ปกครองประจำทิศทั้ง ๔

จิต – ธรรมชาติที่รู้อารมณ์, สภาพที่นึกคิด, ความคิด, ใจ

จินตามยปัญญา – ปัญญาสำเร็จด้วยการคิด ไคร่ครวญ ตรึกตรอง

จีวร – ผ้าห่ม ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มของพระภิกษุและสามเณร

เจตีย์ – สิ่งก่อสร้างหรือสิ่งของที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกถึงและเคารพบูชา

เจตสิก – สภาวะธรรมที่เกิดดับพร้อมกับจิต

เจโตปริยญาณ – ญาณกำหนดรู้ใจผู้อื่นได้

เจโตวิมุตติ – ความหลุดพ้นแห่งจิต, ความหลุดพ้นด้วยอำนาจการฝึกจิต, ความหลุดพ้นแห่งจิตจากราคะ ด้วยกำลังแห่งสมาธิ

เจ้าคุณ – คำเรียกพระภิกษุที่เป็นพระราชาคณะ และพระยาตลอดถึงข้าราชการผู้ใหญ่ฝ่ายใน

ขงฺกิล – นักบวชประเภทหนึ่ง เกลา่ผมนุ่นเป็นมวยสูงชัน มักถือลัทธิบูชาไฟ บางครั้งจัดเข้าในพวกฤๅษี, หมายถึง ขงฺกิลสามพี่น้อง หรือขงฺกิลกัศสปะ คือ อรุเวลกัศสปะ นทีกัศสปะ คยาถกัศสปะ

ชาติ – การเกิด, การเป็นขึ้นมา, กำเนิด

ฌาน – ภาวะที่จิตสงบแน่วแน่เนื่องมาจากการเพ่งอารมณ์ การเพ่งอารมณ์จนจิตแน่วแน่เป็นสมาธิ เรียก ลักษณะการทำจิตให้สงบตามหลักทางศาสนาว่า เข้าฌาน, ฌานแบ่งออกเป็น รูปฌาน คือฌานที่มีรูปธรรมเป็นอารมณ์ และ อรูปฌาน คือฌานที่มีอรูปธรรมเป็นอารมณ์

ฌานสมาบัติ – การเข้าถึงฌาน, ฌานสมาบัติเป็นโลกียสมาบัติหรือโลกิยฌาน

ฌานสมาบัติ ๘ – ได้แก่ รูปฌาน ๔, อรูปฌาน ๔, เรียกแยกว่า รูปสมาบัติ อรูปสมาบัติ เรียกรวมว่า ฌานสมาบัติ

ญาณ – ความหยั่งรู้, ปริชาหยั่งรู้

ญาณทัสสนะ - ความรู้และความเห็น, รู้ก่อนแล้วค่อยเห็น, การเห็นกล่าวคือการหยั่งรู้, การเห็นที่เป็นญาณ หรือเห็นด้วยญาณ อย่างต่ำสุดหมายถึง วิปัสสนาญาณ

ญาณทัสสนวิสุทธิ - ความหมดจดแห่งญาณทัสสนะ ได้แก่ ญาณในอริยมรรค ๔

ฐิติจิต - จิตดั้งเดิม สะอาด แต่ไม่บริสุทธิ์, หมายถึงฐานใหญ่ของสมาธิ

ดาบส - ผู้บำเพ็ญตบะ, ฤๅษี, นักบวช, ผู้บำเพ็ญตบะกิเลส

ดาวดึงส์ - สวรรค์ชั้นกามาวจร, สวรรค์ชั้นที่ ๒ แห่งสวรรค์ ๖ ชั้น มีจอมเทพผู้ปกครองชื่อท้าวสักกะ แต่โดยทั่วไปเรียกว่าพระอินทร์

ดาวดึงส์เทวดา - เทวดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ดิรัจฉาน - “ผู้ไปขวาง” หมายถึงสัตว์ที่เคลื่อนที่ไปในแนวขวาง เจริญเติบโตโดยทางขวาง ซึ่งตรงกันข้ามกับมนุษย์ที่โตไปทางสูง

ดุสิตาเทวดา - เทวดาในสวรรค์ชั้นดุสิต ซึ่งเป็นสวรรค์ชั้นที่ ๔ แห่งสวรรค์ ๖ ชั้น มีท้าวสันดุสิตเทวราชปกครอง สวรรค์ชั้นนี้เป็นที่สถิตของพระโพธิสัตว์ ก่อนจุติลงมาสู่มนุษยโลกและตรัสรู้ในพระชาติสุดท้าย

ตติยฌาน - ฌานที่ ๓ มีองค์ ๒ ละปิติเสียได้ คงอยู่แต่สุข กับ เอกัคคตา

ตถาคต - ผู้บรรลุสังขารมถึงความเป็นไปอย่างนั้น, เป็นคำที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกหรือตรัสถึงพระองค์เอง

ตรรก - เดา, ตรีก; ตรีก คิดอย่างใช้เหตุผล

ต้นหา - ความทะยานอยาก, ความปรารถนาที่จะบำรุงบำเรอปรนเปรอตน, ความอยากได้อะไรเอา มี ๓

คือ ๑. กามต้นหา ๒. ภวต้นหา ๓. วิภวต้นหา

ไตรลักษณ์ - ลักษณะ ๓, อาการที่เป็นเครื่องกำหนดหมาย ๓ อย่าง อันให้รู้ถึงความจริงของสภาวะธรรมทั้งหลาย ที่เป็นอย่างนั้นๆ ตามธรรมดาของมัน ๑. อนิจจตา (ความเป็นของไม่เที่ยง) ๒. ทุกขตา (ความเป็นทุกข์) ๓. อนัตตตา (ความหมดสิ้นไปจากสภาพเดิม)

ไตรสิกขา - หรือสิกขา ๓ ข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน, เรียกว่า ๓ ว่าศีล สมาธิ ปัญญา

เถร - ชายชรา, ภิกษุผู้เฒ่า, ภิกษุผู้ใหญ่, พระผู้ใหญ่ ตามพระวินัยกำหนดว่ามีพรรษาตั้งแต่ ๑๐ ขึ้นไป

เถรวาท - นิกายพระพุทธศาสนาฝ่ายใต้ ซึ่งถือตามคติที่พระอรหันต์พุทธสาวกได้วางหลักธรรมวินัยเป็นแบบแผนไว้ เมื่อครั้งปฐมสังคายนา ได้แก่ พระพุทธศาสนาอย่างทีนับถือแพร่หลายในประเทศไทย พม่า ลังกา ลาว และกัมพูชา

ทศชาติชาดก - พระเจ้าสิบชาติ เป็นชาดกที่กล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีใน ๑๐ ชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ ก่อนจะเสวยพระชาติมาเกิดเป็นพระโคตมพุทธเจ้า หรือเจ้าชายสิทธัตถะแห่งศากยวงศ์

ทัสสนะ - การเห็น, ความคิดเห็น, หมายถึงประสบการณัจริง

ทัสสนญาณ - การเห็นและการรู้, เห็นก่อนแล้วค่อยรู้

ทาน - การให้, การแบ่งปัน, การเสียสละ, การบริจาค, การเอื้อเฟื้อ

ทิฏฐิ - ความเห็น

ทิฏฐิมานะ - หมายถึง อวดดี หรือตั้งถือถือตัว, เอาความเห็นของเราไปเปรียบเทียบกับคนอื่น

ทิพย์ – เป็นของเทวดา, วิเศษ, เลิศกว่าของมนุษย์

ทุกข์, ทุกข์ – เป็นหลักธรรมสำคัญในศาสนาพุทธ แปลว่าทนอยู่ในสภาพเดิมได้ยาก

ทุติยฉาน – ฉานที่ ๒ มีองค์ ๓ ละวิตก วิจารณ์ได้ คงมีแต่ ปิติ สุข อันเกิดจากสมาธิกับเอกัคคตา

เทพ, เทวดา – เทพเจ้า, ชาวสวรรค์ เป็นคำรวมเรียกชาวสวรรค์ทั้งเพศชายและเพศหญิง

เทพธิดา – นางฟ้า, เทวดาผู้หญิง

เทพพนม – นั่งคุกเข่า นั่งบนเส้นเท้าเส้นเท้าทั้งสองชิดติดกัน หัวเข่าทั้งสอง ห่างกันพอสมควร มือทั้งสองพนมมืออยู่ระหว่างอก ปลายมือเปิดเล็กน้อย ตัวตรง หน้าตรง

เทวบุตร – เทวดาผู้ชาย, ชาวสวรรค์เพศชาย

ธรรม – ๑. สภาวะ, สิ่ง, ปรากฎารมณ์ ๒. คุณความดี ๓. คำสั่งสอนในศาสนา ๔. หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา ๕. ความจริง ๖. ความยุติธรรม ความถูกต้อง ๗. กฎ กฎเกณฑ์ ๘. กฎหมาย

ธรรมกถึก – ผู้กล่าวสอนธรรม, ผู้แสดงธรรม, พระนักเทศก์

ธรรมยุต – ธรรมยุติกนิกาย หรือ คณะธรรมยุต เป็นคณะสงฆ์ที่พระวชิรญาณเถระทรงตั้งขึ้นเพื่อฟื้นฟูศาสนาพุทธในสยาม และแก้ไขวัตรปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย

ธรรมาธิปไตย – “ถือธรรมเป็นใหญ่” ถือหลักการ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงามและเหตุผลเป็นใหญ่ ทำการด้วยปัญญา โดยเคารพหลักการ กฎ ระเบียบ กติกา มุ่งเพื่อความดีงาม ความจริง ความชอบธรรม เป็นประมาณ

ธรรมวิจายะ – เลือกเฟ้นซึ่งธรรม, ค้นคว้าซึ่งธรรม, คัดเลือกซึ่งธรรม

ธัมมัญญาตา – ความเป็นผู้รู้จักเหตุ

ธรรมารมณ์ – เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต ทั้งอภิญญารมณ์ อนิฏฐารมณ์ อุเบกขาอารมณ์ เก็บขังอยู่ในสัญญา

ธาตุ – สิ่งที่ทรงสภาวะของตนเอง คือมีอยู่โดยธรรมดา เป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่มีผู้สร้าง ไม่มีอดีต ไม่มีสัตว์ มีใช้จะมี

ธาตุ ๔ – ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ

ธาตุขันธ์ – หมายถึงกายและใจ

จุดศ – ชื่อข้อปฏิบัติประเภทวัตร ที่ผู้สมัครใจจะพึงสมาทานประพฤติได้ เป็นอุบายขัดเกลากิเลส ส่งเสริมความมักน้อยสันโดษเป็นต้น

นรก – เหวแห่งความทุกข์, ที่อันไม่มีความสุขความเจริญ, ภาวะเร่าร้อน กระวนกระวาย, ที่ไปเกิดและเสวยความทุกข์ของสัตว์ผู้ทำบาป (หนึ่งในอุบาย ๔)

นาค – ๑. ผู้ที่เตรียมจะบวช ในประเพณีเถรวาท ผู้ชายที่มอบตัวด้วยเจตนาที่จะบวช และหม่อมขาว เรียกว่า นาค พอพร้อมจะบวชจะมีการปรองมมโกนหัว และบางทีจะมีพิธีแห่รอบอุโบสถสามรอบ แล้วค่อยทำพิธีขานนาค รับศีล ๑๐ ของเถร ตามด้วย รับศีล ๒๒๗ ของพระ ๒. งูใหญ่มีหางอน อาศัยในเมืองบาดาล แปลงกายเป็นมนุษย์ได้

นาม - ธรรมที่รู้จักกันด้วยชื่อ กำหนดรู้ด้วยใจ เป็นเรื่องของจิตใจ, สิ่งที่ไม่มีรูปร่าง ไม่ใช่รูปแต่น้อมมาเป็นอารมณ์ของจิตได้, ในที่ทั่วไปหมายถึงอรุณขันธ ๔ คือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ

นามขันธ - ขันธที่เป็นฝ่ายนามธรรม มี ๔ คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

นามจิต - หมายถึงนามขันธ

นิพพาน - การดับกิเลสและกองทุกข์ เป็นโลกุตตรธรรม และเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

นิพพิทา - ความรู้สึกเบื่อหน่ายเพราะเห็นความจริงอย่างหมดจดแล้วว่า เรามาหาสาระในสิ่งที่ไม่มีความรู้เห็นว่าจะถึงสมหวังหรือไม่สมหวังก็ตาม จะมีโทษตามมาจากทั้งสิ้น มันไม่มีอะไรให้เอาอีกแล้ว

นิมมานรติเทวดา - เทวดาในชั้นนิมมานรติ เป็นสวรรค์ชั้นที่ ๕ มีท้าวสุณิมิตเป็นจอมเทพ

นิमित - ภาพที่เห็นในใจอันเป็นตัวแทนของสิ่งที่ใช้อารมณ์กรรมฐาน

นิตยบุคคล - บุคคลผู้แน่นอนแล้ว บุคคลที่เที่ยงแล้ว, หมายถึง ๑.บุคคลผู้ทำอนันตริยกรรม ๕ จำพวก และ ๒.บุคคลผู้เป็นนียคมิจฉาทิฎฐิ เพราะมีนรกเป็นที่หมาย ส่วน ๓.พระอริยบุคคล ๘ จำพวก เป็นผู้ตรงต่อมรรคผลนิพพาน เป็นผู้ไม่ตกในอบายภูมิอีกต่อไป ถึงจะได้มาเกิดในโลกมนุษย์อีก ก็ไม่เกิน ๗ชาติ

๓ ชาติ ๑ ชาติ จะต้องได้บรรลุปะระอรหันต์เข้าสู่พระนิพพาน ไม่มีการเกิดตายในภพทั้ง ๓ นี้อีกต่อไป

นิโรธ - ความดับทุกข์ คือดับตัณหาได้สิ้นเชิง, ความดับทุกข์ และดับเหตุให้เกิดทุกข์, ภาวะปลอดทุกข์ เพราะไม่มีทุกข์ที่จะเกิดขึ้นได้ หมายถึงพระนิพพาน

นิโรธสมาบัติ - การเข้านิโรธ, การเข้าถึงความดับ หมายถึงการเข้าถึงความดับสัญญา (ความจำ) และ เวทนา (ความรับอารมณ์) ทั้งหมด ซึ่งสามารถดับได้ถึง ๗ วัน เรียกว่าเข้านิโรธสมาบัติ, นิโรธสมาบัติ ต้องเป็นพระอรหันต์และพระอนาคามีผู้ได้สมาบัติ ๘ จึงจะสามารถเข้าได้ ถือกันมาว่าผู้ได้ถวายอาหารแด่พระสงฆ์ผู้ออกจากนิโรธสมาบัติเมื่อแรกจะได้อานิสงสีในปัจจุบันทันตา ทั้งนี้เพราะเป็นอาหารมื้อสำคัญหลังจากที่ท่านอดมาถึง ๗ วัน ร่างกายจึงต้องการอาหารมากเป็นพิเศษ

เนวสัญญานาสัญญายตนะ - ภาวะที่มีสัญญาที่ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาที่ไม่ใช่ เป็นชื่ออรุณมาน หรืออรุณภาพที่ ๔

บริขาร - เครื่องใช้สอยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา มี ๘ อย่าง คือ สบง จีวร สังฆาฏิ บาตร มัดโกน หรือมัดตัดเล็บ เข็ม ประคตเอว กระบอกกรองน้ำ (ธมกรก) เรียกว่า อัฐบริขาร, สมณบริขาร ก็เรียก

บังสุกุล - แปลว่า ผ้าที่เกลือกกลั้วด้วยฝุ่น, ในภาษาไทยปัจจุบัน มักใช้เป็นคำกริยา หมายถึง พิธีบังสุกุลตาย เป็นพิธีทำบุญอุทิศกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการทอดวางผ่านสายสิญจน์ที่ยิงจากศพหรือภาพผู้ล่วงลับไปแล้ว มายังพระ หลังจากนั้น พระก็จะสวดบทพิจารณาผ้าบังสุกุล

บาป - ความร้าย, ความชั่วร้าย, กรรมชั่ว, กรรมลามก, อกุศลธรรมที่ส่งผลถึงความเดือดร้อน, สภาพที่ ทำให้ถึงคิดอันชั่ว, สิ่งที่ทำให้จิตให้ตกสู่ที่ชั่ว คือ ทำให้เลวลง ให้เสื่อมลง

บารมี - คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่ง, คุณธรรมที่ทำให้ถึงฝั่ง, คุณธรรมที่ทำให้สมบูรณ์, คุณความดีที่ควรทำ, บารมีมี ๑๐ ชื่อ: ๑. ทาน ๒. ศีล ๓. เนกขัมมะ ๔. ปัญญา ๕. วิริยะ ๖. ขันติ ๗. สัจจะ ๘. อธิษฐาน ๙. เมตตา ๑๐. อุเบกขา

บาลี - ภาษาที่ใช้เป็นหลักในพระพุทธศาสนาในภคยเดรวาท; คัมภีร์พระไตรปิฎก, พุทธพจน์, เรียกว่าพระบาลี

บิณฑบาต - แปลว่า อาหารที่ใส่ลงในบาตร, พระในศาสนาพุทธ ออกเดินไปตามหมู่บ้าน เพื่อให้โอกาสญาติโยมได้ทำบุญ โดยใส่อาหารลงในบาตรพระ

บุญ - การกระทำดีตามหลักคำสอนในศาสนา; ความดี, คุณงามความดี, กุศล, ความสุข

บุญกุศล - การทำบุญด้วยความฉลาด คือปัญญา, บุญที่ทำแล้ว ทำให้เจริญมากขึ้น

ปฏิบัติ - กระทำเพื่อให้เกิดความชำนาญ เช่น ภาคปฏิบัติ; กระทำตาม เช่น ปฏิบัติตามสัญญา; ประพฤติ เช่น ปฏิบัติสมณธรรม

ปฏิเวธ - เข้าใจตลอด, แห่งตลอด, ตรัสรู้, รู้ทะลุปรุโปร่ง, ล่วงผลปฏิบัติ, เป็นผลที่เกิดจากการปฏิบัติ คือ ปฏิบัติจนเป็นแล้ว

ปฐมฌาน - ฌานที่ ๑ มีองค์ ๕ คือ ๑.วิตก (ความตรึก) ๒. วิจาร (ตรอง) ๓. ปีติ (ความอิ่มใจ) ๔. สุข (ความสบายใจ) ๕. เอกัคคตา (ความมีอารมณ์เป็นหนึ่ง)

ปณิธาน - ความตั้งใจอันแน่วแน่, ความปรารถนา

ปรนิมิตวสวัตตีเทวตา - เทวตาในสวรรค์ชั้นปรนิมิตวสวัตตี คือสวรรค์ชั้นที่ ๖ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดในฉกามาพจร มีท้าววสวัตตีเป็นผู้ปกครอง

ปรมัตถธรรม - ความดีสูงสุด, ธรรมเป็นจริงสูงสุด

ประโยค - เปรียบธรรมหรือประโยค หมายถึงระดับชั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย มี ๙ ชั้น ๘ ระดับ

ปริยัติ - พุทธพจน์อันจะพึงเล่าเรียน, การเล่าเรียนพระไตรปิฎก, การเรียนวิชาทางศาสนา

ปริสัณญตา - ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน และกิจการที่จะต้องปฏิบัติต่อประชุมชนนั้นๆ

ปริสัณญู - ผู้รู้จักประชุมชน, ผู้รู้จักบริษัทโดยรู้การเข้าสังคม

ปริสุทธิญาณ - ญาณอันบริสุทธิ์

ปริสุทธิธรรม - ธรรมอันบริสุทธิ์

ปัจฉิตตัง - เฉพาะตน, หมายถึงพระธรรมอันผู้บรรลุจะพึงรู้เฉพาะตัว ต้องปฏิบัติจึงจะรู้ไม่ได้เป็นสิ่งที่จะรู้ได้ด้วยการฟังคนอื่นเล่า หรือให้คนอื่นปฏิบัติแทนตน

ปัจจัย - สิ่งที่หนุนเนื่องให้เหตุที่จะเกิดขึ้นสมบูรณ์

ปัญจวัคคีย์ - พวก ๕ คน, เป็นคำเรียกพระสงฆ์ ๕ รูป มีพระอัญญาโกณฑัญญะ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะ และพระอัสสชิ ที่ตามพระพุทธเจ้าออกบวช และได้เป็นพระอรหันต์ก่อนพวกอื่น

ปัญญา - ความรอบรู้และรู้รอบ, ความรู้ทั่ว, เข้าใจ, รู้ซึ่ง, หมายถึงการคิดพิจารณา วิจัย วิเคราะห์ วิจารณ์ ไตร่ตรอง, ปัญญาเป็นแสงสว่างของใจ, ปัญญามี ๓ ประการคือ ๑. สุตมยปัญญา ๒. จินตามยปัญญา ๓. ภวานามยปัญญา

ปัญญาบารมี - การสั่งสมปัญญา, หนึ่งใน บารมี ๑๐

ปัญญาวิมุตติ - ความหลุดพ้นด้วยปัญญา, ความหลุดพ้นด้วยอำนาจการเจริญปัญญา, ความหลุดพ้นแห่งจิตจากอวิชชา ด้วยปัญญาที่รู้เห็นตามเป็นจริง

ปาฏิโมกข์ - ประมวลศีล ๒๒๗ ของพระสงฆ์ ที่สวดทุกกึ่งเดือน, เป็นการประมวลพุทธบัญญัติ

ปาฏิหาริย์ – คือฤทธิ์, แสดงฤทธิ์ได้เป็นอัศจรรย์ เช่น ล่องหน ดำดิน เหาะได้ เป็นต้น

บุคคลิยญา – ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้ความแตกต่างแห่งบุคคล ว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น เป็นอย่างไร ควรคบควรใช้ควรสอนอย่างไร

ปถุชน – คนที่ยังมีกิเลสหนา, สามัญชน, ผู้ที่มีได้เป็นพระอริยบุคคล

เปรต – สัตว์พวกหนึ่งเกิดในอบายภูมิ คือ แตนทุกข์, ได้รับความทุกข์ทรมาน เพราะไม่มีอาหารจะกิน แม้เมื่อมีก็กินไม่ได้ หรือกินได้โดยยาก, เปรตมีหลายชนิด แต่อาจจะเนื่องจากการกระทำเพราะความโลภที่ไม่มีประมาณ เปรตมักจะใช้กรรมในลักษณะความโหดเหี้ยมที่ไม่มีประมาณ

ผล – สิ่งที่เกิดจากการกระทำ, ผลที่เกิดสืบเนื่องจากการละกิเลสได้ด้วยมรรค, ธรรมารมณอันพระอริยะพึงเสวย ที่เป็นผลเกิดเองในเมื่อกิเลสสิ้นไปด้วยอำนาจมรรคนั้นๆ ๑. โสทปัตติผล ผลแห่งการเข้าถึงกระแสที่นำไปสู่พระนิพพาน ๒. สกิทาคามีผล ผลอันพระสกิทาคามีพึงเสวย ๓. อนาคามีผล ผลอันพระอนาคามีพึงเสวย ๔. อรหัตตผล ผลคือความเป็นพระอรหันต์

ผ้าสังฆาฏิ – ผ้าทาบ, ผ้าคลุมกันหนาวที่พระใช้ทาบบนจีวร เป็นผ้าผืนหนึ่งในสามผืนที่เรียกว่า ไตรจีวร

พยากรณ์ – ทาย, ทำนาย, คาดการณ์โดยอาศัยหลักวิชา, หมายถึงการพยากรณ์ด้วยพระญาณเฉพาะพระพุทเจ้า ว่าบุคคลใดได้บรรลุมรรคขั้นใดแล้ว

พรรษา – แปลว่า ฤดูฝน, ปี, ของระยะเวลาที่บวช, สามเดือนในฤดูฝน เริ่มตั้งแต่วันเข้าพรรษา คือวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ไปจนถึงวันออกพรรษา คือวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ การจำพรรษาหมายถึงการอยู่ประจำ

ที่ตลอดระยะเวลาพรรษา อายุพระนับจากจำนวนพรรษาที่ผ่านมารบตั้งแต่วันบวช ใช้กำหนดลำดับอายุโส

พรหม – เทพในพรหมโลกจำพวกมีรูป เรียก รูปพรหม มี ๑๖ ชั้น จำพวกไม่มีรูป เรียก อรูปพรหม มี ๔ ชั้นตามคติพระพุทธศาสนา

พรหมโลก – โลกของพระพรหม ซึ่งมีแต่ความสุขอันเกิดจากฉาน

พระ – ผู้ถือบวช, ผู้ประเสริฐ

พระไตรปิฎก – ประมวลแห่งคัมภีร์ที่รวบรวมพระธรรมวินัย ๓ หมวด หรือ ๓ ชุด ๑. วินัยปิฎก (หมวดพระวินัย, ประมวลสิกขาบท สำหรับภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์) ๒. สุตตันตปิฎก (หมวดพระสูตร, ประมวลพระธรรมเทศนา คำบรรยายธรรม และเรื่องเล่าต่างๆ อันยกย่องตามบุคคลและโอกาส) ๓. อภิธรรมปิฎก (หมวดอภิธรรม, ประมวลหลักธรรมและคำอธิบายในรูปหลักวิชาล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับเหตุการณ์และบุคคล)

พระนวกะ – ผู้ใหม่, ผู้บวชใหม่, พระใหม่, ภิกษุมิพรรษายังไม่ครบ ๕

พระปัจเจกพุทธเจ้า – เป็นพระพุทเจ้าประเภทหนึ่ง ที่ตรัสรู้เฉพาะตัว มิได้ประกาศพระพุทธศาสนา

พระพุทเจ้า – พระผู้ตรัสรู้เองโดยชอบแล้วสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม, ท่านผู้ตรัสรู้ชอบด้วยตนเองก่อนแล้วสอนประชุมชนให้ประพฤติดุขด้วยกาย วาจา ใจ

พระมหาธาตุเจดีย์ – เจดีย์ที่บรรจุพระธาตุของพระพุทเจ้า หรือพระอรหันต์

พระสังฆาธิการ – พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์นับตั้งแต่ตำแหน่งเจ้าคณะภาคลงมาจนถึงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส

พระสิทธิ์ดละ – คำว่า สิทธิ์ดละ แปลว่า ผู้ที่สำเร็จความมุ่งหมายแล้ว, เป็นพระนามพระพุทธเจ้า พระสมณโคดม

พระสูตร – พระธรรมเทศนาหรือธรรมกถาเรื่องหนึ่งๆ ในพระสูตรตันตปิฎก แสดงเจ็ดด้วยบุคคลาธิษฐาน

พระอริยเจ้า (พระอริยบุคคล) – บุคคลผู้เป็นอริยะ, ท่านผู้บรรลุธรรมวิเศษมีโสดาปัตติมรรค เป็นต้น มี ๔ คือ ๑. พระโสดาบัน ๒. พระสกิทาคามี (หรือสกทาคามี) ๓. พระอนาคามี ๔. พระอรหันต์

พระอริยสงฆ์ – สงฆ์ผู้ที่บรรลุมรรคผลในชั้นใดชั้นหนึ่งใน ๔ ประเภท คือ พระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์

พระอินทร์ – ชื่อเทวราชผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และชั้นจาตุมหาราช

พหูสูต – ผู้มีความรู้เพราะได้สดับตรับฟังหรือศึกษาเล่าเรียนมามาก

พาล – ชั่วร้าย เกร เกะกะ หมายถึงคนพาล หาเรื่องทำให้วุ่นวาย เดือดร้อน

พุทธบริษัท – บริษัทของพระพุทธเจ้า, คนที่นับถือพระพุทธเจ้าแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม เรียกว่า บริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา

พุทธวจน – พระดำรัสหรือคำพูดของพระพุทธเจ้า

พุทธานุสติ – การตามระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า หรือการผูกจิตหรือสติไว้กับพระคุณของพระพุทธเจ้า

ภพ – ความมีความเป็น, ความเจริญ, ความเกิดขึ้นเป็นไป, ภาวะชีวิตของสัตว์, โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์, สถานที่เกิดของหมู่สัตว์ มี ๓๑ ภพภูมิ

ภพชาติ – การกำเนิดในวิภังคสงสาร

ภวตัณหา – ความทะยานอยากในภพ, ความอยากในภาวะของตัวตนที่จะได้จะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งอยากเป็น อยากคงอยู่ตลอดไป

ภัททวัคคีย์ – กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีจำนวน ๓๐ คน พระพุทธเจ้าได้ทรงพบคนกลุ่มนี้เดินตามหาผู้หญิงนางบำเรอ ได้ทรงเทศน์โปรดจนทุกคนบรรลุเสขธรรม (เหมือน ภัททวัคคีย์กุมาร)

ภัทรกัป – กัปอันเจริญ คือ กัปที่มีพระพุทธเจ้าถึง ๕ พระองค์

ภัย – สิ่งที่น่ากลัว หรือ อันตราย อันจะมีมาถึงได้ในอนาคต

ภาวนาปฏิบัติ – การทำให้เกิดความเจริญ จากการกระทำ หมายถึง การทำจิตใจให้สงบ และทำปัญญาให้เกิดขึ้น ด้วยการฝึกฝนอบรมจิตไปตามแบบที่ท่านกำหนดไว้, ในทางปฏิบัติท่านแบ่งไว้ ๒ แบบคือ สมถภาวนา และ วิปัสสนาภาวนา

ภาวนามยปัญญา – เป็นปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติจนรู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นปัญญาที่แท้จริง ซึ่งเป็นการต่อยอดจาก สุตมยปัญญา และจินตามยปัญญา

ภิกษุ (ภิกษุ) – “ผู้มองเห็นภัยในสังขาร”, ชายผู้ได้อุปสมบทแล้ว, ชายที่บวชเป็นพระ, พระผู้ชาย

ภิกษุณี – หญิงที่บวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา ถือศีล ๓๑๑ ข้อ

ภุมเทวดา – เทวดาพวกหนึ่งที่สิงสถิตอยู่บนพื้นดิน

มนุสสตีรจฉาน – กายเป็นมนุษย์ แต่ใจเป็นสัตว์

มนุสสเทโว – ความเป็นมนุษย์ แต่ใจสูงดุจเทวดา

มนุสสเปโต – ความเป็นมนุษย์ แต่ใจเป็นเปรต

มโนมยิทธิญาณ – ฤทธิ์ทางใจ คือนิรมิตกายอื่นออกจากกายนี้ได้ เหมือนชักดาบออกจากฝัก หรืองูออกจากคราบ

มรรค – ทาง, หนทาง ; ทางเข้าถึงความเป็นอริยบุคคล, ญาณที่ทำให้ละสังโยชน์ได้ขาด; มรรคสามารถหมายถึง ข้อ ๔ ในอริยสัจ ๔, มรรค ๘, หรือ มรรค ๔ คือ ๑. โสดาปัตติมรรค มรรคอันให้ถึงกระแสที่นำไปสู่พระนิพพานที่แรก, ๒. สกิทาคามีมรรค มรรคอันให้ถึงความเป็นพระสกิทาคามี ๓. อนาคามีมรรค มรรคอันให้ถึงความเป็นพระอนาคามี ๔. อรหัตตมรรค มรรคอันให้ถึงความเป็นพระอรหันต์

มรรค ๘ (มรรคมืองค์ ๘ หรือ อัญญสังคิมรรค) – ๑. สัมมาทิฎฐิ เห็นชอบ ๒. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ ๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ ๔. สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ ๕. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ๖. สัมมาวายามะ พยายามชอบ ๗. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ ๘. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ

มรรคผลนิพพาน – หมายถึงมรรค ๘ และ ผล ๔ คือ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล

มหา – ใหญ่ ยิ่งใหญ่, สมณศักดิ์ที่ใช้นำหน้าชื่อภิกษุผู้ที่สอบไล่ได้ตั้งแต่เปรียญธรรม ๓ ประโยคขึ้นไป

มหาเถร – พระเถระผู้ใหญ่ที่บวชตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไป

มัคคสมังคี (มรรคสมังคี) – คือ สภาพที่มีความพร้อมเพรียงด้วยองค์มรรค หรือว่าง่าย ๆ คือ การที่มรรค ๘ รวมอยู่ในใจ

มัตถัญญาตา – ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือความพอเหมาะพอดี

มานะ – ความถือตัว, ความสำคัญตัว ว่าเป็นนั่นเป็นนี่, การเปรียบเทียบ

มิจฉา – ผิด

มิจฉาทิฎฐิ – ความเห็นผิด

มิจฉาปฏิบัติ – การปฏิบัติที่ผิด

มิจฉาสติ – ความระลึกผิด, ระลึกรู้ผิดในทางธรรม

มิจฉาสมาธิ – สมาธิที่ผิด, ความตั้งมั่นที่ผิด

เมตตา – ความรัก, ความปรารถนาให้เขามีความสุข

แมชี – นักบวชหญิง ถือปฏิบัติศีล ๘ หรือศีล ๑๐ แต่ไม่ใช่ภิกษุณี, อุบาสิกาที่นุ่งขาวห่มขาวโกนผมโกนคิ้ว ถือศีล

โมหสมาธิ – การทำสมาธิที่ผานด้วยความหลง, ความหลงอยู่ในความสงบของสมาธิ ที่เรียกกันว่าสมาธิหัวตอ

โมหะ – ความหลง, ความไม่รู้ตามเป็นจริง, อวิชชา

ยมบาล – ผู้คุมนรก, ผู้ลงโทษสัตว์นรก

ยามาเทวดา – เทวดาในสวรรค์ชั้นที่ ๓ มีท้าวสุยามเทพบุตรปกครอง

โยนิโสมนสิการ – รู้จักสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ออก ให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

- โรคะ** - ความกำหนด, ความยินดีในกาม, ความติดใจหรือความย่อมนใจติดอยู่ในอารมณ์
- รุกขเทวดา** - เทวดาที่สิ่งสถิตอยู่ตามไม้ต้น คัมภีร์ธัมมปทัฏฐกถาถือว่ารุกขเทวดาอยู่จำพวกเดียวกับพระภูมิ และเป็นเทวดาในชั้นจาตุมหาราชิกา
- รุกขเทวบุตร** - หมายถึงเทวดาหนุ่ม หรือเทวดาเพศชาย
- รูป** - ร่างกายและส่วนประกอบฝ่ายวัตถุพร้อมทั้งพฤติกรรมและคุณสมบัติของมัน, รูปที่มีอยู่โดยสภาวะ, รูปต้นเดิม ได้แก่ ธาตุ ๔
- รูปขันธ** - กองรูป ส่วนที่เป็นร่างกาย พฤติกรรม คุณสมบัติต่างๆ ของร่างกาย และส่วนประกอบที่เป็นรูปธรรมทั้งหมด, หนึ่งในขันธ ๕
- รูปนาม** - หมายถึงขันธ ๕, รูป และ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ
- รูปพรหม** - พรหมในขั้นรูปภพ, พรหมที่เกิดด้วยกำลังรูปฌาน มี ๑๖ ชั้น
- รูปภพ** - โลกเป็นที่อยู่ของพวกรูปพรหม, ภพของรูปพรหม
- โรคภัย** - ภัยอันตรายที่เกิดจากโรค เช่นโรคระบาด
- ฤทธิ์ (อิทธิ)** - อำนาจศักดิ์สิทธิ์ แรงแอำนาจ
- ฤๅษี** - นักบวชพวกหนึ่ง มีมาก่อนพุทธกาล สละบ้านเรือนออกไปบำเพ็ญพรตแสวงหาความสงบ, ซีไพร, ดาบส, โยคี, ผู้บำเพ็ญพรต
- โลกวิทู** - ทรงรู้แจ้งโลก คือทรงรู้แจ้งสภาวะแห่งโลกคือสังขารทั้งหลาย ทรงทราบอริยาศัยสันดานของสัตว์โลกที่เป็นไปต่างๆ ทำให้ทรงบำเพ็ญพุทธกิจได้ผลดี
- โลก** - ความอยากได้ไม่รู้จักพอ
- วัฏจักร** - ช่วงระยะเวลาของเหตุการณ์หรือกิจกรรมชุดหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นและดำเนินติดต่อกันไปอย่างมีระเบียบจบลง ณ จุดเริ่มต้นนั้นอีก
- วัด** - สถานที่ทางศาสนา ประกอบด้วยโบสถ์วิหาร และที่อยู่ของสงฆ์ หรือนักบวช เป็นต้น
- วัดบ้าน** - เดิมทีอาจจะเป็นวัดประจำหมู่บ้าน วัดบ้านมักเกี่ยวข้องกับวัดมหานิกาย จีวรสีส้มๆ พระที่ฉันจากจาน และการปฏิบัติที่ไม่เคร่งมาก
- วัดป่า** - เดิมทีอาจจะเป็นวัดที่ตั้งอยู่ตามป่าตามธรรมชาติ สมัยนี้วัดป่าก็มักเกี่ยวข้องกับวัดธรรมยุติกนิกาย จีวรสีเข้มๆ พระที่ฉันในบาตร และการปฏิบัติที่ค่อนข้างจะเคร่ง
- วัตถุ** - สิ่ง, สิ่งของ, ธาตุ ๔
- วัตถุธาตุ** - สิ่งประกอบจากธาตุทั้ง ๔
- วัตร** - กิจพึงกระทำ, หน้าที่, ธรรมเนียม, ความประพฤติ, ข้อปฏิบัติ
- วาทภัย** - ภัยอันตรายเกิดจากลม เช่น พายุมรสุม
- วาสนา** - อាកารกายวาจา ที่เป็นลักษณะพิเศษของบุคคล ซึ่งเกิดจากกิเลสบางอย่าง และได้สั่งสมอบรมมาเป็นเวลานานจนเคยชินติดเป็นพื้นประจำตัว แม้จะละกิเลสนั้นได้แล้ว แต่ก็อาจจะละอาการกายวาจาที่เคยชินไม่ได้ เช่น คำพูดติดปาก อាកารเดินที่เร็ว หรือเดินตัวมเตี้ยม เป็นต้น
- วิจิจฉฉา** - ความลั้งเลงสงสัย

วิญญาน – ความรู้แจ้งอารมณ์, จิต, ความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่ออายตนะภายในและอายตนะภายนอกกระทบกัน เช่น ฐารมณฺ์ทางตา (เห็น), ทางหู (ได้ยิน), ทางจมูก (ได้กลิ่น), ทางลิ้น (รู้รส), ทางกาย (รู้สิ่งต้องกาย) และทางใจ (รู้เรื่องในใจ)

วิญญานัญจายตนะ – ฌานอันกำหนดวิญญานหาที่สุดมิได้เป็นอารมณ์หรือภพของผู้เข้าถึงฌานนี้, ฌานชั้นที่ ๖ อรูปฌานชั้นที่ ๒

วินัย – กฎเกณฑ์,ระเบียบ,หลักเกณฑ์, ประมวลสิกขาบทของพระสงฆ์

วิปัสสนา – ความเห็นแจ้ง คือเห็นตรงต่อความเป็นจริงของสภาวะธรรม, ปัญญาที่เห็นไตรลักษณ์อันให้ถอนความหลงผิดรู้ผิดในสังขารเสียได้, การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความเห็นแจ้งรู้ชัดภาวะของสิ่งทั้งหลายตามที่มีนเป็น

วิปัสสนากรรมฐาน – ที่ตั้งแห่งงานทำความเพียรฝึกอบรมจิต, วิธีฝึกอบรมจิต, เป็นอุบายฝึกใจในปัญญา

วิปัสสนาญาณ – ญาณที่นับเข้าในวิปัสสนาหรือญาณที่จัดเป็นวิปัสสนา, เมื่อปัญญาในวิปัสสนาเกิดความสมบูรณ์อย่างเต็มที่แล้ว จึงได้เกิดปัญญาชั้นละเอียดสูงสุดยอดขึ้น จึงเรียกว่า วิปัสสนาญาณ

วิปัสสนูปกิเลส – สภาพที่ทำให้เข้าใจผิดว่าตนบรรลุมรรคผลแล้ว จึงไม่ดำเนินก้าวหน้าต่อไปในวิปัสสนา ญาณ มี ๑๐ คือ ๑. โอภาส แสงสว่าง ๒. ปีติ ความอิ่มใจ ๓. ญาณ ความรู้ ๔. ปัสสัทธิ ความสงบกายและจิต ๕. สุข ความสบายกาย สบายจิต ๖. อธิโมกข์ ความน้อมใจเชื่อ ๗. ปศคาหะ ความเพียรที่พอดี ๘. อุปัฏฐาน สติชัด ๙. อุเบกขา ความวางจิตเป็นกลาง ๑๐. นิกันติ ความพอใจ

วิภาตัมหา – ความอยากให้เห็นไปจากความเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งอันไม่ปรารถนา อยากทำลาย อยากดับสูญ

วิมุตตินิพพาน – ความหลุดพ้น, ความพ้นจากกิเลส

วิราคะธรรม – สภาพธรรมที่ปราศจาก ราคะ, ธรรมเป็นที่สิ้นราคะ

วิสังขาร – ธรรมที่ปราศจากการปรุงแต่ง, ธรรมอันมิใช่สังขาร คือ พระนิพพาน

วิสุทธิตธรรม – ธรรมอันบริสุทธิ์, หากพิจารณาธรรมะและติดในเรื่องใด แล้วมีอุบายธรรมสามารถล้างความสงสัยออกไปจากใจได้ ธรรมนั้นคือธรรมที่ทำให้บริสุทธิ์ คือวิสุทธิตธรรม

วิหาร – ที่อยู่, ที่อยู่ของพระสงฆ์

วิหารธรรม – แปลว่าเป็นที่พักของใจ ที่ที่ใจเข้าออกบ่อยๆ เป็นได้ทั้งดีและไม่ดี เช่น ใจที่หมกหมุ่นอยู่กับการแก้แค้น มีความความอาฆาตพยาบาทเป็นวิหารธรรม ใจที่คิดพิจารณาธรรมบ่อยๆ จะมีธรรมอันบริสุทธิ์เป็นวิหารธรรม

เวทนา – การเสวยรสอารมณ์, ความรู้สึก สุข ทุกข์ หรือเฉยๆ

ศรัทธา – ความเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล

ศีล – ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม, การรักษากฎติดตามระเบียบวินัย, ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น, ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพ

ศีล ๕ – ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ๕ ข้อ ได้แก่ ๑. เว้นจากทำลายชีวิต ๒. เว้นจากถือเอาของที่เขามิได้ให้ ๓. เว้นจากประพฤติดินในกาม ๔. เว้นจากพูดเท็จ ๕. เว้นจากของเมา คือ สุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ศีลธรรม – ความประพฤติที่ดีที่ชอบ, ความประพฤติดีงาม

ศีลอุโบสถ – คือ ศีล ๘ ที่สมาทานรักษาพิเศษในวันอุโบสถ

สีกาทาคามี (สगतาคามี) – เป็นอริยบุคคลขั้นที่ ๒ ผู้ละและเข้าใจในโลกธรรม ๘ แล้วจะเกิดอีกหนึ่งครั้งก็จะบรรลอรุรหัต

สงฆ์ – นักบวชในศาสนาพุทธและปฏิบัติชอบตามพระวินัย, หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า

สติ – ระลึกได้, เอาใจใส่, จำได้

สบง (อันตราวาสก) – ผ้าถุงของภิกษุ สามเณร, ด้านบนนุ่งปิดสะดือและผูกเชือกไว้

สภาวะธรรม – สิ่งที่มีจริง, ธรรมที่มีจริงที่เป็นสัจจะ, ความมีอยู่จริงของสิ่งนั้นๆ ในขณะนั้นๆ ที่หมดได้ เปลี่ยนได้ เช่น ความร้อนของกาแฟ, ความสาวของผู้หญิง, ความกรอบของกล้วยทอด

สภาวะ – ความเป็นเอง, สิ่งที่เป็นเอง, ธรรมดา

สภาวะทุกซ์ – ทุกซ์ประจำ ทุกซ์ที่มีอยู่ด้วยกันทุกคน

สมณธรรม – ข้อปฏิบัติของพระภิกษุ หมายความว่า ท่านเจริญสมถและวิปัสสนา เพื่อความเป็นสมณะ คือ ผู้สงบจากกิเลส

สมถกรรมฐาน – กรรมฐานอันเป็นอุบายสงบใจ ซึ่งคู่กับวิปัสสนากรรมฐานอันเป็นอุบายเรื่องปัญญา, เป็นอุบายฝึกใจในสมาธิความสงบ

สมมติ – การตั้งเอา, ตกลงเอา, ยินยอมกัน, หมายถึงสิ่งทั้งหลายบนโลกลนี้ ที่เราตั้งชื่อขึ้นมาเพื่อเรียกให้เข้าใจตรงกัน มี ๒ คือ สมมติจริง กับ สมมติบัญญัติ สมมติจริง ไม่มีใครตั้งมันก็เป็นสมมติอยู่อย่างนั้น สมมติบัญญัติ มนุษย์จะตั้งกันขึ้นมา

สมมติบัญญัติ – มนุษย์กำหนดขึ้นมาเพื่อสื่อภาษาให้เข้าใจตรงกัน

สมาบัติ ๘ – ธรรมอันเป็นเครื่องเพ่งพิณิจ เป็นที่อยู่ของพระโยคาวจรและอริยะ เป็นการบำเพ็ญสมถกัมมัญฐานจนถึงขั้นอัปนาสมาธิ จนกิเลสไม่สามารถรบกวนได้ตลอดเวลาที่อยู่นิมาน มี ๘ ระดับ คือ ปฐมฌาน ฌานที่สกัดจากกามและกุตลธรรม มีองค์ ๕ วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตาทุติยฌาน, ฌานที่สอง มี องค์ ๓ ปีติ สุข เอกัคคต ตติยฌาน, ฌานที่สาม มีองค์ ๒ สุข และเอกัคคตา จตุตถฌาน, ฌานที่สี่ มีองค์ ๒ คือ อุเบกขา และเอกัคคตา, อากาสนัญจายตนะ อรูปฌานที่ ๑ กำหนด อากาสนเป็นอารมณ์, วิญญาณัญจายตนะ อรูปฌานที่ ๒ กำหนดวิญญาณเป็นอารมณ์, อากิญจัญญายตนะ อรูปฌานที่ ๓ กำหนด ความว่างเป็นอารมณ์, เนวสัญญานาสัญญายตนะ อรูปฌานที่ ๔ กำหนดภาวะที่จะมีก็ไม่ใช่ ไม่มีก็ไม่ใช่ เป็นอารมณ์

สรกัญญะ – ทำนองสำหรับสวดคำที่เป็นฉันท เป็นทำนองแบบสังโยค คือ สวดเป็นจังหวะหยุดตามรูปประโยคฉันทลักษณ์, ทำนองขับร้องทำนองหนึ่ง

สวรรณ – ภาพที่มีอารมณ์อันเลิศ, โลกที่มีแต่ความสุข, เทวโลก, สวรรณ ๖: ๑. จาตุम्मหาราชิกา ๒. ดาวดึงส์ ๓. ยามา ๔. ดุสิต ๕. นิมมานรตี ๖.ปรนิมมิตวสวัตตี

สังกายทิฎฐิ (สังกายะทิฎฐิ) – ความเห็นว่าเป็นตน, ความเห็นว่าเป็นตน ๕ เป็นต้น

สังขาร – สภาพที่ปัจจัยทั้งหลายปรุงแต่งขึ้น, สิ่งที่เกิดจากเหตุปัจจัย เป็นรูปธรรมก็ตาม นามธรรมก็ตาม ได้แก่ขั้น ๕ ทั้งหมด, สภาพที่ปรุงแต่งใจให้คิดหรือชั่ว, ธรรมมีเจตนาเป็นประธานที่ปรุงแต่งความคิด การพูด การกระทำ

สังขารจิต - อาการของจิต ที่มีอารมณ์ของสังขารแฝงอยู่

สังจะ - ความจริง, ชื่อตรง ชื่อสัตย์ จริ่งใจ พุดจริง ทำจริง

สังจะบารมี - บารมีที่เกิดขึ้นโดยวิธีการฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้มีความจริงใจ มีความซื่อสัตย์ พุดจริง กระทำจริง

สังจะวาจา - คำสัตย์, วาจาสัตย์, พุดเป็นสัตย์, การตรงต่อคำพูดของตน

สังจะอธิษฐาน - การมีสังจะต่อสิ่งที่อธิษฐานไว้ หรือการตั้งมั่นในสิ่งที่ทำได้ยากให้สำเร็จ, ในบางกรณี อาจจะหมายถึง สังขิริยา คือ การกล่าวคำสัตย์เพื่อได้ในสิ่งที่ตั้งใจไว้ เช่น ถ้าหากข้าพระเจ้าไม่เคยทำ...จริง ก็ขอให้...จงอย่าบังเกิดแต่ข้าพเจ้า

สังธรรม - ธรรมะที่เป็นความจริง ความจริงแท้ ความจริงของธรรมชาติ

สัญญา - การกำหนดหมาย, ความจำได้หมายรู้

สัญญาวิปลาส - ความจำคลาดเคลื่อน, หมายรู้ผิดพลาดจากความเป็นจริง

สัญญาเวทิตนโรธ - การดับสัญญาและเวทนา เป็นสมาบัติ เรียกเต็มว่า สัญญาเวทิตนโรธสมาบัติ เรียกสั้นๆ ว่า นิโรธสมาบัติ

สัญญาอนิจจา - จำไม่ได้, จำผิดไปจากเดิม, จำคลาดเคลื่อน

สัทธรรม - คำสอนของพระพุทธเจ้า, ธรรมที่ดี, ธรรมที่แท้, ธรรมของสัตบุรุษหรือคนดี, หลักหรือแก่นศาสนา

สัทธาญาณวิปยุต - ความเชื่อที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา ขาดการพิจารณาด้วยเหตุด้วยผล เชื่อโดยอ้าง ตำรา อ้างครูอาจารย์

สันตติ - สืบต่อ ต่อเนื่อง, ระยะเวลาที่ต่อเนื่องกัน, เชื้อสาย, การสืบ, หมายถึงการเกิดดับต่อเนื่องกัน เร็วมากจนดูเหมือนตั้งอยู่

สัปปายะ - สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย

สัปปุริสธรรม - ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี ๗ ข้อ: ๑. งามมีบุญตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ, ๒. อุตัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล, ๓. อุตตัญญตา ความรู้จักตน, ๔. มัตตัญญตา ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี, ๕. กาลัญญตา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม, ๖. ปริสัญญตา ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน, ๗. ปุคคลัญญตา ความรู้จักบุคคล

สัมมา - ชอบ, ดี, ดียิ่ง

สัมมากัมมันโต - ทำการชอบ

สัมมาทิฐิ - เห็นชอบ

สัมมาปฏิบัติ - ปฏิบัติชอบ คือปฏิบัติชอบธรรม ปฏิบัติถูกต้องคลองธรรม, ดำเนินในมรรคามีองค์ ๘ ประการ (ปฏิบัติตามมรรค)

สัมมาวาจา - เจรจาชอบ

สัมมาวาจาโม - เพียรชอบ

สัมมาสติ - ระลึกรชอบ

สัมมาสมาธิ – ตั้งจิตมั่นชอบ

สัมมาสังกัปปะ – คำริชชอบ

สัมมาอาชีวะ – เลี้ยงชีพชอบ

สาธ – ดี มีประโยชน์, มีประโยชน์ดี, เป็นธรรม

สามเณร – บรรพชิตในพระพุทธศาสนาผู้ยังมิได้อุปสมบท เพียงแต่รับบรรพชาด้วยไตรสรณคมน์ ถือสิกขาบท ๑๐ และกิจวัตรบางอย่างตามปกติ มีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์

สามภพ (ภพ ๓) – ภาวะชีวิตของสัตว์, โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ ๑. กามภพ (ภพที่เป็นกามาวจร, ภพของสัตว์ผู้ยังเสวยกามคุณ คืออารมณ์ทางอินทรีย์ทั้ง ๕ ได้แก่ อบาย ๔ มนุษย์โลกและกามาวจรสวรรค์ทั้ง ๖), ๒. รูปภพ (ภพที่เป็นรูปาวจร, ภพของสัตว์ผู้เข้าถึงรูปฌาน ได้แก่รูปพรหมทั้ง ๑๖), ๓. อรูปภพ (ภพที่เป็นอรูปาวจร, ภพของสัตว์ผู้เข้าถึงอรูปฌาน ได้แก่อรูปพรหม ๔)

สามัญลักษณ์ะธาตุ – ลักษณะที่มีเสมอกันในสังขารทั้งปวง อย่างเสมอภาคกัน ไม่มียกเว้น ไม่ว่าสังขารนั้นจะมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ไตรลักษณ์

สาวก – ผู้ฟัง; ผู้เชื่อฟังคำสอน, ศิษย์; ศิษย์ของพระพุทธเจ้า

สาวกสังโฆ – สงฆ์หรือหมู่แห่งพระสาวก

สีลัตถพตปรมาส – การลูบคลำศีลและพรต หลงผิดในความประพฤดิหรือวัตถตจกรียา ว่าจะทำให้พันทุกขได้ติดในลัทธิพิธี

สุข – ความสบาย, ความสำราญ

สุคติ – “เสด็จไปดีแล้ว” คือ ทรงมีทางเสด็จที่ติงามอันได้แก่อริยมรรค, เสด็จไปสู่ที่ติงาม กล่าวคือพระนิพพาน

สุญกัปป – กัปปที่ปราศจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระเจ้าจักรพรรดิ

สุตมยปัญญา – ปัญญาที่เกิดจากการฟัง หรือการสดับเล่าเรียน หมายถึงการเรียนรู้เรื่องราวจากปัญญาของผู้อื่น

สุทธาวาส – ที่อยู่ของท่านผู้บริสุทธิ์ คือ ที่เกิดของพระอนาคามี ได้แก่ พรหม ๕ ชั้นที่สูงสุดในชั้นรูปาวจร คือ อวิหา อตปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิฏฐา

สุบินนิมิต – นอนหลับฝัน

เสนาอาสนะ – ที่เป็นที่นอนและที่เป็นที่นั่ง, หมายถึง ที่นอนและที่นั่ง เติงและเก้าอี้ ที่อยู่อาศัย ที่พักอาศัย

โสตาบัน – ท่านผู้บรรลุโสดาปัตติผลแล้ว, ผู้ถึงแล้วซึ่งกระแสพระนิพพาน แล้วจะเกิดอีก ๑, ๓, หรืออย่างมาก ๗ ครั้ง ก็จะมีบรรลุอรหัต

โสดญาณ – หรือ ทิพโสด หมายถึงหุทธิพย์, ญาณพิเศษที่ทำให้ฟังอะไรได้ยินหมดตามปรารถนา

หุทธิพย์ – ญาณพิเศษที่สามารถได้ยินในสิ่งที่คนธรรมดาทั่วไปไม่สามารถจะได้อันได้

อภิริยา – สิ่งที่ไม่ใช่การกระทำ ไม่ได้แสดงออกมา, สิ่งที่เก็บไว้ภายใน ส่วนตัว

อกุปปธรรม – ผู้มีธรรมที่ไม่กำเริบ คือผู้ที่เมื่อได้สมาบัติแล้ว สมาบัตินั้นจะไม่เสื่อมไปเลย ได้แก่พระอริยบุคคลทั้งหมด

อกุศล – บาป, ความชั่วร้าย, ไม่เป็นมงคล, ไม่ฉลาด, กรรมชั่ว ตรงกันข้ามกับ กุศล ซึ่งแปลว่า ความดี

อดีตังสญาณ – ญาณนี้เป็นญาณรู้เรื่องในอดีต คือเหตุการณ์ที่ล่วงมาแล้วทั้งในชาติปัจจุบันและอดีตชาติ

อิกรณ – เรื่องราว, คดี, ปัญหา ปรกติใช้กับ พระภิกษุที่ต้องคดี

อิการ – เรียกพระที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสซึ่งไม่มีสมณศักดิ์อย่างอื่นว่า พระอิการ

อิชฺฐาน – ตั้งใจมุ่งผลอย่างใดอย่างหนึ่ง, ตั้งจิตปรารถนา, ตั้งจิตขอร้องต่อสิ่งที่ตนถือว่าศักดิ์สิทธิ์เพื่อผลอย่างใดอย่างหนึ่ง

อนัตตา – ไม่มีอัตตา ไม่มีตัวตน ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่ตัวตน หรือสภาพที่บังคับบัญชาไม่ได้, ความสิ้นสุดของสภาพสมมติต่างๆ, การสิ้นสุดของการมีอยู่

อนาคตังสญาณ – ญาณที่ล่วงรู้อนาคต เป็นญาณของผู้มีอภิญญาจิต ตามหลักฐาน

อนาคามี – แปลว่า ผู้ไม่มาเกิดอีก หมายถึงพระอริยเจ้าที่จะไม่กลับมาเกิดในกามาวจรภพอีก แต่จะเกิดในพรหมโลก (พรหมสุทธาวาส) อีกเพียงครั้งเดียว แล้วจะบรรลอรหัตต์แล้วนิพพานบนพรหมโลกนั้น

อนิจจา (อนิจจัง) – ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ไม่มั่นคง ไม่แน่นอน หรือตั้งอยู่ในสภาวะเดิมได้ยาก, เป็นไปได้มากกว่าหนึ่ง

อนิฏฐารมณ – อารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา, สิ่งที่ไม่อยากได้ไม่อยากพบ, แสดงในแง่โลกธรรม ได้แก่ ความเสื่อมลาภ ความเสื่อมยศ การถูกนิทนา และความทุกข์; ตรงข้ามกับ อิฏฐารมณ

อนุโมทนา – ความยินดีตาม, ความพลอยยินดี หมายถึงการแสดงความชื่นชมยินดีในบุญ หรือความดีที่ผู้อื่นทำ

อนุสาสนีปาฏิหาริย์ – การสอนเป็นอัศจรรย์ หมายถึง คำสั่งสอนอันอาจจูงใจให้คนเชื่อถือได้อย่างน่าอัศจรรย์, เป็นปาฏิหาริย์อย่างหนึ่งในปาฏิหาริย์ ๓ ได้แก่ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ และอนุสาสนีปาฏิหาริย์

อบายภูมิ – ภูมิที่เกิดอันปราศจากความเจริญ มี ๔ คือ นรก เปรตวิสัย อสุรกายภูมิ และกำเนิดดิรัจฉาน

อภิญญา – ความรู้ยิ่ง หมายถึงปัญญาความรู้ที่สูงเหนือกว่าปกติ เป็นความรู้พิเศษที่เกิดขึ้นจากการอบรมเจริญปัญญาหรือบำเพ็ญกรรมฐาน ความรู้ชั้นสูง มี ๖ อย่างคือ ๑. อิทธิวิธี แสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ ๒. ทิพฺพโสต หูทิพย์ ๓. เจโตปริยญาณ ญาณที่ทำให้ทายใจคนอื่นได้ ๔. ปุพฺเพนิวาสานุสติ ญาณที่ทำให้ระลึกชาติได้ ๕. ทิพฺพจักขุ ตาทิพย์ ๖. อาสวักขยญาณ ญาณรู้ว่าอาสวะจะสิ้นไป ๕ อย่างแรกเป็นโลกีย์อภิญญา ข้อสุดท้ายเป็นโลกุตตรอภิญญา

อรหัตตผล – ธรรมที่พระอรหันต์ได้บรรลุ, การสำเร็จพระอรหัตต์

อรหัตต์ – ผู้สิ้นกิเลสแล้วด้วยประการทั้งปวง, ผู้บรรลุอรหัตตผลแล้ว, ท่านผู้สมควรรับทักษิณาและการเคารพบูชาอย่างแท้จริง, พระอริยบุคคลชั้นสูงสุดใน ๔ ชั้น

อรหัตตธาตุ – กระดูกของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย เรียกรวมๆ ว่า พระธาตุ

อริยมผล – ชื่อโลกุตระธรรมในพระพุทธศาสนา มี ๔ ชั้น คือ โสคาปัตติผล สกิทาคามีผล อนาคามีผล อรหัตตผล คู่กับ อริยมรรค

อริยมรรค – ทางอันประเสริฐอันเป็นทางแห่งความดับทุกข์ มีองค์ ๘ มีสัมมาทิฏฐิ (ความเห็นชอบ) เป็นต้น; ทางดำเนินของพระอริยะ; ญาณอันให้สำเร็จความเป็นพระอริยะ มี ๔ คือ โสคาปัตติมรรค สกิทาคามีมรรค อนาคามีมรรค และอรหัตตมรรค

อริยสัง ๔ – ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยบุคคล หรือความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ มีอยู่สี่ประการ คือ ๑. ทุกข์ คือ สภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ สภาพที่บีบคั้น ๒. สมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ๓. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ดับสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ๔. มรรค คือ แนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์

อริยสาวก – ๑. สาวกผู้เป็นพระอริยะ, สาวกผู้บรรลุธรรมวิเศษ มีโสดาปัตติมรรค เป็นต้น ๒. สาวกของพระอริยะ (คือของพระพุทธเจ้าผู้เป็นอริยะ)

อริยะ – เจริญ, ประเสริฐ, ผู้ไกลจากข้าศึก คือกิเลส, ในพระพุทธศาสนา บุคคลผู้บรรลุธรรมวิเศษมีโสดาปัตติมรรค เป็นต้น เรียกว่า พระอริยะเจ้า หรือ พระอริยบุคคล

อรุณยาน – ยานมีอรุณธรรม เป็นอารมณ์ มี ๔ คืออากาศบัญญัติยณะ (กำหนดที่ว่างหาที่สุดมิได้เป็นอารมณ์) วิญญาณบัญญัติยณะ (กำหนดวิญญาณหาที่สุดมิได้เป็นอารมณ์) อากิญจัญญายณะ (กำหนดภาวะที่ไม่มีอะไร เป็นอารมณ์) เนวสัญญานา สัญญายณะ (ภาวะมีสัญญาที่ไม่ใช่ ไม่มีสัญญา ก็ไม่ใช่)

อรุณพรหม – บุคคลที่อบรมสมถภาวนา จนถึงได้ยานที่ ๕ ขึ้นไป และเมื่อยานไม่เสื่อมก็ไปเกิดในอรุณพรหมภูมิ เป็นอรุณพรหมบุคคล ซึ่งไม่มีรูปเลย มีแต่นามเท่านั้น

อวิชชา – ความไม่รู้จริง, ความหลงอันเป็นเหตุไม่รู้จริง มี ๔ คือความไม่รู้อริยสัง ๔ แต่ละอย่าง, ไม่รู้ความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ โดยถูกต้องแจ่มแจ้ง

อสุร (อสุรกาย) – สัตว์กึ่งเทพหรือเทพชั้นต่ำพวกหนึ่ง พวกอสุรออกจะเจ้าโหดจะ จึงมักถูกกล่าวถึง ในฐานะเป็นพวกมีนิสัยพาลหรือเป็นฝ่ายผิด ชอบเที่ยวหลอกลอนคน

อัคคีภัย – ภัยอันตรายที่เกิดจากไฟ เช่น ไฟไหม้ป่า

อัฐิ – กระดูกคนที่เผาแล้ว

อัตถัญญตา – ความเป็นผู้รู้จักตน เช่น รู้ว่า เรามีความรู้ ความถนัด คุณธรรม ความสามารถ และฐานะ เป็นต้น แค่นั้นเพียงไร แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดผลดี

อัตถัญญุ – เป็นผู้รู้จักตน

อัตตา – ตัวตน, หลงคิดว่าฉัน ๕ คือตัวเราจริงๆ, อัตตามี ๒ อัตตารูป อัตตานาม

อรรถัญญตา – ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือเป็นผู้รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก

อัปนาสมาธิ – สมาธิที่แน่วแน่มั่นคงสมาธิในชั้นฌาน เป็นสมาธิระดับสูงสุด ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จที่ต้องการของการเจริญสมาธิ

อากาศบัญญัติยณะ – ยานกำหนดอากาศคือช่องว่างหาที่สุดมิได้เป็นอารมณ์ จัดอยู่ในภูมิที่เรียกว่า “อรุณาวจรภูมิ” ชั้นของพรหมผู้ท่องเที่ยวอยู่ในรูป หรือชั้นของพวกที่ได้อรุณยาน คือที่เรียกรวมว่า “อรุณพรหม” และเป็นอรุณพรหมชั้นที่หนึ่ง ภูมิของอรุณพรหมมี ๔

อากิญจัญญายณะ – ยานอันกำหนดภาวะที่ไม่มีอะไร เป็นอารมณ์ หรือภพของผู้เข้าถึงฌานนี้

อาจารย์วัตร – กิจที่พึงทำต่ออาจารย์ คือธรรมเนียมการปรนนิบัติรับใช้อาจารย์

อาจารย์ – ครู, นักปราชญ์, ผู้สอนวิชาและความประพฤติ, ใช้เรียกพระที่มีพรรษา ๑๐ ปีขึ้นไป

อาจารย์วิริยะ – เลือกเฟ้นซึ่งอาจารย์, ค้นคว้าซึ่งอาจารย์, คัดเลือกซึ่งอาจารย์

อาเทศนาปาฏิหาริย์ – การตั้งใจเป็นอัศจรรย์การทลายใจ, รอบรู้กระบวนการของจิตต์อ่านความคิดและอุปนิสัยของผู้อื่นได้เป็นอัศจรรย์, การตั้งใจทลายใจคนได้อย่างน่าอัศจรรย์, เป็นปาฏิหาริย์อย่าง ๑ ในปาฏิหาริย์ ๓ ได้แก่ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ และอนาสสนิปาฏิหาริย์

อายตนะ – ที่เชื่อมต่อให้เกิดความรู้ เครื่องรู้และสิ่งที่รู้ เช่น ตาเป็นเครื่องรู้ รูปเป็นสิ่งที่รู้ ในพระพุทธศาสนาหมายถึง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เรียกว่า อายตนะภายใน เป็นเครื่องติดต่อกับอายตนะภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (สัมผัสทางกาย) ธรรมารมณ (อารมณ์ที่เกิดที่ใจ)

อารมณ์ – เครื่องยึดเหนี่ยวของจิตต์, สิ่งที่จิตต์ยึดเหนี่ยว, สิ่งที่ถูกรู้หรือถูกรับรู้ ได้แก่ อายตนะภายนอก ๖ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ, หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่ออายตนะภายใน กระทบอายตนะภายนอก

อารามิกวัตร – หมายถึงคฤหัสถ์ที่เป็นชาววัด ดูแล้ววัด

อาสนะ – ที่นั่ง, ที่รองนั่ง, เครื่องปูลองนั่ง, ใช้เฉพาะพระภิกษุสามเณร

อาสวะ – กิเลสที่หมักหมม นอนเนื่องทับถมอยู่ในจิต ชุบย้อมจิตให้เศร้าหมอง ให้ชุ่มมัว ให้ชุ่มอยู่เสมอ เรียกว่า อาสวะ ก็ได้มี ๔ อย่าง คือ ๑. กาม ได้แก่ ความติดใจรักใคร่อยู่ในกามคุณ ๒. ภพ ได้แก่ ความติดอยู่ในภพ ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ ๓. ทิณฺณิ ได้แก่ ความเห็นผิด ความหัวดีอหิวรรัน ๔. อวิชชา ได้แก่ ความไม่รู้จริง ความลุ่มหลงมัวเมา; ในแง่ปฏิบัติ อาสวะคือผลที่เกิดขึ้นเมื่อกิเลสและตัณหาเจอกัน คือ ความเห็นผิดที่ประทับอยู่ในใจ ทำให้เราคิดว่าโลกเป็นไปตามความเห็นผิดนั้นๆ เช่น ถ้ามีของแบรนด์เนม (กิเลส) จะเป็นที่ยอมรับในสังคม (ตัณหา) เมื่อรู้สึกว่าได้เป็นที่ยอมรับ ก็ประทับใจว่าเป็นเพราะสิ่งของพวกนี้ หรือเมื่อรู้สึกว่าได้เป็นที่ยอมรับ ก็ประทับใจว่าเป็นเพราะไม่มีของพวกนี้ ความเห็นที่ประทับใจเหล่านี้เรียกว่าอาสวะ

อาสาวิภยญาณ – ญาณรู้ว่าอาสวะจะสิ้นไป

อิฏฐารมณ – “อารมณ์ที่น่าปรารถนา”, สิ่งที่คนอยากได้ออยากพบ แสดงในแง่กามคุณ ๕ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่น่ารักใคร่ น่าชอบใจ แสดงในแง่โลกธรรม ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ และความสุข; ตรงข้ามกับ อนิฏฐารมณ

อิทธิปาฏิหาริย์ – ฤทธิ์เป็นอัศจรรย์ หมายถึง การแสดงฤทธิ์ที่พันวิสัยของสามัญมุนุขย์ได้อย่างน่าอัศจรรย์

อิทธิวิธี (อิทธิวิธี, อิทธิวิธี) – แสดงฤทธิ์ได้ต่างๆ เช่น นิรมิตกายคนเดียวเป็นหลายคน หลายคนเป็นคนเดียว ล่องหน ดำดิน เดินน้ำ เป็นต้น

อินทรีย์ ๕ – ธรรมชาติที่เป็นใหญ่ในกิจของตน, ธรรมที่เป็นเจ้าการในการทำหน้าที่อย่างหนึ่งๆ, หมายถึง การตั้งมั่นด้วยจิตอันนำพาซึ่งความเจริญ ๕ ประการ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา

อิริยาบถ – อากาการที่ร่างกายอยู่ในท่าใดท่าหนึ่ง คือ ยืน เดิน นั่ง นอน

อุตมมงคล – มงคลอันสูงสุด ธรรมอันนำมาซึ่งความสุขความเจริญ

อุทกภัย – ภัยอันตรายที่เกิดจากน้ำ เช่น น้ำท่วม

อุบาย – วิธีสำหรับประกอบ, หนทาง, วิธีการ, กลวิธี, อุบายธรรม หมายถึงเหตุการณ์หรือตัวอย่างที่ทำให้รู้เห็นธรรมชัดเจน

อุบาท – ผู้นั่งใกล้, ผู้ภักดีที่เป็นคฤหัสถ์, ผู้รับใช้ หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ชายที่แสดงตนเป็นผู้รับใช้พระพุทธรูปศาสนาอย่างมั่นคง

อุบาทิกา – ผู้นั่งใกล้ที่เป็นหญิง, ผู้ภักดีที่เป็นหญิง, ผู้รับใช้เป็นหญิง, คฤหัสถ์ผู้หญิงที่แสดงตนเป็นผู้รับใช้พระพุทธรูปศาสนาอย่างมั่นคง

อุเบกขา – ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง, ความวางใจเฉยได้ ไม่ยินดีในร้าย เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาเห็นผลอันเกิดขึ้นโดยสมควรแก่เหตุ และรู้ว่าพึงปฏิบัติต่อไปตามธรรม หรือตามควรแก่เหตุ นั้น, ความรู้จักวางใจเฉยดู เมื่อเห็นเขารับผิดชอบตนเองได้ หรือในเมื่อเขาควรต้องได้รับผลอันสมควรแก่ความรับผิดชอบของเขาเอง, ความวางที่เฉยคอยดูอยู่ในเมื่อคนนั้นๆ สิ่งนั้นๆ ดำรงอยู่หรือดำเนินไปตามควรของเขาตามควรของมัน ไม่เข้าข้าง ไม่ตกเป็นฝักฝ่าย ไม่สอดใส่ ไม่จู้จี้สารแน ไม่ก้าวก่ายแทรกแซง

อุโบสถ – การสวดปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์ทุกกึ่งเดือน เป็นเครื่องชักจูงตรวจสอบความบริสุทธิ์ทางวินัยของภิกษุทั้งหลาย และทั้งเป็นเครื่องแสดงความพร้อมเพรียงของสงฆ์ด้วย วันอุโบสถสำหรับพระสงฆ์ คือ วันจันทร์เพ็ญ (ขึ้น ๑๕ ค่ำ) และวันจันทร์ดับ (แรม ๑๕ ค่ำ หรือ ๑๔ ค่ำ เมื่อเดือนขาด), สำหรับคฤหัสถ์ คือ วันพระ ได้แก่ วันขึ้นและวันแรม ๘ ค่ำ วันจันทร์เพ็ญ และวันจันทร์ดับ, สถานที่สงฆ์ทำสังฆกรรมไทย มักตัดเรียกว่า โบสถ์

อุปจารสมาธิ – สมาธิจวนจะแน่นแน่, สมาธิที่ยังไม่ถึงถึงที่สุด เป็นขั้นทำให้กิเลสมีวิภวณเป็นต้นระงับก่อนจะเป็นอัปปนา คือถึงฌาน, เป็นสมาธิตั้งมั่นชนิดหนึ่ง

อุปสมบท – การเข้าถึง คือการบวชในศาสนาพุทธ ใช้หมายถึงการบวชเป็นภิกษุและภิกษุณี

อุปัชฌาย์ – พระอุปัชฌาย์มีหน้าที่หลัก ๒ อย่าง คือ เป็นผู้รับผิดชอบและรับรองผู้บวชในพิธีบรรพชาอุปสมบท และเป็นผู้รับปกครองดูแล แนะนำ ตักเตือนและติดตามความเป็นอยู่ของผู้ที่ตนบวชให้

โอบนโยโก – น้อมเข้ามาใส่ใจ โดยการเทียบเคียงเพื่อเปรียบเทียบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนอื่น กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับใจของเราเอง, การน้อมเข้ามาสู่ตนว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกที่ทำให้เราเป็นทุกข์ตัวเราเองเคยประพฤติแบบนั้นหรือไม่ และด้วยเหตุผลใด เพื่อการที่จะได้เห็นเรา เห็นเขา เกิดความเข้าใจ การกระทำของคนอื่นได้ เช่น เราเห็นคนอื่นพูดไปหัวเราะไป เห็นว่าน่าเกลียดที่สุด เมื่อนำมาเทียบเคียงและเปรียบเทียบกับการกระทำของเรา ซึ่งมีคนติงบ่อยครั้ง แต่เราไม่ใส่ใจว่ามันจะน่าเกลียดอย่างไร จนกระทั่งเราได้เห็น ว่า คนอื่นทำแล้วมีผลการน่าเกลียดจริง ใจมันสั่งให้หยุดการกระทำนั้นทันที เพราะทั้งได้รู้ว่าน่าเกลียด และได้เห็นว่าน่าเกลียด นี้เรียกว่า ทั้งรู้และทั้งเห็น ใจจึงเกิดความเป็นธรรมขึ้นในใจ การรู้แล้วเห็น หลวงพ่อทูลเรียกว่า ญาณทัสสนะ, ทัสสนญาณ คือเห็นก่อนแล้วจึงรู้ การปฏิบัติจะได้ผลก็ต่อเมื่อ มีญาณทัสสนะหรือทัสสนญาณเกิดขึ้น

โอวาท – คำกล่าวสอน, คำแนะนำ, คำตักเตือน

โอวาทปาฏิโมกข์ – หลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือคำสอนอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา

ติดต่อสอบถาม

วัดซานฟรานธัมมาราม (San Fran Dhammaram Temple)
2645 Lincoln Way, San Francisco, California, 94122, USA
โทร +1-415-753-0857, watsanfran@yahoo.com, watsanfran.org
LINE: @watsanfran, FB: watsanfran, YouTube: watsanfran

มูลนิธิ WSF สะพานบุญ (WSF Saphanboon Foundation)
LINE: @wsfsaphanboon, FB: wsfsaphanboon

วัดป่าบ้านค้อ
1/1 หมู่ 7 ตำบลเขื่อน้ำ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 41160
โทร +66-85-453-3245, watpabankoh@gmail.com, watpabankoh.com
LINE: watpabankoh, FB: watpabankoh, YouTube: Wat Pa Ban Koh

วัดนิวยอร์กธัมมาราม (New York Dhammaram Temple)
33-37 97th Street, Corona, New York, 11368, USA
โทร +1-718-335-3409, watnyd@gmail.com
FB: New York Dhammaram Temple

วัดฮ่องกงธัมมาราม (Hong Kong Dhammaram Temple)
33G Nam Hang Pai, Tai Tong Road, Yuen Long
New Territories, Hong Kong
โทร +852-2475-1686, wathkd@yahoo.com
FB: HongKongDhammaram

ท่านใดประสงค์จะร่วมบุญจัดพิมพ์หนังสือธรรมะ และสื่อธรรมะอื่นๆ ของ
พระอาจารย์ทูลชิปปปญโณ เชิญร่วมบริจาคได้ที่

บัญชี: มูลนิธิ WSF สะพานบุญ
ธนาคาร: กรุงศรีอยุธยา
เลขที่บัญชี: 299-917-6606
ส่งสลิปโอนเงินได้ที่ LINE: @wsfsaphanboon